

ปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ที่ถูกระรานทางไซเบอร์

โดย

นางสาวอัญชลี จีรัตน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2565

ปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ที่ถูกระรานทางไซเบอร์

โดย

นางสาวอัญชลี จีรัตน์

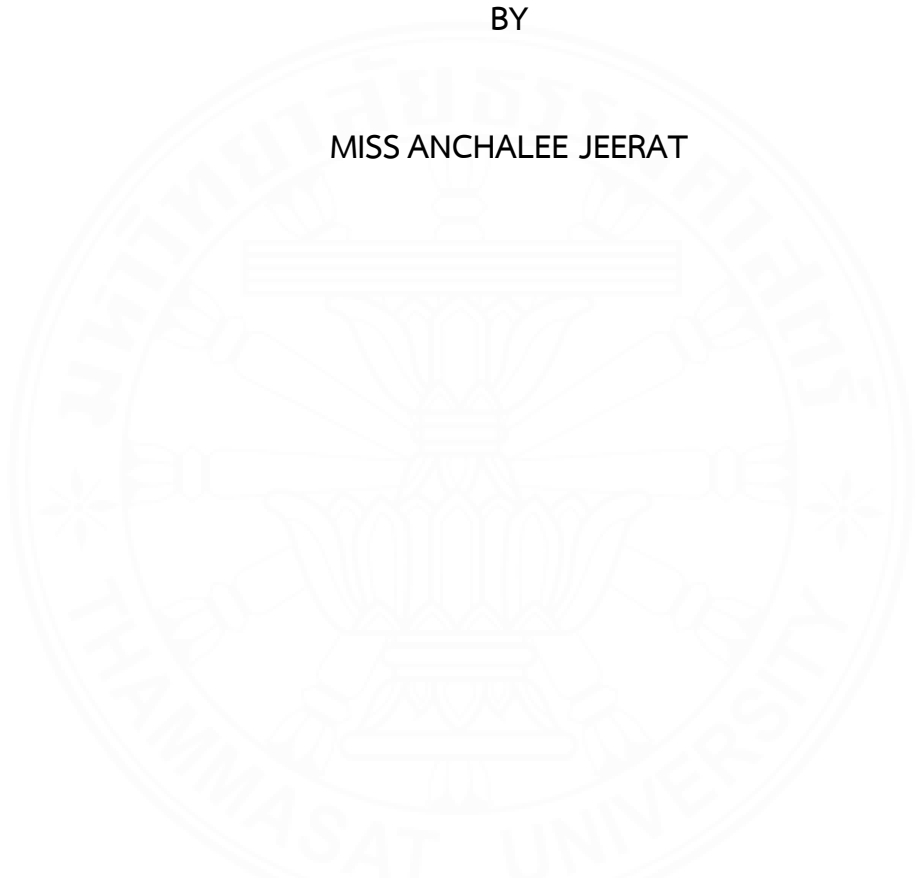

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2565

FACTORS PREDICTING DEPRESSIVE SYMPTOMS OF
CYBERBULLYING VICTIMS IN MIDDLE – SCHOOL STUDENTS

BY

MISS ANCHALEE JEERAT

The seal of Thammasat University is a large, faint, circular watermark in the background. It features a central emblem with a crown and a sword, surrounded by the university's name in Thai and English.

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF NURSING SCIENCE
IN PSYCHIATRIC AND MENTAL HEALTH NURSING
FACULTY OF NURSING
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2022

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะพยาบาลศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวอัญชลี จิรัตน์

เรื่อง

ปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

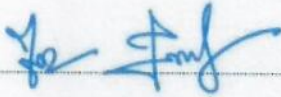
ที่ถูกระรานทางไซเบอร์

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

เมื่อ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2565

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมชื่น สมประเสริฐ)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นุชนาถ บรรตุมพร)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(อาจารย์ ดร.สารวัณ วุฒิอานา)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิมลทิพย์ มุสิกพันธ์)

คณบดี

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริยักมกล รัชนกกุล)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์
ผู้เขียน	นางสาวอัญชลี จีรัตน์
ชื่อปริญญา	พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	การพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นุชนาถ บรรทมพร
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	อาจารย์ ดร.สารรัตน์ วุฒิอาภา
ปีการศึกษา	2565

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อหาความสัมพันธ์เชิงทำนาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ จำนวน 300 คน คัดเลือกด้วยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 10 ชุด ได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล 2) แบบประเมินอาการซึมเศร้า 3) แบบประเมินการเห็นคุณค่าในตนเอง 4) แบบประเมินความสามารถในการเผชิญปัญหา 5) แบบประเมินรูปแบบการเรียนรู้ 6) แบบประเมินรูปแบบการเลี้ยงดู 7) แบบประเมินสัมพันธภาพในครอบครัว 8) แบบประเมินความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน 9) แบบประเมินการสนับสนุนทางสังคม และ 10) แบบประเมินการติดต่อสังคมออนไลน์ ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบประเมินชุดที่ 2-10 กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคได้เท่ากับ 0.90, 0.83, 0.84, 0.95, 0.85, 0.83, 0.83, 0.93 และ 0.92 ตามลำดับ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สเปียร์แมน สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และสถิติถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 66.3 มีอายุเฉลี่ย 13.94 ปี ($M=13.94$, $SD=0.93$) โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอาการซึมเศร้าเท่ากับ 20.61 คะแนน ($M = 20.61$, $SD = 9.89$) ซึ่งมีอาการซึมเศร้าอยู่ในระดับเล็กน้อยถึงปานกลาง และพบว่าปัจจัยที่ร่วมกันทำนายอาการซึมเศร้าของกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์

ได้แก่ ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์ รูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์มากกว่า 1 รูปแบบ เพศหญิง ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหา และการรับรู้ลักษณะของตนเองแบบชอบเก็บตัวและอารมณ์อ่อนไหว โดยร่วมกันทำนายอาการซึมเศร้าได้ร้อยละ 34.7 ($R^2=0.347$) โดยเรียงตามค่าทำนายสูงสุดไปต่ำสุดตามลำดับ ดังนี้ ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์ ($\beta = -0.332$, $p < .001$) รูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ($\beta = 0.290$, $p < .001$) รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์มากกว่า 1 รูปแบบ ($\beta = 0.243$, $p < .001$) เพศหญิง ($\beta = 0.174$, $p < .001$) ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหา ($\beta = 0.165$, $p < .05$) และการรับรู้ลักษณะของตนเองแบบชอบเก็บตัวและอารมณ์อ่อนไหว ($\beta = 0.127$, $p < .05$)

ผลการศึกษาครั้งนี้ ทำให้ได้ทราบถึงปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาเป็นแนวทางสำหรับการป้องกัน ช่วยเหลือ และลดอาการซึมเศร้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ได้ต่อไป

คำสำคัญ: อาการซึมเศร้า, การถูกระรานทางไซเบอร์, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

Thesis Title	FACTORS PREDICTING DEPRESSIVE SYMPTOMS OF CYBERBULLYING VICTIMS IN MIDDLE – SCHOOL STUDENTS
Author	Miss Anchalee Jeerat
Degree	Master of Nursing Science
Department/Faculty/University	Psychiatric and Mental Health Nursing Program Faculty of Nursing, Thammasat University
Thesis Advisor	Assistant Professor Nuchanart Bunthumporn, Ph.D.
Thesis Co-Advisor	Sararud Vuthiarpa, Ph.D.
Academic Year	2022

Abstract

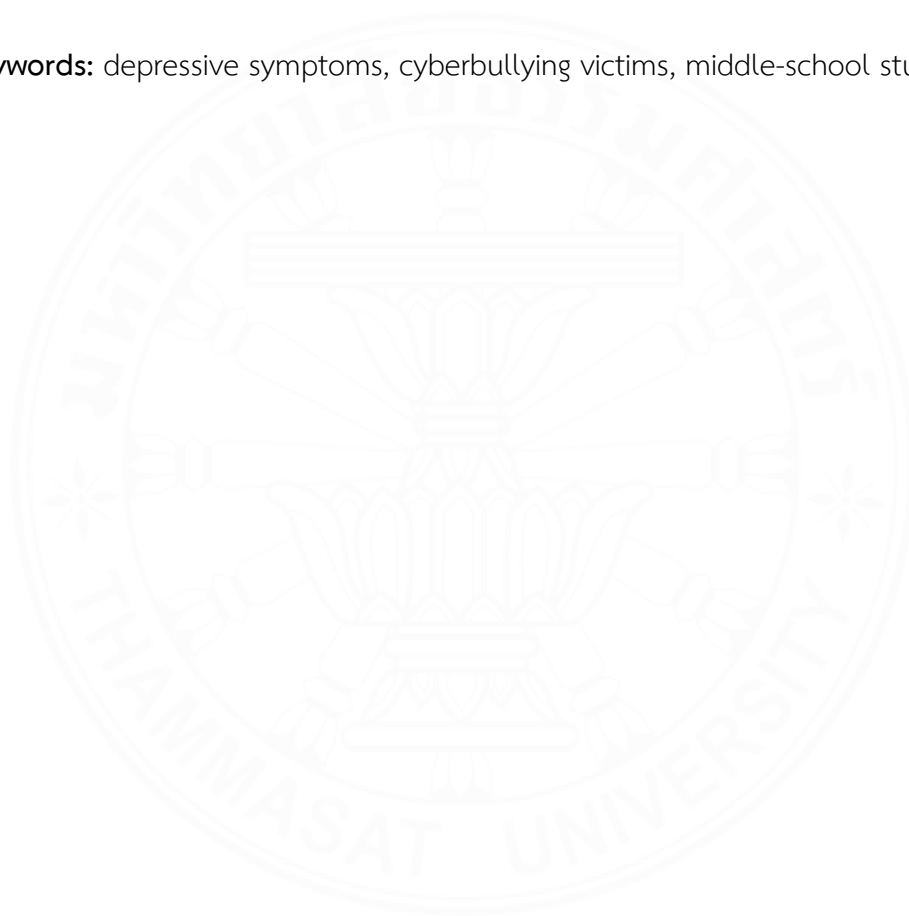
This predictive correlational study aimed to examine factors predicting depressive symptoms of cyberbullying victims in middle-school students. The sample consisted of 300 participants. The instruments used for collecting the data were 1) demographic characteristics questionnaires; 2) the Center for Epidemiologic Studies-Depression Scale (CES-D), 3) the self-esteem scale; 4) coping strategies scale; 5) learning style questionnaires; 6) parenting style questionnaires; 7) family relationships questionnaires; 8) friendship intimacy questionnaires; 9) social support questionnaires and 10) social media addiction questionnaires. Data were analysed using descriptive statistics, Spearman's rank correlation coefficient, Pearson's product correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis. The reliability test of questionnaires 2- 10 were 0.90, 0.83, 0.84, 0.95, 0.85, 0.83, 0.83, 0.93, and 0.92, respectively.

The study found that most of the samples were female (66.3 %), with a mean age of 13.94 years. ($M=13.94$, $SD=0.93$). The mean score of depressive symptoms was 20.61 ($M = 20.61$, $SD = 9.89$). The result revealed that the depressive symptoms were at a mild to moderate level. By examining the stepwise multiple regression for predicting depressive symptoms, the six factors that could predict depressive symptoms included emotion-focused coping ($\beta = -0.332$, $p < .001$), neglectful parenting style ($\beta = 0.290$, $p < .001$), more than 1 type of cyberbullying ($\beta = 0.243$, $p < .001$), female ($\beta = 0.174$, $p < .001$), problem-focused coping ($\beta = 0.165$, $p < .05$) and perceived

characteristics (introverted personality and sentimental) ($\beta = 0.127, p < .05$). All six variables were able to predict depressive symptoms at 34.7% ($R^2=0.347, p < .05$).

The findings of this study showed factors predicting depressive symptoms of cyberbullying victims in middle-school students. These factors can be used to develop programs to prevent depressive symptoms in this population group in the future.

Keywords: depressive symptoms, cyberbullying victims, middle-school students

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ด้วยความเมตตากรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นุชนาถ บรรทมพร และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมอาจารย์ ดร. สารรัตน์ วุฒิอาภา ที่ได้คอยช่วยเหลือ ชี้แนวทางให้ก้าวผ่านอุปสรรค ให้กำลังใจ ตลอดจนเสียสละเวลาอันมีค่าให้กับผู้วิจัยเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตากรุณา และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ชมชื่น สมประเสริฐ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.วิมลทิพย์ มุสิกพันธ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาเสียสละเวลา ให้ความรู้และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ มากยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ แพทย์หญิงเบญจพร ตันตสุติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนากา ทวีคุณ และคุณนรพันธ์ ทองเชื่อม ที่ได้ให้คำแนะนำให้เครื่องมือวิจัยมีความสมบูรณ์มากขึ้น และกราบขอบพระคุณอาจารย์สาขาจิตเวชและสุขภาพจิตที่กรุณาถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียน คณะครูอาจารย์ทุกท่าน และนักเรียนกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนวัดนาวง และโรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม ที่ให้ความช่วยเหลือและร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้วิทยานิพนธ์นี้มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อสังคม

ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา และครอบครัว ที่คอยสนับสนุนและเป็นกำลังใจที่มีค่าเสมอมา ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่งานบัณฑิตศึกษาทุกท่านที่คอยให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี ขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่านที่คอยช่วยเหลือ และให้กำลังใจเสมอมา

คุณค่าและคุณประโยชน์ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูทเวทิตาแด่บุพการี คณาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

อัญชลี จีรัตน์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ. 2565

สารบัญ

	หน้า
หน้าอนุมัติ	(1)
บทคัดย่อภาษาไทย	(2)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(6)
สารบัญ	(7)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพประกอบ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	9
1.3 คำถามการวิจัย	9
1.4 ตัวแปรที่ใช้ศึกษา	10
1.5 ขอบเขตการศึกษา	10
1.6 นิยามศัพท์การวิจัย	11
1.7 กรอบแนวคิดการวิจัย	15
1.8 สมมติฐานการวิจัย	19
1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	20
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	21
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น	23

2.1.1 ความหมายของวัยรุ่น	23
2.1.2 การแบ่งช่วงวัยของวัยรุ่น	23
2.1.3 พัฒนาการของวัยรุ่น	24
2.1.4 พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีของวัยรุ่น	28
2.2 การระรานทางไซเบอร์	31
2.2.1 ความหมายของการระรานทางไซเบอร์	32
2.2.2 รูปแบบของการระรานทางไซเบอร์	38
2.2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการระรานทางไซเบอร์	40
2.2.4 ผลกระทบของการระรานทางไซเบอร์	44
2.3 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอาการซึมเศร้า	46
2.3.1 ความหมายของอาการซึมเศร้า	46
2.3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอาการซึมเศร้า	47
2.3.3 อาการแสดงของอาการซึมเศร้าในวัยรุ่น	48
2.3.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอาการซึมเศร้าในวัยรุ่น	49
2.3.5 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะซึมเศร้าในนักเรียนที่ถูกกระรานทางไซเบอร์	56
2.3.6 แนวทางการดูแลวัยรุ่นที่มีอาการซึมเศร้า	62
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบชีวนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์	63
2.4.1 วิวัฒนาการของแนวคิดและทฤษฎี	63
2.4.2 องค์ประกอบของทฤษฎี	64
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	69
3.1 รูปแบบการวิจัย	69
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	69
3.2.1 ประชากร	69
3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง	69
3.2.2.1 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง	69
3.2.2.2 ขนาดกลุ่มตัวอย่าง	70
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	72
3.3.1 เครื่องมือในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง	72
3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	73

	หน้า
3.4 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	79
3.5 การดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล	80
3.6 การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง	83
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	85
บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล	87
4.1 ผลการวิจัย	87
4.2 การอภิปรายผลการวิจัย	104
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	114
5.1 สรุปผลการวิจัย	114
5.2 ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้	117
5.3 ข้อจำกัดของการศึกษาครั้งนี้	117
รายการอ้างอิง	118
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ	133
ภาคผนวก ข ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	135
ภาคผนวก ค เอกสารเอกสารอนุมัติจริยธรรมการวิจัยในคน	144
ภาคผนวก ง เอกสารขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	146
ภาคผนวก จ เอกสารข้อมูลและเอกสารพิทักษ์สิทธิ์สำหรับอาสาสมัครวิจัย	148
ภาคผนวก ฉ การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น	159
ประวัติผู้เขียน	164

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการรังแกแบบทั่วไปกับการกระรานทางไซเบอร์	35
4.1 จำนวนและร้อยละ ของลักษณะกลุ่มตัวอย่าง	90
4.2 แสดงคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของลักษณะกลุ่มตัวอย่าง	94
4.3 แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ศึกษา	95
4.4 แสดงคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนอาการซึมเศร้า ระดับอาการซึมเศร้าของนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นเรียน	96
4.5 แสดงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ศึกษากับอาการซึมเศร้าของนักเรียน	98
4.6 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา	101
4.7 แสดงการวิเคราะห์การถดถอยต่อการทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกกระรานทางไซเบอร์	103

สารบัญภาพประกอบ

แผนภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	18
3.1 สรุปขั้นตอนในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง	71

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นยุคดิจิทัลเทคโนโลยี เนื่องจากเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้โทรศัพท์มือถือหรือสมาร์ทโฟนมีรูปแบบการใช้งานที่หลากหลายและน่าสนใจ ทำให้การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเป็นเรื่องที่ง่ายและสะดวก สามารถเข้าถึงได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา (อมร โต้ะทอง, 2555) และมีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตประจำวันของประชากรในทุกเพศและทุกวัย ทั้งในด้านการทำกิจวัตรประจำวัน การทำงาน รวมไปถึงการพักผ่อน (สายชล สินสมบูรณ์ทอง, 2561) ดังจะเห็นได้จากสถิติของการใช้อินเทอร์เน็ตจากทั่วโลก โดยจากการศึกษาของคณะวาริชโซเซียล (We Are Social) ในปี พ.ศ.2564 พบว่า มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจำนวน 4.95 พันล้านคน จากจำนวนประชากรทั่วโลก 7.91 พันล้านคน คิดเป็นร้อยละ 62.5 ของประชากรทั่วโลก และพบว่าประเทศไทยมีอัตราการใช้อินเทอร์เน็ตต่อวันสูงเป็นอันดับที่ 7 ของโลก (We Are Social, 2022) สำหรับในประเทศไทยสถิติการใช้อินเทอร์เน็ตในช่วงที่ผ่านมา ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2560-2564 พบว่า มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 52.9 ในปีพ.ศ. 2560 เป็นร้อยละ 81.8 ในปีพ.ศ. 2564 โดยเพิ่มจากจำนวนประชากร 33.3 ล้านคน เป็น 53.2 ล้านคน นอกจากนี้ในปีพ.ศ. 2564 พบว่ากลุ่มอายุระหว่าง 6-14 ปี ใช้อินเทอร์เน็ตร้อยละ 92.2 และกลุ่มอายุระหว่าง 15-24 ปี ใช้อินเทอร์เน็ตร้อยละ 98.8 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) ซึ่งมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าวัยรุ่นไทยมีการใช้อินเทอร์เน็ตสูงถึงร้อยละ 98 ซึ่งมากกว่าค่าเฉลี่ยโลกถึงร้อยละ 12 (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2561) จากสถิติข้างต้นแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการใช้เทคโนโลยี การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มวัยรุ่นที่เพิ่มมากขึ้น และยังคงมีแนวโน้มการใช้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้าเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก ทั้งในเชิงสร้างสรรค์และในเชิงไม่สร้างสรรค์

วัยรุ่นมีการใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคนเพื่อเป็นช่องทางการแสดงพฤติกรรมมารรังแกผู้อื่น เนื่องจากช่องทางนี้ไม่ต้องเผชิญหน้ากัน และสามารถเลือกที่จะไม่ระบุตัวตนที่แท้จริงได้ อีกทั้งการรังแกนี้สามารถกระทำได้ตลอดเวลา (Slonje, Smith, & Frisén, 2013; Kowalski, Giumetti, Schroeder, & Lattanner, 2014; ณัฐรัชต์ สาเหมา, 2556; เบญจพร ต้นตสุติ, 2562) ซึ่งราชบัณฑิตสภา เรียกการรังแกรูปแบบใหม่นี้ว่า “การกระรานทางไซเบอร์ (Cyberbullying)” ซึ่งถือเป็นรูปแบบของพฤติกรรมก้าวร้าว หรือการกระทำที่เป็นอันตราย (Harm doing) ที่ตั้งใจกระทำซ้ำๆ โดยมีรูปแบบการกระรานทางไซเบอร์ด้วยการใส่ร้ายป้ายสี การใช้คำหยาบคาย หรือการส่งข้อมูลลับ

เพื่อให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานทางจิตใจ รู้สึกอับอาย รู้สึกเครียด สูญเสียความมั่นใจในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาอารมณ์ที่รุนแรง (Patchin & Hinduja, 2012; Steer, Macaulay, & Betts, 2021; สุภาวดี เจริญวานิช, 2560) นอกจากนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้นยังมีความรุนแรงมากกว่าการรังแกรูปแบบอื่น ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์ และสามารถนำไปสู่การทำร้ายร่างกาย และการฆ่าตัวตายได้ (Slonje, Smith, & Frisen, 2013; Guo, 2016; ธันยากร ตุดเกื้อ และ มาลี สบายยิ่ง, 2560)

ในสังคมโลกปัจจุบันความรุนแรงของการกระรานทางไซเบอร์มีมากขึ้นและแผ่กระจายเป็นวงกว้าง พบว่าเป็นปรากฏการณ์ที่แพร่หลายในหมู่วัยรุ่นและอัตราความถี่อยู่ระหว่างร้อยละ 6.6-44.1 (Rice et al., 2015) และจากการสำรวจในระดับโลก พบความชุกของการกระรานทางไซเบอร์มากถึงร้อยละ 20-40 (สุภาวดี เจริญวานิช, 2560; Tokunaga, 2010; Dehue, Catherine & Trijntje, 2008) และจากการศึกษาของแครกและคณะ (Craig et al., 2009) ได้ศึกษาใน 40 ประเทศทั่วโลก พบว่าช่วงอายุที่เกิดพฤติกรรมกระรานทางไซเบอร์มากที่สุดคือ อายุระหว่าง 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 8.6-45.2 สอดคล้องกับการศึกษาของโรงเรียนสาธารณสุขแห่งฮาร์วาร์ด (Harvard School of Public Health) ในสหรัฐอเมริกา พบพฤติกรรมกระรานทางไซเบอร์มีมากในช่วงอายุ 11-14 ปี และในมาเลเซียพฤติกรรมกระรานทางไซเบอร์มีมากในช่วงอายุ 13-15 ปี (ดีแทค และเทเลนอร์ กรุ๊ป, 2558) จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าช่วงอายุระหว่าง 11-15 ปี เป็นช่วงที่เกิดพฤติกรรมกระรานทางไซเบอร์มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสลอนจ์ และสมิธ (Slonje & Smith, 2008) และการศึกษาของแคสซิดี และคณะ (Cassidy et al., 2009) ที่พบว่า ในช่วงอายุระหว่าง 12-15 ปี ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเสี่ยงที่สุดในการเกิดพฤติกรรมกระรานทางไซเบอร์ และจะค่อยๆ ลดลงเมื่ออายุ 16 ปีขึ้นไป

สำหรับประเทศไทยพบความชุกของการกระรานทางไซเบอร์ร้อยละ 15 โดยพบว่าเป็นกลุ่มผู้ถูกระรานทางไซเบอร์ (Cyberbullying victim) ร้อยละ 15-70 (Ojanen et al., 2015; Kwamkanung et al., 2016; กฤติศักดิ์ อนุโรจน์ และ ณัฏฐา พิทยรัตน์เสถียร, 2562) และได้มีการศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดเชียงใหม่ ของ วัฒนาวิทย์ ศรีวัฒนพงศ์ และพิมพ์ภา ธาณินพงศ์ (2558) พบว่ามีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อรังแกเพื่อนในชั้นเรียนมากถึงร้อยละ 82 และต่อมาได้มีการศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร อายุระหว่าง 12-16 ปี จำนวน 3,667 คน จาก 8 โรงเรียน พบว่า เคยถูกระรานทางไซเบอร์ถึงร้อยละ 37.8 (ชาญวิทย์ พรนภดล, 2560) จากความรุนแรงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าวัยรุ่นไทยกำลังเผชิญปัญหาการถูกระรานทางไซเบอร์ เป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่างๆ ตามมาได้

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้ถูกระรานทางไซเบอร์ ประกอบด้วยหลายด้าน ได้แก่ 1) ด้านอารมณ์และจิตใจ ได้แก่ โกรธ เสียใจ และอับอาย เห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ (Kowalski &

Limber, 2013) รวมถึงมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดอาการที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพจิต ได้แก่ ความเครียด อาการซึมเศร้า รวมถึงการนำไปสู่ปัญหาการฆ่าตัวตาย(Weber & Pelfrey, 2014; Underwood, & Ehrenreich, 2017; Niu et al., 2020; ชุตินาถ ศักรินทร์กุล และ อลิสา วัชรสินธุ, 2557; สุภาวดี เจริญวานิช, 2560; ปองกมล สุรัตน์, 2561) 2) ด้านพฤติกรรม ทำให้ขาดสมาธิในการเรียน ผลการเรียนตกต่ำ มีปัญหาการเรียน (Beran & Li, 2007; ปองกมล สุรัตน์, 2561) หลีกเลียงการไปโรงเรียนหรือไม่อยากไปโรงเรียน (Gofin & Avitzour, 2012; เบญจพร ดันตสุติ, 2562) รวมไปถึงพฤติกรรมที่ใช้ความรุนแรง พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และการใช้สารเสพติดต่างๆ (Litwiller & Brausch, 2013; ภาวดี เจริญวานิช, 2560) 3) ด้านสังคม ได้แก่ ไม่อยากเข้าสังคม (O'Brien & Moules, 2010) มีปัญหาด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น (Beran & Li, 2007) และ 4) ด้านร่างกาย ได้แก่ ปวดท้อง ปวดศีรษะ นอนไม่หลับ อ่อนเพลียเรื้อรัง และทำร้ายตัวเอง (เบญจพร ดันตสุติ, 2562)

จากผลกระทบดังกล่าว การถูกระรานทางไซเบอร์จึงถือเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญ ที่นำไปสู่การมีอาการซึมเศร้าของวัยรุ่น (Chu et al., 2018; Calvete, Orue, & Gamez, 2016; Selkie, Kota, & Chan, 2015) ซึ่งจากการศึกษาพบว่าวัยรุ่นที่ถูกระรานทางไซเบอร์มีแนวโน้มที่จะเกิดอาการซึมเศร้ามากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ไม่ถูกระรานทางไซเบอร์ (Parren & Eveline, 2010; Robin & Susan, 2013; Hu et al., 2019) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่พบว่าผู้ถูกระรานทางไซเบอร์จะมีอาการซึมเศร้าในระยะยาวที่สูงกว่าผู้ถูกรังแกแบบทั่วไป และพบว่าเพศหญิงจะมีอาการซึมเศร้าสูงกว่าเพศชาย (Machmutow et al., 2012; Faucher et al., 2014) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาในระยะยาวในกลุ่มผู้ถูกระรานทางไซเบอร์ พบว่า การถูกระรานทางไซเบอร์มีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการซึมเศร้า (Liu et al., 2020)

อาการซึมเศร้ามีหลายระดับตั้งแต่ระดับน้อยที่เกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน ไปจนถึงเริ่มมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน หากมีอาการนานและต่อเนื่องอาจนำไปสู่การเกิดโรคซึมเศร้าได้ ดังนั้นหากมีอาการซึมเศร้าแล้วไม่ได้รับช่วยเหลือในระยะเริ่มต้น อาจนำไปสู่การเป็นโรคซึมเศร้าในวัยผู้ใหญ่ได้ และเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายในอนาคตได้ นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงที่จะเกิดโรคทางจิตเวชอื่นๆ เช่น บุคลิกภาพผิดปกติ รวมถึงพฤติกรรมการใช้สารเสพติด ปัญหาการปรับตัวในสังคมต่างๆ และมีโอกาสเสี่ยงต่อการกลับเป็นโรคซึมเศร้าซ้ำมากกว่าคนปกติ (ฐิตวิ แก้วพรสวรรค์ และเบญจพร ดันตสุติ, 2555) ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างของชาวที่ถูกเผยแพร่เป็นวงกว้างผ่านโลกออนไลน์เมื่อไม่นานมานี้ ดาราสาวและนักร้องดังของเกาหลีได้ชื่อ “ซอลลี” เสียชีวิตด้วยการฆ่าตัวตายจากอาการซึมเศร้ารุนแรง ที่มีสาเหตุจากการถูกระรานทางไซเบอร์เป็นระยะเวลานาน (มติชนออนไลน์, 2562) ส่งผลให้สภาเกาหลีใต้เตรียมผลักดัน "กฎหมายซอลลี" (Sulli Law) เพื่อจัดการปัญหาการถูกระรานทางไซเบอร์ต่อไป นอกจากนี้ยังพบว่าอาการซึมเศร้าที่เกิดจากการถูกระรานทางไซเบอร์นี้ หากมีการป้องกันในระยะเริ่มต้นก่อนที่จะปรากฏอาการ จะสามารถลดผลกระทบต่างๆ จากภาวะซึมเศร้าได้ (Garber, 2006;

ดวงใจ วัฒนสินธุ์, 2559) ดังนั้นอาการซึมเศร้าในเด็กวัยรุ่นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ จึงเป็นสิ่งที่ต้องตระหนักและให้ความสำคัญ

วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กสู่ผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านพัฒนาการหลายด้านทั้งด้านสรีรวิทยา ด้านปัญญา ด้านจิตวิทยา ด้านสังคม และด้านจริยธรรมและจิตวิญญาณ ซึ่งสามารถแบ่งวัยรุ่นออกได้เป็น 3 ช่วงวัย ได้แก่ วัยรุ่นตอนต้น (Early adolescence) อายุระหว่าง 13-15 ปี วัยรุ่นตอนกลาง (Middle adolescence) อายุระหว่าง 16-18 ปี และวัยรุ่นตอนปลาย (Late adolescence) อายุระหว่าง 19-25 ปี (เพ็ญภา กุลนาค, 2562) จากที่กล่าวมาข้างต้น กลุ่มที่เกิดพฤติกรรมถูกระรานทางไซเบอร์มากที่สุด คือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น มีช่วงอายุระหว่าง 12-16 ปี ซึ่งส่วนใหญ่จะมีช่วงวัยเป็นวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งช่วงวัยนี้มีความต้องการความเป็นอิสระ มีการตอบสนองทางอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงง่ายตามสิ่งเร้าที่มากกระตุ้น อีกทั้งยังต้องการการยอมรับจากครอบครัว เพื่อน และสังคม รวมถึงต้องมีการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้านดังที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งหากมีความเข้าใจปัญหาตนเอง สามารถปรับตัวได้ ก็จะไม่กระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่ถ้าหากมีปัญหาด้านการปรับตัว ขาดทักษะการเผชิญปัญหาที่เหมาะสม ย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต ทำให้เกิดความเครียด สับสน ทุกข์ใจ เห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ และมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดอาการซึมเศร้าขึ้นได้ (Steinberg & Morris, 2001; Stuart, 2009; Santrock, 2014; ดวงใจ วัฒนสินธุ์, 2559)

การค้นหาลำดับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์หรือทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์เป็นวิธีการหนึ่ง ที่จะสามารถช่วยให้มีองค์ความรู้พื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการดูแลผู้ที่มีอาการซึมเศร้าในกลุ่มนี้ได้ ในปัจจุบัน พบการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์หรือทำนายภาวะซึมเศร้าในนักเรียนกลุ่มต่างๆ เช่น นักเรียนที่ตั้งครรภ์ หรือนักเรียนที่ด้อยโอกาส แต่อย่างไรก็ตาม พบการศึกษาปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในวัยรุ่นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ยังมีน้อยมาก การศึกษาในกลุ่มนี้ในยุคปัจจุบันจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการถูกระรานทางไซเบอร์มีความแตกต่างจากการถูกระรานแบบอื่น คือมีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องในการแสดงพฤติกรรมรังแกผู้อื่น และผู้ถูกระรานทางไซเบอร์ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ และสามารถถูกระทำได้ตลอดเวลาและมีผู้ร่วมรับรู้ในวงกว้างผ่านทางไซเบอร์ อันนำมาสู่ผลกระทบด้านจิตใจที่แตกต่างกัน ทำให้นักเรียนกลุ่มนี้มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดอาการซึมเศร้า ดังนั้นการป้องกันการเกิดอาการซึมเศร้าในนักเรียนกลุ่มนี้จึงมีความสำคัญ และควรได้รับความสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่ออาการซึมเศร้า ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

จากการทบทวนวรรณกรรมโดยการสืบค้นฐานข้อมูลงานวิจัยต่างประเทศ (CINAHL, Cochrane, PubMed, EBSCO host) และในประเทศไทย (ThaiJO, ThaiLIS, Mahidol e - Theses) ระหว่างปี ค.ศ. 2010 – 2022 ใช้คำสืบค้นคำสำคัญ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (Middle

school, Adolescent) การกระรานทางไซเบอร์ (Cyberbullying) การถูกระรานทางไซเบอร์ (Victim of cyberbullying, Cybervictimization) และอาการซึมเศร้า (Depressive symptoms) พบว่ามีการศึกษาอาการซึมเศร้าของกลุ่มนักเรียนที่ถูกระรานทางไซเบอร์ในแต่ละประเทศที่หลากหลาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาความสัมพันธ์อาการซึมเศร้ากับปัจจัยส่วนบุคคล (Individual factors) ได้แก่ เพศ (Gender) อายุ (Age) สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม (Social economic status) การใช้เทคโนโลยี (Technology used) การเห็นคุณค่าในตัวเอง (Self esteem) และ ความวิตกกังวลที่เป็นลักษณะเฉพาะตัว (Trait anxiety) (Adkin et al., 2009; Kowalski et al., 2012; Turliuc, Mairean, & Zamfir, 2020) นอกจากนี้ยังพบว่าคุณสมบัติส่วนบุคคล (Personal resources) ที่สามารถทำนายอาการซึมเศร้าได้ ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional intelligence) การบอกรักหรือส่งต่อความดีงาม (Gratitude) การให้อภัย (Forgiveness) และการมองโลกในแง่ดี (Optimism) (Rey et al., 2020) จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการศึกษาส่วนใหญ่เน้นการศึกษาในปัจจัยด้านบุคคล และจากอุปนิสัยและผลกระทบของอาการซึมเศร้าที่มีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้มีงานวิจัยที่พยายามอธิบายปัจจัยและสาเหตุของพฤติกรรมกระรานทางไซเบอร์ในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น และจากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าและอาจทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ ดังนี้

ปัจจัยด้านบุคคล จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า เพศ โดยเพศหญิงจะมีแนวโน้มเกิดอาการซึมเศร้าที่สูงกว่าเพศชาย (Khanh-Kesh & Tas Ahmadi, 2014; Rohde, Lewinsohn, Klein, Seely, & Gau, 2013) นอกจากนี้ยังพบว่าเพศหญิงมีโอกาสเป็นผู้ถูกระรานทางไซเบอร์มากกว่าเพศชาย (Faucher et al., 2014) และการเป็นผู้ถูกระรานทางไซเบอร์จะนำมาสู่อาการซึมเศร้าได้ (Chu et al., 2018; Calvete, Orue, & Guadix, 2016) และช่วงอายุที่มีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้ามากที่สุด คือ 15-16 ปี (กรมสุขภาพจิต, 2561) นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ มีโอกาสที่จะเกิดอาการซึมเศร้าสูงกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนดี (ฉันทนา แรงสิงห์, 2554; จิตวิ แก้วพรสวรรค์ และเบญจพร ตันตสุติ, 2555) รวมไปถึงการเห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ จะมีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้าสูง (ฉันทนา แรงสิงห์, 2554; จิตวิ แก้วพรสวรรค์ และเบญจพร ตันตสุติ, 2555) นอกจากนี้ยังพบว่า การรับรู้ลักษณะของตนเองว่าเป็นเด็กกว่าวัย ขาดความรับผิดชอบ ชอบทำผิดกฎ ฟังหาผู้อื่น ขาดความมั่นใจตนเอง ปรับตัวได้ไม่ดีและแก้ไขปัญหามิเหมาะสมมีแนวโน้มที่จะเกิดอาการซึมเศร้าได้ง่าย (พนม เกตุมาน, นันทวิช สิริธรรักษ์, กอบหทัย สิริธรรณฤทธิ์, กนกวรรณ ลิ้มศรีเจริญ, ปนต ผู้กฤตยา คามิ และกมลพร วรรณฤทธิ์, 2555) และการเผชิญปัญหาที่ไม่เหมาะสม ขาดทักษะที่ดีในการแก้ไข

ปัญหา จะส่งผลให้เกิดสภาวะกดดัน และความเครียด ส่งผลต่อการเกิดอาการซึมเศร้าได้ (มะลิสสา งามศรี, 2557; ปรรณนา สวัสดิสุธา และศิริไชย หงษ์สงวนศรี, 2559) ซึ่งในกลุ่มที่ถูกระรานทางไซเบอร์ส่วนใหญ่ จะมีวิธีการเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้ภายใน ได้แก่ ร้องไห้ วิตกกังวล จะนำไปสู่การเกิดอาการซึมเศร้าได้ (Fisher, Gardella, & Tolon, 2016) นอกจากนี้รูปแบบการเรียนรู้ตามประสบการณ์ที่เคยได้รับที่แตกต่างกัน อาจส่งผลต่อการเกิดอาการซึมเศร้าได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยด้านบุคคล ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ผลการเรียนรู้ การรับรู้ลักษณะของตนเองการเห็นคุณค่าในตัวเอง การเผชิญปัญหา และรูปแบบการเรียนรู้กับอาการซึมเศร้า

ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า รูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีแนวโน้มที่เกิดอาการซึมเศร้ามากที่สุด รองลงมาคือ แบบเข้มงวดแบบยอมตามใจ และรูปแบบการเลี้ยงดูแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขต มีแนวโน้มที่จะเกิดอาการซึมเศร้าต่ำที่สุด (ฉันทนา แร่งสิงห์, 2554; จิราพร วรแสน, 2558) รวมไปถึงผู้เลี้ยงดู ที่พบว่าถ้าผู้เลี้ยงดูเป็นปู่ย่าตายาย ส่วนใหญ่จะมีเศรษฐกิจต่ำกว่าครอบครัวที่มีพ่อแม่อยู่ด้วยกัน (อารี จำปากลาง, 2552) ถึงแม้ว่าพ่อแม่จะส่งเงินค่าเลี้ยงดูให้ แต่ก็ไม่เพียงพอและไม่ต่อเนื่อง จึงทำให้มีคุณภาพชีวิตตามมีตามเกิด ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการในวัยเรียนได้ และมีโอกาสเกิดความเครียด มีปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัวได้มากกว่าครอบครัวที่มีพ่อแม่อยู่ด้วยกัน และจะส่งผลกระทบต่อระยะยาวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก ซึ่งมีแนวโน้มที่อาจเกิดอาการซึมเศร้าได้ นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มที่มีความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อนหรือมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนจะมีอาการซึมเศร้าน้อยกว่ากลุ่มที่มีสัมพันธภาพที่ไม่ดีกับเพื่อน และกลุ่มที่มีความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อนน้อย จะมีปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ดี มีแนวโน้มที่จะเกิดอาการซึมเศร้าสูง (Kullik & Petermann, 2013; Teja, Kimberly, & Reichl, 2013; ณิชากัทร รุจิราพร, 2551; นวลจิรา จันระลักษณะ, 2558) รวมถึงการมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ไม่ดี มีแนวโน้มที่จะเกิดอาการซึมเศร้าได้มากกว่าการมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี (ศุทธา เอื้ออภิสิริวงศ์, 2563) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ซึ่งประกอบด้วย รูปแบบการเลี้ยงดู ผู้เลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัว ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อนกับอาการซึมเศร้า

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ขนาดครอบครัวโดยกลุ่มที่อยู่ในครอบครัวเดียวมีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้าได้สูงกว่าวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวขยาย (รุ่งทิพย์ กาศักดิ์, 2556) นอกจากนี้ยังพบว่า ครอบครัวที่มีเศรษฐกิจต่ำ จะมีอาการซึมเศร้ามากกว่าเศรษฐกิจดี เนื่องจากการเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ได้น้อย ทำให้คุณภาพชีวิตที่ไม่ดี และทำให้เกิดอาการซึมเศร้าได้ (ศุภชัย ตู่กลาง อรพรรณ ทองแดง, ธีรศักดิ์ สาตรา และสุชีรา ภัทรายตุวรรต, 2555) นอกจากนี้โรงเรียนก็มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเกิดอาการซึมเศร้า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ระบบการดูแล

นักเรียน จากการศึกษาของวิริย์อร จุมพระบุตร และ โชชิตา ภาวสุทธิไพศิฐ (2562) ได้ทำการศึกษาความเป็นไปได้ในการนำแนวปฏิบัติทางคลินิกในการดูแลวัยรุ่นที่มีอาการซึมเศร้ามาใช้ในโรงเรียน พบว่า ระบบการดูแลนักเรียนในโรงเรียนปัจจุบัน ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการดูแลเฝ้าระวังและคัดกรองนักเรียนที่มีอาการซึมเศร้า และยังพบว่า การสนับสนุนทางสังคมน้อย ทำให้เกิดอาการซึมเศร้าได้สูงกว่าการได้รับการสนับสนุนทางสังคมที่สูง (สรวาลี สุนทรวิจิตร, ภรภัทร เสงอุดมทรัพย์, ดวงใจ วัฒนสินธุ์, และ ภาคินี เดชชัยยศ, 2561) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งประกอบด้วย ขนาดครอบครัว เศรษฐฐานะ ระบบการดูแลนักเรียน และการสนับสนุนทางสังคมกับอาการซึมเศร้า

ปัจจัยด้านเทคโนโลยี จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าการติดสื่อสังคมออนไลน์ มักทำให้มีปัญหาด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น มีพฤติกรรมแยกตัว และส่งผลให้เกิดอาการซึมเศร้าได้ (Eijnden et al., 2008; Labrague, 2014) มีการศึกษาเรื่องความชุกของการติดสื่อสังคมออนไลน์และความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าของนักเรียน พบว่าความชุกของการติดสื่อสังคมออนไลน์ร้อยละ 23.6 และความชุกของภาวะซึมเศร้าร้อยละ 9.2 และพบว่าการติดสื่อสังคมออนไลน์และอาการซึมเศร้ามักมีความสัมพันธ์กัน (ปาริตา เป็นสูงเนิน, 2557) สำหรับประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ พบว่าสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้มากที่สุดคือ เฟซบุ๊ก (Facebook) ซึ่งเป็นช่องทางที่สำคัญของการตกเป็นเหยื่อหรือเป็นผู้ถูกระรานทางไซเบอร์มากที่สุด (Kwan & Skoric, 2013; Field, 2006; วรพงษ์ วิไล และเสริมศิริ นิลดำ, 2561) นอกจากนี้ฉันทนา ปาปิตตา และ นภาพร ภูเพ็ชร (2562) ได้ทำการวิเคราะห์ห่อถักเกี่ยวกับผลกระทบของการกลั่นแกล้งกันทางไซเบอร์ในกลุ่มวัยรุ่น ระหว่างปี พ.ศ. 2554-2561 พบว่าผลกระทบจากรูปแบบการกระรานทางไซเบอร์ที่แตกต่างกัน ส่งผลกระทบทางด้านจิตใจที่แตกต่างกัน เช่น เมื่อถูกโพสต์หรือแชร์เรื่องของตนในลักษณะของการด่าทอด้วยถ้อยคำที่หยาบคาย จะรู้สึกโมโห โกรธ เบื่อ และรำคาญ และเมื่อถูกเปิดเผยข้อมูลความลับ จะเกิดความอับอาย เครียด และวิตกกังวล เป็นต้น รวมไปถึงประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ที่แตกต่างกันอาจส่งผลต่ออาการซึมเศร้าที่แตกต่างกัน จากการศึกษาของปองมล สุรัตน์ (2561) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเยาวชน พบว่าประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการด่าทอ ล้อเลียนเกี่ยวกับปมด้อย รูปร่างหน้าตาสีผิว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของดีแทค (Dtac, 2563) ที่พบว่าประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพคิดเป็นร้อยละ 36.4 เพศ ร้อยละ 31.8 และความคิดและทัศนคติ ร้อยละ 10.2 นอกจากนี้ ระยะเวลาของการถูกระรานทางไซเบอร์ที่แตกต่างกันอาจส่งผลต่ออาการซึมเศร้าที่แตกต่างกันได้ รวมไปถึงจำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ มีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการกระรานทาง

ไซเบอร์ ซึ่งสามารถเป็นได้ทั้งผู้ส่งเสริมหรือยุติการกระรานทางไซเบอร์ได้ หากมีจำนวนผู้รับรู้ร่วม เหตุการณ์ที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลกระทบต่อด้านจิตใจที่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ ศึกษาปัจจัยด้านเทคโนโลยี ซึ่งประกอบด้วย การติดสื่อสังคมออนไลน์ ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์ ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ ระยะเวลาของการถูกระราน ทางไซเบอร์ และจำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์กับอาการซึมเศร้า

จากการศึกษาปัจจัยต่างๆ ข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้า โดยจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านบุคคล 2) ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด 3) ด้านสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านเทคโนโลยี ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบชีวนิเวศ วิทยาของการพัฒนามนุษย์ (Bioecological Model of Human Development) ของบรอนเฟน เบรนเนอร์และมอร์ริส (Bronfenbrenner & Morris, 2006) ที่เชื่อว่าการที่บุคคลจะมีการพัฒนาและ การปรับตัวที่ดีนั้น จะต้องเกิดจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับบริบทแวดล้อม ซึ่งบริบทแวดล้อมนั้น มีหลายระดับ ซึ่งแต่ละระดับมีอิทธิพลต่อการพัฒนาและการปรับตัวที่แตกต่างกัน ซึ่งหากกระบวนการ ปฏิสัมพันธ์กับบริบทแวดล้อมเกิดปัญหาในระดับใดระดับหนึ่ง จะส่งผลบุคคลต้องมีการปรับตัวต่อ เหตุการณ์ที่มากระทบนั้น ซึ่งหากไม่สามารถปรับตัวได้ ก็จะทำให้ถูกกระตุ้นให้แสดงออกโดย เหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆ เหล่านี้ซึ่งเหตุการณ์นั้นสามารถทำให้เกิดความคิดทางด้านลบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความคิดทางลบกับตนเอง (Negative view of self) มีการตำหนิและโทษตนเอง ทำให้มีการ เห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ (Low self esteem) นำไปสู่การเกิดอาการซึมเศร้า 2) การรับรู้ทางลบต่อ สิ่งแวดล้อม (Negative view of world) โดยที่บุคคลจะแปลเรื่องการมีปฏิสัมพันธ์ของตนกับบริบท แวดล้อมเต็มไปด้วยปัญหา อุปสรรค ทำให้เกิดความเจ็บปวด ทุกข์ทรมานใจ ไม่สามารถดำเนินชีวิตอยู่ ในสังคมได้ ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดอาการซึมเศร้า และ 3) ความคิดทางลบต่ออนาคต (Negative view of future) เกิดความท้อแท้ หดหู่ ล้มเหลวหรือไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต และมองว่าสิ่งที่ จะเกิดขึ้นในอนาคตเป็นสิ่งที่เลวร้าย กล่าวคือ เมื่อเจอเหตุการณ์ที่ประสบในปัจจุบันก็จะมองว่าใน อนาคตข้างหน้าก็จะมีโอกาสเกิดเช่นนี้อีก ทำให้มองอนาคตในแง่ลบ และนำไปสู่การมีอาการซึมเศร้า ได้ (Beck, 1967 cited in Kaplan & Sadock, 2000) ผู้วิจัยในฐานะพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิตได้ เห็นความสำคัญของการป้องกันการเกิดอาการซึมเศร้าในระดับปฐมภูมิ ดังนั้นการค้นหานักเรียนที่มี ความเสี่ยงต่อการเกิดอาการซึมเศร้า เพื่อให้การช่วยเหลือตั้งแต่ระยะแรกจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วย ป้องกันและลดอาการซึมเศร้าในนักเรียนที่ถูกระรานทางไซเบอร์ไซเบอร์ได้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่ จะศึกษาปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ เพื่อที่จะ ได้ทราบถึงปัจจัยที่สัมพันธ์หรือทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนกลุ่มนี้ได้ และจะสามารถนำความรู้นี้ ไปพัฒนาแนวทางป้องกันหรือลดอาการซึมเศร้าต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์

1.2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ผลการเรียนรู้ การรับรู้ลักษณะของตนเอง การเห็นคุณค่าในตัวเอง ความสามารถในการเผชิญปัญหา รูปแบบการเรียนรู้ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ รูปแบบการเลี้ยงดู ผู้เลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัว ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ครอบครัว (ขนาดครอบครัว, เศรษฐฐานะ) โรงเรียน (ระบบการดูแลนักเรียน) การสนับสนุนทางสังคม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การติดสื่อสังคมออนไลน์ ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์ ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ ระยะเวลาของการถูกระรานทางไซเบอร์ และจำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์กับอาการซึมเศร้า

1.2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ คือ ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ผลการเรียนรู้ การรับรู้ลักษณะของตนเอง การเห็นคุณค่าในตัวเอง ความสามารถในการเผชิญปัญหา รูปแบบการเรียนรู้ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ รูปแบบการเลี้ยงดู ผู้เลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัว ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ครอบครัว (ขนาดครอบครัว, เศรษฐฐานะ) โรงเรียน (ระบบการดูแลนักเรียน) การสนับสนุนทางสังคม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การติดสื่อสังคมออนไลน์ ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์ ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ ระยะเวลาของการถูกระรานทางไซเบอร์ และจำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์

1.3 คำถามการวิจัย

1.3.1 อาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์เป็นอย่างไร

1.3.2 ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ผลการเรียนรู้ การรับรู้ลักษณะของตนเอง การเห็นคุณค่าในตัวเอง การเผชิญปัญหา รูปแบบการเรียนรู้ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ รูปแบบการเลี้ยงดู ผู้เลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัว ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ครอบครัว (ขนาดครอบครัว, เศรษฐฐานะ) โรงเรียน (ระบบการดูแลนักเรียน) การสนับสนุนทางสังคม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การติดสื่อสังคมออนไลน์ ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์ ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ ระยะเวลาของการถูกระรานทางไซเบอร์ และผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ มีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์หรือไม่ อย่างไร

1.3.3 ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ผลการเรียนรู้ การรับรู้ลักษณะของตนเอง การเห็นคุณค่าในตัวเอง การเผชิญปัญหา รูปแบบการเรียนรู้ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ รูปแบบการเลี้ยงดู ผู้เลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัว ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ครอบครัว (ขนาดครอบครัว, เศรษฐฐานะ) โรงเรียน (ระบบการดูแลนักเรียน) การสนับสนุนทางสังคม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การติดต่อสังคมออนไลน์ ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์ ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ ระยะเวลาของการถูกระรานทางไซเบอร์ และจำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ สามารถร่วมกันทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ได้หรือไม่ อย่างไร

1.4 ตัวแปรที่ใช้ศึกษา

1.4.1 ตัวแปรต้น (Independent variables) คือ

1.4.1.1 ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ผลการเรียนรู้ การรับรู้ลักษณะของตนเอง การเห็นคุณค่าในตัวเอง การเผชิญปัญหา รูปแบบการเรียนรู้

1.4.1.2 ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ รูปแบบการเลี้ยงดู ผู้เลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัว ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน

1.4.1.3 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ครอบครัว (ขนาดครอบครัว, เศรษฐฐานะ) โรงเรียน (การดูแลนักเรียน) การสนับสนุนทางสังคม

1.4.1.4 ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การติดต่อสังคมออนไลน์ ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์ ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ ระยะเวลาของการถูกระรานทางไซเบอร์ และจำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์

1.4.2 ตัวแปรตาม (Dependent variables) คือ อาการซึมเศร้า

1.5 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเพื่อหาความสัมพันธ์เชิงทำนาย (Predictive correlational research design) ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ ในนักเรียนเพศหญิงและชายอายุ 12-16 ปี ที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-3 ภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษาที่ 2564 จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 (ปทุมธานี สระบุรี) จำนวน 300 คน ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565

1.6 นิยามศัพท์การวิจัย

1.6.1 การถูกระรานทางไซเบอร์ หมายถึง การถูกรังแกโดยผ่านสื่อเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ต ทั้งในรูปแบบของข้อความ รูปภาพ เสียง และภาพเคลื่อนไหว โดยถูกระทำซ้ำๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง ทำให้ได้รับความเสียหาย ทุกข์ทรมานใจ ในการวิจัยครั้งนี้การถูกระรานทางไซเบอร์ประเมินจากแบบประเมินเกี่ยวกับประสบการณ์การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต ของ กฤติศักดิ์ อนุโรจน์ และณัฏฐ พิทยรัตน์เสถียร (2562) โดยจะใช้เฉพาะข้อถามที่เกี่ยวกับการถูกกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตจำนวน 9 ข้อ หากตอบในระดับเคยบางครั้งขึ้นไปอย่างน้อย 1 ข้อ จะจัดอยู่ในกลุ่มที่ถูกถูกระรานทางไซเบอร์

1.6.2 นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-3 อายุ 12- 16 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 (ปทุมธานี สระบุรี)

1.6.3 ปัจจัยด้านบุคคล หมายถึง คุณลักษณะด้านประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1.6.3.1 อายุ หมายถึง อายุ นับหน่วยเป็นปี โดยนับจากวันครบรอบวันเกิดปีล่าสุด

1.6.3.2 ผลการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถทางการเรียนของนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประเมินตามเกรดเฉลี่ยสะสมของนักเรียน

1.6.3.3 การรับรู้ลักษณะของตนเอง หมายถึง การตีความข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของตนทั้งพฤติกรรมที่แสดงออกและลักษณะเฉพาะภายในตัวบุคคล ประเมินโดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้าง โดยการให้ผู้ตอบเลือกตอบตามการรับรู้ลักษณะของตนเอง

1.6.3.4 การเห็นคุณค่าในตัวเอง หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลรับรู้ว่าคุณค่าตนเองมีคุณค่า นำไปสู่ความเชื่อมั่นในตนเอง และการยอมรับนับถือตนเอง ซึ่งเป็นผลจากการประเมินตนเอง โดยภาพรวมในด้านความสามารถ ความสำคัญ และความสำเร็จของตนเอง และแสดงออกมาในรูปแบบของทัศนคติในแง่บวกที่มีต่อตนเอง ประเมินโดยแบบประเมินการเห็นคุณค่าในตัวเอง พัฒนาโดยโรเซนเบิร์ก (Rosenberg, 1965) แปลเป็นภาษาไทยโดยทินกร วงศปการันย และณัททัย วงศปการันย (2554) มีข้อคำถามทั้งหมด 10 ข้อ คะแนนรวมมีตั้งแต่ 10 – 40 คะแนน โดยแบ่งระดับการเห็นคุณค่าในตัวเองออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับต่ำเท่ากับ 10-15 คะแนน ระดับปานกลางเท่ากับ 16-25 คะแนน และระดับสูงเท่ากับ 26-40 คะแนน

1.6.3.5 ความสามารถในการเผชิญปัญหา หมายถึง เป็นกระบวนการทางด้านความคิดและพฤติกรรม เพื่อที่จะจัดการต่อความเครียดหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่มากระทบ ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ แบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์ และ แบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหา ประเมิน

โดยแบบประเมินความสามารถในการเผชิญปัญหาของวราภรณ์ ประทีปธีรานันต์ (2556) มีข้อคำถาม 40 ข้อ หากคะแนนรวมในด้านใดมีคะแนนรวมสูง หมายถึง ใช้ความสามารถในการเผชิญปัญหาด้านนั้นเป็นส่วนใหญ่

1.6.3.6 รูปแบบการเรียนรู้ หมายถึง วิธีการการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะหรือเอกลักษณ์เฉพาะตัวของนักเรียน ที่ใช้ในการรับรู้หรือการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมตามประสบการณ์ที่เคยได้รับ ประเมินโดยแบบประเมินรูปแบบการเรียนรู้ของพรรณธิดา เพชรบุญมี (2559) ที่พัฒนามาจากแบบประเมินรูปแบบการเรียนรู้ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544) มีข้อคำถาม 32 ข้อ หากคะแนนรวมในแต่ละรูปแบบการเรียนรู้ ถ้ามีคะแนนรวมสูง หมายถึง ใช้รูปแบบการเรียนรู้นั้นบ่อยครั้ง

1.6.4 ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด หมายถึง องค์ประกอบของการมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับตัวบุคคล ที่ทำให้บุคคลมีการแสดงออกมาเป็นคุณลักษณะเฉพาะตัว ทั้งด้านความคิดและพฤติกรรม ได้แก่

1.6.4.1 รูปแบบการเลี้ยงดู หมายถึง ลักษณะและวิธีการที่ผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูใช้ในการเลี้ยงดูเด็กหรือดูแลเด็ก รวมถึงการอบรมขัดเกลาและปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ประเมินโดยแบบประเมินรูปแบบการเลี้ยงดูของลักษณะ กิตติทัศน์ เสรณี (2551) ที่พัฒนาจากแนวคิดของบัมรินด์ (Baumrind, 1991) มีข้อคำถาม 32 ข้อ หากคะแนนรวมในรูปแบบใดสูง หมายถึง ได้รับการเลี้ยงดูตามรูปแบบการเลี้ยงดูที่ได้คะแนนสูงนั้น

1.6.5.2 ผู้เลี้ยงดู หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่หลักในการเลี้ยงดูนักเรียน

1.6.4.3 สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและสมาชิกในครอบครัว ประเมินโดยแบบประเมินสัมพันธภาพในครอบครัวของบุษราคัม จิตอารีย์ (2555) ที่พัฒนามาจากแนวคิดของฟรีดแมน (Friedman, 1986) และมอร์โรว์และวิลสัน (Morrow and Wilson, 1961) มีข้อคำถาม 16 ข้อ คะแนนรวมมีตั้งแต่ 16 – 64 คะแนน โดยแบ่งระดับสัมพันธภาพในครอบครัวออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับต่ำเท่ากับ 16-26 คะแนน ระดับปานกลางเท่ากับ 27-37 คะแนน และระดับสูงเท่ากับ 38-64 คะแนน

1.6.4.4 ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน หมายถึง การเปิดเผยตนเอง การแลกเปลี่ยนมิตรภาพ การสนับสนุนทางอารมณ์ และความพึงพอใจในสัมพันธภาพกับเพื่อน ประเมินโดยแบบประเมินความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อนของ มั่นทนา นทีธาร (2546) มีข้อคำถาม 12 ข้อ คะแนนรวมมีตั้งแต่ 12 – 60 คะแนน โดยแบ่งระดับความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อนออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับต่ำเท่ากับ 12-28 คะแนน ระดับปานกลาง เท่ากับ 29-44 คะแนน และระดับสูงเท่ากับ 45-60 คะแนน

1.6.5 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมรอบตัวบุคคล ในหลายด้านที่มีอิทธิพลต่อตัวบุคคล ได้แก่

1.6.5.1 ขนาดครอบครัว หมายถึง ลักษณะของครอบครัวที่มีความแตกต่างกันตามบริบทของครอบครัวนั้นๆ ประกอบด้วย 4 ลักษณะซึ่งจำแนกตามขนาดและรูปแบบ ได้แก่ 1) ครอบครัวเดี่ยว 2) ครอบครัวขยาย 3) ครอบครัวผสม และ 4) ครอบครัวที่มีบิดาหรือมารดาเพียงคนเดียว

1.6.5.2 เศรษฐฐานะ หมายถึง ฐานะทางด้านเศรษฐกิจ โดยใช้เกณฑ์จากรายได้ของครอบครัว

1.6.5.3 ระบบการดูแลนักเรียน หมายถึง การมีหน่วยงานในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการคัดกรองนักเรียนที่มีอาการซึมเศร้า การส่งเสริมและป้องกันปัญหาและความเสี่ยง และระบบส่งต่อ

1.6.5.4 การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคล เพื่อให้ได้รับการดูแลช่วยเหลือ การได้รับข้อมูล การดูแลเอาใจใส่ และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งในสังคม ประเมินโดยแบบประเมินการสนับสนุนทางสังคมของ ปิยกุล วิจิตรศิริ (2555) ที่พัฒนามาจากแนวคิดของ คอป (Cob, 1976) และเชเฟอร์ และคณะ (Schaefer et al., 1981) มีข้อคำถาม 15 ข้อ คะแนนรวมมีตั้งแต่ 15-60 คะแนน โดยแบ่งระดับการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับต่ำ เท่ากับ 15-30 คะแนน ระดับปานกลาง เท่ากับ 31-45 คะแนน และระดับสูงเท่ากับ 46-60 คะแนน

1.6.6 ปัจจัยด้านเทคโนโลยี หมายถึง องค์ประกอบทางด้านดิจิทัลเทคโนโลยีที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างกันเครือข่ายทางสังคม (Social Network) ผ่านทางเว็บไซต์และโปรแกรมประยุกต์บนสื่อต่างๆ ที่มีการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต โดยเน้นให้ผู้ใช้ เป็นผู้ส่งสารและผู้รับสาร ได้แก่

1.6.6.1 การติดสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มากเกินไปจนกลายเป็นพฤติกรรมการเสพติด ไม่สามารถควบคุมเวลา และหมกมุ่นในการใช้งาน และกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ประเมินโดยแบบประเมินการติดสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Addiction Test: S-MAT) ของชาญวิทย์ พรนภดล และคณะ (2556) มีข้อคำถามทั้งหมด 16 ข้อ คะแนนรวมมีตั้งแต่ 0-48 คะแนน โดยแบ่งการติดสื่อสังคมออนไลน์ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ไม่ติดสื่อสังคมออนไลน์ เท่ากับ 0-19 คะแนน คลั่งไคล้สื่อสังคมออนไลน์ เท่ากับ 20-29 คะแนน และติดสื่อสังคมออนไลน์ มากกว่าหรือเท่ากับ 30 คะแนน

1.6.6.2 ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง ชนิดของเครือข่ายทางสังคมที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล เพื่อให้เกิดเป็นกลุ่มสังคม (Social Community) เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (YouTube) ไลน์ (Line) อินสตาแกรม (Instagram) เป็นต้น

1.6.6.3 รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์ หมายถึง หมายถึง ประเภทของการรังแกในพื้นที่ไซเบอร์ในลักษณะต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป เพื่อทำให้เกิดความอับอาย การคุกคาม เกิดการเจ็บปวด ประกอบด้วย 10 รูปแบบ ได้แก่ 1) การด่าทอด้วยคำหยาบคาย 2)การเผยแพร่ข้อมูลเท็จ 3) การกีดกันออกจากกลุ่ม 4) การนำข้อมูลกลับไปเผยแพร่ 5) การใช้กลอุบายเพื่อให้เปิดเผยข้อมูล แล้วไปเผยแพร่ 6) การแอบอ้างชื่อ 7) การสร้างบัญชีใช้งานปลอม 8) การขโมยอัตลักษณ์ผู้อื่นแล้วนำมาสร้างบัญชีใช้งานใหม่ 9) การคุกคามหลายๆครั้ง และ 10) การคุกคามข่มขู่อย่างจริงจังและรุนแรง เพื่อทำลายชื่อเสียง ประเมินโดยแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1.6.6.4 ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ หมายถึง ประเด็นหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องต่อการถูกระรานทางไซเบอร์ของนักเรียน เช่น ความหลากหลายทางเพศ รูปร่างหน้าตา ผลการเรียน บุคลิกส่วนตัว การมีเรื่องขัดแย้งกันมาก่อน เป็นต้น แล้วส่งผลกระทบต่อจิตใจ ความเครียด วิตกกังวล และนำมาสู่อาการซึมเศร้า ประเมินโดยแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1.6.6.5 ระยะเวลาของการถูกระรานทางไซเบอร์ หมายถึง ความยาวนานของการถูกระรานทางไซเบอร์ มีหน่วยเป็น สัปดาห์ เดือน และปี ประเมินโดยแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1.6.6.6 จำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ หมายถึง จำนวนของบุคคลที่รับรู้หรือเห็นเหตุการณ์ในขณะที่เกิดพฤติกรรมการถูกระรานทางไซเบอร์ รวมถึงจำนวนการกดไลค์และกดแชร์ข้อมูลต่างๆ ประเมินโดยแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1.6.7 อาการซึมเศร้า หมายถึง ภาวะที่จิตใจแสดงถึงความผิดปกติทางด้านอารมณ์ ได้แก่ เศร้า เบื่อหน่าย หดหู่ ท้อแท้ สิ้นหวัง นอนไม่หลับ เบื่ออาหาร ขาดสมาธิ เป็นต้น ประเมินโดยแบบประเมินอาการซึมเศร้าในวัยรุ่น (Center for epidemiologic Studies- Depression Scale : CES-D) ของอุมพร ตรังคสมบัติ (2540) มีข้อคำถาม 20 ข้อ คะแนนรวมมีตั้งแต่ 0-60 คะแนน ในการศึกษาครั้งนี้ใช้เกณฑ์คะแนนอาการซึมเศร้าที่ 16 คะแนนขึ้นไป โดยแบ่งระดับอาการซึมเศร้า (North West Adelaide Health Study, 2007) เป็น 3 ระดับ ได้แก่ ไม่มีอาการซึมเศร้า เท่ากับ 0-15 คะแนน ระดับเล็กน้อยถึงปานกลาง เท่ากับ 16-26 คะแนน และ ระดับรุนแรง เท่ากับ 27-60 คะแนน

1.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบชีวนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์ (Bioecological Model of Human Development) ของบรอนเฟนเบรนเนอร์และมอร์ริส (Bronfenbrenner & Morris, 2006) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่างๆ กับอาการซึมเศร้า

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบชีวนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์ (Bioecological Model of Human Development) ของบรอนเฟนเบรนเนอร์และมอร์ริส (Bronfenbrenner & Morris, 2006) ซึ่งแต่เดิมนั้นได้ให้ความสำคัญกับบริบทสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างเดียว (Bronfenbrenner, 1979) ต่อมาเห็นว่าลักษณะของบุคคลและกระบวนการด้านปฏิสัมพันธ์มีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการของมนุษย์เช่นกัน (Bronfenbrenner, 1995) จึงได้พัฒนารูปแบบชีวนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์ขึ้น (Bronfenbrenner & Morris, 2006) โดยได้อธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลนั้นเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว เรียกรูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์นี้ว่า PPCT Model ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) บุคคล (Person) 2) กระบวนการ (Process) 3) บริบทแวดล้อม (Context) และ 4) เวลา (Time) ซึ่งอธิบายดังนี้

บุคคล (Person) หมายถึง ตัวของบุคคลที่เป็นศูนย์กลางของระบบ ซึ่งในที่นี้คือนักเรียนที่ถูกระรานทางไซเบอร์ แต่ละบุคคลจะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความต้องการ ด้านทรัพยากรภายในตัวบุคคล และด้านการแสดงออก หากต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการถูกระรานทางไซเบอร์ แล้วไม่สามารถปรับตัวได้และขาดทักษะการแก้ปัญหาที่ดี จะทำให้เกิดพฤติกรรมแยกตัวออกจากสังคม (Kupferberg, Bicks, & Hasler, 2016) และทำให้เกิดความคิดทางลบกับตนเอง มีการตำหนิและโทษตนเอง ทำให้มีการเห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ นำไปสู่การเกิดอาการซึมเศร้าได้ (Beck, 1967)

กระบวนการ (Process) หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกับบริบทแวดล้อมที่มีความใกล้ชิดกันมากที่สุด ซึ่งในที่นี้คือการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครอบครัว ผู้เลี้ยงดู เพื่อนสนิท ตลอดจนรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่างๆ โดยกระบวนการนี้ถือเป็นระดับการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาและการปรับตัวของบุคคลมากที่สุด หากสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลใกล้ชิดมีความขัดแย้ง และหากไม่สามารถปรับตัวหรือการจัดการกับปัญหาได้ จะส่งผลทำให้ปัญหานั้นคงอยู่ยาวนาน ทำให้เกิดความเครียด และเกิดอาการซึมเศร้าได้ (Weissman, Markowiz, & Klerman, 2000)

บริบทแวดล้อม (Context) หมายถึง บริบทแวดล้อมที่อยู่รอบตัวนักเรียนซึ่งมีหลายระดับที่ซ้อนกันอยู่ แต่ละระดับจะมีอิทธิพลต่อบุคคลที่แตกต่างกัน ซึ่งบริบทแวดล้อมนี้ถือเป็นระดับการมีปฏิสัมพันธ์ในระบบถัดมา ซึ่งบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญต่อการพัฒนาและการปรับตัวของนักเรียนมากที่สุด คือ ครอบครัว เพื่อน และโรงเรียน ซึ่งหากไม่ได้รับการเอาใจใส่ การสนับสนุนทางสังคม และยอมรับการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม อาจนำไปสู่การเกิดอาการซึมเศร้าได้ (Santrock, 2014)

เวลา (Time) หรือระบบมิติเวลา (Chronosystem) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ซึ่งในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของบุคคล การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีนี้ถือเป็นการปฏิสัมพันธ์ในระบบถัดออกมาอีกชั้นหนึ่ง วัยรุ่นมีการใช้เทคโนโลยีที่มากขึ้น โดยการใช้ในปริมาณที่มาก จะมีความเสี่ยงต่ออาการหดหู่ เหงา โดดเดี่ยว และนำไปสู่การเกิดอาการซึมเศร้าได้ (Eijnden et al., 2008; วาสนา ศีลางาม, 2561)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยที่อาจส่งผลต่อการเกิดอาการซึมเศร้า ประกอบด้วยหลายปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ผลการเรียน การรับรู้ลักษณะของตนเอง การเห็นคุณค่าในตัวเอง การเผชิญปัญหา และรูปแบบการเรียนรู้ 2) ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ประกอบด้วย รูปแบบการเลี้ยงดู ผู้เลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัว ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน 3) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ขนาดครอบครัว, เศรษฐฐานะ ระบบการดูแลนักเรียน และการสนับสนุนทางสังคม และ 4) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ประกอบด้วย การติดต่อสังคมออนไลน์ ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์ ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ ระยะเวลาของการถูกระรานทางไซเบอร์ และจำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์

จากปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น สามารถอธิบายการเกิดอาการซึมเศร้าด้วยแนวคิดรูปแบบชีวนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์ (Bioecological Model of Human Development) โดยแนวคิดนี้ เชื่อว่า การที่บุคคลจะมีการพัฒนาและการปรับตัวที่ดีนั้น จะต้องเกิดจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับบริบทแวดล้อม ซึ่งบริบทแวดล้อมนั้นมีหลายระดับ ซึ่งแต่ละระดับมีอิทธิพลต่อการพัฒนาและการปรับตัวที่ต่างกัน หากการมีปฏิสัมพันธ์กับบริบทแวดล้อมในระดับใดระดับหนึ่งเกิดปัญหา จะส่งผลกระทบต่อบุคคลต้องมีการปรับตัวต่อเหตุการณ์ที่มากกระทบนั้น โดยแสดงเมื่อถูกกระตุ้นโดยเหตุการณ์หรือจากการถูกระรานทางไซเบอร์ นำไปสู่วิธีการคิดในการตีความในเหตุการณ์ครั้งต่อไป ส่งผลทำให้เกิดความรู้สึกด้านลบกับตนเอง สิ่งแวดล้อมรอบตัว และอนาคตได้ ส่งผลให้ระบบความคิดบิดเบือนไปจากความเป็นจริง (Beck, Steer, & Garbin, 1988) โดยรูปแบบความคิดในทางลบ

ประกอบด้วย 3 ลักษณะ ได้แก่ ความคิดทางลบต่อตนเอง (Negative view of self) การรับรู้ทางลบต่อสิ่งแวดล้อม (Negative view of world) และความคิดทางลบต่ออนาคต (Negative view of future) และมองว่าสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเป็นสิ่งที่เลวร้าย กล่าวคือ เมื่อเจอเหตุการณ์ที่ประสบในปัจจุบันก็จะมองว่าในอนาคตข้างหน้าก็จะมีโอกาสเกิดเช่นนี้อีก ทำให้มองอนาคตในแง่ลบ และนำไปสู่การมีอาการซึมเศร้า และการพยายามฆ่าตัวตายได้ (Beck, 1967 cited in Kaplan & Sadock, 2000) ซึ่งสามารถอธิบายได้จากการที่บุคคลต้องเผชิญกับเหตุการณ์หรือมีปัญหาด้านปฏิสัมพันธ์กับบริบทแวดล้อมที่มีหลายระดับ ซึ่งเหตุการณ์ในที่นี้คือการถูกระรานทางไซเบอร์ รวมถึงนักเรียนเป็นวัยรุ่นที่มีความเปราะบางและอ่อนไหวต่อสถานการณ์หรือภาวะกดดันจากสิ่งแวดล้อมภายนอก และเหตุการณ์ที่คุกคามในชีวิตประจำวัน (Santrock, 2014) หากไม่สามารถปรับตัวได้ ก็จะทำให้เกิดอาการซึมเศร้า ตามแนวคิดของ PPCT Model ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านเทคโนโลยีสามารถส่งผลต่ออาการซึมเศร้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ดังแผนภาพที่ 1.1

ปัจจัยด้านบุคคล (Person)

- เพศ
- อายุ
- ผลการเรียนรู้
- การรับรู้ลักษณะของตนเอง
- การเห็นคุณค่าในตัวเอง
- ความสามารถในการเผชิญปัญหา
- รูปแบบการเรียนรู้

ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด

(Process)

- รูปแบบการเลี้ยงดู
- ผู้เลี้ยงดู
- สัมพันธภาพในครอบครัว
- ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (Context)

- ครอบครัว (ขนาดครอบครัว, เศรษฐฐานะ)
- โรงเรียน (ระบบการดูแลนักเรียน)
- การสนับสนุนทางสังคม

ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Time)

- การติดต่อสังคมออนไลน์
- ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์
- รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์
- ประเด็นถูกระรานทางไซเบอร์
- ระยะเวลาของการถูกระรานทางไซเบอร์
- จำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์

อาการซึมเศร้า

แผนภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.8 สมมติฐานการวิจัย

1.8.1 ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศหญิง การรับรู้ลักษณะของตนเอง (อารมณ์อ่อนไหว) และรูปแบบการเรียนรู้แบบดูซึม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับอาการซึมเศร้า ส่วนอายุ ผลการเรียนรู้ การเห็นคุณค่าในตัวเอง และความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหามีความสัมพันธ์ทางลบกับอาการซึมเศร้า

1.8.2 ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ รูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ผู้เลี้ยงดูที่เป็นปู่ย่าตายาย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับอาการซึมเศร้า ส่วนสัมพันธภาพในครอบครัว ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน มีความสัมพันธ์ทางลบกับอาการซึมเศร้า

1.8.3 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ครอบครัวเดี่ยว การไม่มีระบบการดูแลนักเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับอาการซึมเศร้า ส่วนเศรษฐกิจ การสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางลบกับอาการซึมเศร้า

1.8.4 ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก) รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์ (คำหยาบคาย) ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ (รูปร่างหน้าตา สิว) จำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ การติดสื่อสังคมออนไลน์ ระยะเวลาของการถูกระรานทางไซเบอร์ และจำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับอาการซึมเศร้า

1.8.5 ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ผลการเรียนรู้ การรับรู้ลักษณะของตนเอง การเห็นคุณค่าในตัวเอง ความสามารถในการเผชิญปัญหา รูปแบบการเรียนรู้ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ รูปแบบการเลี้ยงดู ผู้เลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัว ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ครอบครัว (ขนาดครอบครัว, เศรษฐฐานะ) โรงเรียน (ระบบการดูแลนักเรียน) การสนับสนุนทางสังคม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การติดสื่อสังคมออนไลน์ ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์ ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ ระยะเวลาของการถูกระรานทางไซเบอร์ และจำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ สามารถร่วมกันทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ได้

1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.9.1 ด้านปฏิบัติการพยาบาล

1.9.1.1 เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับบุคลากรทางการแพทย์ในการวางแผนป้องกัน และการช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาการถูกระรานทางไซเบอร์ที่มีอาการซึมเศร้า

1.9.2 ด้านการศึกษาวิจัย

1.9.2.1 สามารถนำผลการศึกษาค้นคว้าไปต่อยอดเป็นโปรแกรมสำหรับการดูแลนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ที่มีอาการซึมเศร้า เพื่อให้สามารถปรับตัวในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษา “ปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์” ผู้วิจัยได้ทบทวนตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ให้การดำเนินการวิจัยมีความครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น

- 2.1.1 ความหมายของวัยรุ่น
- 2.1.2 การแบ่งช่วงวัยของวัยรุ่น
- 2.1.3 พัฒนาการของวัยรุ่น
- 2.1.4 พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีของวัยรุ่น

2.2 การระรานทางไซเบอร์

- 2.2.1 ความหมายของการระรานทางไซเบอร์
- 2.2.2 รูปแบบของการระรานทางไซเบอร์
- 2.2.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการระรานทางไซเบอร์
- 2.2.4 ผลกระทบของการระรานทางไซเบอร์

2.3 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอาการซึมเศร้า

- 2.3.1 ความหมายของอาการซึมเศร้า
- 2.3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอาการซึมเศร้า
- 2.3.3 อาการแสดงของอาการซึมเศร้าในวัยรุ่น
- 2.3.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอาการซึมเศร้าในวัยรุ่น
- 2.3.5 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะซึมเศร้าในนักเรียนที่ถูกระรานทางไซเบอร์
- 2.3.6 แนวทางการดูแลวัยรุ่นที่มีอาการซึมเศร้า

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบชีวิตนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์

2.4.1 วิวัฒนาการของแนวคิด

2.4.2 องค์ประกอบของแนวคิด

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น

2.1.1 ความหมายของวัยรุ่น

มีผู้ให้ความหมายของวัยรุ่นไว้หลายความหมาย ดังนี้

แคพแลนด์ และ ซาด็อก (Kapland & Sadock, 1985) ได้ให้ความหมายของวัยรุ่นว่าเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO, 2011) ให้ความหมายของวัยรุ่นว่า เป็นช่วงอายุระหว่าง 10-19 ปี มีการเปลี่ยนแปลงจากเด็กไปเป็นผู้ใหญ่ และมีพัฒนาการด้านร่างกาย และด้านจิตใจ

สเติร์นเบิร์ก (Steinberg, 2001) ให้ความหมายของวัยรุ่นว่าเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างความเป็นวัยรุ่นและผู้ใหญ่ โดยมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์

พนม เกตุมาน (2550) ให้ความหมายของวัยรุ่นว่าเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน โดยจะเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นเมื่ออายุ 12-13 ปี จนถึง 18 ปี ทั้งนี้เพศหญิงจะเข้าสู่วัยรุ่นเร็วกว่าเพศชาย ประมาณ 2 ปี

เพ็ญภา กุลนาคล (2562) ให้ความหมายของวัยรุ่นว่าเป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 13-25 ปี มีลำดับขั้นชีวิตระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ มีพัฒนาการที่เปลี่ยนจากการพึ่งพาผู้อื่นเป็นการมีอิสระและมีวุฒิภาวะ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวเป็นการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อน

สรุปได้ว่า วัยรุ่น หมายถึง ช่วงวัยที่มีอายุระหว่าง 12-25 ปี มีการเปลี่ยนแปลงจากช่วงเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ได้ศึกษาในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัยรุ่น โดยมีอายุระหว่าง 12-16 ปี

2.1.2 การแบ่งช่วงวัยของวัยรุ่น

การแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่น ได้มีแบ่งช่วงวัยของวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะ (เพ็ญภา กุลนาคล, 2562) ดังนี้

2.1.2.1 วัยรุ่นตอนต้น (Early adolescence) เป็นช่วงวัยที่มีอายุ 13-15 ปี เป็นการเข้าสู่วัยรุ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายอย่างรวดเร็ว เพศหญิงเข้าสู่วัยรุ่นเร็วกว่าเพศชาย

2.1.2.2 วัยรุ่นตอนกลาง (Middle adolescence) เป็นช่วงวัยที่มีอายุ 16-18 ปี เป็นช่วงที่มีการเจริญเติบโตอย่างช้าๆ พฤติกรรมก้ำกึ่งระหว่างความเป็นเด็กกับผู้ใหญ่

2.1.2.3 วัยรุ่นตอนปลาย (Late adolescence) เป็นช่วงวัยที่มีอายุ 19-25 ปี เป็นช่วงที่ร่างกายเจริญเติบโตคงที่ มีพฤติกรรมที่ค่อนข้างไปทางผู้ใหญ่

นอกจากนี้ยังมีการแบ่งช่วงวัยของวัยรุ่นตามระดับการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ (กิตติคุณ รุ่งเรือง, 2545) คือ วัยรุ่นตอนต้นกับวัยรุ่นตอนปลาย โดยที่วัยรุ่นตอนต้นเป็นนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีอายุระหว่าง 12-15 ปี ส่วนวัยรุ่นตอนปลาย เป็นนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีอายุระหว่าง 15-18 ปี

สำหรับในบริบทต่างประเทศ ซานทร็อก (Santrok, 2001) ก็ได้มีการแบ่งวัยรุ่นเป็น 2 ระยะเช่นกัน คือ วัยรุ่นตอนต้นกับวัยรุ่นตอนปลาย โดยที่วัยรุ่นตอนต้นเริ่มตั้งแต่ช่วงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นถึงตอนปลาย มีอายุระหว่าง 12-18 ปี ส่วนวัยรุ่นตอนปลายเริ่มตั้งแต่หลังจบชั้นมัธยมปลายถึงอายุ 25 ปี มีอายุระหว่าง 19-25 ปี

สรุปได้ว่า การแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นนั้นขึ้นอยู่กับบริบทและโครงสร้างทางสังคม หรือการแบ่งตามระดับการศึกษา สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นตอนต้นเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีช่วงอายุระหว่าง 12-16 ปี และศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.1.3 พัฒนาการของวัยรุ่น

พัฒนาการของวัยรุ่นเป็นช่วงเวลาที่ยาวและเกิดขึ้นรวดเร็ว มีการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ นักจิตวิทยาได้มีการแบ่งพัฒนาการของวัยรุ่นออกเป็น 5 ด้าน (เพ็ญภา กุลนาคดล, 2562) ดังนี้

2.1.3.1 พัฒนาการด้านสรีรวิทยา (Physiological development)

วัยรุ่นเริ่มต้นด้วยกระบวนการเจริญเติบโต (Puberty) มีการเปลี่ยนแปลงด้านน้ำหนัก ส่วนสูง ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางเพศ เช่น การขยายของหน้าอกในเพศหญิง และการมีเสียงแตกของเพศชาย ทั้งนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในวัยรุ่นตอนต้น จะเริ่มชะลอลงในวัยรุ่นตอนกลาง และคงที่ในวัยรุ่นตอนปลาย รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านเพศ (Sexual change) อาจทำให้วัยรุ่นเผชิญปัญหาทางเพศส่วนบุคคล และปัญหาเอกลักษณ์ทางเพศได้ ทั้งนี้จะต้องมีการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงให้กับวัยรุ่น เนื่องจากวัยรุ่นบางคนไม่สามารถปรับตัวได้ ขาดความมั่นใจในตนเอง ซึ่งจะส่งผลต่อพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคมตามมา

2.1.3.2 พัฒนาการด้านปัญญา (Cognitive development)

วัยรุ่นจะมีการพัฒนาในด้านความคิดเชิงนามธรรม ค้นพบวิธีการและเรียนรู้วิธีการคิดใหม่ๆ ในทางสร้างสรรค์ สามารถสรุปได้ดังนี้

(1) **การพัฒนาการคิดเชิงนามธรรม (Development of abstract thinking)** วัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิดจากเชิงรูปธรรมเป็นเชิงนามธรรม สามารถที่จะเข้าใจสิ่งที่เป็นจริงได้ วัยรุ่นจะมีลักษณะความคิด (Flavell, 2004) ดังนี้

1. ความคิดที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง มีการแสดงออกที่ทำให้คนอื่นสนใจตนเอง รู้สึกว่าตนเองอยู่ในช่วงที่มีอำนาจ สามารถบงการทุกอย่างได้ด้วยตนเอง ไม่มีใครสามารถปรับเปลี่ยนตนเองได้ เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนในการสร้างเอกลักษณ์ให้ตนเอง

2. ความสามารถในการคิดถึงบุคคลอื่น โดยวัยรุ่นจะเรียนรู้วิธีการจากมุมมองของตนเอง เพื่อที่จะเข้าใจความรู้สึกคนอื่น

(2) การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ (Development of analytical thinking)

มีการพัฒนาการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุมีผล มีความสามารถในการตัดสินใจต่อปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง และวัยรุ่นมีความเชื่อว่าไม่มีใครที่จะมีความสามารถในการเข้าใจพวกเขาได้ดีเท่าพวกเขาเอง

(3) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (Development of thinking) โดยที่

กิลฟอร์ด (Guilford, 1956) ได้สรุปลักษณะของความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การมีความคล่องแคล่วในการคิด การมีความยืดหยุ่น มีความคิดริเริ่มแปลกใหม่ และมีความคิดที่ละเอียดละออ

2.1.3.3 พัฒนาการด้านจิตวิทยา (Psychological development) การ

เปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายย่อมส่งผลกระทบต่อด้านอารมณ์และจิตใจได้ เช่น วัยรุ่นที่โตเร็วกว่าวัยจะมีความรู้สึกอัดอัดในขณะที่สภาพอารมณ์ยังเป็นเด็กอยู่ ส่วนวัยรุ่นที่โตช้ากว่าวัยจะมีความวิตกกังวล ขาดความมั่นใจในตนเองได้ วัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ (Emotional changes) ได้ง่าย มีความอ่อนไหว มีความไม่มั่นคงทางอารมณ์ รวมถึงมีการควบคุมอารมณ์และการปรับตัวที่แตกต่างจากวัยผู้ใหญ่ และในบางครั้งมักจะเกิดความสับสนและไม่แน่ใจในบทบาทของตนได้ (Santrock, 2014) โดยสามารถสรุปการเปลี่ยนแปลงในด้านจิตวิทยา ดังนี้

(1) มีความต้องการเป็นอิสระ วัยรุ่นเริ่มมีความคิดเป็นของตนเอง มีการคิดแบบนามธรรมมากขึ้น (Abstract thinking) มีความต้องการแยกออกจากบิดามารดาทุกรูปแบบ บางครั้งก็มีความรู้สึกสองจิตสองใจ อย่างเช่น บางครั้งต้องการความรักความเอาใจใส่ แต่บางครั้งก็ต้องการความเป็นอิสระ ไม่ชอบทำตามคำสั่งของบิดามารดา (เพ็ญนภา กุลนภาดล, 2562)

(2) มีความต้องการการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัยรุ่นต้องการการยอมรับจากครอบครัว เพื่อน และสังคม ทั้งนี้พื้นฐานการเลี้ยงดูในครอบครัวมีความสำคัญอย่างยิ่ง หากวัยรุ่นได้รับความรัก ความผูกพัน การรับฟัง การชมเชย และการเปิดโอกาสให้ตัดสินใจในเรื่องต่างๆ จะช่วยให้วัยรุ่นเกิดการยอมรับจากคนในครอบครัว ทำให้มีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งรูปแบบการเลี้ยงดูประเภทนี้ จะส่งผลให้วัยรุ่นได้รับการยอมรับจากเพื่อนและสังคมตามมา แต่ในทางตรงข้ามหากไม่ได้รับการตอบสนองในด้านต่างๆ ทั้งด้านความรัก ความอบอุ่น การเอาใจใส่และการรับฟัง ก็จะทำให้เกิดความสับสน ทุกข์ใจ เห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ และนำไปสู่การเกิดอาการซึมเศร้าได้ (Steinberg & Morris, 2001 Santrock, 2014; ดวงใจ วัฒนสินธุ์, 2559)

(3) มีการเผชิญเพื่อปรับตัว วัยรุ่นย่อมมีการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน ตั้งแต่ด้านร่างกาย ความคิดและจิตใจ ถ้าหากมีความเข้าใจปัญหาตนเอง สามารถปรับตัวได้ และก็ไม่กระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการเรียนและสังคม แต่ถ้าหากมีปัญหาด้านการปรับตัว ขาดทักษะการเผชิญปัญหาที่เหมาะสม ย่อมส่งผลกระทบต่อชีวิต ทำให้เกิดความเครียด และมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดอาการซึมเศร้าขึ้นได้ (Stuart, 2009; มะลิสสา งามศรี, นิตยา ตากวิริยะนันท์, และศุภรา เชาว์ปรีชา, 2557)

(4) มีการพัฒนาบุคลิกภาพ วัยรุ่นแต่ละคนจะมีพัฒนาการทางด้านความคิด การค้นหาสิ่งต่างๆ ซึ่งวัยรุ่นที่สามารถค้นหาตนเองได้และผ่านพ้นภาวะวิกฤติในชีวิต จะมีความสามารถในการใช้สติปัญญาในการเผชิญปัญหามากกว่าการใช้อารมณ์ เผชิญหน้ากับปัญหามากกว่าหลีกเลี่ยงปัญหาและรู้เท่าทันตนเอง ซึ่งจะส่งผลทำให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะ มีบุคลิกภาพมั่นคงต่อไป (เพ็ญนภา กลุณภาค, 2562)

(5) มีความเป็นปัจเจกบุคคล จากเดิมที่เคยมีบิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติพี่น้องคอยดูแลปกป้อง เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นจึงต้องการความเป็นส่วนตัว และพื้นที่ความเป็นส่วนตัวมากขึ้น กระบวนการของความเป็นปัจเจกบุคคลจึงเกิดขึ้น เพื่อลดความผูกพันกับสิ่งที่เคยมีความสำคัญก่อนหน้านี้ และสร้างบทบาทที่เหมาะสมในการที่จะเป็นผู้ใหญ่ (เพ็ญนภา กลุณภาค, 2562)

(6) มีการตอบสนองทางอารมณ์ จากการที่วัยรุ่นต้องปรับตัวในหลายๆ ด้าน จึงเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความเครียดและความวิตกกังวล เกิดอารมณ์และการตอบสนองทางอารมณ์ที่เข้มข้น และควบคุมอารมณ์ได้ยาก ในวัยนี้ได้รับการเรียกว่า “วัยพายุบูแคม” (Strom and stress) (Santrock, 2014) นอกจากนี้วัยรุ่นตอนต้นจะเกิดอารมณ์เปลี่ยนแปลงได้ง่ายตามสิ่งเร้าหรือบุคคลภายนอกที่มากระตุ้น และมีการใช้กลไกการป้องกันตัวเองที่ไม่เหมาะสม เช่น การปฏิเสธ การโทษผู้อื่น นำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมตามมา

2.1.3.4 พัฒนาการด้านสังคม (Social Development) เป็นความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลกับบุคคลใกล้เคียงรอบตัว ซึ่งวัยรุ่นจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคม โดยขึ้นกับ 4 ปัจจัย ได้แก่

(1) กลุ่มเพื่อน วัยรุ่นที่เข้ากลุ่มได้จะมีพัฒนาการทางสังคมที่ดีกว่าวัยรุ่นที่ไม่เข้ากลุ่ม ทำให้เสียโอกาสในการเรียนรู้พฤติกรรมสังคม อาจทำให้มีพัฒนาการไม่เหมาะสมตามวัย และนำมาสู่พฤติกรรมต่อต้านสังคม ประชดชีวิต หรือการเพ้อฝัน และไม่กล้าเผชิญปัญหาในสังคมได้ (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2549) นอกจากนี้กลุ่มเพื่อนยังมีบทบาทสำคัญในช่วงวัยนี้ หากมีปัญหาเรื่องสัมพันธภาพกับเพื่อน และขาดการยอมรับจากเพื่อน จะทำให้เกิดความวิตกกังวล และนำมาสู่อาการซึมเศร้าได้ (McKeever, 2008) และเป็นวัยที่มีความเสี่ยง เนื่องจากมีความอ่อนไหว เปราะบางง่าย ต่อเหตุการณ์ที่มากกระทบในชีวิตประจำวัน (Santrock, 2014) และทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่

เหมาะสม เช่น พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง (Steinberg & Morris, 2001; Santrock, 2014) ซึ่งพฤติกรรมการรังแกกันเป็นส่วนหนึ่งของการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าว ที่พัฒนาความรุนแรงได้หลากหลายรูปแบบทั้งการรังแกทางด้านร่างกาย วาจา รวมถึงทางไซเบอร์ ซึ่งจะส่งผลกระทบในระยะยาวทั้งต่อผู้รังแกและผู้ถูกรังแก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ถูกรังแกจะได้รับผลกระทบ มีความทุกข์ทรมานใจ วิตกกังวล นำไปสู่อาการซึมเศร้า และการฆ่าตัวตายได้ (Klomek, Kleinman, & Altschuler, 2011; ธีรรัตน์ ปุณณะชัยศิริ, สิริรัตนา ปัญญาภาส และฐิติวิ แก้วพรสวรรค์, 2558)

(2) ความคาดหวังของผู้ปกครอง ปัญหาที่เกิดขึ้นมักเกิดจากการที่ผู้ปกครองมีการตอบสนองหรือมีปฏิสัมพันธ์ในเรื่องการตอบสนองของวัยรุ่น เนื่องจากบางครั้งผู้ปกครองก็จะมี ความกังวล ทุกข์ใจจากพฤติกรรมที่เป็นเรื่องปกติทั่วไปของวัยรุ่น ดังนั้นความคาดหวังของผู้ปกครองที่สูงมากกว่าความสามารถของวัยรุ่น จะทำให้เกิดความรู้สึกเชิงลบ มีความเครียด ความกดดัน วิตกกังวล ไม่สามารถปรับตัว มีความคิดฆ่าตัวตาย และนำไปสู่อาการซึมเศร้าได้ (Steptoe, Tsuda, Tanaka, & Wardle, 2007; อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย, 2556; สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2562)

(3) ความคาดหวังของสังคม ก่อให้เกิดความท้าทายในวัยรุ่นได้ ทำให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียได้ กล่าวคือผลดีจะทำให้วัยรุ่นเกิดการพัฒนาความรู้สึกเชิงบวก เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพ แต่หากสังคม ครอบครัว หรือโรงเรียนไม่สามารถชี้นำทางหรือการสร้างเป้าหมายเชิงบวกได้ จะทำให้วัยรุ่นเกิดความสับสน ขาดความมั่นใจในตนเอง ไม่สามารถปรับตัวได้ และเกิดอาการซึมเศร้า (อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย, 2556)

(4) ความคาดหวังของวัยรุ่น โดยวัยรุ่นเชื่อว่า สิ่งที่ทำลายความสามารถมากที่สุด คือการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนและบุคคลอื่น วัยรุ่นให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนและคาดหวังว่ากลุ่มเพื่อนจะรักและจงรักภักดีต่อกัน หากกลุ่มเพื่อนมีการแสดงออกที่แตกต่างออกไปจากความคาดหวังของตนเอง ก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น (Youniss & Smollar, 1985)

2.1.3.5 พัฒนาการด้านจริยธรรมและจิตวิญญาณ (Moral and Spiritual Development) สามารถสรุปได้ 2 ด้าน ดังนี้

(1) ด้านจริยธรรม โคลเบิร์ก (Kohlberg, 1984) ได้อธิบายว่าเมื่อบุคคลมีอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป จะเริ่มตระหนักถึงสิทธิมนุษยชน และมีความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบ

(2) ด้านจิตวิญญาณ วัยรุ่นมักสร้างเอกลักษณ์ให้ตนเอง ค้นหาความหมายในชีวิต เพื่อหาคำตอบให้ตนเอง นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในศาสนา ลัทธิต่างๆ เป็นการค้นหาจิตวิญญาณ เพื่อได้ตรองจิต ความเชื่อทางศาสนา ให้ตนเองได้เป็นอิสระจากข้อจำกัดในรูปแบบความเชื่อเดิมได้ และพัฒนาความเป็นตัวเอง (Tucker, 1989)

สรุปได้ว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการพัฒนาการในหลายด้าน ทั้งด้าน สรีรวิทยา ด้านปัญญา ด้านจิตวิทยา ด้านสังคม และด้านจริยธรรมและจิตวิญญาณ ซึ่งการเปลี่ยนแปลง ในแต่ละด้านนั้นย่อมส่งผลต่อการปรับตัวและการเกิดพฤติกรรมต่างๆ ของวัยรุ่น ซึ่งมีความต้องการการ ยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน หากไม่สามารถปรับตัวได้ ก็จะให้เกิด ความวิตกกังวล ความเครียด และนำไปสู่อาการซึมเศร้าได้ในที่สุด

2.1.4 พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีของวัยรุ่น

ในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีมีความก้าวหน้าและเติบโตอย่างรวดเร็ว จึงทำให้เข้ามามี บทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตประจำวัน ในทุกเพศทุกวัย ตั้งแต่กิจวัตรประจำวัน การทำงาน รวมไปถึง การพักผ่อน (สายชล สีนสมบูรณ์ทอง, 2561) เทคโนโลยีนั้นทำให้โทรศัพท์มือถือหรือสมาร์ตโฟนมี รูปแบบการใช้งานที่หลากหลายและน่าสนใจ ทำให้การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเป็นเรื่องที่ง่ายและสะดวก สามารถเข้าถึงได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา (อมร โต๊ะทอง, 2555) จากสถิติของการใช้อินเทอร์เน็ตจากทั่วโลก โดยจากการศึกษาของคณะวูอาโซเซียล (We Are Social) ในปี พ.ศ. 2564 พบว่า ผู้คนทั่วโลกใช้ อินเทอร์เน็ตจำนวน 4.95 พันล้านคน จากจำนวนประชากรทั่วโลก 7.91 พันล้านคน คิดเป็นร้อยละ 62.5 ของประชากรทั่วโลก และพบว่าประเทศไทยมีอัตราการใช้อินเทอร์เน็ตต่อวันสูงเป็นอันดับที่ 7 ของโลก (We Are Social, 2022) สำหรับประเทศไทย แนวโน้มของการใช้อินเทอร์เน็ต ในช่วงปี พ.ศ. 2560 – 2564 พบว่า ในประเทศไทยมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 52.9 ในปีพ.ศ. 2560 เป็นร้อย ละ 81.8 ในปี พ.ศ.2564 โดยเพิ่มจากจำนวนประชากร 33.3 ล้านคน เป็น 53.2 ล้านคน นอกจากนี้ใน ปีพ.ศ. 2564 พบว่ากลุ่มอายุระหว่าง 6-14 ปี ใช้อินเทอร์เน็ตร้อยละ 92.2 และกลุ่มอายุระหว่าง 15-24 ปี ใช้อินเทอร์เน็ตร้อยละ 98.8 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) จากสถิติข้างต้นแสดงให้เห็นถึง แนวโน้มการใช้เทคโนโลยี การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มวัยรุ่นที่เพิ่มมากขึ้น และยังคงมีแนวโน้มการใช้ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (กันยา พาณิษฐ์ศิริ, 2559) เทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้าเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก ทั้งเชิงสร้างสรรค์และเชิงไม่สร้างสรรค์ ดังนั้นวัยรุ่นจึงมีความจำเป็นที่ ต้องรู้เท่าทันการใช้เทคโนโลยีในทางที่เกิดประโยชน์และปลอดภัยกับตนเอง

2.1.4.1 วัตถุประสงค์ของการใช้เทคโนโลยีของวัยรุ่น จากการศึกษาพฤติกรรมการ ใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษา ของ พัชณีย์สิตา เหลี่ยมทองคำ และ นมิตา ซื่อสัตย์สกุลชัย (2561) พบว่า มีวัตถุประสงค์ของการใช้งาน ได้แก่ 1) อัพเดทสถานะ และการแชท 2) ส่งไฟล์งาน ต่างๆ 3) เพื่อความบันเทิงและความสนุกสนาน ได้แก่ ดูหนัง ฟังเพลง 4) การเล่นเกม และ 5) การสืบค้นข้อมูลต่างๆ 6) การซื้อขายสินค้าและบริการ (Shopping Online) ซึ่งมีความสอดคล้อง กับการศึกษาของจุฑารัตน์ ศรารณวงศ์ และคณะ (2560) ที่พบว่า มีวัตถุประสงค์ของการใช้ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เช่น ทำงานกลุ่ม การติดต่อสื่อสารกับเพื่อน การดาวน์โหลดงาน การส่งงาน และการบ้าน รวมถึงเพื่อความบันเทิงต่างๆ ได้แก่ ดูหนัง ฟังเพลง

สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการใช้เทคโนโลยีของวัยรุ่น ประกอบด้วย 2 วัตถุประสงค์ ได้แก่ เพื่อการทำงานและการเรียน ได้แก่ การค้นคว้าข้อมูล การส่งงานหรือการบ้าน และเพื่อความสนุกสนานและความบันเทิง ได้แก่ การดูหนัง ฟังเพลง และการเล่นเกม

2.1.4.2 ประโยชน์ของการใช้เทคโนโลยีของวัยรุ่น พบว่า เทคโนโลยีช่วยทำให้เกิดความสะดวกสบายในการรับข้อมูลข่าวสาร การติดต่อสื่อสาร รวมถึงการอัปเดตข่าวสารจากทุกมุมโลก เช่น การหาเพื่อน การฝึกภาษา ความสนุกสนานและความบันเทิง โดยสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยม ได้แก่ เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม และทวิตเตอร์ (เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์, 2562) และสามารถจำแนกประโยชน์ของการใช้เทคโนโลยีต่อด้านต่างๆ (ชุติมา ทองจี, 2559; หยาดพิรุณ ศุภรากรสกุล, 2559) ดังนี้

(1) **ด้านครอบครัว** เพิ่มโอกาสในการติดต่อสื่อสารแบบใหม่ให้กับสมาชิกในครอบครัว และสามารถติดต่อกันได้ง่ายมากขึ้น

(2) **ด้านการเรียน** เป็นเครื่องมือที่กระตุ้นให้เกิดการค้นคว้า การเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน หรือการตั้งประเด็นคำถามผ่านระบบสังคมออนไลน์ และผู้สอนสามารถนำเสนอเนื้อหาใหม่ๆ และสอนได้อย่างต่อเนื่อง มีทางเลือกและมีเวลาเป็นของตนเองมากขึ้น ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (อุสา ปิกกินส์, 2558) และยังช่วยให้เกิดสัมพันธภาพในสังคมที่ดีและใกล้ชิดกันมากขึ้น

(3) **ด้านสังคม** สามารถส่งและรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว เข้าถึงง่าย ทั้งในรูปแบบข้อความ เสียง ภาพ และวิดีโอ ซึ่งช่วยให้ประหยัดค่าใช้จ่าย

(4) **ด้านจิตใจ** ทำให้รู้สึกมีความสุข ผ่อนคลาย เมื่อได้รับการตอบสนองการใช้งานในรูปแบบความบันเทิง ช่วยทำให้ผ่อนคลายความเครียด นอกจากนี้ยังพบว่าทำให้รู้สึกผ่อนคลาย และกล้าที่จะเปิดเผยตัวเองในโลกออนไลน์มากกว่าการเผชิญหน้า เนื่องจากรู้สึกถูกคุกคามน้อยกว่า และเป็นอิสระ (Wood, 2012; McKenna & Bargh, 2000)

(5) **ด้านเศรษฐกิจ** ทำให้เกิดรายได้จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ประกอบการขาย (พัชัญสิตา เหลี่ยมทองคำ และ นมิดา ชือสัตย์สกุลชัย, 2561)

2.1.4.3 ผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีของวัยรุ่น เมื่อมีเทคโนโลยีที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่หลากหลาย ย่อมส่งผลกระทบในด้านต่างๆ จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถจำแนกผลกระทบที่เกิดจากการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่น ดังนี้

(1) **ด้านครอบครัว** เกิดปัญหาสัมพันธภาพ ความไม่เข้าใจและความขัดแย้งในครอบครัว เนื่องจากพ่อแม่ไม่พอใจกับพฤติกรรมการเล่นอินเทอร์เน็ตของวัยรุ่น มีการจำกัดเวลาในการใช้งาน และมีเวลาทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันลดลง (ภัทริกา วงศ์อนันต์นนท์, 2557; ชุติมา ทองจี, 2559; หยาดพิรุณ ศุภรากรสกุล, 2559; ประวิตร จันอับ, 2561)

(2) **ด้านการเรียน** ได้แก่ ไม่สามารถแบ่งเวลาได้อย่างเหมาะสม ไม่สนใจการเรียน หนังสือเรียนหรือขาดเรียนในบางวิชา มีผลการเรียนตกต่ำได้ รวมไปถึงมีการใช้ภาษาไม่ถูกต้องตามหลักภาษา สะกดคำผิด (อมรรัตน์ วงศ์โสภา, 2560)

(3) **ด้านร่างกาย** ได้แก่ มีปัญหาเรื่องสายตา เช่น ปวดตา ตาพร่ามัว แสบตา โรคกระเพาะอาหาร โรคอ้วน ปวดเมื่อยกระดูกและข้อ และปวดศีรษะ บางรายพักผ่อนไม่เพียงพอ บางรายไม่ยอมนอน และไม่สนใจในการรับประทานอาหาร รับประทานอาหารสำเร็จรูป ไม่ออกกำลังกาย (ชญาณิกา ศรีวิชัย, 2561; ภทริกา วงศ์อนันต์นันท์, 2557; อมรรัตน์ วงศ์โสภา, 2560) แต่อย่างไรก็ตาม อาการเหล่านี้จะหายไปได้หลังจากหยุดการใช้งาน

(4) **ด้านจิตใจ** มีความต้องการใช้อินเทอร์เน็ตต่อเนื่องกันเป็นเวลานานๆ ซึ่งทำให้เกิดการเสพติดได้เมื่อใช้งานเป็นระยะเวลานาน หรือเรียกอีกอย่างว่า การติดสื่อสังคมออนไลน์ และในบางครั้งแสวงหาความสุขจนลืมโลกแห่งความเป็นจริง อาจจะรู้สึกเศร้า เหงา ซึม โดดเดี่ยว เพราะไม่มีเพื่อนในชีวิตจริง รวมถึงไม่กล้าเผชิญหน้ากับผู้อื่น (เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์, 2562)

(5) **ด้านอารมณ์** มีอารมณ์แปรปรวนและหงุดหงิดง่าย (อมรรัตน์ วงศ์โสภา, 2560) ขาดวุฒิภาวะทางด้านอารมณ์ ใจร้อน รวมไปถึงมีอารมณ์หึงหวงในเรื่องต่างๆ เช่น ผู้สาว การดบตีในเรื่องปัญหารักในวัยเรียน เป็นต้น โดยวิธีการถ่ายคลิปวิดีโอ และการส่งต่อ เพื่อความสนุกสนาน และอวดศักดิ์ตาของตน (ธาม เชื้อสถาปนศิริ, 2552)

(6) **ด้านพฤติกรรม** ได้แก่ การเก็บกด การไม่สามารถอยู่ในโลกของความเป็นจริงได้ ซึ่งอาจนำไปสู่โรคทางจิตเวชได้ (Internet use disorder) มีปัญหาสัมพันธภาพภายในกลุ่มเพื่อน เป็นจุดเริ่มต้นของการเล่นการพนันในรูปแบบต่างๆ การลักขโมย และการใช้สารเสพติด (ชญาณิกา ศรีวิชัย, 2561) รวมถึงพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จากอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ (ณวิสาร จุลเพชร และบุญนิภา เกี้ยวมาน, 2556) นอกจากนี้ยังทำให้เกิดพฤติกรรมการติดเกม มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงเนื่องจากไม่สามารถแยกแยะสถานการณ์จริง (ศิริไชย หงส์สรวงศรี และพนม เกตุมาน, 2558) นอกจากนี้ยังอาจทำให้เกิดพฤติกรรมที่มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนและการล่วงละเมิดทางเพศ จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เนื่องจากทำให้ง่ายและสะดวกต่อการพูดคุยหรือนัดพบ ได้แก่ เฟซบุ๊ก ไลน์ ในการหาคู่ หรือกิ๊ก (นิพนธ์ ดาราวุฒิ มาประกรณ์, 2558; ปัญญ์กรินทร์ หอยรัตน์ และปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์, 2560) รวมไปถึงทำให้เกิดพฤติกรรมรังแกกัน หรือการระรานทางไซเบอร์ (Cyberbullying) ซึ่งในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นทั่วโลก ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่แพร่หลายในหมู่วัยรุ่นและอัตราความถี่อยู่ระหว่างร้อยละ 6.6- 44.1 (Rice et al., 2015) และจากการสำรวจขนาดปัญหาในระดับโลก พบความชุกของการระรานทางไซเบอร์มากถึงร้อยละ 20-40 (Tokunaga, 2010; Dehue, Catherine, & Trijntje, 2008)

การศึกษาของสถาบันสุขภาพเด็กและวัยรุ่นราชชนครินทร์ (2558) พบว่า 1 ใน 6 ของพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยี ทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นในด้านต่างๆ ได้แก่ 1) พฤติกรรมที่เสี่ยงต่ออุบัติเหตุและความปลอดภัย 2) พฤติกรรมที่เสี่ยงต่อสุขภาพทางกายและทางจิต 3) พฤติกรรมที่เสี่ยงทางเพศ 4) พฤติกรรมการเสพติด เช่น ติดเกม ติดสื่อสังคม 5) พฤติกรรมการเรียนที่มีปัญหา และ 6) พฤติกรรมก้าวร้าว เกร การละเมิดผู้อื่น และการละเมิดกฎหมาย

สรุปได้ว่า พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีของวัยรุ่นในปัจจุบันมีแนวโน้มที่สูงขึ้น ถึงแม้ว่าการใช้เทคโนโลยีก่อให้เกิดประโยชน์หลากหลายด้านในการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีก็ทำให้เกิดผลกระทบในด้านลบเช่นกัน เช่น ไม่สามารถแบ่งเวลาได้อย่างเหมาะสม พักผ่อนไม่เพียงพอ เสพติดอินเทอร์เน็ต อารมณ์แปรปรวน รวมถึงเกิดพฤติกรรมก้าวร้าว เป็นต้น ดังนั้นวัยรุ่นจึงจะต้องมีการเรียนรู้และการปรับตัวในการใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสม

2.2 การกระรานทางไซเบอร์ (Cyberbullying)

สถานการณ์ของการกระรานทางไซเบอร์ในปัจจุบัน พบว่าทั่วโลกเกิดอุบัติการณ์ของพฤติกรรมกระรานทางไซเบอร์ร้อยละ 20 – 40 (Tokunaga, 2010) และจากการศึกษาของเกรก และคณะ (Craig et al., 2009) โดยศึกษาใน 40 ประเทศทั่วโลก พบว่าอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 11-15 ปี เกิดพฤติกรรมกระรานทางไซเบอร์ถึงร้อยละ 8.6-45.2 สอดคล้องกับการศึกษาของโรงเรียนสาธารณสุขแห่งฮาร์วาร์ด (Harvard School of Public Health) ในสหรัฐอเมริกา พบว่า พฤติกรรมกระรานทางไซเบอร์ส่วนมากอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 11-14 ปี และในมาเลเซีย พบพฤติกรรมกระรานทางไซเบอร์อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 13-15 ปี (Dtac & Telenor Group, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสลอนจ์ และสมิธ (Slonje & Smith, 2008) และการศึกษาของแคสสิดี และคณะ (Cassidy et al., 2009) ที่พบว่า ในช่วงอายุระหว่าง 12-15 ปี มีความเสี่ยงที่สุดในการเกิดพฤติกรรมกระรานทางไซเบอร์ และจะค่อยๆ ลดลงเมื่ออายุ 16 ปีขึ้นไป

สำหรับประเทศไทยได้มีการศึกษาพฤติกรรมกระรานทางไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดเชียงใหม่ ของวัฒนาวิ ศรีวัฒนพงศ์ และ พิมพกา ธานินพงศ์ (2558) พบว่ามีพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อรังแกเพื่อนในชั้นเรียนมากถึงร้อยละ 82 และต่อมาได้มีการศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร อายุระหว่าง 12-16 ปี จำนวน 3,667 คน จาก 8 โรงเรียน พบว่า เคยถูกระรานทางไซเบอร์ถึงร้อยละ 37.8 (ชาญวิทย์ พรนภดล, 2560) จากความรุนแรงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าวัยรุ่นไทยกำลังเผชิญปัญหาการถูกระรานทางไซเบอร์เป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่างๆ ตามมาได้

การระรานทางไซเบอร์จึงถือได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญในวัยรุ่น เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงจากความเป็นเด็กสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เป็นช่วงวัยที่มีความสับสนทางด้านจิตใจมากกว่าช่วงวัยอื่นๆ ซึ่งต้องเผชิญระหว่างวิกฤตที่ค้นหาเอกลักษณ์ (Identity crisis) กับความสับสนในเอกลักษณ์ (Identity confusion) ทั้งนี้เวลาส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง มีความต้องการเป็นอิสระ มีความอยากรู้อยากทดลองสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ (Erikson, 1968; Corey, 2004) นอกจากนี้กลุ่มเพื่อนยังมีบทบาทสำคัญในช่วงวัยนี้ เนื่องจากมีความเข้าใจ และเห็นใจซึ่งกันและกันมากกว่าวัยอื่น โดยกลุ่มเพื่อนจะสร้างฐานเอกลักษณ์ขึ้นมา เช่น การแต่งกาย ความคิดหรือค่านิยมต่างๆ ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม หากเพื่อนที่มีบุคลิกลักษณะ ความคิดที่แตกต่างไปจากกลุ่ม หรือไม่ปฏิบัติตามกลุ่ม ก็เกิดความขัดแย้งกัน และขาดการยอมรับจากเพื่อน ต้องออกจากกลุ่มหรือหากกลุ่มใหม่ (Jacob et al., 2002) จากปัญหาข้างต้นจนนำมาสู่พฤติกรรมการรังแกกันขึ้น

จะเห็นได้ว่า การเกิดพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในช่วงอายุระหว่าง 12 – 16 ปี ซึ่งเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กสู่ผู้ใหญ่ มีความอยากรู้อยากทดลองเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ต้องการความเป็นอิสระ และต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีช่วงอายุระหว่าง 12 – 16 ปี

2.2.1 ความหมายของการระรานทางไซเบอร์

การระรานทางไซเบอร์ (Cyberbullying) จากการศึกษาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่ามีการใช้คำเรียกที่หลากหลาย เช่น การรังแกออนไลน์ (Online bullying) (Microsoft Corporation, 2012) การคุกคามออนไลน์ (Online harassment) (Wolak, Mitchell, & Finkelhor, 2007) ความก้าวร้าวอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic aggression) (Hertz & David-Ferdon, 2008) การรังแกอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic bullying) (Raskauskas & Stoltz, 2007) ความก้าวร้าวไซเบอร์ (Cyber aggression) (Pornari & Wood, 2010) ส่วนในประเทศไทย กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขได้บัญญัติศัพท์ในภาษาไทยโดยใช้คำว่า การกลั่นแกล้งทางออนไลน์ (กรมสุขภาพจิต, 2561) และต่อมาราชบัณฑิตยสภาได้บัญญัติศัพท์ของ Cyberbullying ว่า “การระรานทางไซเบอร์”(ราชบัณฑิตยสภา, 2562) และมีผู้ให้ความหมายไว้อย่างนี้ ดังนี้

เบลซี (Belsey, 2003) ให้ความหมายของการระรานทางไซเบอร์ว่า เป็นการที่บุคคลใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อทำร้ายผู้อื่น โดยอาจทำได้หลายๆ ครั้ง

โควาลสกี และลิมเบอร์ (Kowalski & Limber, 2007) ให้ความหมายของการระรานทางไซเบอร์ว่า เป็นการใช้อินเทอร์เน็ตหรือเทคโนโลยี เพื่อข่มขู่หรือทำร้ายผู้อื่น

สลอนจ์ และสมิธ (Slonje & Smith, 2008) ให้ความหมายของการกระรานทางไซเบอร์ว่าเป็นปรากฏการณ์สมัยใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของเด็กและวัยรุ่นทั่วโลก ผ่านวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ที่หลากหลาย รวมถึงโทรศัพท์ ข้อความ อีเมลและเว็บไซต์

ฮวง และโจว (Huang & Chou, 2010) ให้ความหมายของการกระรานทางไซเบอร์ว่าเป็นพฤติกรรมก้าวร้าว หรือ การกระทำที่เป็นอันตราย โดยเป็นการกระทำซ้ำๆ แบบตั้งใจ เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน

โทคุนากะ (Tokunaga, 2010) ให้ความหมายของการกระรานทางไซเบอร์ว่าเป็นพฤติกรรมเฉพาะบุคคลหรือกลุ่มคนที่กระทำซ้ำๆ ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือดิจิทัล โดยการส่งข้อความที่มีลักษณะต่อต้านหรือก้าวร้าว ร่วมกับมีเจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายหรือความไม่สบายใจ

พัทชิน และ ฮินดูจา (Patchin & Hinduja, 2012) ให้ความหมายของการกระรานทางไซเบอร์ว่าเป็นพฤติกรรมที่มีการข่มขู่ ล้อเลียน กลั่นแกล้ง เพื่อให้ผู้อื่นเกิดความเจ็บปวดซ้ำๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ โดยไม่ได้จำกัดรูปแบบพฤติกรรมหรืออุปกรณ์ที่ใช้

ศิวพร ปกป้อง และ วิมลทิพย์ มุสิกพันธ์ (2553) ให้ความหมายของการกระรานทางไซเบอร์ว่าเป็นการเขียน การด่าทอ การใช้รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอข้อมูลส่วนตัวผู้อื่นไปเผยแพร่ โดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ได้รับความเสียหาย อับอาย เสียความมั่นใจในการดำเนินชีวิต และเกิดปัญหาอารมณ์รุนแรง

วัฒนาวดี ศรีวัฒนพงศ์ และ พิมพกา ธาณินพงศ์ (2558) ให้ความหมายของการกระรานทางไซเบอร์ว่าเป็นการกระทำต่อเด็กด้วยกัน มีความต่อเนื่อง มีรูปแบบทั้งการใส่ร้ายป้ายสี การใช้ถ้อยคำหยาบคาย การส่งข้อความผ่านมือถือ หรือการส่งต่อข้อมูลลับเพื่อให้อีกฝ่ายเสียหายเจ็บปวดหรือกระทบจิตใจ

กรมสุขภาพจิต (2561) ให้ความหมายของการกระรานทางไซเบอร์ว่าเป็นการถูกกลั่นแกล้งทางออนไลน์ ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การด่าทอกันด้วยข้อความไม่สุภาพ การติดต่อภาพ สร้างข้อมูลเท็จ และการตั้งกลุ่มออนไลน์กีดกันเพื่อนออกจากกลุ่ม

สรุปได้ว่า การกระรานทางไซเบอร์ เป็นการกลั่นแกล้ง ให้อับอาย โดยมีความตั้งใจหรือเจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย โดยเฉพาะในด้านของจิตใจ และมีการกระทำหรือกลั่นแกล้งซ้ำๆ ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งในรูปแบบของข้อความ รูปภาพ เสียง และภาพเคลื่อนไหว

2.2.1.1 ความแตกต่างระหว่างการระรานทางไซเบอร์กับการรังแกแบบทั่วไป

การระรานทางไซเบอร์และการรังแกแบบทั่วไป มีความแตกต่างกัน ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

(1) การระรานทางไซเบอร์

การระรานทางไซเบอร์ หมายถึง การกลั่นแกล้ง ให้อาย โดยมีเจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย โดยเฉพาะในด้านของจิตใจ โดยมีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งซ้ำๆ ทางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ชนิดต่างๆ ได้แก่ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ เป็นต้น ทั้งในรูปแบบของข้อความ รูปภาพ เสียง และภาพเคลื่อนไหว โดยผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์หรือแอปพลิเคชันหลากหลายช่องทาง ได้แก่ เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ และยูทูบ เป็นต้น

พัทชิน และ ฮินดูจา (Patchin & Hinduja, 2012) ได้อธิบายว่าการที่จะตัดสินว่าเป็นการระรานทางไซเบอร์หรือไม่ จะต้องประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. เป็นการกระทำที่มีความตั้งใจ ไม่ใช่เรื่องบังเอิญ
2. เป็นการกระทำที่เกิดมากกว่า 1 ครั้ง หรือกระทำซ้ำๆ
3. ผู้ถูกรังแกได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคม หรือได้รับ

ผลที่กระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

4. เป็นการรังแกผู้อื่นที่ผ่านการใช้เทคโนโลยีต่างๆ หรือสื่อสังคมออนไลน์

นอกจากนี้ มีนักวิจัยบางท่านที่เชื่อว่า การระรานทางไซเบอร์นั้นจะต้องมีการใช้อำนาจที่ไม่เท่ากันระหว่างผู้รังแกและผู้ถูกรังแก (Li, 2007; Shariff, 2008)

แต่อย่างไรก็ตาม มีนักวิจัยบางส่วน มีความคิดเห็นที่แตกต่างว่า แม้จะเป็นการกระทำเพียง 1 ครั้ง ก็อาจส่งผลกระทบต่อเนื่องได้เช่นกัน เช่น การส่งต่อ หรือการโพสต์บนสื่อสังคมออนไลน์ที่มีหลักฐานปรากฏเป็นระยะเวลานาน ก็ถือว่าเป็นการระรานทางไซเบอร์ได้ (Dooley, Pyzalski, & Cross, 2009; Gollwitzer & Steffgen, 2010) การรังแกผู้อื่นไม่จำเป็นต้องมีการใช้อำนาจที่เหนือกว่าของผู้รังแกก็ได้ เนื่องจากผู้รังแกอาจไม่มีอำนาจใดๆ และสามารถเป็นใครก็ได้ ที่หลบซ่อนตนเองทางไซเบอร์และแอบทำร้ายผู้อื่น (Dooley, Pyzalski, & Cross, 2009) ซึ่งต่อมาจึงมีนักวิจัยที่เชื่อว่า การระรานทางไซเบอร์ไม่มีองค์ประกอบที่ตายตัว (Li, Smith, & Cross; 2012)

(2) การรังแกแบบทั่วไป ในที่นี้ หมายถึง พฤติกรรมการรังแกทั่วไป กล่าวคือ

เป็นพฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรงต่อผู้ถูกรังแก ผู้ที่ไม่สามารถป้องกันตัวเองได้ โดยกระทำซ้ำๆ (Olweus & Limber, 2010) ส่วนสาเหตุของพฤติกรรมนี้เกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย เช่น ความบกพร่องส่วนตัว สภาพครอบครัว ความต้องการของบุคคล และการสอนในโรงเรียน ซึ่งสามารถจำแนกได้ 3 ประเภท (เกษตรชัย และหิม, 2554) ได้แก่

1. การรังแกทางร่างกาย (Physical bullying) เป็นการแสดงออกอย่างเป็นรูปธรรมและมีหลักฐาน เช่น พบบรอยขีด แผล โดยแสดงออกในรูปแบบ การตบ การตี การกัด หรือการขว้างปาสิ่งของ

2. การรังแกทางวาจา (Verbal bullying) เป็นการแสดงออกด้วยคำพูด การด่าทอด้วยคำพูดที่หยาบคาย เพื่อทำร้ายจิตใจผู้อื่น สบประมาท ในเรื่องต่างๆ เช่น เรื่องหน้าตา รูปร่าง ผิวพรรณ ความพิการ ศาสนา ผลการเรียน ฐานะ เป็นต้น

3. การรังแกทางสังคม (Social bullying) เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคลหรือกลุ่ม ด้วยการทำร้ายจิตใจ ความรู้สึก อารมณ์ เช่น การกีดกันไม่ให้ร่วมกลุ่ม การไม่ให้ความสนใจ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ทั้งการรังแกแบบทั่วไปและการระรานทางไซเบอร์ ถือเป็นการกระทำที่ก้าวร้าวรุนแรง โดยกระทำซ้ำๆ รวมถึงเกิดผลกระทบทางด้านจิตใจของผู้ถูกรังแก/ระราน เช่นเดียวกัน สาเหตุที่ทำให้เป็นผู้ถูกรังแก/ระรานทางไซเบอร์ ส่วนหนึ่งเกิดจากการเป็นผู้ถูกรังแกในโลกจริงมาก่อน รวมถึงเป็นผู้มีปัญหาสุขภาพจิตเรื้อรัง (Guo, 2016) แต่อย่างไรก็ตามจะมีความแตกต่างในด้านต่างๆ (Smith, 2012; Slonje, Smith, & Frisen, 2013) ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการรังแกแบบทั่วไปและการระรานทางไซเบอร์

ประเด็นที่เกี่ยวข้อง	การรังแกแบบทั่วไป	การระรานทางไซเบอร์
1. พื้นที่ในการรังแก	เกิดขึ้นเมื่อมีการเผชิญหน้ากัน (face to face) เช่น เกิดที่โรงเรียน ถ้าอยู่บ้านก็จะมีคนรังแก บ้านจึงเป็นสถานที่ที่ปลอดภัย	สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา (Anytime) และทุกสถานที่ (Anyplace) เมื่อผู้ถูกระราน/รังแกเปิดใช้เทคโนโลยี อินเทอร์เน็ต โดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เช่น โรงเรียน บ้าน บนรถ ห้องนอน จึงทำให้บ้านไม่ใช่สถานที่ที่ปลอดภัยอีกต่อไป
2. ผู้ร่วมรับรู้เหตุการณ์	มีผู้รับรู้ในวงจำกัด เช่น เพื่อนในชั้นเรียน คุณครู	มีผู้รับรู้เป็นจำนวนมาก โดยแพร่เป็นวงกว้างผ่านทางไซเบอร์ในระยะเวลาที่รวดเร็ว (Virality) ด้วยวิธีการส่งต่อไปยังบุคคลอื่น

ประเด็นที่เกี่ยวข้อง	การรังแกแบบทั่วไป	การระรานทางไซเบอร์
3. บทบาทของผู้ร่วมรับรู้เหตุการณ์	ไม่มีความซับซ้อน เพราะอยู่ในเหตุการณ์เพียงเท่านั้น	มีความซับซ้อน ทั้งนี้ผู้ร่วมรับรู้ อาจอยู่ในเหตุการณ์หรือไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ก็ได้ แต่รับรู้ได้ผ่านโลกออนไลน์
4. สาเหตุของการรังแกหรือระราน	เพื่อแสดงการมีอำนาจ	เพื่อความสนุกสนาน ตลก การแกล้งกัน ทั้งนี้อาจจะรู้ตัวว่าทำให้ผู้ถูกรังแกเกิดความทุกข์ใจ
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	ไม่จำเป็นต้องใช้	ยิ่งบุคคลมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี จะส่งผลกระทบต่อรูปแบบการระรานทางไซเบอร์รุนแรงขึ้น เช่น การตัดต่อภาพหรือคลิปวิดีโอ
6. การระบุตัวตนของผู้รังแกหรือระราน	ระบุตัวตนได้ง่าย จากการเผชิญหน้ากันโดยตรง	ระบุตัวตนได้ยาก เนื่องจากสามารถสร้างตัวตนปลอมผ่านโลกออนไลน์ได้
7. การรับรู้ปฏิกิริยาของผู้ถูกรังแก/ระรานที่ได้รับ	สามารถรับรู้ได้ผ่านสีหน้า ร่างกายที่ได้รับบาดเจ็บ หรือจากผู้รับรู้เหตุการณ์	ไม่สามารถรับรู้ได้ ถ้าหากผู้ถูกรังแก/ระรานไม่แสดงออกมา

จากตารางจะเห็นได้ถึงความแตกต่างของความรุนแรงระหว่างการรังแกแบบทั่วไปกับการระรานทางไซเบอร์ ซึ่งจะพบว่าการระรานทางไซเบอร์มีการคุกคามที่มากกว่าการรังแกแบบทั่วไปเนื่องจากการระรานทางไซเบอร์สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และทุกสถานที่ โดยที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ มีการรับรู้และหลักฐานปรากฏบนสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นวงกว้าง จากการส่งต่อถึงบุคคลอื่นและส่งผลกระทบในระยะยาวทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านด้านสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์ และสามารถนำไปสู่การทำร้ายร่างกาย อาการซึมเศร้า และการฆ่าตัวตายได้ (Wang, Nansel, & Lannotti, 2011; Patchin & Hinduja, 2012; Smith, 2012; Slonje, Smith, & Frisen, 2013; Guo, 2016; ฉันทากร ตุดเกื้อ และ มาลี สบายยิ่ง, 2560)

2.2.1.2 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการรังแกแบบทั่วไปและการระรานทาง

ไซเบอร์ (สุภาวดี เจริญวานิช, 2560)

(1) Bully หมายถึง กลุ่มที่รังแก หรือระรานบุคคลอื่น

(2) Victim หมายถึง กลุ่มที่ถูกบุคคลอื่นรังแก หรือถูกระราน

(3) Bully - Victim หมายถึง กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแก หรือผู้ระรานบุคคลอื่น และถูกบุคคลอื่นรังแกหรือถูกระราน

(4) Bystander หมายถึง บุคคลที่รับรู้อยู่ในเหตุการณ์ของการระรานทาง

ไซเบอร์

2.2.1.3 ลักษณะของผู้ที่ถูกระรานทางไซเบอร์

ลักษณะของผู้ที่ถูกระรานทางไซเบอร์ มีลักษณะ ดังนี้

(1) บุคคลที่มีความบกพร่องส่วนตัว เป็นความบกพร่องในการเจริญเติบโตในแต่ละด้าน เช่น ความพิการ ความบกพร่องในการพูด เป็นต้น (เกษตรชัย และหิมา, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับขมรมจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่นพบว่ามักเกิดการรังแกในกลุ่มบุคคลที่มีพัฒนาการล่าช้า ตัวเล็ก รูปร่างอ้วน

(2) บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ จากการศึกษาของธานี ชัยวัฒน์ และคณะ (ธานี ชัยวัฒน์ จุลเวทย์ นิจถาวร และนิชาภัทร ไม้งาม, 2561) ซึ่งได้ทำการศึกษากการแกล้งกันของเด็กนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า กลุ่มนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT) มักจะถูกระรานทางไซเบอร์มากกว่านักเรียนกลุ่มเพศชายและหญิง นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มที่รักเพศเดียวกัน ได้แก่ หญิงรักหญิง หรือ ชายรักชาย มีแนวโน้มที่จะถูกระรานทางไซเบอร์เช่นกัน (Willard, 2007) นอกจากนี้กลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะกลุ่มที่ไม่สามารถแสดงออกทางเพศสภาพได้อย่างอิสระ มักมีแนวโน้มที่จะไม่บอกเรื่องราวที่ตนถูกรังแก (ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย, 2563)

(2) บุคคลที่มีปัญหาด้านการปรับตัว ต้องพยายามปรับตัวอย่างมากโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นตัวช่วย เพื่อที่จะทำให้สามารถให้เข้ากับกลุ่มเพื่อนได้ ซึ่งพบว่ามีแนวโน้มเสี่ยงต่อการที่จะถูกระรานทางไซเบอร์ได้ง่าย (Willard, 2007) รวมถึงบุคคลมีปัญหาสุขภาพจิตเรื้อรังด้วย (Guo, 2016)

(3) บุคคลที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นประจำหรือติดสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ เป็นต้น (Lenheart, 2007; Juvoven & Gross, 2008) และจากการศึกษาของชาญวิทย์ พรนภดล (2560) พบว่าบุคคลที่ติดสื่อสังคมออนไลน์จะมีแนวโน้มเป็นผู้ถูกรังแกหรือถูกระรานทางไซเบอร์สูงกว่าบุคคลที่ไม่ติดสื่อสังคมออนไลน์ 2.13 เท่า

(4) บุคคลที่มีเพื่อนน้อย ไม่มีเพื่อนสนิท หรือถูกปฏิเสธการเข้ากลุ่ม (มูลนิธิแพธทูเฮลท์, 2557; ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย, 2563) มักจะถูกรังแกได้ง่ายกว่ากลุ่มอื่น เนื่องจากโดดเดี่ยว และไม่มีพวกพ้อง

(5) บุคคลที่แบบแผนการดำเนินชีวิตที่ค่อนข้างเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้าถึงหรือมากระทำผิดได้ง่าย (Cohen & Felson, 1979) รวมไปถึงบุคคลที่ร้องไห้งอแง ขี้กลัว อ่อนไหวง่าย เรียกว่า ผู้ถูกรังแกแบบยอมจำนน (submissive victims) ช่วยเหลือตนเองไม่ค่อยได้ พึ่งพาผู้อื่น ไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ หรือขาดทักษะต่างๆ (ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย, 2563)

(6) บุคคลที่มีการแสดงอำนาจที่น้อยกว่าบุคคลอื่น และมีลักษณะบุคลิกส่วนตัว ได้แก่ ขี้อายและเก็บตัว ไม่ค่อยพูด มักจะตกเป็นเหยื่อของการระรานทางไซเบอร์ได้ง่ายกว่าบุคคลกลุ่มอื่น (Vandebosch & Cleemput, 2008)

บุคคลที่ถูกรังแกอย่างต่อเนื่อง มีแนวโน้มที่จะเชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นอยู่นอกเหนือการควบคุมของตนเอง และไม่สามารถปรับตัวหรือแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดความท้อแท้ สิ้นหวัง อาการซึมเศร้า และสามารถนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้ (Radliff, Wang & Swearer, 2016)

2.2.2 รูปแบบของการระรานทางไซเบอร์

การระรานทางไซเบอร์ในปัจจุบันมีการจัดรูปแบบที่หลากหลาย สำหรับการวิจัยครั้งนี้รูปแบบของการระรานทางไซเบอร์เป็นประกอบด้วย 10 รูปแบบ (Lab, 2015) ดังนี้

2.2.2.1 การนิทาหรือด่าทอ (Flaming) ได้แก่ การทะเลาะโดยใช้ภาษาที่รุนแรง หรือหยาบคาย

2.2.2.2 การใส่ความ (Denigration) ได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูลเท็จของบุคคลอื่น ทำให้เกิดความเสียหาย อับอาย หรือ กลายเป็นตัวตลก

2.2.2.3 การปิดกั้น (Exclusion) ได้แก่ การลบ บล็อก หรือ กีดกันออกจากกลุ่ม ทำให้บุคคลอื่นขาดการยอมรับและถูกปิดกั้นจากสังคม

2.2.2.4 การแพร่ความลับ (Outing) ได้แก่ การนำข้อมูลส่วนตัวหรือความลับของบุคคลอื่นไปเผยแพร่

2.2.2.5 การล่อลวงข้อมูล (Trickery) ได้แก่ การใช้กลอุบายให้บุคคลอื่นเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว แล้วจึงนำไปเผยแพร่

2.2.2.6 การแอบอ้างชื่อ หรือตัวตนผู้อื่น (Impersonation) ได้แก่ การแอบอ้างชื่อ หรือตัวตนของบุคคลอื่น เพื่อให้ร้ายหรือประสงค์ร้าย

2.2.2.7 การสร้างบัญชีใช้งานปลอม (Fake profiles) ได้แก่ การสร้างบัญชีใช้งานปลอม ไม่เปิดเผยตนที่แท้จริง แล้วส่งข้อความหรือรูปภาพเพื่อรังแก/ระรานบุคคลอื่น

2.2.2.8 การขโมยอัตลักษณ์ดิจิทัล (Catfishing) ได้แก่ การขโมยอัตลักษณ์ของบุคคลอื่น เช่น รูปภาพของผู้อื่น แล้วนำมาสร้างบัญชีการใช้งานใหม่ เพื่อหลอกลวงหรือทำลายชื่อเสียง

2.2.2.9 การก่อกวน คุกคาม (Harassment) ได้แก่ การก่อกวน คุกคาม ข่มขู่อย่างซ้ำๆ หลายครั้งให้หวาดกลัว

2.2.2.10 การคุกคามอย่างจริงจัง และรุนแรงผ่านสื่อดิจิทัล (Cyberstalking) ได้แก่ การคุกคาม ข่มขู่แบบจริงจัง และรุนแรงขึ้น เช่น ขู่จะทำให้เสียชื่อเสียง หรือจะทำร้ายร่างกาย หรือการส่งข้อความเพื่อหวังอนาจารทางเพศ

จากการศึกษาพบว่ารูปแบบการกระทำความผิดทางไซเบอร์ที่พบมากที่สุด คือ การถูกนินทา ด่าทอ ล้อเลียน (Flaming) และถัดมาคือได้รับความก่อกวนหรือข่มขู่ (Harassment) (จิตติพันธ์ ความคะเนิง และมฤษฎ์ แก้วจินดา, 2559) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของบุษยรัตน์ รุ่งสาคร (2554) ที่พบว่า รูปแบบของการกระทำความผิดทางไซเบอร์ที่พบบ่อยที่สุดคือ การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวหรือความลับ (Outing) ซึ่งมีสอดคล้องกับ การศึกษาของ ฤทัยชนนี สิทธิชัย และธัญยากร ตุดเกื้อ (2560) ที่พบว่าส่วนใหญ่มีรูปแบบ การด่าทอ (Flaming) การเปิดเผยความลับ (Outing) การแอบอ้างชื่อผู้อื่นในด้านลบ (Impersonation) และการกีดกันออกจากกลุ่ม (Exclusion) สอดคล้องกับการศึกษาของของ วิมลทิพย์ มุสิกพันธ์และคณะ (2554) ที่พบว่ามีรูปแบบการด่าทอ (Flaming) การเปิดเผยข้อมูลลับ (Outing) การคุกคาม (Harassment) การปลอมเป็นผู้อื่น (Catfishing) (วิมลทิพย์ มุสิกพันธ์ สุจินดา ย่องจีน และสาลิณี จันทรเจริญ, 2554)

สรุปได้ว่า รูปแบบของการกระทำความผิดทางไซเบอร์ ประกอบด้วย 10 รูปแบบ ที่แตกต่างกัน โดยมีเจตนาทำให้บุคคลอื่นได้รับความทุกข์ทรมานใจ เกิดความอับอาย หวาดกลัว และเสียชื่อเสียง ซึ่งรูปแบบการกระทำความผิดทางไซเบอร์ที่พบบ่อยที่สุด ได้แก่ การนินทาหรือด่าทอ (Flaming) การเปิดเผยความลับ (Outing) การคุกคาม (Harassment) รองลงมาคือ การปลอมเป็นผู้อื่น (Catfishing) การแอบอ้างชื่อผู้อื่นในด้านลบ (Impersonation) และการกีดกันออกจากกลุ่ม (Exclusion)

2.2.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการระรานทางไซเบอร์

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการระรานทางไซเบอร์ สามารถสรุปจำแนกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

2.2.3.1 ด้านบุคคล

(1) **เพศ** จากการศึกษาของนันทนัช สงศิริ (2553) ได้ศึกษาลักษณะส่วนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บริบทครอบครัว และพฤติกรรมการรังแกผ่านโลกไซเบอร์ ของนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา อายุ 11-22 ปีในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เพศชายจะมีพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์มากกว่าเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกูว (Guo, 2016) ที่พบว่าส่วนใหญ่ผู้รังแกจะเป็นเพศชาย และเพศหญิงมักจะถูกรังแก แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาของรัชชนิ สิทธิชัย (2557) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์การถูกรังแกในโลกจริงและทางไซเบอร์ในวัยรุ่นอายุ 14-17 ปีพบว่า เพศชายมักเป็นผู้ถูกรังแกมากกว่าเพศหญิง ดังนั้นจึงยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าเพศหญิงหรือชายที่เกิดพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์มากกว่ากัน

(2) **สิ่งเร้าจากภายนอก** อย่างเช่นการมีความโกรธ รำคาญใจ จากสิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น ถูกเพื่อนแกล้ง ต่ำว่ารุนแรง ทำให้อับอาย จึงมีการโต้ตอบด้วยพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม (Sarazen, 2002; Monica et al., 2019; ฤทัยชนิ สิทธิชัย และฉันทยากร ตุดเกื้อ, 2560)

(3) **การมองว่าเป็นเรื่องตลก** โดยทำเพื่อความรู้สึกตลก สนุกสนาน ลดความเบื่อหน่าย และการแสดงการมีอำนาจ หรือทำเพราะรู้สึกดีเพียงอย่างเดียว (Patchin & Hinduja, 2006; Slonje & Smith, 2008; Varjas, Talley, Meyers, Parris, & Cutts, 2010)

(4) **การเห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ** การที่วัยรุ่นรู้สึกว่าตนเองด้อยกว่าคนอื่นในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านการเรียน ด้านกีฬา เป็นต้น ทำให้วัยรุ่นกลุ่มนี้แสดงพฤติกรรมการรังแกที่สูงกว่าวัยรุ่นที่มีการเห็นคุณค่าในตัวเองสูง (Ross, 1992; Guo, 2016; ฤทัยชนิ สิทธิชัย และฉันทยากร ตุดเกื้อ, 2560)

(5) **ทัศนคติที่เห็นว่าการระรานทางไซเบอร์เป็นเรื่องปกติ** จากงานวิจัยของศิวพร ปกป้อง และวิมลทิพย์ มุสิกพันธ์ (2553) ได้ทำการสำรวจเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมการกระทำความรุนแรงทั้งด้านกายภาพและการระรานทางไซเบอร์ของเยาวชนไทย พบว่า ร้อยละ 28 เห็นว่าเป็นเรื่องที่ปกติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการรังแกผู้อื่น

2.2.3.2 ด้านเทคโนโลยี

(1) **ความเป็นนิรนามของพื้นที่ไซเบอร์ (Anonymous)** วัยรุ่นมองว่าพื้นที่ทางไซเบอร์มีลักษณะเป็นนิรนาม กล่าวคือ ไม่จำเป็นต้องเปิดเผยตัวตนที่แท้จริง ทำให้เกิดความกล้ามากขึ้นในการรังแก/ระรานผู้อื่น และด้วยความที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ ทำให้ไม่ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะได้รับจากการไปรังแก/ระรานผู้อื่น กล่าวคือมีความสะดวก ง่าย รวดเร็วในการรังแก และรู้สึกปลอดภัยในการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสม หยาดคาย ดังนั้นความ

เป็นนิรนามของพื้นที่ไซเบอร์นี้ทำให้ผู้ถูกรังแก/ระรานไม่สามารถทราบว่าเป็นผู้รังแก/ระราน และไม่สามารถทราบเหตุผลเรื่องที่ดินถูกกลั่นแกล้ง นำไปสู่การระรานที่เกิดความรุนแรงกว่าการรังแกแบบทั่วไปที่เปิดเผยตัวตนตามปกติ (Lenhart, 2007; O'Brien & Moules, 2010; Kowalski, Giumetti, Schroeder, & Lattanner, 2014; ณัฐรัชต์ สาเหมา, 2556; เบญจพร ต้นตสุติ, 2562)

(2) ระยะเวลาของการใช้อินเทอร์เน็ต จากการศึกษาของนันท์นัช สงศิริ (2553) ได้ศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บริบทครอบครัว และพฤติกรรมกรังแกผ่านโลกไซเบอร์ ของนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การใช้งานอินเทอร์เน็ตที่มากกว่า 6 ชั่วโมงต่อครั้งจะเกิดพฤติกรรมกรังแกทางไซเบอร์ที่สูงกว่าการใช้งานเพียง 1-2 ชั่วโมงต่อครั้ง สอดคล้องกับรุ่งกานต์ อินทวงศ์ (2548) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรังแกทางอินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ระยะเวลาที่เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมกรังแกทางอินเทอร์เน็ตไม่เหมาะสม คือมีการใช้งานมากกว่า 4 ชั่วโมงต่อครั้ง หรือมากกว่า 6 ครั้งต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ได้มีการศึกษาของโรดริเกซ-เอนริเกซ และคณะ (Rodríguez-Enríquez et al., 2019) พบว่า ในกลุ่มผู้ถูกรังแกทางไซเบอร์จะใช้เวลาในการเล่นอินเทอร์เน็ต ประมาณ 6 ชั่วโมง 30 นาที ในขณะที่กลุ่มที่ไม่ถูกรังแกทางไซเบอร์ จะใช้เวลาประมาณ 5 ชั่วโมง 16 นาที

(3) ความถี่ของการใช้อินเทอร์เน็ต จากการศึกษาของนันท์นัช สงศิริ และวิมลทิพย์ มุสิกพันธ์ (2554) พบว่า จำนวนวัยรุ่นร้อยละ 44.8 มีการใช้งานอินเทอร์เน็ตทุกวัน และจากการศึกษาของ วรพงษ์ วิไลและเสริมศิริ นิลคำ (2561) เกี่ยวกับพฤติกรรมกรังแกผ่านโลกไซเบอร์ในนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่1-6 จำนวน 2,012 คน จังหวัดเชียงราย พบว่าความถี่ของการใช้อินเทอร์เน็ตต่อสัปดาห์ที่แตกต่างกันจะมีระดับการระรานทางไซเบอร์ที่แตกต่างกัน

(4) การมีโทรศัพท์มือถือ พบว่า ผู้ที่เกิดพฤติกรรมกรังแกทางไซเบอร์นั้นมีโทรศัพท์มือถือ เนื่องจากสามารถใช้งานสะดวก ใช้งานได้ตลอดเวลา และใช้ทุกวัน ดังจะเห็นจากสถิติการมีโทรศัพท์มือถือของวัยรุ่นสูงถึงร้อยละ 96 (นันท์นัช สงศิริ และวิมลทิพย์ มุสิกพันธ์, 2554) และจากการศึกษาของวรพงษ์ วิไลและเสริมศิริ นิลคำ (2561) เกี่ยวกับพฤติกรรมกรังแกผ่านโลกไซเบอร์ในนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่1-6 จำนวน 2,012 คน จังหวัดเชียงราย พบว่าโทรศัพท์มือถือเป็นอุปกรณ์ที่ใช้เล่นอินเทอร์เน็ตมากที่สุด ร้อยละ 85.74 นอกจากนี้ยังมองว่าโทรศัพท์มือถือเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต (ฤทัยชนนี สิทธิชัย และธัญญากร ตุดเกื้อ, 2560) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันวัยรุ่นใช้โทรศัพท์มือถือเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความรุนแรงและพฤติกรรมกรังแกกันทางไซเบอร์ (ศิวพร ปกป้อง และวิมลทิพย์ มุสิกพันธ์, 2553)

(5) การติดสื่อสังคมออนไลน์ พบว่าบุคคลที่ติดสื่อสังคมออนไลน์มักจะมีแนวโน้มเป็นผู้ระรานทางไซเบอร์สูงกว่าบุคคลที่ไม่ติดสื่อสังคมออนไลน์ถึง 2.13 เท่า และมีแนวโน้มเป็นผู้ถูกรังแกทางไซเบอร์สูงกว่าบุคคลที่ไม่ติดสื่อสังคมออนไลน์ถึง 3.25 เท่า (ชาญวิทย์ พรนภดล, 2560)

2.2.3.3 ด้านครอบครัว

(1) **สถานภาพบิดามารดา** ฤทัยชนนี สิทธิชัย และคณะ (2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันพฤติกรรมการรังแกทางไซเบอร์ของนักเรียนมัธยมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อายุ 13-18 ปี พบว่า วัยรุ่นที่มีบิดามารดาที่แยกกันอยู่ เมื่อเกิดปัญหาต่างๆ มักจะไม่ได้รับการช่วยเหลือ สอบถาม หรือความห่วงใยจากบิดามารดา ทำให้ขาดที่พึ่งและขาดความอบอุ่น ขาดการอบรม จึงต้องหากิจกรรมอย่างอื่นทำ เพื่อความสนุกสนาน ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมตามมา (ฤทัยชนนี สิทธิชัย และฉันทยากร ตุดเกื้อ, 2560)

(2) **สัมพันธภาพในครอบครัว** จากการศึกษาของ นันทนัช สงศิริ (2553) ในลักษณะส่วนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บริบทครอบครัว และพฤติกรรมการรังแกทางไซเบอร์ ของนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า สัมพันธภาพระดับปานกลาง จะเกิดพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ที่สูงกว่าสัมพันธภาพระดับดี

(3) **ความรุนแรงในครอบครัว** พบว่า วัยรุ่นส่วนใหญ่ที่มีพฤติกรรมรังแกทางไซเบอร์อาจมาจากความรุนแรงในครอบครัว และการถูกล่วงโทษด้วยความรุนแรง (เสาวนีย์ ไทยรุ่งโรจน์, วลีดา ปรีดากรณ์, จักรกฤษณ์ ทิวาศุขชัย, สรัญญา บัญชาบุษบง, และ กนกกาญจน์ บัญชาบุษบง, 2554; Sittichai & Smith, 2013) รวมถึงครอบครัวที่มีการเลี้ยงดูแบบดุด่า ใช้คำหยาบคาย เคยเห็นบิดามารดาใช้ความรุนแรงทางกายต่อกัน หรือเคยเห็นสมาชิกในครอบครัวใช้ความรุนแรงทางวาจาต่อกัน จะเกิดพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ที่สูงกว่าครอบครัวที่ไม่เน้นการลงโทษ (นันทนัช สงศิริ, 2553; ศิวพร ปกป้อง และวิมลทิพย์ มุสิกพันธ์, 2553; บุษยรัตน์ รุ่งสาคร, 2554; ฤทัยชนนี สิทธิชัย และฉันทยากร ตุดเกื้อ, 2560)

(4) **รูปแบบการเลี้ยงดู** ฤทัยชนนี สิทธิชัย และคณะ (2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันพฤติกรรมการรังแกทางไซเบอร์ของนักเรียนมัธยมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อายุ 13-18 ปี พบว่า พฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ มักพบในการเลี้ยงดูแบบตามใจ ส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมเอาแต่ใจ และการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย รวมถึงครอบครัวที่มีกฎระเบียบเคร่งครัด (ฤทัยชนนี สิทธิชัย, เกษตรชัย และหิมา และฉันทยากร ตุดเกื้อ, 2560)

(5) **รายได้ครอบครัว** จากการศึกษาของ นันทนัช สงศิริ (2553) ในลักษณะส่วนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บริบทครอบครัว และพฤติกรรมการรังแกทางไซเบอร์ ของนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ครอบครัวที่มีรายได้น้อยจะเกิดพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ที่สูงกว่าครอบครัวที่มีรายได้สูง

2.2.3.4 ด้านสังคม

(1) **อิทธิพลความรุนแรงจากกลุ่มเพื่อน** เนื่องจากวัยรุ่นกลุ่มนี้กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญ เมื่อกลุ่มเพื่อนของตนมีการใช้ความรุนแรงต่อกัน เช่น ตบ ตี ต่อย หรือการเลือกคบเพื่อน

เฉพาะกลุ่ม ทำให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่มีความรุนแรงและเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมตามมา (Bandura, 1976; เกษตรชัย และทีม, 2556; ฤทัยชนนี สิทธิชัย และธัญยากร ตุดเกื้อ, 2560)

(2) ผลกระทบจากพฤติกรรมมารังแกแบบทั่วไปที่ไม่ใช่ทางไซเบอร์ พบว่า พฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์นั้นส่วนหนึ่งเกิดจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่จริงหรือเคยมีปัญหา การขัดแย้งมาก่อนหน้า เช่น การไม่ชอบหน้ากัน การถูกยั่วยุหรือทำร้าย แล้วจึงมาขยายความขัดแย้งต่อผู้อื่นทางไซเบอร์ (ศิวพร ปกป้อง และวิมลทิพย์ มุสิกพันธ์, 2553; บุษยรัตน์ รุ่งสาคร, 2554; ญัฐรัชต์ สาหะมา, 2556; วัฒนาวดี ศรีวัฒนพงศ์ และพิมพ์ผกา ธาณินพงศ์, 2558; ปองมกล สุรัตน์, 2561) โดยการใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อในการแพร่ข้อมูลให้ขยายออกเป็นวงกว้างเพื่อการแค้นและประจาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกูว (Guo, 2016) ที่ได้ทำการศึกษาลงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการระรานทางไซเบอร์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ห่อหุ้ม จากงานวิจัย 77 เรื่อง ระหว่างปี 2004 - 2013 พบว่าปัจจัยที่ทำให้เป็นผู้ถูกรังแกหรือถูกระรานทางไซเบอร์ ส่วนหนึ่งเกิดจากการเป็นผู้ถูกรังแกแบบทั่วไปที่ไม่ใช่ทางไซเบอร์มาก่อนที่ แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาของ อมรทิพย์ อมราภิบาล (2553) โดยได้ทำการศึกษาเหยื่อของการถูกรังแกทางไซเบอร์ในกลุ่มเยาวชนอายุไม่เกิน 25 ปี พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ตกเป็นเหยื่อของการถูกระรานทางไซเบอร์นั้น เกิดจากการเป็นผู้รังแกผู้อื่นทางด้านอื่นมาก่อน เช่น ร่างกาย วาจา กล่าวคือ ถ้าไม่รังแกผู้อื่นก่อนก็จะไม่ถูกระรานทางไซเบอร์

นอกจากนี้จากการศึกษาของปองมกล สุรัตน์ (2561) ที่ได้ทำการศึกษาการรังแกทางไซเบอร์ในมุมมองของเยาวชน จากกรณีศึกษา พบว่าสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์นั้นเกิดจากสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งหรือการรังแกทางด้านกายภาพมาก่อนหน้านี้ โดยมีสถานการณ์ที่นำไปสู่พฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ มีดังนี้

- 1) ปัญหาความขัดแย้ง จากการทำงานกลุ่มที่ต้องรับผิดชอบด้วยกัน
- 2) ปัญหาเรื่องชู้สาว เช่น ถูกโพสต์ด่าบนสื่อสังคมออนไลน์ ว่านิสัยไม่ดี ชอบแย่งแฟนคนอื่น เป็นต้น
- 3) ผู้รังแกไม่ชอบบุคลิกภาพหรือพฤติกรรมของผู้ถูกรังแก โดยบุคลิกภาพที่มักถูกรังแก เช่น มีความโดดเด่นในคนกลุ่มใหญ่ มีการแสดงออกมากเกินไป หรือตรงไปตรงมา เป็นต้น
- 4) สถานการณ์เสี่ยงที่นำไปสู่การรังแกทางไซเบอร์ง่าย เช่น การรู้รหัสโทรศัพท์มือถือของเพื่อน หรือการให้เพื่อนยืมโทรศัพท์มือถือ และ
- 5) การหยอกล้อระหว่างเพื่อน ทำให้จากการเล่นกลายเป็นการรังแก เป็นต้น

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการถูกระรานทางไซเบอร์ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

- 1) ด้านบุคคล ได้แก่ เพศ ความแปรปรวนทางด้านอารมณ์ การมองว่าเป็นเรื่องตลก การเห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ ทศนคติที่เห็นว่าการระรานทางไซเบอร์เป็นเรื่องปกติ
- 2) ด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ความเป็นนิรนามของพื้นที่ไซเบอร์ ระยะเวลาของการใช้อินเทอร์เน็ต ความถี่ของการใช้อินเทอร์เน็ต ช่วงเวลาที่ใช้

อินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือ 3) ด้านครอบครัว ได้แก่ สถานภาพบิดามารดา สัมพันธภาพในครอบครัว ความรุนแรงในครอบครัว รูปแบบการเลี้ยงดู และ 4) ด้านสังคม ได้แก่ อิทธิพลความรุนแรงจากกลุ่มเพื่อน ผลกระทบจากพฤติกรรมการรังแกในโลกจริง เป็นต้น

2.2.4 ผลกระทบของการระรานทางไซเบอร์

การระรานทางไซเบอร์ถือเป็นพฤติกรรมการคุกคามทางออนไลน์ที่ส่งผลกระทบมากกว่าการรังแกแบบทั่วไปในโลกจริง เนื่องจากการระรานทางไซเบอร์นั้นสามารถแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว มีผู้รับรู้เป็นวงกว้าง และข้อมูลนั้นยังคงอยู่บนโลกออนไลน์ (Wang, Nansel, & Lannotti, 2011; Patchin & Hinduja, 2012; ทรงเกียรติ จรัสสันติจิต, 2560; เบญจพร ตันตสุติ, 2562)

ผลการศึกษาของเวเบอร์และเพลเฟรย์ (Weber & Pelfrey, 2014) พบว่าการระรานทางไซเบอร์นั้น มีลักษณะเกิดขึ้นเป็นวงจรซ้ำๆ ไปมา สอดคล้องกับการศึกษาของริวิตูโซ (Rivtuso, 2014) ที่พบว่าผู้ถูกระรานทางไซเบอร์ จะถูกกระทำอย่างซ้ำๆ โดยไม่ทราบว่าจะเริ่มต้นมาจากสาเหตุใดหรือเกิดขึ้นจากใคร ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันตามมา เช่น หวาดกลัว รู้สึกไม่ปลอดภัย สูญเสียความมั่นใจในตนเอง ต้องหาเพื่อนกลุ่มใหม่ หรือต้องเปลี่ยนโรงเรียน เป็นต้น

จากการทบทวนวรรณกรรม สามารถจำแนกผลกระทบของการระรานทางไซเบอร์ เป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้รังแก หรือผู้ระรานทางไซเบอร์ และ 2) กลุ่มผู้ถูกรังแก หรือผู้ถูกระรานทางไซเบอร์ อย่างไรก็ตาม ทั้งกลุ่มผู้รังแกหรือระรานทางไซเบอร์ และกลุ่มผู้ถูกรังแกหรือถูกระรานทางไซเบอร์ ต่างได้รับผลกระทบที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.2.4.1 กลุ่มผู้รังแกหรือผู้ระรานทางไซเบอร์ (Bullies) มีผลกระทบด้านต่างๆ ดังนี้

(1) **ด้านอารมณ์และจิตใจ** พบว่าในกลุ่มนี้จะมีความวิตกกังวล มีอาการซึมเศร้า (Bonanno & Hymel, 2013; Yang et al., 2013) หรือบางรายมีความสนใจในกิจกรรมที่เป็นอันตรายต่อผู้อื่น (Goebert et al., 2010)

(2) **ด้านพฤติกรรม** ชอบใช้ความรุนแรง ทำให้เกิดพฤติกรรมไม่เหมาะสม ได้แก่ เกเร ใช้ความรุนแรง และนำไปสู่พฤติกรรมต่อต้านสังคมเมื่อเป็นผู้ใหญ่ได้ (Yen et al., 2014) รวมถึงการทำผิดกฎหมาย และพฤติกรรมการใช้สารเสพติด (ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย, 2563)

(3) **ด้านสังคม** ได้แก่ มีปัญหาด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น

(4) **ด้านร่างกาย** ได้แก่ ทำร้ายตนเอง มีความคิดหรือการพยายามฆ่าตัวตาย (Bonanno & Hymel, 2013; Yang et al., 2013)

2.2.4.2 กลุ่มผู้ถูกรังแกหรือผู้ถูกระรานทางไซเบอร์ (Victims) ส่งผลกระทบด้านต่าง ๆ ดังนี้

(1) **ด้านอารมณ์และจิตใจ** ผู้ถูกรังแกหรือถูกระรานจะมีอารมณ์โกรธมากที่สุด ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดการแค้นและเป็นวงจรของพฤติกรรมถูกระรานทางไซเบอร์ได้ รองลงมา คือ เสียใจ และอับอาย เนื่องจากทำให้คนในสังคมเข้าใจผิดเกี่ยวกับตนเอง และดูไม่ดีในสายตาผู้อื่น (Patchin & Hinduja, 2010; ฉันทนา ปาปัดถา และ นภาพร ภูเพ็ชร, 2562) ทั้งนี้พบว่าผู้ถูกรังแกหรือถูกระรานจะมีการเห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ (Kowalski & Limber, 2013; Patchin & Hinduja, 2010) นอกจากนี้ยังพบว่ามีอาการหวาดกลัว วิดกกังวล เป็นทุกข์ต่อการเข้าสังคม (O'Brien & Moules, 2010; Wang, Nansel, & Lannotti, 2011) รวมถึงมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดอาการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิต ได้แก่ ความเครียดเรื้อรัง อาการซึมเศร้า รวมถึงการนำไปสู่ปัญหาการฆ่าตัวตาย (Michell, Ybarra, & Finkelhor, 2007; Patchin & Hinduja, 2010; Campbell et al., 2012; Kowalski & Limber, 2013; Weber & Pelfrey, 2014; Marion & Ehrenreich, 2017; Niu et al., 2020; ชุตินาถ ศักรินทร์กุล และอลิสรา วัชรสินธุ, 2557; สุภาวดี เจริญวานิช, 2560; ปองกมล สุรัตน์, 2561) รวมไปถึงอาจเกิดความผิดปกติทางจิตใจหลังจากการเผชิญกับเหตุการณ์ที่กระทบกระเทือนจิตใจอย่างร้ายแรง (Post-Traumatic Stress Disorder: PTSD) (ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย, 2563)

(2) **ด้านพฤติกรรม** ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ใช้ความรุนแรง พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และการใช้สารเสพติดต่างๆ (Patchin & Hinduja, 2007; Litwiler & Brausch, 2013; สุภาวดี เจริญวานิช, 2560) รวมไปถึงพฤติกรรมก้าวร้าว เช่น การใช้อาวุธ และการใช้สารเสพติด (ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย, 2563)

(3) **ด้านสังคม** ได้แก่ ไม่อยากเข้าสังคม แยกตัว ไม่วางใจผู้อื่น (O'Brien & Moules, 2010; ปองกมล สุรัตน์, 2561) มีปัญหาด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น (Beran & Li, 2007) นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการเสียภาพลักษณ์ เสียชื่อเสียง และทำให้ถูกเกลียดชัง (ปองกมล สุรัตน์, 2561)

(4) **ด้านร่างกาย** ได้แก่ ปวดท้อง ปวดศีรษะ นอนไม่หลับ อ่อนเพลียเรื้อรัง และทำร้ายตัวเอง ที่เกิดจากภาวะจิตใจ (Psychosomatic symptom) (เบญจพร ตันตสุติ, 2562; ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย, 2563)

(5) **ด้านการเรียน** ทำให้มีปัญหาผลการเรียนตกต่ำ ขาดสมาธิในการเรียน หลีกเลี่ยงการไปโรงเรียนหรือไม่อยากไปโรงเรียน (Gofin & Avitzour, 2012; ชุตินาถ ศักรินทร์กุล และอลิสรา วัชรสินธุ, 2557; สุภาวดี เจริญวานิช, 2560; ปองกมล สุรัตน์, 2561; ฉันทนา ปาปัดถา และ นภาพร ภูเพ็ชร, 2562)

ในปัจจุบันมีหลายงานวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าการถูกระรานทางไซเบอร์เป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญ ที่นำไปสู่การมีอาการซึมเศร้าของวัยรุ่น (Chu et al., 2018; Calvete, Orue, Guadix, 2016; Selkie et al., 2015) สอดคล้องกับการศึกษาของ กูว (Guo, 2016) ที่ได้วิเคราะห์ทอิกมานงานวิจัยจำนวนทั้งหมด 77 เรื่อง พบว่า ผู้ถูกระรานทางไซเบอร์ส่วนใหญ่จะมีความเครียด โดดเดี่ยว ท้อแท้ และอาการซึมเศร้า นอกจากนี้ยังมีการศึกษาพบว่าวัยรุ่นกลุ่มที่ถูกระรานทางไซเบอร์มีแนวโน้มที่จะเกิดอาการซึมเศร้าได้สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ถูกระรานทางไซเบอร์ (Mitchell, Ybarra, & Finkelhor, 2007; Parren & Eveline, 2010; Robin & Susan, 2013; Hu et al, 2019) นอกจากนี้ยังม้งานวิจัยที่พบว่าผู้ถูกระรานทางไซเบอร์จะมีอาการซึมเศร้าในระยะยาวที่สูงกว่าผู้ถูกรังแกในโลกจริง และพบว่าเพศหญิงจะมีอาการซึมเศร้าสูงกว่าเพศชาย (Machmutow et al., 2012; Faucher et al., 2014)

ตัวอย่างของบุคคลที่มีชื่อเสียงที่ถูกระรานทางไซเบอร์ เช่น “ซอลลี” หรือ เซวจินรี ดาราและนักร้องชื่อดังของประเทศเกาหลีใต้ ตกเป็นเหยื่อของการถูกระรานทางไซเบอร์เป็นระยะเวลานานผ่านทางอินสตราแกรม โดยมีผู้ติดตามถึง 5 ล้านคน (มติชนออนไลน์, 2562) พบรูปแบบการระรานทางไซเบอร์ ด้วยวิธีการส่งต่อข้อมูลที่ไม่เป็นความจริงทางไซเบอร์ จนทำให้เธอได้รับความทุกข์ทรมานใจ และเป็นโรคซึมเศร้า และเลือกที่จะจบปัญหาชีวิตด้วยการฆ่าตัวตาย จากตัวอย่างและผลกระทบข้างต้นแสดงให้เห็นว่าปัญหาการถูกระรานทางไซเบอร์จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน นอกจากนี้ยังได้มีการรณรงค์ให้วันศุกร์ที่สามของเดือนมิถุนายนในทุกปีเป็นวันรณรงค์ต่อต้านการระรานทางไซเบอร์ (Stop Cyberbullying Day) (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2563)

2.3 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอาการซึมเศร้า

2.3.1 ความหมายของอาการซึมเศร้า

ได้มีผู้ให้ความหมายของอาการซึมเศร้าไว้หลายอย่าง ดังนี้

สถาบันสุขภาพจิตแห่งชาติ (National Institute of Mental Health, 2011) ได้ให้ความหมายของอาการซึมเศร้าว่า เป็นความรู้สึกเศร้า โดดเดี่ยว ไร้อารมณ์ มีความคิดด้านลบต่อตนเอง มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และส่งผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

อรพรรณ ลือบุญวัชชัย และพิรพนธ์ ลือบุญวัชชัย (2553) ได้ให้ความหมายของอาการซึมเศร้าว่า เป็นกลุ่มอาการที่มีความผิดปกติทางด้านอารมณ์ ความคิด พฤติกรรม ได้แก่ เบื่อหน่าย สิ้นหวัง ท้อแท้ ซึม ร่วมกับอาการนอนไม่หลับ เบื่ออาหาร น้ำหนักลด ทำร้ายตนเอง และมีความคิดฆ่าตัวตาย

สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย (2553) ได้ให้ความหมายของอาการซึมเศร้าว่าเป็นสภาวะที่จิตใจเศร้า หม่นหมอง หดหู่ รู้สึกมีคุณค่าต่ำ ต่ำหนัตัวเอง

กรมสุขภาพจิต (2554) ได้ให้ความหมายของอาการซึมเศร้าว่า เป็นภาวะที่จิตใจ รู้สึก ผิดหวัง หดหู่ ท้อแท้มองโลกในแง่ร้าย ร่วมกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ความคิด และสังคม

สรุปได้ว่า อาการซึมเศร้า หมายถึง ภาวะที่จิตใจแสดงถึงความผิดปกติทางด้าน อารมณ์ ได้แก่ เศร้า เบื่อหน่าย หดหู่ ท้อแท้ สิ้นหวัง นอนไม่หลับ เบื่ออาหาร ขาดสมาธิ เป็นต้น

2.3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอาการซึมเศร้า

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอาการซึมเศร้า มีดังนี้

2.3.2.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic theory) ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ได้อธิบายอาการซึมเศร้าว่า เกิดจากความขัดแย้งภายในจิตใจ ซึ่งเป็นการหักเหความโกรธ ความก้าวร้าว ต่างๆ เข้าหาตนเอง (Aggression turn-inward) เมื่อเกิดการสูญเสียบุคคลที่มีความสำคัญในชีวิต (Significant object) หรือการสูญเสียความมั่นคงในตนเอง (Collapse of self-esteem) (มาโนช หล่อตระกูล และปราโมทย์ สุคนิษฐ์, 2558)

2.3.2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning theory) ทฤษฎีการเรียนรู้ได้อธิบายว่า อาการซึมเศร้า เกิดขึ้นจากการขาดการเสริมแรง (Lack of reinforcement) ที่เหมาะสม หรือได้รับการเสริมแรงน้อยเกินไป หรือไม่ได้รับรางวัลทันทีที่แสดงพฤติกรรมที่ถูกต้อง (Non-contingent reward) เมื่อบุคคลไม่ได้รับรางวัล ก็จะทำให้เกิดความผิดหวัง ท้อแท้ เบื่อหน่าย จนนำไปสู่การเกิดอารมณ์เศร้าได้ รวมไปถึงการลดแรงเสริมทางบวก (Reduced positive reinforcement) ของตนเองโดยไม่ตั้งใจ เช่น ความรู้สึกผิด การมองโลกในแง่ร้าย การเห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ และการไม่สามารถเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่มากกระทบได้ ทำให้บุคคลมีความคาดหวังต่อตนในทางลบกับตัวเอง และทำให้เกิดอาการซึมเศร้าได้ (ขวัญจิต มหาทิตติคุณ, 2548; ตฤลิลา จำปาวัลย์, 2560)

2.3.2.3 ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลได้อธิบายว่าอาการซึมเศร้า เกิดจากปัญหาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล หากบุคคลไม่สามารถปรับตัวเข้ากับปัญหาในด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคลได้ ก็จะส่งผลทำให้เกิดอาการซึมเศร้าได้ แต่หากสามารถจัดการแก้ไขปัญหาได้ และส่งผลให้อาการซึมเศร้าลดลง ซึ่งปัญหาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลประกอบด้วย 4 ด้าน (Weissman, Markowiz, & Klerman, 2000) ดังนี้

(1) การสูญเสียสัมพันธภาพกับบุคคลที่รัก (Grief/ bereavement) จากเหตุการณ์ไม่คาดคิด ทำให้ไม่สามารถปรับตัวได้ และเกิดอาการซึมเศร้า

(2) ความขัดแย้งทางบทบาทสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal role disputes) ซึ่งมีเป็นความขัดแย้งกับบุคคลใกล้ชิด หากไม่มีปรับตัวและการจัดการปัญหา ก็จะทำให้ปัญหานั้นคงอยู่ยาวนาน ส่งผลให้เกิดความเครียด และเกิดอาการซึมเศร้า

(3) การเปลี่ยนบทบาท (Role transitions) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามช่วงวัย เช่น การย้ายที่อยู่ การย้ายโรงเรียน การเลื่อนระดับชั้นของนักเรียน ซึ่งถ้าไม่สามารถปรับตัวได้ก็จะส่งผลต่อการเกิดอาการซึมเศร้าได้

(4) การขาดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal deficits) หากขาดทักษะการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ขาดแรงสนับสนุนทางสังคม จะทำให้เกิดปัญหาการปรับตัวไม่ได้ในสังคม รวมไปถึงมีพฤติกรรมแยกตัวออกจากสังคม และอาจส่งผลทำให้เกิดอาการซึมเศร้าได้ (Kupferberg, Bicks, & Hasler, 2016)

2.3.2.4 ทฤษฎีปัญญานิยม (Cognitive theory) ทฤษฎีปัญญานิยมได้อธิบายการเกิดอาการซึมเศร้าว่า เกิดจากความคิดที่บิดเบือนของบุคคลที่ส่งผลต่ออารมณ์ และพฤติกรรมของบุคคล โดยเบค (Beck, 2011) เชื่อว่าอารมณ์และพฤติกรรมของบุคคลเกิดจากการรับรู้ และมีความคิดอัตโนมัติด้านลบ (Negative automatic thoughts) ต่อสถานการณ์ที่เผชิญ โดยมีเนื้อหาของความคิดทางลบทั้งต่อตนเอง ต่อสิ่งแวดล้อม และต่ออนาคต ทำให้รู้สึกไร้ค่า ท้อแท้ สิ้นหวัง และล้มเหลว และเกิดอาการซึมเศร้า (Beck, Steer, & Gabin, 1988; Schniering & Rapee, 2004; Vatanasinet et al., 2012)

2.3.3 อาการแสดงของอาการซึมเศร้าในวัยรุ่น

วัยรุ่นที่มีอาการซึมเศร้า จะมีการแสดงออกของอาการ ประกอบด้วย 4 ด้าน (Chatav & Whisman, 2009; Beck & Alford, 2009; National Health and Medical Research Council, 2011) ดังนี้

2.3.3.1 การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ (Emotion changes) วัยรุ่นที่มีอาการซึมเศร้า มักจะมี ความรู้สึกเศร้า สิ้นหวัง เบื่อหน่าย ท้อแท้ หงุดหงิดง่าย ร้องไห้บ่อย ขาดความสนใจในการทำกิจกรรมประจำวันหรือแรงจูงใจในการทำกิจกรรมต่างๆ

2.3.3.2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด (Cognition changes) วัยรุ่นที่มีอาการซึมเศร้า จะมีความคิดลบต่อตนเองและความคิดลบต่ออนาคต เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ มีการมองโลกในแง่ร้าย รู้สึกไม่มีค่า ขาดความมั่นใจในตนเอง มีปัญหาในด้านการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ และขาดสมาธิ นอกจากนี้ยังมีความคิดทำร้ายตนเอง และการฆ่าตัวตาย

2.3.3.3 การเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรม (Behavioral changes) วัยรุ่นที่มีอาการซึมเศร้า จะไม่สนใจในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ไม่สนใจภาพลักษณ์ ไม่อยากไปโรงเรียน มีการแยกตัวออกจากกลุ่มเพื่อน ครอบครัวและสังคม และมีพฤติกรรมทำร้ายตนเอง

2.3.3.4 การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย (Physical changes) วัยรุ่นที่มีอาการซึมเศร้า จะไม่มีความอยากรับประทานอาหารหรือรับประทานอาหารลดลง หรืออาจรับประทานอาหารมากขึ้น ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงของน้ำหนักที่ลดลงหรือเพิ่มขึ้น การพูดหรือเคลื่อนไหวช้าลง

แบบแผนการนอนเปลี่ยนแปลง เช่น นอนมากน้อยหรือนอนมากผิดปกติ ขาดความสนใจเรื่องเพศ นอกจากนี้ยังพบว่ามีอาการทางกายร่วมด้วย ได้แก่ ปวดศีรษะ เจ็บหน้าอก ปวดท้อง ท้องอืด อ่อนเพลีย เป็นต้น

อาการทั้ง 4 ด้านเหล่านี้ อาจเกิดร่วมกันและเชื่อมโยงกันเป็นวัฏจักรอย่างต่อเนื่อง (Symptoms cycle automatically) ซึ่งอาจคงอยู่นานเป็นสัปดาห์หรือเป็นเดือน ขึ้นอยู่กับระดับความรุนแรงของอาการซึมเศร้า และเหตุการณ์ที่เผชิญอยู่ ซึ่งหากมีอาการติดต่อกันนานมากกว่า 2 สัปดาห์ จะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ และก่อให้เกิดโรคซึมเศร้าได้ (Major Depressive Disorder; MDD) (American Psychiatric Association, 2013; สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์, 2561) โดยได้แบ่งอาการซึมเศร้าเป็น 3 ระดับ ดังนี้ 1) ระดับเล็กน้อย (Mild) ได้แก่ เบื่อเศร้า สามารถควบคุมอารมณ์ได้บ้าง มีที่ระบายความเครียด และสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ หรือใกล้เคียงปกติ 2) ระดับปานกลางถึงรุนแรง (Moderate to Severe) ได้แก่ เศร้า หรือหงุดหงิดเป็นอย่างมาก ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ นอนมากไป หรือนอนไม่หลับทุกวัน รู้สึกไม่มีค่า มองโลกในแง่ลบ นอกจากนี้มีการแยกตัว ไม่ปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน เช่น ไม่รับประทานอาหาร ไม่ไปโรงเรียน (มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงจากเดิม) และ 3) ระดับฉุกเฉิน (Emergency) ได้แก่ เศร้า หรือหงุดหงิดเป็นอย่างมาก มีผลกระทบต่อนตนเองและผู้อื่น เช่น การทำร้ายตนเองหรือคนอื่น มีความคิดฆ่าตัวตาย นอกจากนี้ยังมีอาการทางกาย เช่น ชัก วูบ ปวดศีรษะ อาเจียนอย่างรุนแรง ปฏิเสธการไปโรงเรียน และการรับความช่วยเหลือต่างๆ เป็นต้น

สรุปได้ว่า อาการซึมเศร้าของวัยรุ่นจะมีการแสดงออกแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับบุคคล ทั้งนี้จะไม่มีรูปแบบของการแสดงออกที่ชัดเจนตามเกณฑ์การวินิจฉัยโรค สิ่งสำคัญคือ ตัววัยรุ่นจะต้องมีการสังเกตอาการแสดงที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละด้านของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ ด้านอารมณ์ ด้านความคิด ด้านพฤติกรรม และด้านร่างกาย ซึ่งหากพบความผิดปกติด้านใดด้านหนึ่งควรรีบควรปรึกษาจิตแพทย์หรือสายด่วนสุขภาพจิต

2.3.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอาการซึมเศร้าในวัยรุ่น

สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอาการซึมเศร้าในวัยรุ่นนั้น มีหลากหลายสาเหตุ ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล จากการทบทวนวรรณกรรม สามารถจำแนกและอธิบายได้ดังนี้

2.3.4.1 ปัจจัยด้านตัวบุคคล (Personal Factors) ประกอบด้วย

(1) เพศ จากการศึกษาส่วนใหญ่พบว่าเพศหญิงจะมีแนวโน้มเกิดอาการซึมเศร้าที่สูงกว่าเพศชาย (Khaneh-Kesh & Ahmadi, 2014; Rohde, Lewinsohn, Klein, Seely & Gau, 2013) โดยพบว่าเพศหญิงมีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้าได้มากกว่าเพศชายถึง 2.32 เท่า (Suttajit et al., 2010) และจากการศึกษาของ ประยูรศรี ศรีจันทร์ (2563) ได้ศึกษาอาการซึมเศร้าของวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์พบว่าวัยรุ่นเพศหญิงมีอาการซึมเศร้าร้อยละ 60 ซึ่งสูงกว่าเพศชายที่มีอาการซึมเศร้าอยู่

ที่ร้อยละ 36 นอกจากนี้ยังได้มีการศึกษาถึงอิทธิพลที่มีผลต่อการเกิดอาการซึมเศร้าในผู้หญิง ซึ่งเกิดจากกระบวนการทางความคิด ได้แก่ การรับรู้ การตีความ การจัดการปัญหา ค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรม และสภาพทางสังคม (วิภาวี เผ่ากันทรกร, 2548) อย่างไรก็ตามยังมีหลายงานวิจัยที่พบว่าอาการซึมเศร้าในวัยรุ่นเพศหญิงและชายไม่มีความแตกต่างกัน (อิงอร แก้วแหวน, 2550; ณิชภัทร รุจิราพร, 2551; นวลจิรา จันระลักษณะ, 2558)

(2) ผลการเรียนรู้ จากการศึกษาพบว่า เด็กที่มีผลการเรียนต่ำจะมีโอกาสที่จะเกิดภาวะซึมเศร้าที่สูงกว่าเด็กที่มีผลการเรียนดี (ฉันทนา แรงสิงห์, 2554; จิตวิ แก้วพรสวรรค์และเบญจพร ดันตสุติ, 2555) เนื่องจากเด็กที่มีผลการเรียนต่ำนี้ มักมีการรู้คิดที่ต่ำ ไม่สามารถเรียนรู้และแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ จึงมีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้ามากกว่าผู้ที่มีความสามารถในการรู้คิดปกติ (McCarty et al., 2008) รวมถึงเมื่อผลการเรียนต่ำกว่าที่คาดหวัง จะทำให้รู้สึกไร้ค่า เห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ และเกิดอาการซึมเศร้าได้ (Mohr, 2009) แต่อย่างไรก็ตามมีการศึกษาที่พบว่าผลการเรียนไม่มีอิทธิพลต่ออาการซึมเศร้าในเด็กมัธยมปลาย (นวลจิรา จันระลักษณะ, 2558)

(3) การเห็นคุณค่าในตัวเอง จากการศึกษาพบว่าวัยรุ่นที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จะมีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้าสูง (คอย ละอองอ่อน, 2549; อิงอร แก้วแหวน, 2550; ฉันทนา แรงสิงห์, 2554; จิตวิ แก้วพรสวรรค์ และเบญจพร ดันตสุติ, 2555) และมีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้าสูงถึง 3.7 เท่าของวัยรุ่นที่มีการเห็นคุณค่าในตัวเองสูง (Jayanthi & Rajkumar, 2014) สอดคล้องกับการศึกษาของรุ่งทิพย์ กาศักดิ์ (2556) ที่ศึกษาอาการซึมเศร้าในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น พบว่าการเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ทางลบกับอาการซึมเศร้า และทำนายอาการซึมเศร้าได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่าหากตั้งครรภ์ไม่พร้อมและไม่ได้รับการยอมรับจากคนรอบข้าง จะทำให้รู้สึกผิด อับอาย มีการเห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ และเกิดอาการซึมเศร้า

(4) การเผชิญปัญหา ถ้าวัยรุ่นมีวิธีการเผชิญปัญหาที่ไม่เหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ ขาดทักษะที่ดีในการแก้ไขปัญหา จะส่งผลให้เกิดสภาวะกดดัน และความเครียด ส่งผลต่อการเกิดอาการซึมเศร้าได้ (มะลิสรา งามศรี, 2557) สอดคล้องกับการศึกษาของ ปราบธนา สวัสดิสุธา และศิริไชย หงษ์สงวนศรี (2559) ได้ศึกษาวิธีการเผชิญปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่ใช้วิธีการจัดการกับปัญหาที่ไม่มีประสิทธิภาพ จะมีระดับความเครียดสูงกว่านักเรียนที่ใช้วิธีการจัดการกับปัญหาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งระดับความเครียดที่สูงมีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้า นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่มีอาการซึมเศร้ามักใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงปัญหา

(5) บุคลิกภาพ บุคคลที่มีลักษณะขาดความมั่นใจในตัวเอง ซ้ำอายน ไม่กล้าแสดงออก ไม่มีความมั่นคงทางด้านอารมณ์ มักมีบุคลิกภาพแบบพึ่งพาผู้อื่น มีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้าได้ (Bonie, 2008; Stuart, 2009) มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ พนม เกตุมาน และคณะ (2555)

ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับโรคทางจิตเวชและบุคลิกภาพที่พบในนักศึกษาแพทย์ โดยเป็นการศึกษาข้อมูลย้อนหลังตั้งแต่ปีการศึกษา 2525-2550 ของนักศึกษาแพทย์ อายุ 17-32 ปี จำนวน 307 คน พบว่านักศึกษาแพทย์ที่มีปัญหาบุคลิกภาพ คือ ปรับตัวได้ไม่ดีและแก้ไขปัญหาไม่เหมาะสม จะทำให้เกิดอาการซึมเศร้าได้ง่าย รวมถึงพฤติกรรมที่เป็นเด็กกว่าวัย ขาดความรับผิดชอบ ทำผิดกฎเกณฑ์ และบุคลิกภาพแบบพึ่งพาผู้อื่น ขาดความมั่นใจตนเอง ไม่กล้าคิด และไม่กล้าตัดสินใจด้วยตัวเอง เป็นต้น บุคลิกภาพกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดอาการซึมเศร้า (พนม เกตุมาน, นันทวัช สิริธิรักษ์, กอบหทัย สิริธิรัตนฤทธิ์, กนกวรรณ ลิ้มศรีเจริญ, ปนต ผู้กฤตยาคามิ และกมลพร วรรณฤทธิ์, 2555)

2.3.4.2 ปัจจัยด้านชีววิทยา (Biological factors) อธิบายได้ด้วยหลายทฤษฎีได้แก่

(1) **ทฤษฎีชีวเคมี (Biochemical Theory)** ได้อธิบายว่าภาวะซึมเศร้านี้ เกิดจากความไม่สมดุลของสารสื่อประสาทในสมอง (Neurotransmitters) ในกลุ่มของไบโอเจนิคเอมีนส์ (Biogenic amines) โดยเฉพาะ ซีโรโทนิน (Serotonin) และนอร์อิพิเนฟริน (Norepinephrine) มีปริมาณการหลั่งที่ลดลงกว่าปกติ โดยที่ซีโรโทนินลดลง (Serotonin) จะทำให้ มีปัญหาเรื่องการไม่นอน ไม่อยากอาหาร ความต้องการเพศลดลง และเมื่อนอร์อิพิเนฟริน (Norepinephrine) ลดลง จะทำให้มีพฤติกรรมที่เรียบเฉย ขาดสมาธิ เชื่องช้า (Jylha, Melartin, & Isometsa, 2009; Stuart, 2013; ยาใจ สิริหมงคล, พวงเพชร เกสรสมุทร, นพพร ว่องสิริมาศ และ อติทยา พรชัยเกตุ โอว ยอง, 2559)

(2) **ทฤษฎีเกี่ยวกับพันธุกรรม (Genetic Theory)** ได้อธิบายว่าอาการซึมเศร้า เกิดจากความบกพร่องที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรม ซึ่งพบว่าพันธุกรรมเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดโรคซึมเศร้า เช่น ฝาแฝดในไข่ใบเดียวกัน หากคนใดคนหนึ่งเป็นโรคซึมเศร้า อีกคนก็จะมีโอกาสเป็นโรคซึมเศร้าถึงร้อยละ 37 (Rudolph & Marcantonio, 2011) นอกจากนี้ยังพบว่า ญาติของผู้ที่เป็นโรคซึมเศร้า (สายเลือดในลำดับที่ 1 และ 2) จะมีแนวโน้มที่จะเป็นโรคซึมเศร้าได้มากถึง 3 เท่า (ณรงค์สุทรพันธ์, 2543) ในเด็กที่บิดาหรือมารดาเป็นโรคซึมเศร้ามีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้า 3 เท่าเช่นกัน (มาโนช หล่อตระกูล และ ปราโมทย์ สุคนิชย์, 2558) และเด็กที่บิดามารดา เป็นโรคซึมเศร้าจะมีแนวโน้มที่จะเกิดอาการซึมเศร้าเมื่ออายุน้อยและมีโอกาสเป็นซ้ำสูง (Thapar et al., 2012)

(3) **ด้านฮอร์โมน (Hormonal factor)** โดยพบว่าอาการซึมเศร้าในวัยรุ่นเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนเพศ โดยเฉพาะในเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะเกิดอาการซึมเศร้าที่สูงกว่าเพศชายประมาณ 2 เท่า (Khaneh- Kesh & Ahmadi, 2014; Santrock, 2014)

2.3.4.3 ปัจจัยด้านการรู้คิด (Cognitive factors)

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการรู้คิด ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีปัญญานิยม (Cognitive theory) ของเบ็ค (Beck, 1967) โดยอธิบายการเกิดอาการซึมเศร้า ซึ่งเชื่อว่ามีสาเหตุจาก 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่

(1) ปัจจัยที่เกิดจากการที่บุคคลเคยมีประสบการณ์ในวัยเด็กหรือเหตุการณ์วิกฤตในชีวิต เช่น การถูกล่วงละเมิดทางเพศ การถูกทารุณกรรม ความเจ็บป่วย เป็นต้น ส่งผลให้บุคคลเกิดการตีความต่อเหตุการณ์ที่กระทบว่าเป็นการพ่ายแพ้ รู้สึกไร้ค่า และเกลียดตนเอง ซึ่งทำให้เกิดความคิดทางด้านลบที่บิดเบือนจากความจริง (Blazer, 1982)

(2) ปัจจัยที่เกิดจากการบุคคลมีความคิดอัตโนมัติด้านลบเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งเกิดจากการที่บุคคลเคยเกิดความผิดพลาดของกระบวนการคิดมาก่อน ซึ่งจะแสดงออกเมื่อถูกกระตุ้นจากเหตุการณ์ภายนอกและเกิดความเครียด

ทั้งนี้ปัจจัยทั้งสอง จะเกิดขึ้นเมื่อถูกกระตุ้นให้แสดงออกโดยเหตุการณ์หรือความเครียดต่างๆ จึงนำไปสู่วิธีการคิดในการตีความในเหตุการณ์ครั้งต่อไป ซึ่งเหตุการณ์หรือความเครียด สามารถทำให้เกิดความรู้สึกด้านลบกับตนเอง สิ่งแวดล้อมรอบตัว และอนาคตได้ ผู้ที่มีอาการซึมเศร้านักจะมีรูปแบบความคิดอัตโนมัติด้านลบ (Negative automatic thoughts) ส่งผลให้ระบบความคิดบิดเบือนไปจากความเป็นจริง (Beck, Steer, & Garbin, 1988) ทั้งนี้จะมีรูปแบบความคิดหลักในทางลบ ประกอบด้วย 3 ลักษณะ (cognitive triad) ดังนี้

1. ความคิดทางลบต่อตนเอง (Negative view of self) หมายถึง การที่บุคคลมองตนเองด้วยจุดบกพร่อง ไม่มีค่า ไม่มีความสามารถ และมีความเชื่อว่าข้อบกพร่องของตนเองทำให้ตนเองไม่เป็นที่ต้องการ หรือไม่ประสบความสำเร็จ และมักตำหนิและโทษตนเอง ทำให้มีการเห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ (Low self esteem) นำไปสู่การเกิดอาการซึมเศร้า

2. การรับรู้ทางลบต่อสิ่งแวดล้อม (Negative view of world) หมายถึง การที่บุคคลแปลเรื่องการมีปฏิสัมพันธ์ของตนกับสิ่งแวดล้อมรอบตนเองหรือเหตุการณ์ต่างๆ ในทางลบ รู้สึกสูญเสีย เต็มไปด้วยปัญหา อุปสรรค หรือเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดความเจ็บปวด ทุกข์ทรมานใจ ทำให้มีการเห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ เมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆ ก็จะแปลตามประสบการณ์ในอดีตที่เคยพบเจอมาก่อน ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดอาการซึมเศร้า

3. ความคิดทางลบต่ออนาคต (Negative view of future) หมายถึง การที่บุคคลมีการคาดเดาว่าเหตุการณ์ ปัญหา อุปสรรค หรือความทุกข์ทรมานใจในปัจจุบัน จะดำเนินต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด คาดเดาเหตุการณ์ในอนาคตข้างหน้าว่าต้องประสบแต่ปัญหา หรือไม่ประสบความสำเร็จ จนเกิดความคับข้องใจ ความท้อแท้ หดหู่ ไร้ค่า และนำไปสู่การมีอาการซึมเศร้าได้ (Beck, 1967 cited in Kaplan & Sadock, 2000)

นอกจากนี้ยังพบว่า ความคิดและทัศนคติเกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อมต่างๆ จะได้รับการพัฒนามาตั้งแต่วัยเด็ก (Beck, 1967 cited in Blazer, 1982)

2.3.4.4 ปัจจัยด้านสังคม (Social factors) ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อวัยรุ่น เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความเปราะบางและอ่อนไหวต่อสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมภายนอก นอกจากนี้ยังเป็นวัยที่ต้องการความรัก ความเอาใจใส่ และการยอมรับจากบุคคลใกล้ชิดและการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งหากไม่ได้รับการตอบสนองด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่ดี อาจส่งผลทำให้เกิดการเห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ เสียใจ ไร้ค่า และอาจนำไปสู่อาการซึมเศร้าได้ (Santrock, 2014) สามารถจำแนกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

(1) ด้านครอบครัว ประกอบด้วย

1. ขนาดครอบครัว จากการศึกษาของรุ่งทิพย์ กาศักดิ์ (2556) ได้ศึกษาถึงปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในสตรีตั้งครรภ์ อายุ 10-19 ปี พบว่าวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยว มีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้าได้สูงกว่าวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวขยาย

2. ความผูกพันในครอบครัว จากการศึกษาของนวลจิรา จันระลักษณะ (2558) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 327 คน พบว่า ความผูกพันในครอบครัว สามารถร่วมทำนายความแปรปรวนภาวะซึมเศร้าในเด็กมัธยมศึกษาได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ฐิติวี แก้วพรสวรรค์ และเบญจพร ดันติสุติ (2555) ที่ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอาการซึมเศร้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าหากได้รับความรักและการเอาใจใส่จากครอบครัว จะทำให้วัยรุ่นมีการปรับตัวที่ถูกต้อง และหากมีความผูกพันในครอบครัวน้อย ไม่มีสัมพันธภาพระหว่างกัน ก็จะทำให้ไม่ได้รับการเอาใจใส่ทำให้เกิดความเครียด มีปัญหาการปรับตัวและมีอาการซึมเศร้าได้ (Seelet, Stice, & Rohde, 2009; Kullik & Petermann, 2013)

3. รูปแบบการเลี้ยงดู จากการศึกษา พบว่ารูปแบบการเลี้ยงดูนั้นส่งผลต่ออาการซึมเศร้าได้ จากการศึกษาของสลักขณา กิตติทัศน์เศรษฐี (2552) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของรูปแบบการเลี้ยงดูกับอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตนนทบุรี พบว่า วัยรุ่นที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีแนวโน้มที่มีเกิดอาการซึมเศร้ามากที่สุด (Mohr, 2009) รองลงมาคือ แบบเข้มงวด แบบยอมตามบุตร และแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขต มีแนวโน้มอาการซึมเศร้าต่ำที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจิราพร วรแสน (2558) ได้ศึกษาอิทธิพลของรูปแบบการเลี้ยงดูต่ออาการซึมเศร้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า การเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมีแนวโน้มเกิดอาการซึมเศร้าสูง และการเลี้ยงดูแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขต มีแนวโน้มเกิดอาการซึมเศร้าต่ำ นอกจากนี้งานวิจัยของฉันทนา แรงสิงห์ (2554) ที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยทำนายอาการ

ชิมเคร้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ในเขตจังหวัดเชียงราย พบว่า การเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย จะส่งผลให้เกิดอาการชิมเคร้าสูงกว่าการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

4. เศรษฐฐานะ จากการศึกษารายชื่อ ศุภชัย ตู่กลาง และคณะ ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออาการชิมเคร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาส ในเขตจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน จะมีการชิมเคร้ามากกว่า เนื่องจากมีการเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ได้น้อย ทำให้คุณภาพชีวิตที่ไม่ดี และทำให้เกิดอาการชิมเคร้าได้ (ศุภชัย ตู่กลาง, อรพรรณ ทองแดง, อธิศักดิ์ สาตรา, และสุชีรา ภัทรายตุรรัตน, 2555) นอกจากนี้ยังได้มีการศึกษาของนฤมล สมรรคเสวี และโสภิญญา แสงอ่อน (2558) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับอาการชิมเคร้าในนักศึกษาพยาบาล พบว่า เมื่อมีการรับรู้ว่าคุณภาพชีวิตของตนเองมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย มีแนวโน้มที่จะเกิดอาการชิมเคร้าต่ำ และนักศึกษาที่มีรายได้ไม่เพียงพอมีแนวโน้มที่จะเกิดอาการชิมเคร้าสูง เนื่องจากรู้สึกเก็บกด เป็นปมด้อย ถูกเปรียบเทียบ และไม่กล้าเข้าสังคม (ดวงใจ วัฒนสินธุ์, 2549)

5. ผู้เลี้ยงดู จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบของรุ่งรัตน์ สุขะเดชะ (2563) โดยได้ทำการศึกษารอบเลี้ยงดูของครอบครัวไทย ปี พ.ศ. 2538-2558 จำนวน 60 เรื่อง พบว่าผู้เลี้ยงดูเด็ก ส่วนใหญ่คือบิดามารดา ผู้เลี้ยงดูที่ไม่ใช่บิดามารดา (ญาติ ปู่ ย่า ตา ยาย) และผู้เลี้ยงดูเป็นบิดาคนเดียว หรือมารดาคนเดียว ตามลำดับ แต่ยังไม่มีการศึกษาที่แน่ชัดว่าผู้เลี้ยงดูเด็กที่แตกต่างกัน มีผลต่อการเกิดพฤติกรรม และการปรับตัวของเด็กที่แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไรก็ตามมีการศึกษาของสร้อย ฤกษ์รัตนประทีปและ อาจันต์ สงทับ (2561) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวแหวกกลาง (Skipped- Generation Households) ซึ่งเป็นครอบครัวเดียวที่มีเฉพาะรุ่นปู่ย่าตายายกับรุ่นหลาน ทำให้เกิดภาวะกำพร้าเทียม พบว่า ส่วนใหญ่มีเศรษฐานะต่ำกว่าครอบครัวที่มีบิดามารดาอยู่ด้วยกัน (อารี จำปากลาง, 2552) ถึงแม้ว่าบิดามารดาจะส่งเงินค่าเลี้ยงดูให้ แต่ก็ไม่เพียงพอและไม่ต่อเนื่อง จึงทำให้มีคุณภาพชีวิตตามมีตามเกิด ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการในวัยเรียนได้ และมีโอกาสเกิดความเครียด มีปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัวได้มากกว่าครอบครัวที่มีบิดามารดาอยู่ด้วยกัน และจะส่งผลกระทบต่อระยะยาวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตร ซึ่งมีแนวโน้มที่อาจเกิดอาการชิมเคร้าได้

(2) ด้านเพื่อน

ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน พบว่าวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพที่ดีจะมีอาการชิมเคร้าน้อยกว่ากลุ่มที่มีสัมพันธภาพที่ไม่ดีกับเพื่อน วัยรุ่นที่มีความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อนน้อยจะมีปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับเพื่อนมีแนวโน้มที่จะเกิดอาการชิมเคร้าสูง (ณิชาภัทร รุจิราพร, 2551: Kullik & Petermann, 2013; Teja, Kimberly, & Reichl, 2013) และยังพบว่าความผูกพันใกล้ชิดที่ไม่ดีกับเพื่อน ทำให้เกิดอาการชิมเคร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (นวลจิรา จันระลักษณะ, 2558)

อีกทั้งยังพบว่าการมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน และได้รับความไว้วางใจจากเพื่อน เป็นปัจจัยที่ลดโอกาสการเกิดอาการซึมเศร้าได้ (Teja et al., 2013) แต่อย่างไรก็ตามก็พบว่าจากงานวิจัยของฉันทนา แรงสิงห์ (2554) ได้ทำการศึกษาปัจจัยทำนายการเกิดอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 450 คน ในเขตจังหวัดเชียงราย พบว่า ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน ไม่สามารถทำนายอาการซึมเศร้าได้ เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ได้รับความอบอุ่นจากครอบครัว และการดูแลใกล้ชิดของบิดามารดา จึงทำให้กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลที่น้อยกว่าครอบครัว

(3) ด้านโรงเรียน

1. ขนาดโรงเรียน จากการศึกษาของโอลเวียส (Olweus, 2006) ในเรื่องขนาดของโรงเรียนกับพฤติกรรมรังแกกัน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีนักเรียนที่เกิดพฤติกรรมมารังแกสูงกว่าโรงเรียนที่มีขนาดเล็กเพียงเล็กน้อย แต่อย่างไรก็ตามขนาดโรงเรียนมีหลายประเภท ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ ซึ่งแต่ละขนาดย่อมมีอัตราส่วนระหว่างจำนวนครูและนักเรียนที่แตกต่างกัน และย่อมส่งผลกระทบต่อระบบการดูแลของครู ซึ่งหากได้รับการดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิดจากครู ก็จะส่งผลทางอ้อมเป็นปัจจัยปกป้องในการเกิดอาการซึมเศร้าได้

2. ระบบการดูแลนักเรียน จากการศึกษาของวริย์อร จุมพระบุตร และโซษิตา ภาวสุทธิพิศฐ์ (2562) ได้ทำการศึกษาความเป็นไปได้ในการนำแนวปฏิบัติทางคลินิกในการดูแลวัยรุ่นที่มีภาวะซึมเศร้ามาใช้ในชุมชนระดับนาร่อง ในเขตอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร พบว่าในปัจจุบันถึงแม้จะมีระบบการดูแลนักเรียนในโรงเรียน แต่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการดูแลเฝ้าระวังนักเรียนที่มีอาการซึมเศร้า อีกทั้งครูมีภาระงานอื่น ทำให้มีเวลาในการคัดกรองน้อย จึงได้มีการสร้างแนวปฏิบัติทางคลินิกในการดูแลวัยรุ่นที่มีอาการซึมเศร้าสามารถนำไปใช้ได้ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรสาธารณสุขในพื้นที่ เพื่อป้องกันการเกิดอาการซึมเศร้า

(4) ด้านสังคม ประกอบด้วย

1. การสนับสนุนทางสังคม เป็นการรับรู้ของบุคคลในการได้รับความรัก การช่วยเหลือจากบุคคลรอบข้าง หากรับรู้ว่าได้รับความรัก การดูแลช่วยเหลือ ทำให้สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์หรือวิกฤติชีวิตได้ (สรวาลี สุนทรวิจิตร, 2561; Brandt & Weinert, 1985) ในปัจจุบันปัญหาการระรานทางไซเบอร์เป็นพฤติกรรมความรุนแรงรูปแบบใหม่ ซึ่งผู้ปกครอง และครูในโรงเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจในแนวทางการช่วยเหลือเด็กในกลุ่มนี้ (Agatston, Kowalsaki & Limper, 2007) รวมถึงยังไม่มีระบบการให้การช่วยเหลืออย่างจริงจังในสถานศึกษา (Englander, 2011) ซึ่งจากงานวิจัยของศุภชัย ตู้กลาง และคณะ ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาส พบว่าการสนับสนุนทางสังคมน้อย เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำนายอาการซึมเศร้าของเด็กมัธยมตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ศุภชัย ตู้กลาง, อรพรรณ ทองแดง, ธีรศักดิ์ สาทรา, และสุชีรา ภัทรายตุวรรต, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา

ของสรวาลี สุนทรวิจิตรและคณะ ได้ทำการศึกษาปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดชลบุรี พบว่าการสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับอาการซึมเศร้าของเด็กนักเรียน (สรวาลี สุนทรวิจิตร, ภรภัทร เสงอุดมทรัพย์, ดวงใจ วัฒนสินธุ์, และ ภาคิณี เดชชัยยศ, 2561)

2.3.5 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอาการซึมเศร้าในนักเรียนที่ถูกระรานทางไซเบอร์

จากการทบทวนวรรณกรรม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดอาการซึมเศร้าในนักเรียนที่ถูกระรานทางไซเบอร์มีหลายปัจจัย สามารถอธิบายปัจจัยที่ทำให้เกิดอาการซึมเศร้า ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ตามแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบชีวนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์ (Bioecological Model of Human Development) ของบรอนเฟนเบรนเนอร์และมอร์ริส (Bronfenbrenner & Morris, 2006 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.3.5.1 ปัจจัยด้านบุคคล ตัวของนักเรียนถือว่าเป็นศูนย์กลางของระบบใหญ่ทั้งหมด ซึ่งจะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน ได้แก่

(1) **เพศ** เพศหญิงมีโอกาสเป็นผู้ถูกระรานทางไซเบอร์มากกว่าเพศชาย (สุภาวดี เจริญวานิช, 2560; Adkins et al., 2009; Faucher et al., 2014; Turliuc et al., 2020) และการเป็นผู้ถูกระรานทางไซเบอร์ จะนำมาสู่อาการซึมเศร้าได้ เนื่องจากเพศชายจะเกี่ยวข้องกับการระรานผู้อื่นมากกว่า ในขณะที่เพศหญิงจะเกี่ยวข้องกับการถูกระรานทางไซเบอร์ และการเป็นผู้ถูกระรานทางไซเบอร์ จะนำมาสู่อาการซึมเศร้าได้ (Del Rey, 2015)

(2) **อายุ** จากการศึกษาพบว่า ช่วงอายุที่มีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้ามากที่สุดคือ 15-16 ปี (กรมสุขภาพจิต, 2561) ซึ่งมีสาเหตุมาจากสื่อสังคมออนไลน์เข้ามาเกี่ยวข้องร่วมด้วย

(3) **ผลการเรียน** จากการศึกษาพบว่า เด็กที่มีผลการเรียนต่ำ มีโอกาสที่จะเกิดอาการซึมเศร้าสูงกว่าเด็กที่มีผลการเรียนดี (ฉันทนา แร่งสิงห์, 2554; ฐิติวี แก้วพรสวรรค์และเบญจพร ตันตสุติ, 2555) เด็กที่มีผลการเรียนต่ำ อาจเกิดจากความสามารถในการรู้คิดต่ำ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ จึงมีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้ามากกว่าผู้ที่มีความสามารถในการรู้คิดปกติ (McCarty et al., 2008) แต่อย่างไรก็ตาม มีการศึกษา พบว่า ผลการเรียนไม่มีอิทธิพลต่ออาการซึมเศร้าในกลุ่มตัวอย่างที่มีผลการเรียนใกล้เคียงกันในระดับค่อนข้างดี (นวลจิรา จันระลักษณะ, 2558)

(4) **การรับรู้ลักษณะของตนเอง** จากการศึกษาของ พนม เกตุมาน และคณะ (2555) พบว่าบุคคลที่มีปัญหาบุคลิกภาพ คือ ปรับตัวได้ไม่ดีและแก้ไขปัญหาไม่เหมาะสม ทำให้เกิดอาการซึมเศร้าได้ง่าย รวมถึงพฤติกรรมที่เป็นเด็กกว่าวัย ขาดความรับผิดชอบ ทำผิดกฎเกณฑ์ และบุคลิกภาพแบบพึ่งพาผู้อื่น ขาดความมั่นใจตนเอง ไม่กล้าคิด และไม่กล้าตัดสินใจด้วยตัวเอง ซึ่งบุคลิกภาพกลุ่มนี้ มีแนวโน้มในการเกิดอาการซึมเศร้าได้

(5) การเห็นคุณค่าในตัวเอง จากการศึกษาพบว่า เด็กที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จะมีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้าสูง (ฉันทนา แร่งสิงห์, 2554; จิตวิ แก้วพรสวรรค์ และเบญจพร ตันตสุติ, 2555; อิงอร แก้วแหวน, 2550) สำหรับวัยรุ่นที่ถูกระรานทางไซเบอร์นั้น จากการศึกษาของ ศิวพร ปกป้อง และวิมลทิพย์ มุสิกพันธ์ (2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมทั้งด้าน กายภาพและการห้ามเหงทางไซเบอร์ ของเยาวชนไทย พบว่าวัยรุ่นจำนวน 1 ใน 4 ที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จะมีแนวโน้มที่จะเป็นทั้งผู้กระทำความรุนแรงทางไซเบอร์และเป็นผู้ถูกระรานทางไซเบอร์ และการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมด้านลบมากขึ้น

(6) การเผชิญปัญหา วิธีการเผชิญปัญหาที่ไม่เหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ ขาดทักษะที่ดีในการแก้ไขปัญหา จะส่งผลให้เกิดสภาวะกดดัน และความเครียด ส่งผลต่อการเกิดอาการซึมเศร้าได้ (มะลิสรา งามศรี, 2557) สอดคล้องกับการศึกษาของ ปรรณนา สวัสดิสุธา และศิริไชย หงษ์สงวนศรี (2559) ได้ศึกษาวิธีการเผชิญปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่ใช้วิธีการจัดการกับปัญหาที่ไม่มีประสิทธิภาพ จะมีระดับความเครียดสูงกว่านักเรียนที่ใช้วิธีการจัดการกับปัญหาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งระดับความเครียดที่สูงมีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้า และพบว่านักเรียนที่มีอาการซึมเศร้านักใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงปัญหา (Distancing) นอกจากนี้ยังจากการศึกษาของฟิเชอร์ และคณะ (Fisher, Gardella, & Tolon, 2016) ที่ได้วิเคราะห์ห่อภิมานงานวิจัยจำนวนทั้งหมด 55 เรื่อง จากจำนวนวัยรุ่นทั้งหมด 257,678 คน พบว่า กลุ่มที่ถูกระรานทางไซเบอร์ส่วนใหญ่ จะมีวิธีการเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้ภายใน (Internalizing) ได้แก่ ร้องไห้ วิตกกังวล และนำไปสู่การเกิดอาการซึมเศร้า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของธิดารัตน์ ปุระณชัยศิริ และคณะ (2558) ที่ได้ทำการศึกษาการเผชิญปัญหาจากการถูกรังแกของเด็กนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย พบว่าวิธีการเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้ภายใน จะเกิดความกังวล หงุดหงิด คับข้องใจ ที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ (ธิดารัตน์ ปุระณชัยศิริ สิริรัตดา ปัญญาภาส และจิตวิ แก้วพรสวรรค์, 2558) ซึ่งหากใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้บ่อยครั้ง จะนำไปสู่การเกิดปัญหาสุขภาพจิต ได้แก่ อาการซึมเศร้า และเกิดความคิดฆ่าตัวตาย (Pranjic & Bajraktarevic, 2010)

(7) รูปแบบการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะหรือเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ที่ใช้ในการรับรู้หรือการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมตามประสบการณ์ที่เคยได้รับที่แตกต่างกันอาจส่งผลต่ออาการซึมเศร้าที่แตกต่างกันได้ ซึ่งจากแนวความคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของคอล์บ (Kolb, 1985) เชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากการรับและถ่ายโอนประสบการณ์จากการรับข้อมูลต่างๆ (Absorb information) ด้วยวิธีการสังเกตและจากการรับรู้ประสบการณ์ (Perceive experiences) ประกอบด้วย 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบคิดนอกเนกนัย (Divergent Learning Style) จะเรียนรู้ด้วยการไตร่ตรอง ด้วยวิธีการรับข้อมูลที่เป็นรูปธรรม เช่น เหตุการณ์ต่างๆ 2) รูปแบบดูดซึม

(Assimilative Learning Style) จะเรียนรู้ด้วยความเข้าใจ ด้วยวิธีการรับข้อมูลที่เป็นนามธรรม เช่น หลักการ ทฤษฎีหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ 3) รูปแบบคิดเอกนัย (Convergent Learning Style) จะเรียนรู้จากการนำความรู้ไปใช้ ด้วยวิธีรับข้อมูลที่เป็นนามธรรม เช่น หลักการ ทฤษฎีหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ แล้วนำไปประยุกต์ใช้ และ 4) รูปแบบปรับปรุง (Accommodative Learning Style) จะเรียนรู้จากการลงมือทำ ด้วยวิธีการรับข้อมูลที่เป็นรูปธรรม เช่น สภาพปัญหา เหตุการณ์ต่างๆ ที่เผชิญแล้วนำมาแก้ไขแบบลองผิดลองถูก ทั้งนี้บุคคลจะใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่ผสมผสานกัน แต่จะมีรูปแบบหนึ่งที่ใช้บ่อย จนเกิดเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคล (กัมพล ทองเรือง, 2556)

2.3.5.2 ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด

การมีปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนกับบริบทแวดล้อมที่มีความใกล้ชิดกัน ได้แก่

(1) **รูปแบบการเลี้ยงดู** จากงานวิจัยของศลักษณา กิตติทัศน์เศรษฐี (2552) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของรูปแบบการเลี้ยงดูกับอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตนนทบุรี นักเรียน พบว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีแนวโน้มที่มีเกิดอาการซึมเศร้ามากที่สุด รองลงมาคือ แบบเข้มงวด แบบยอมตามบุตร และแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขต มีแนวโน้มเกิดอาการซึมเศร้าต่ำที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจิราพร วรแสน (2558) ได้ศึกษาอิทธิพลของรูปแบบการเลี้ยงดูต่ออาการซึมเศร้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า การเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมีแนวโน้มเกิดภาวะซึมเศร้าสูง และการเลี้ยงดูแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขต มีแนวโน้มเกิดอาการซึมเศร้าต่ำ นอกจากนี้งานวิจัยของฉันทนา แร่งสิงห์ (2554) พบว่าการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดและแบบปล่อยปละละเลย จะมีอาการซึมเศร้าสูงกว่าการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

(2) **ผู้เลี้ยงดู** จากการศึกษาของสร้อย ฤกษ์รัตนประทีปและ อาจินต์ สงทับ (2561) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวแหวกกลาง (Skipped- Generation Households) ซึ่งเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีเฉพาะรุ่นปู่ย่าตายายกับรุ่นหลาน ทำให้เกิดภาวะกำพร้าเทียม พบว่า ส่วนใหญ่มีเศรษฐกิจต่ำกว่าครอบครัวที่มีพ่อแม่อยู่ด้วยกัน (อารี จำปากลาง, 2552) ถึงแม้ว่าบิดามารดาจะส่งเงินค่าเลี้ยงดูให้ แต่ก็ไม่เพียงพอและไม่ต่อเนื่อง จึงทำให้มีคุณภาพชีวิตตามมีตามเกิด ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการในวัยเรียนได้ และมีโอกาสเกิดความเครียด มีปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัวได้มากกว่าครอบครัวที่มีบิดามารดาอยู่ด้วยกัน และจะส่งผลกระทบระยะยาวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตร ซึ่งมีแนวโน้มที่อาจเกิดอาการซึมเศร้าได้

(5) **สัมพันธภาพในครอบครัว** จากการศึกษาของศุทธา เอื้ออภิสิทธิ์วงศ์ (2563) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวและอาการซึมเศร้าในวัยรุ่น พบว่า วัยรุ่นที่มีอาการซึมเศร้าจะมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ต่ำกว่าวัยรุ่นทั่วไป ในด้านการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว โดยวัดจากโครงสร้างครอบครัวที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ยังพบว่า

วัยรุ่นที่มีปัญหาสัมพันธภาพกับมารดา มีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้าได้สูงกว่าวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพที่ดีกับมารดา (นิชาภัทร รุจิรดาพร, 2551)

(4) ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน วัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนจะมีอาการซึมเศร้าน้อยกว่ากลุ่มที่มีสัมพันธภาพที่ไม่ดีกับเพื่อน วัยรุ่นที่มีความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อนน้อยจะมีปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับเพื่อนมีแนวโน้มที่จะเกิดอาการซึมเศร้าสูง (นิชาภัทร รุจิรดาพร, 2551; Kullik & Petermann, 2013; Teja, Kimberly, & Reichl, 2013) และพบว่าความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อนมีอิทธิพลทางลบต่ออาการซึมเศร้าของนักเรียนมัธยมตอนปลาย (นวลจิรา จันระลักษณะ, 2558)

2.3.5.3 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม บริบทแวดล้อมที่อยู่รอบตัวนักเรียน มีหลายระดับที่ซ้อนกันอยู่ ซึ่งบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญต่อการพัฒนาและการปรับตัวของนักเรียนมากที่สุดคือ ได้แก่ ครอบครัว และโรงเรียน ดังนี้

(1) ครอบครัว

1. ขนาดครอบครัว จากการศึกษาของรุ่งทิพย์ กาศักดิ์ (2556) ได้ศึกษาถึงปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในสตรีตั้งครรภ์ อายุ 10-19 ปี พบว่าวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยว มีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้าได้สูงกว่าวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวขยาย

2. เศรษฐฐานะ จากการศึกษาของ ศุภชัย ตู้กลาง และคณะ ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาส ในเขตจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน จะมียาอาการซึมเศร้าน้อยกว่า เนื่องจากมีภาระการเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ได้น้อย ทำให้คุณภาพชีวิตที่ไม่ดีและทำให้เกิดอาการซึมเศร้าได้ (ศุภชัย ตู้กลาง, อรพรรณ ทองแดง, อธิศักดิ์ สาตรา, และสุชีรา ภัทรายตุรรัตน์, 2555) นอกจากนี้ยังได้มีการศึกษาของนฤมล สมรรถเสวี และโสภณ แสงอ่อน (2558) ได้ทำการศึกษาศักยภาพที่มีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าในนักศึกษาพยาบาล พบว่า เมื่อมีการรับรู้ว่าคุณภาพชีวิตมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย มีแนวโน้มที่จะเกิดอาการซึมเศร้าน้อย และนักศึกษาที่มีรายได้ไม่เพียงพอมีแนวโน้มที่จะเกิดอาการซึมเศร้าสูง เนื่องจากรู้สึกเก็บกด เป็นปมด้อย ถูกเปรียบเทียบ และไม่กล้าเข้าสังคม (ดวงใจ วัฒนสินธุ์, 2549)

(2) โรงเรียน

1. ขนาดโรงเรียน จากการศึกษาของโอลเวียส (Olweus, 2006) ในเรื่องขนาดของโรงเรียนกับพฤติกรรมรังแกกัน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีนักเรียนที่เกิดพฤติกรรมรังแกสูงกว่าโรงเรียนที่มีขนาดเล็กเพียงเล็กน้อย แต่อย่างไรก็ตามขนาดโรงเรียนมีหลายประเภท ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ ซึ่งแต่ละขนาดย่อมมีอัตราส่วนระหว่างจำนวนครูและนักเรียนที่แตกต่างกัน และย่อมส่งผลกระทบต่อระบบการดูแลของครู ซึ่งหากได้รับการ

ดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิดจากครู ก็จะส่งผลทางอ้อมเป็นปัจจัยปกป้องในการเกิดอาการซึมเศร้าได้ ดังนั้น ขนาดโรงเรียนอาจมีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าได้

2. ระบบการดูแลนักเรียน จากการศึกษาของวิริย์อร จุมพระบุตร และโชษิตา ภาวสุทธิไพศิฐ (2562) ได้ทำการศึกษาความเป็นไปได้ในการนำแนวปฏิบัติทางคลินิกในการดูแลวัยรุ่นที่มีภาวะซึมเศร้ามาใช้ใน ชุมชนระดับนาร่อง ในเขตอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร พบว่า ในปัจจุบันถึงแม้จะมีระบบการดูแลนักเรียนในโรงเรียน แต่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการดูแลเฝ้าระวังนักเรียนที่มีอาการซึมเศร้า อีกทั้งครูมีภาระงานอื่น ทำให้มีเวลาในการคัดกรองน้อย จึงได้มีการสร้างแนวปฏิบัติทางคลินิกในการดูแลวัยรุ่นที่มีอาการซึมเศร้าสามารถนำไปใช้ได้ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรสาธารณสุขในพื้นที่ เพื่อป้องกันการเกิดอาการซึมเศร้า ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ของระบบการดูแลนักเรียนกับอาการซึมเศร้า

(3) การสนับสนุนทางสังคม จากการศึกษาของศุภชัย ตู้กลาง และคณะ ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาส พบว่า การสนับสนุนทางสังคมน้อย เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำนายอาการซึมเศร้าของเด็กมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ศุภชัย ตู้กลาง, อรพรรณ ทองแดง, อธิศักดิ์ สาตรา, และสุชีรา ภัทรายตุรรัตน, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสราวลี สุนทรวิจิตรและคณะ ได้ศึกษาปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดชลบุรี พบว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับอาการซึมเศร้าของเด็กนักเรียน (สราวลี สุนทรวิจิตร, ภรภัทร เฮงอุดมทรัพย์, ดวงใจ วัฒนสินธุ์, และ ภาคิณี เดชชัยยศ, 2561)

2.3.5.4 ปัจจัยด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ซึ่งในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของวัยรุ่น เข้าถึงง่าย (Wright, 2016) ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาและการปรับตัวของวัยรุ่น ปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่

(1) การติดสื่อสังคมออนไลน์ จากการศึกษาของ ปาริดา เป็นสูงเนิน (2557) เกี่ยวกับเรื่องความชุกของการติดสื่อสังคมออนไลน์และความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบความชุกของการติดสื่อสังคมออนไลน์ร้อยละ 23.6 และความชุกของอาการซึมเศร้าร้อยละ 9.2 และ พบว่าการติดสื่อสังคมออนไลน์และอาการซึมเศร้ามีความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ยังพบว่า วัยรุ่นที่ติดสื่อสังคมออนไลน์ มักมีปัญหาด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น พฤติกรรมแยกตัว และส่งผลให้เกิดอาการซึมเศร้าได้ (Labrague, 2014) นอกจากนี้ยังพบการศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับอาการซึมเศร้าของนักเรียนพบว่า ระยะเวลาในการใช้สื่อออนไลน์ไม่มีผลต่อภาวะซึมเศร้า แต่ปัจจัยที่มีผลมากที่สุดคือการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็น

ความรู้สึกต้องการในลักษณะของการเสพติด สะท้อนถึงการเอาตนเองไปผูกมัดสื่อสังคมออนไลน์อยู่ตลอดเวลา (ฐิตินันท์ ฌวนิล และพิมลพรรณ อิศรภักดี, 2558) และเมื่อมีการใช้งานมากเกินไป ย่อมส่งผลกระทบต่อทั้งด้านร่างกายและจิตใจ (Suwannakoot & Prasertsin, 2009) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของไอเดน และคณะ (Eijnden et al., 2008) ที่พบว่า หากมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในปริมาณมาก จะมีความเสี่ยงต่อความรู้สึกหดหู่ เหงา และโดดเดี่ยวเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน และจากการศึกษาของวาสนา ศิลางาม (2561) พบว่าการเสพเรื่องราวของคนอื่นในสื่อสังคมออนไลน์นั้น บางครั้ง ทำให้บุคคลไม่สามารถแยกออกจากโลกความเป็นจริงได้และเกิดการเปรียบเทียบกับตัวเองโดยไม่รู้ตัว มีความรู้สึกไร้ค่า และนำมาสู่อาการซึมเศร้าได้

(2) ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ จากการศึกษาของ วรพงษ์ วิไล และเสริมศิริ นิลดำ (2561) ที่ศึกษาพฤติกรรมการรังแกผ่านโลกไซเบอร์ในนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่1-6 จำนวน 2,012 คน จังหวัดเชียงรายพบว่า แอปพลิเคชันที่วัยรุ่นใช้มากที่สุดคือ เฟซบุ๊ก และพบว่าประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้บ่อยของแต่ละคนที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อระดับพฤติกรรมการกระทำความผิดทางไซเบอร์ที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของฤทัยชนนี สิทธิชัย และธัญยาการ ตุดเกื้อ (2560) ที่พบว่า ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ที่วัยรุ่นเลือกใช้ในการกระทำความผิดผู้อื่นมากที่สุดคือ เฟซบุ๊ก และไลน์ และยังมีการศึกษาที่พบว่า เฟซบุ๊ก เป็นช่องทางที่สำคัญของการตกเป็นเหยื่อหรือผู้ถูกระรานทางไซเบอร์มากที่สุด (Kwan & Skoric, 2013; Field, 2006) และนอกจากนี้การศึกษาของสุภาวดี เจริญวิช (2562) พบว่าช่องทางที่ถูกกระรานทางไซเบอร์บ่อยที่สุด ได้แก่ เฟซบุ๊ก ยูทูบ และไลน์ คิดเป็นร้อยละ 36.5 29.5 และ 25 ตามลำดับ

(3) รูปแบบของการกระทำความผิดทางไซเบอร์ จากการศึกษาของฉันทนา ปาปิตตา และ นภาพร ภูเพ็ชร (2562) ที่ได้ทำวิเคราะห์ห้วงอวกาศเกี่ยวกับผลกระทบของการกลั่นแกล้งกันทางไซเบอร์ในกลุ่มวัยรุ่น ระหว่างปี พ.ศ.2554-2561 พบว่า ผลกระทบจากรูปแบบการกระทำความผิดทางไซเบอร์ที่แตกต่างกัน จะส่งผลกระทบต่อทางด้านจิตใจที่แตกต่างกัน เช่น เมื่อถูกโพสต์หรือแชร์เรื่องของตน ในลักษณะของการด่าทอถ้อยคำที่หยาบคาย จะรู้สึกโมโห โกรธ เป้อ และรำคาญ และเมื่อถูกเปิดเผยข้อมูลความลับ จะเกิดความอับอาย เครียด และวิตกกังวล เป็นต้น

(4) ประเด็นที่ถูกกระทำความผิดทางไซเบอร์ เรื่องหรือเนื้อหาที่ถูกกระทำความผิดทางไซเบอร์ที่แตกต่างกัน อาจส่งผลกระทบต่ออาการซึมเศร้าที่แตกต่างกันได้ จากงานวิจัยของมณฑล สุรัตน์ (2560) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มเยาวชนที่ถูกรังแกทางไซเบอร์ พบว่าเรื่องที่ถูกระทำความผิดทางไซเบอร์ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการด่าทอ ล้อเลียนเกี่ยวกับปมด้อย รูปร่างหน้าตาสีผิว นอกจากนี้จากการศึกษาของดีแทค (Dtac, 2563) ได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อความจากสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ ในประเทศไทยในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2561 ถึง ตุลาคม 2562 ด้วยเครื่องมือเฉพาะ (Social listening tool) พบข้อความที่เกิดการกระทำความผิดทางไซเบอร์จำนวนทั้งหมด 703,484 ข้อความ โดยจำแนกเป็นประเด็น

ต่างๆ 10 ประเด็น ได้แก่ รูปลักษณ์ เพศ ความคิดและทัศนคติ เชื้อชาติ ศาสนา บุคลิกภาพและลักษณะนิสัย รสนิยมและความชอบส่วนตัว ไม่เฉพาะเจาะจง เศรษฐฐานะ และครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 36.4, 31.8, 10.2, 6.8, 4.4, 4, 2.4, 2, 1.7 และ 0.3 ตามลำดับ

(5) ระยะเวลาของการถูกระรานทางไซเบอร์ ระยะเวลาที่แตกต่างกันอาจส่งผลกระทบต่ออาการซึมเศร้าที่แตกต่างกันได้ ซึ่งจากการศึกษาของสมิธ และคณะ (Smith et al., 2008) ได้ทำการสำรวจระยะเวลาของการถูกระรานทางไซเบอร์ของวัยรุ่นในประเทศอังกฤษ อายุระหว่าง 11- 16 ปี ดังนี้ ระยะเวลาประมาณ 2 สัปดาห์ ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ระยะเวลาประมาณ 6 เดือน ระยะเวลาประมาณ 1 ปี และระยะเวลานานหลายปี คิดเป็นร้อยละ 56.5, 18.8, 5.8, 8.7 และ 10.1 ตามลำดับ

(6) จำนวนผู้รับรู้/ร่วมเหตุการณ์ จะมีบทบาทในวงจรการเกิดพฤติกรรมการรังแก ซึ่งส่วนใหญ่ พบว่า ผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์จะมีส่วนสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมการรังแกกันได้หลายลักษณะ เช่น มองข้าม หรือกระตุ้นให้เกิดการรังแก หรือไปเป็นส่วนหนึ่งของการรังแก เป็นต้น (Coroloso, 2005) นอกจากนี้การรับรู้และเห็นการถูกระรานทางไซเบอร์ โดยการกดไลค์ กดแชร์ และคอมเมนต์ต่างๆ ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ ก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสนับสนุนการถูกระรานทางไซเบอร์เช่นเดียวกัน (วริษฐา แซ่เจีย, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับเบญจพร ดันตสุติ (2562) ที่ได้อธิบายว่า ผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์จะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้เหตุการณ์ดีขึ้นหรือรุนแรงขึ้นได้ โดยพบว่าหากผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์อยู่เฉยๆ ไม่เข้าไปช่วยเหลือ หรือเข้าไปร่วมการรังแกด้วย จะทำให้เหตุการณ์มีความรุนแรงมากขึ้น แต่หากผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์เข้ามาช่วยเหลือ โดยการใช้เหตุผล หรือมีการสนับสนุนที่ดี จะทำให้เหตุการณ์คลี่คลายดีขึ้นได้ ส่งผลต่อด้านจิตใจของผู้ถูกรังแกดีขึ้น ดังนั้นผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์มีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการถูกระรานทางไซเบอร์ สามารถเป็นได้ทั้งผู้ส่งเสริมหรือยุติการถูกระรานทางไซเบอร์ได้ และหากมีจำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลกระทบต่อด้านจิตใจที่แตกต่างกัน

2.3.6 แนวทางการดูแลวัยรุ่นที่มีอาการซึมเศร้า

ในปัจจุบันมีแนวทางการช่วยเหลือวัยรุ่นที่ โดยแบ่งตามระดับความรุนแรงของอาการซึมเศร้า เป็น 3 วิธี ดังนี้

2.3.6.1 การรักษาด้วยยาในกลุ่มยาด้านเศร้า (Anti-depressant drugs) ซึ่งจะใช้ในวัยรุ่นที่มีอาการซึมเศร้ารุนแรง มีความคิดทำร้ายตนเอง และได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคซึมเศร้า ประกอบด้วยยากลุ่ม 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) ยากลุ่มเอสเอสอาร์ไอ (Selective serotonin reuptake :SSRI) ได้แก่ ฟลูออกซิทีน (Fluoxetine) เซอร์ทาลีน (Sertraline) เป็นต้น 2) ยากลุ่มซีโรโตนิน นอร์อิพิเนฟริน (Serotonin/norepinephrine - reuptake inhibitors (SNRIs) ได้แก่ วิลลาฟาซีน (Velafaxine)

ไมทาซีแพม (Mirtazepam) เป็นต้น และ 3) ยากลุ่มไตรไซคลิก แอนตี้ดีเพรสเซนต์ (Tricyclic Antidepressant: TCA) ได้แก่ อไมทริปทาไลน์ (Amitriptyline), อิมิพรามิน (Imipramine) เป็นต้น

2.3.6.2 การให้สุขภาพจิตศึกษา (Psycho-education) สำหรับวัยรุ่นที่มีอาการซึมเศร้าและผู้ปกครอง ซึ่งการให้ความรู้ที่จะได้ผลดี จะต้องมีการปรับภาษาและการสื่อสารให้เหมาะสมกับวัยรุ่นแต่ละคน (Personalizing) ได้แก่ การให้คำแนะนำเกี่ยวกับ สาเหตุของอาการซึมเศร้า ทางเลือกในการรักษาแบบต่างๆ สุขภาวะการนอนหลับ (Sleep hygiene) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือปัญหาการสื่อสารในครอบครัว และการแก้ไขปัญหาสัมพันธภาพกับเพื่อน เป็นต้น

2.3.6.3 การรักษาด้วยจิตบำบัดสังคม (Psychosocial therapy) ได้แก่ การบำบัดด้วยการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรม (Cognitive behavioral therapy: CBT) หรือการบำบัดด้วยสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Psycho- Therapy: IPT) ซึ่งเหมาะสำหรับวัยรุ่นที่มีอาการซึมเศร้าระดับเล็กน้อยถึงปานกลาง (สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์, 2561)

นอกจากนี้สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ ยังได้มีแนวทางสำหรับ บทบาทครูและบุคลากรทางการศึกษา เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับวัยรุ่น สามารถสังเกตการเปลี่ยนแปลงหรือปัญหาของวัยรุ่นได้ ซึ่งมีบทบาทที่สำคัญในช่วยเหลือวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มเสี่ยงหรือเริ่มมีปัญหา และป้องกันไม่ให้เกิดอาการซึมเศร้า ดังนี้ 1) การส่งเสริมพัฒนาแก่ทุกคน โดยเพิ่มกิจกรรมการฝึกทักษะชีวิตแทรกในหลักสูตรการเรียนอย่างต่อเนื่อง หรือจัดทำโครงการเป็นระยะ ได้แก่ ทักษะการแก้ไขปัญหา การจัดการอารมณ์และความเครียด การคิดบวก การมองปัญหาอย่างรอบด้าน ทักษะการสื่อสารและการสร้างสัมพันธภาพ เป็นต้น 2) การป้องกันและแก้ปัญหาสำหรับวัยรุ่นที่มีความเสี่ยงอาการซึมเศร้า (Targeted prevention) เช่น ระบบการเฝ้าระวัง การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งทางใจ (Resilience) 3) การช่วยเหลือกลุ่มที่มีอาการซึมเศร้า มีครูที่พร้อมรับฟัง สร้างทักษะสังคม และสามารถให้คำปรึกษาเบื้องต้นได้ รวมไปถึงจัดหาเพื่อนสนิทใกล้ชิดสำหรับช่วยเหลือ และมีระบบการดูแลช่วยเหลือและส่งต่อภายในและภายนอกโรงเรียนสำหรับวัยรุ่นที่มีอาการซึมเศร้า (สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์, 2561)

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบชีวนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์

2.4.1 วิชาการของแนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบชีวนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์ (Bioecological Model of Human Development) ได้ริเริ่มพัฒนามาจากนักจิตวิทยาชื่อ บรอนเฟนเบรนนอร์ (Bronfenbrenner) โดยระยะแรกนั้นในปี ค.ศ.1974 บรอนเฟนเบรนนอร์ได้ออกแบบแนวคิดเพื่อ

อธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก (Bronfenbrenner, 1974) ต่อมาค.ศ.1979 จึงได้พัฒนาเป็นแนวคิดนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์ (Ecology of Human Development) เพื่ออธิบายว่า พัฒนาการมนุษย์เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบริบทแวดล้อมรอบตัว (Context) ทั้งนี้ สิ่งแวดล้อมมีหลายระดับ และในแต่ละระดับล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อบุคคลที่แตกต่างกัน (Bronfenbrenner, 1974) ประกอบด้วย 4 ระดับ คือ 1) ระดับจุลภาคหรือระบบเล็ก (Microsystem) 2) ระบบกลาง (Mesosystem) 3) ระดับภายนอก (Exosystem) และ 4) ระดับมหภาคหรือระบบใหญ่ (Macrosystem) ซึ่งจะเป็นการเน้นการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยเริ่มต้นจากบุคคล ใกล้ชิดก่อน แล้วจึงขยายไกลออกไปรอบๆ ตัวตามระดับ ของสิ่งแวดล้อม ได้แก่ บ้าน โรงเรียน ชุมชน และสังคม จากแนวคิดบรอนเฟนเบรเนอร์ (Bronfenbrenner, 1979) ทำให้แนวคิดนี้กลายเป็นที่ รู้จักและมีการนำมาประยุกต์ใช้กันอย่างแพร่หลาย และต่อมาในปี ค.ศ.1980 บรอนเฟนเบรเนอร์ ได้มีการพัฒนาแนวคิดนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์อย่างต่อเนื่อง โดยการเพิ่มระบบเวลา (Chronosystem) เข้ามาในการอธิบายพัฒนาการของมนุษย์ว่าสามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ตลอดเวลา โดยยังอยู่ภายใต้บริบทสิ่งแวดล้อมรอบตัวนั้นๆ จนกระทั่งในปี ค.ศ.1995 เห็นว่าที่ผ่านมา ให้ความสำคัญเฉพาะกับบริบทสิ่งแวดล้อมรอบตัวในแต่ละระดับเพียงอย่างเดียว จึงเห็นว่าระดับของตัว บุคคลและกระบวนการของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันก็มีบทบาทสำคัญเช่นกัน จึงได้เพิ่มความสำคัญขององค์ประกอบระดับตัวบุคคลและกระบวนการของการปฏิสัมพันธ์ขึ้นมา ทำให้เกิดองค์ประกอบ ของ กระบวนการ (Process) บุคคล (Person) บริบทแวดล้อม (Context) และระบบเวลา (Time) ซึ่ง เรียกว่า PPCT Model หรือรูปแบบชีวนิเวศวิทยา (Bioecological Model) (Bronfenbrenner, 1995) และปี ค.ศ. 2006 มอร์ริส (Morris) ได้นำมาพัฒนาและเผยแพร่เป็นรูปแบบนิเวศวิทยาของการ พัฒนามนุษย์ (Bioecological Model of Human Development) (Bronfenbrenner & Morris, 2006)

2.4.2 องค์ประกอบของทฤษฎี

รูปแบบชีวนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์ (Bronfenbrenner & Morris, 2006) สามารถจำแนกได้เป็น 4 องค์ประกอบดังนี้

2.4.2.1 กระบวนการ (Process)

การมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่มีความใกล้ชิดกัน เรียกว่า กระบวนการใกล้ชิด (Proximal process) ที่เชื่อว่ากระบวนการนี้จะมีอิทธิพลโดยตรงต่อการ พัฒนาการและการปรับตัวของบุคคล เช่น สัมพันธภาพของวัยรุ่นกับพ่อแม่หรือผู้ปกครอง วัยรุ่นกับ เพื่อน เป็นต้น

2.4.2.2 บุคคล (Person)

ตัวบุคคล ในที่นี้คือนักเรียนที่ถูกระรานทางไซเบอร์ ถือเป็นศูนย์กลางของระบบใหญ่ทั้งหมด สามารถจำแนกตามคุณลักษณะได้ 4 ประเภท ได้แก่

(1) **ด้านความต้องการ (Demand characteristics)** เป็นสิ่งที่บุคคลปรารถนา ซึ่งอาจเป็นการส่งเสริมหรือขัดขวางการมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวก็ได้ เช่น ความเจ็บป่วย

(2) **ด้านทรัพยากรภายใน (Bioecological resources)** เป็นแหล่งสนับสนุนของภายในตัวบุคคล เพื่อแสดงถึงการมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น ความรู้ หรือทักษะต่างๆ

(3) **ด้านการแสดงออก (Dispositions)** เป็นการแสดงพฤติกรรมออกมาซึ่งอาจเป็นการส่งเสริมหรือขัดขวางการมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวก็ได้

(4) **ด้านลักษณะประชากร (Demographic characteristics)** เป็นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ที่ส่งผลต่อพัฒนาการและการปรับตัว ได้แก่ เพศ อายุ

2.4.2.3 บริบทแวดล้อม (Context)

หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวบุคคล มีหลายระดับ ซึ่งในแต่ละระดับมีอิทธิพลต่อบุคคลที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย 4 ระดับ ดังนี้

(1) **ระดับจุลภาคหรือระดับเล็ก (Microsystem)** บุคคลจะมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับสิ่งแวดล้อมใกล้ชิด (Direct interaction) ได้แก่ ในครอบครัว โรงเรียน เพื่อนบ้าน รวมถึงความเชื่อหรือพฤติกรรมของบิดามารดา ผู้ปกครอง จะส่งผลต่อทัศนคติและการแสดงออกต่อพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งถือว่าความสัมพันธ์ในระดับนี้จะมีอิทธิพลมากที่สุดต่อพฤติกรรมของนักเรียน (Bronfenbrenner, 1994; Harkonen, 2007)

(2) **ระดับกลาง (Mesosystem)** เป็นการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในระบบเล็กที่ถัดออกมา เช่น สัมพันธภาพระหว่างบ้านกับโรงเรียน ซึ่งความสัมพันธ์ระดับนี้จะมีผลต่อพัฒนาการในการเกิดพฤติกรรมของนักเรียน (Harkonen, 2007)

(3) **ระดับภายนอก (Exosystem)** เป็นการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่ถัดออกมาอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งเป็นระบบของสังคมขนาดใหญ่ ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องหรือส่งผลกระทบโดยตรงต่อตัวบุคคล (Indirect interaction) ได้แก่ กฎหมาย นโยบาย สื่อมวลชนต่างๆ ซึ่งความสัมพันธ์ระดับนี้จะส่งผลทางอ้อมในการเกิดพฤติกรรม ยกตัวอย่างเช่น สภาพการทำงานของบิดามารดาที่เอื้อต่อการเลี้ยงดูบุตร ด้านเวลา รายได้ และสวัสดิการต่างๆ ซึ่งส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมของนักเรียน (Bronfenbrenner, 1994)

(4) ระดับมหภาคหรือระบบใหญ่ (Macrosystem) เป็นการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่ไกลออกจากตัวบุคคลมากที่สุด แต่มีผลต่อระบบทั้งหมด ได้แก่ สังคม เศรษฐกิจ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งความสัมพันธ์ระดับนี้จะมีผลต่อพัฒนาการในการเกิดพฤติกรรมเช่นเดียวกัน

2.4.2.4 ระบบเวลา (Time) หรือระบบมิติเวลา (Chronosystem)

จากแนวคิดของบรอนเฟนเบรเนอร์ (Bronfenbrenner, 2005) ได้อธิบายเกี่ยวกับระบบเวลา (Time) โดยประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

(1) ระดับจุลภาคหรือระดับเล็ก (Microsystem) ได้แก่ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นโดยตรง (Immediate experience)

(2) ระดับกลาง (Mesosystem) ได้แก่ ความสม่ำเสมอ ความต่อเนื่อง (Consistency) ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา

(3) ระดับใหญ่ (Macroystem) ได้แก่ เหตุการณ์สำคัญในชีวิต (Historial events) หรือวิกฤตที่ต้องเผชิญ

ไรท์ (Wright, 2016) ได้ทำการศึกษาประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎี (Social-Ecological Theory) ของบรอนเฟนเบรเนอร์ (Bronfenbrenner, 1994) ในการศึกษาการเกิดการระรานทางไซเบอร์ ได้ให้ให้นิยามของระบบมิติเวลา (Chronosystem) ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเข้าถึงเทคโนโลยี (Access to technology) 2) การใช้เทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้น (Increased technology use) 3) ประเภทของเทคโนโลยี (Types of Technology) 4) การขาดความยับยั้งชั่งใจ (Online disinhibition) และ 5) ความเป็นนิรนามของพื้นที่ไซเบอร์ (Anonymity)

จะเห็นได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่าง ๆ ทั้งการเปลี่ยนแปลงตามวิถีชีวิตปกติ เหตุการณ์สำคัญในชีวิต หรือมีการเปลี่ยนแปลงต่อเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด ดังนั้นการปรับตัวของมนุษย์ต่อสิ่งที่เข้ามากระทบเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ สามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา โดยยังอยู่ภายใต้บริบทสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งเวลา (Time) ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ซึ่งในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและการเข้าถึงง่าย (Wright, 2016) มีการใช้เทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีจากการใช้โทรศัพท์มือถือที่เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้วัยรุ่นยังมองว่าโทรศัพท์มือถือเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต (ฤทัยชนนี สิทธิชัย และธัญยากร ตุดเกื้อ, 2560) เนื่องจากสะดวก เข้าถึงง่าย สามารถใช้เทคโนโลยีได้ตลอดเวลา (Anytime) และทุกสถานที่ (Anyplace) (Smith, 2012; Slonje, Smith, & Frisen, 2013) และในปัจจุบันโทรศัพท์มือถือถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความรุนแรงและพฤติกรรมรังแกกัน และด้วยพื้นที่ไซเบอร์มีลักษณะความเป็นนิรนาม (Anonymous) กล่าวคือ ไม่จำเป็นต้องเปิดเผยตัวตนที่แท้จริง ทำให้ผู้ถูกรังแก/ระรานไม่สามารถทราบว่าเป็นผู้กระทำ และไม่

สามารถทราบเหตุผลเรื่องที่ตนถูกกลั่นแกล้ง มีผู้รับรู้เป็นเป็นวงกว้างผ่านทางไซเบอร์ในระยะเวลาที่รวดเร็ว (Virality) จึงทำให้เกิดการรังแกรูปแบบใหม่ เรียกว่า “การกระรานทางไซเบอร์” ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้มีย่อมมีผลต่อพัฒนาการและการปรับตัว

สรุปได้ว่า รูปแบบนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์ (Bioecological Model of Human Development) สามารถนำมาอธิบายถึงการเกิดพัฒนาทางด้านพฤติกรรมและการปรับตัวของแต่ละบุคคล ผ่านกระบวนการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวในหลายระดับ ซึ่งในแต่ละระดับของสิ่งแวดล้อมต่างมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่แตกต่างกัน ทั้งนี้พัฒนาหรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของแต่ละบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในยุคปัจจุบัน โดยเกิดขึ้นและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาเป็นวัฏจักรของ PPCT Model ซึ่งประกอบด้วย บุคคล (Person) กระบวนการ (Process) บริบทแวดล้อม (Context) และเวลา (Time) หากกระบวนการมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกับบริบทแวดล้อมรอบตัว ซึ่งมีหลายระดับ และแต่ละระดับจะมีอิทธิพลต่อตัวบุคคลที่แตกต่างกัน และหากการมีปฏิสัมพันธ์นี้เกิดปัญหาในระดับใดระดับหนึ่งย่อมส่งผลต่อการพัฒนาและการปรับตัวของมนุษย์ได้

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำรูปแบบนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์ (Bioecological Model of Human Development) มาประยุกต์ใช้ เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกกระรานทางไซเบอร์ โดยแบ่งปัจจัยที่ศึกษาออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี

จะเห็นได้ว่า นักเรียน อยู่ในช่วงวัยรุ่นซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างรวดเร็ว เป็นวัยพายุบุแคม มีความอ่อนไหวทางอารมณ์ง่าย และด้วยปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เข้าถึงง่าย ทำให้แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมผ่านการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหา “การระรานทางไซเบอร์” ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบในหลากหลายด้าน และผลกระทบที่เกิดความรุนแรงและต้องได้รับการช่วยเหลือสำหรับวัยรุ่นที่ถูกระรานทางไซเบอร์คือ อาการซึมเศร้า ซึ่งในปัจจุบันนี้ยังมีการศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดอาการซึมเศร้าในกลุ่มนี้น้อย ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมขึ้น พบว่า ปัจจัย 4 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ที่มีความเป็นไปได้ในทำนายการเกิดอาการซึมเศร้าในวัยรุ่นที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยนำเอาแนวคิดรูปแบบชีวนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์ (Bioecological Model of Human Development) ของบรอนเฟนเบรนเนอร์และมอร์ริส (Bronfenbrenner & Morris, 2006) หรือ PPCT Model ซึ่งประกอบด้วยบุคคล (Person) กระบวนการ (Process) บริบทแวดล้อม (Context) และเวลา (Time) เชื่อว่าพัฒนาการของมนุษย์นั้น เกิดขึ้นจากกระบวนการมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกับบริบทแวดล้อมรอบตัว โดยบริบทแวดล้อมในแต่ละระดับ ก็มีอิทธิพลต่อตัวบุคคลที่แตกต่างกัน และหากการปฏิสัมพันธ์นี้เกิดปัญหา ย่อมส่งผลต่อการปรับตัว หากไม่สามารถปรับตัวได้ จะทำให้เกิดความเครียดและนำไปสู่การเกิดอาการซึมเศร้าได้

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการหาความสัมพันธ์เชิงทำนาย เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ โดยมีรูปแบบการวิจัยดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการหาความสัมพันธ์เชิงทำนาย (Predictive correlational research design) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากร นักเรียนเพศหญิงและชายที่อายุระหว่าง 12-16 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 (ปทุมธานี สระบุรี) ที่ถูกระรานทางไซเบอร์

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนเพศหญิงและชายที่อายุระหว่าง 12-16 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 (ปทุมธานี สระบุรี) ที่ถูกระรานทางไซเบอร์ ในปีการศึกษาที่ 2564 ภาคการเรียนที่ 2 จำนวน 300 คน และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

3.2.2.1 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ มีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

(1) เกณฑ์การคัดเลือกในการศึกษา (Inclusion criteria) คือ

1. เป็นผู้ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา
2. เคยหรือกำลังประสบกับปัญหาการถูกระรานทางไซเบอร์ โดยคัดกรองจากแบบสอบถามประสบการณ์การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต ของ กฤติศักดิ์ อนุโรจน์ และณัฏฐา พิทยรัตน์เสถียร (2562) โดยจะใช้เฉพาะข้อความที่เกี่ยวกับการถูกกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต จำนวน 9 ข้อ (หากตอบในระดับเคยบางครั้งขึ้นไป อย่างน้อย 1 ข้อ จะจัดอยู่ในกลุ่มที่ถูกระรานทางไซเบอร์)

3. สามารถอ่าน เขียนภาษาไทย และสื่อสารภาษาไทยได้

(2) เกณฑ์การคัดออกจากการศึกษา (Exclusion criteria) คือ

1. มีประวัติป่วยอาการทางจิตที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ เช่น โรคจิตเภท โรคซึมเศร้า เป็นต้น

(3) เกณฑ์การยุติการเข้าร่วมการศึกษา (Discontinuation criteria) คือ

1. ขอลถอนตัว ไม่เข้าร่วมโครงการวิจัยในขณะเก็บข้อมูล

3.2.2.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของธอร์นไดค์ (Thorndike, 1978 อ้างใน บุญใจ ศรีสถิตยัณรากร, 2553) ซึ่งมีสูตรคำนวณคือ $n = 10k + 50$

โดยที่ n หมายถึง ขนาดกลุ่มตัวอย่าง และ k หมายถึงจำนวนตัวแปรทั้งหมดที่ศึกษา ซึ่งตัวแปรที่นำมาศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 22 ตัวแปร เมื่อนำมาแทนค่าสูตรจะได้ดังนี้

$$n = 10k + 50$$

$$n = 10 (22) + 50$$

$$= 220 + 50$$

$$= 270$$

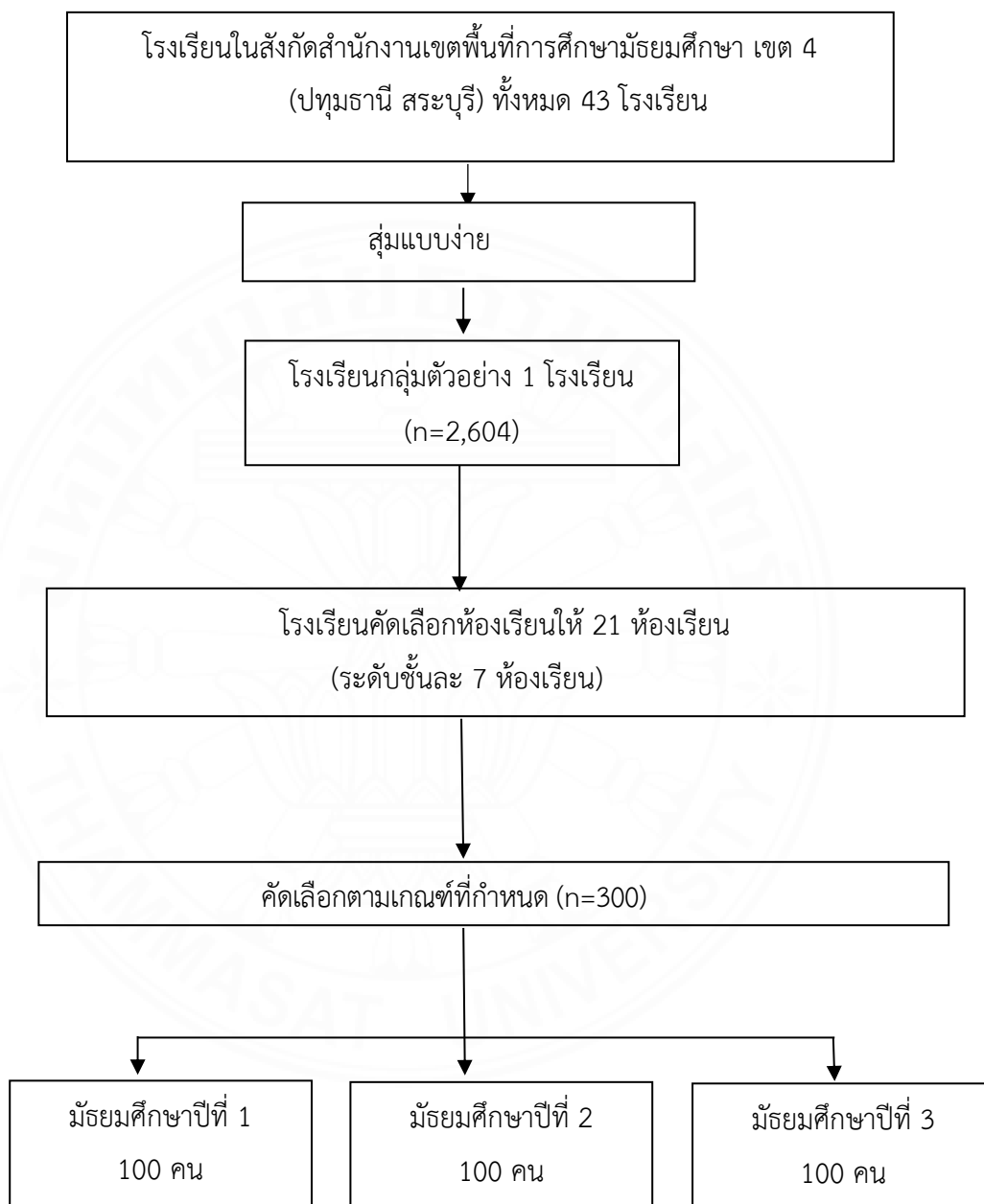
ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ คือ 270 คนและเพื่อป้องกันความเสี่ยงจากความไม่สมบูรณ์ของข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้เพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 10 (บุญใจ ศรีสถิตยัณรากร, 2553) จะได้กลุ่มตัวอย่าง 297 คน และผู้วิจัยจึงได้ปรับเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็น 300 คน

3.2.2.3 วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการ ดังนี้

(1) สุ่มโรงเรียน ด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 (ปทุมธานี สระบุรี) จากทั้งหมด 43 โรงเรียน สุ่มจับฉลากแบบไม่ใส่คืน 1 ครั้ง เพื่อให้ได้โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม มีจำนวนประชากรในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งหมด 2,604 คน

(2) คัดเลือกนักเรียน ทำการคัดเลือกนักเรียน ซึ่งทางโรงเรียนได้คัดเลือกห้องเรียนให้ 21 ห้องเรียน โดยแบ่งเป็นระดับชั้นละ 7 ห้องเรียน หลังจากนั้นทำการคัดเลือกนักเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด จนได้จำนวนนักเรียนครบ 300 คน โดยแบ่งเป็นระดับชั้นละ 100 คน รวมทั้งหมด 3 ระดับชั้น จำนวน 300 คน ดังแสดงรายละเอียดในแผนภาพที่ 3.1

สรุปขั้นตอนในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

แผนภาพที่ 3.1 สรุปขั้นตอนในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ เครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง

3.4.1.1 แบบสอบถามประสบการณ์การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต พัฒนาโดยกฤติศักดิ์ อนุโรจน์ และ ณัฏฐร พิชัยรัตน์เสถียร (2562) ซึ่งแบบสอบถามนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม 18 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถามการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต 9 ข้อ ได้แก่ ข้อคำถามที่ 1 – 9 และข้อคำถามการถูกกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต 9 ข้อ ได้แก่ ข้อคำถามที่ 10 – 18 และในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้เฉพาะข้อคำถามการถูกกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต 9 ข้อ เท่านั้น และผู้วิจัยมีการปรับข้อคำถามให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งในแต่ละข้อคำถามเป็นมาตรวัดแบบลิเกิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ ดังนี้

ไม่เคย	หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงเลย
เคยน้อยมาก	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงน้อยมาก
เคยบางครั้ง	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงนานๆ ครั้ง
เคยบ่อยครั้ง	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงบ่อยครั้ง
ตลอดเวลา	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงอยู่ตลอดเวลา

การพิจารณาให้คะแนน ในส่วนข้อคำถามที่ 10 – 18

ไม่เคยถูกกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต	เท่ากับ 0 คะแนน
เคยถูกกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตน้อยบ้าง	เท่ากับ 1 คะแนน
เคยถูกกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตบางครั้ง	เท่ากับ 2 คะแนน
เคยถูกกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตบ่อย	เท่ากับ 3 คะแนน
เคยถูกกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตตลอดเวลา	เท่ากับ 4 คะแนน

การแปลผลคะแนน ในการวิจัยครั้งนี้จะแปลคะแนนจากข้อคำถามที่ 10 – 18 เท่านั้น ซึ่งเป็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับการถูกกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต โดยตอบในระดับเคยบางครั้ง ขึ้นไป อย่างน้อย 1 ข้อ จะจัดอยู่ในกลุ่มที่ถูกระรานทางไซเบอร์

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

3.3.2.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ที่พัฒนาโดยผู้วิจัย ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ผลการเรียน การรับรู้ลักษณะของตนเอง เศรษฐฐานะ ขนาดครอบครัว ผู้เลี้ยงดู เศรษฐฐานะ ระบบการดูแลนักเรียน ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้ รูปแบบการถูกระรานทางไซเบอร์ ระยะเวลาที่ถูกกระรานทางไซเบอร์ ประเด็นที่ถูกกระรานทางไซเบอร์ และจำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์

3.3.3.2 แบบประเมินอาการซึมเศร้า (Center for epidemiologic Studies- Depression Scale: CES-D) เป็นแบบประเมินสำหรับอาการซึมเศร้าที่พัฒนาโดยแรดลอฟ (Radloff, 1997) แปลงเป็นภาษาไทยโดยอุมาพร ตรังสมบัติ (2540) โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้เท่ากับ 0.90 มีข้อคำถามทั้งหมด 20 ข้อ ถามเกี่ยวกับอาการซึมเศร้าในระยะเวลา 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อคำถามด้านบวก และส่วนที่ 2 เป็นข้อคำถามทางลบ แต่ละข้อคำถามเป็นมาตรวัดแบบลิเกิร์ต (Likert Scale) 4 ระดับ ดังนี้

ไม่มีอาการเลย	หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงเลย
มีอาการบางครั้ง	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงบางครั้ง
มีอาการบ่อยๆ	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงบ่อยครั้ง
มีอาการตลอดเวลา	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงอยู่

ตลอดเวลา

การพิจารณาให้คะแนน ดังนี้

ข้อความ	การตรวจให้คะแนนข้อคำถาม	
	ด้านบวก	ด้านลบ
ไม่มีอาการเลย	0	3
มีอาการบางครั้ง	1	2
มีอาการบ่อยๆ	2	1
มีอาการตลอดเวลา	3	0

การแปลผลคะแนน คะแนนรวมทั้งหมดคือ 0 - 60 คะแนน โดยแบ่งระดับอาการซึมเศร้า (North West Adelaide Health Study, 2007) ดังนี้

ไม่มีอาการซึมเศร้า	เท่ากับ	0 -15 คะแนน
ระดับเล็กน้อยถึงปานกลาง	เท่ากับ	16 -26 คะแนน
ระดับรุนแรง	เท่ากับ	27 -60 คะแนน

3.3.3.3 แบบประเมินการเห็นคุณค่าในตนเอง พัฒนาโดยโรเซนเบิร์ก

(Rosenberg, 1965) แปลเป็นฉบับภาษาไทยโดยทินกร วงศปการันย์ และณัททัย วงศปการันย์ (2554) โดยหาความเที่ยงด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' s alpha coefficient) ได้เท่ากับ 0.83 มีข้อคำถามทั้งหมด 10 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อคำถามด้านบวก และส่วนที่ 2 เป็นข้อคำถามทางลบ แต่ละข้อคำถามเป็นมาตรวัดแบบลิเกิร์ต (Likert Scale) 4 ระดับ ดังนี้

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างมากกับข้อความนั้น
 ไม่เห็นด้วย หมายถึง ไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น
 ไม่เห็นด้วย หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้น
 เห็นด้วยอย่างยิ่ง หมายถึง เห็นด้วยอย่างมากกับข้อความนั้น

การพิจารณาให้คะแนน ดังนี้

ข้อความ	การตรวจให้คะแนนข้อคำถาม	
	ด้านบวก	ด้านลบ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	4
ไม่เห็นด้วย	2	3
ไม่เห็นด้วย	3	2
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	4	1

การแปลผลคะแนน คะแนนรวมมีตั้งแต่ 10 – 40 คะแนน โดยแบ่งระดับการเห็นคุณค่าในตัวเองออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับต่ำ เท่ากับ 10-15 คะแนน
 ระดับปานกลาง เท่ากับ 16-25 คะแนน
 ระดับสูง เท่ากับ 26-40 คะแนน

3.3.3.4 แบบประเมินความสามารถในการเผชิญปัญหา พัฒนาโดย วราภรณ์

ประทีปธีรานันต์ (2556) ซึ่งพัฒนามาจากจากรูวรรณ จินตามงคล (2541) และ เจนจิรา เกียรติสินทรัพย์ (2548) โดยพัฒนามาจากแนวคิดของลาซารัสและฟอล์คแมน (Lasarus & Folkman, 1984) และแบบวัดพฤติกรรมในการเผชิญปัญหาของจาโลวีก (Jalowiec, 1987) โดยหาความเที่ยงด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' s alpha coefficient) ได้เท่ากับ 0.84 ประกอบด้วยการเผชิญปัญหา 2 รูปแบบ แบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์ และแบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหา รวมข้อคำถามทั้งหมด 40 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อคำถามด้านลบ และส่วนที่ 2 เป็นข้อคำถามด้านบวก แต่ละข้อคำถามเป็นมาตรวัดแบบลิเกิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ ดังนี้

ไม่เคยปฏิบัติ หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับวิธีการแก้ปัญหาที่เคยปฏิบัติเลย
 ปฏิบัตินานๆ ครั้ง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับวิธีการแก้ปัญหาที่เคยปฏิบัตินานๆ ครั้ง
 ปฏิบัติบางครั้ง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับวิธีการแก้ปัญหาที่เคยปฏิบัติบางครั้ง
 ปฏิบัติบ่อยครั้ง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับวิธีการแก้ปัญหาที่ปฏิบัติอยู่บ่อยๆ
 เป็นประจำ หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับวิธีการแก้ปัญหาที่เคยปฏิบัติทุกครั้ง
 การพิจารณาให้คะแนน ดังนี้

ข้อความ	การตรวจให้คะแนนข้อคำถาม	
	ด้านบวก	ด้านลบ
ไม่เคยปฏิบัติ	0	4
ปฏิบัตินานๆ ครั้ง	1	3
ปฏิบัติบางครั้ง	2	2
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	3	1
เป็นประจำ	4	0

การแปลผลคะแนน คือคะแนนรวมในด้านใดมาก หมายถึง ใช้ความสามารถในการเผชิญปัญหาด้านนั้นน้อย

3.3.3.5 แบบประเมินรูปแบบการเรียนรู้ พัฒนาโดยพรณธิภา เพชรบุญมี (2559) ที่พัฒนามาจากแบบสำรวจรูปแบบการเรียนรู้ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ค่าความเที่ยงด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' s alpha coefficient) ได้เท่ากับ 0.95 มีข้อคำถามทั้งหมด 32 ข้อ ประกอบด้วยการเรียนรู้ 4 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบคิดนอกเนกนัย (Divergent Learning Style) มี 8 ข้อ 2) รูปแบบดูดซึม (Assimilative Learning Style) มี 8 ข้อ 3) รูปแบบคิดเอกนัย (Convergent Learning Style) มี 8 ข้อ และ 4) รูปแบบปรับปรุง (Accommodative Learning Style) มี 8 ข้อ ซึ่งแต่ละข้อคำถามเป็นมาตรวัดแบบลิเกิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ ดังนี้

เป็น หมายถึง ข้อความนั้นตรงตามลักษณะที่เป็นจริง
 ค่อนข้างเป็น หมายถึง ข้อความนั้นค่อนข้างจะตรงตามลักษณะที่เป็นจริง
 ไม่แน่ใจ หมายถึง ข้อความนั้นยังไม่แน่ใจว่าตรงตามลักษณะที่เป็นจริง
 ค่อนข้างไม่เป็น หมายถึง ข้อความนั้นค่อนข้างจะไม่ตรงลักษณะที่เป็นจริง
 ไม่เป็น หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงตามลักษณะที่เป็นจริง

การพิจารณาให้คะแนน ดังนี้

ไม่เป็น	เท่ากับ 1 คะแนน
ค่อนข้างไม่เป็น	เท่ากับ 2 คะแนน
ไม่แน่ใจ	เท่ากับ 3 คะแนน
ค่อนข้างเป็น	เท่ากับ 4 คะแนน
เป็น	เท่ากับ 5 คะแนน

การแปลผลคะแนน คะแนนรวมในแต่ละรูปแบบการเรียนรู้ ถ้ามีคะแนนรวมมาก หมายถึง ใช้รูปแบบการเรี ยนรู้ นั้นบ่อยครั้ง

3.3.3.6 แบบประเมินรูปแบบการเลี้ยงดู พัฒนามาจากแนวคิดของเปียมไรด์ (Baumrind,1991) พัฒนาเป็นฉบับภาษาไทยโดยศลักษณา กิตติทัศน์เศรณี (2551) มีข้อคำถามทั้งหมด 32 ข้อ ซึ่งแบ่งรูปแบบการเลี้ยงดูเป็น 4 รูปแบบ คือ 1) แบบเข้มงวด (Authoritarian parenting style) 2) แบบให้อิสระอย่างมีขอบเขต (Authoritative parenting style) 3) แบบปล่อยปละละเลย (Neglectful parenting style) และ 4) แบบยอมตามบุตร (Indulgent parenting style) ค่าความเที่ยงด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' s alpha coefficient) ได้เท่ากับ 0.85 แต่ ละข้อคำถามเป็นมาตรวัดแบบลิเกิร์ต (Likert Scale) 4 ระดับ ดังนี้

น้อยที่สุด	หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงตามลักษณะที่เป็นจริง
น้อย	หมายถึง ข้อความนั้นตรงตามลักษณะที่เป็นจริงน้อย
มาก	หมายถึง ข้อความนั้นค่อนข้างตรงตามลักษณะที่เป็นจริง
มากที่สุด	หมายถึง ข้อความนั้นตรงตามลักษณะที่เป็นจริงมากที่สุด

การพิจารณาให้คะแนน

น้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน
น้อย	ให้ 2 คะแนน
มาก	ให้ 3 คะแนน
มากที่สุด	ให้ 4 คะแนน

การแปลผลคะแนน คะแนนรวมในแต่ละรูปแบบการเลี้ยงดู ถ้ารูปแบบใดมีคะแนนมาก จะถือว่า ได้รับการเลี้ยงดูตามรูปแบบนั้น

3.3.3.7 แบบประเมินสัมพันธภาพในครอบครัว พัฒนาโดยบุษราคัม จิตอารีย์ (2555) ที่พัฒนามาจากแนวคิดของฟริตแมน (Friedman, 1986) และมอร์โรว์และวิลสัน (Morrow & Wilson, 1961) ค่าความเที่ยงด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach 's alpha coefficient) ได้เท่ากับ 0.83 มีข้อคำถามทั้งหมด 16 ข้อ แต่ละข้อคำถามเป็นมาตรวัดแบบลิเกิร์ต (Likert Scale) 4 ระดับ ดังนี้

เป็นจริงมากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกและสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

เป็นจริงปานกลาง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกและสภาพความเป็นจริงเป็นส่วนใหญ่

เป็นจริงเล็กน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกและสภาพความเป็นจริงเป็นเล็กน้อย

ไม่เป็นความจริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกันข้ามกับความรู้สึกและสภาพความเป็นจริงเลย

การพิจารณาให้คะแนน ดังนี้

เป็นจริงมากที่สุด เท่ากับ 4 คะแนน

เป็นจริงปานกลาง เท่ากับ 3 คะแนน

เป็นจริงเล็กน้อย เท่ากับ 2 คะแนน

ไม่เป็นความจริง เท่ากับ 1 คะแนน

การแปลผลคะแนน คะแนนรวมมีตั้งแต่ 16 – 64 คะแนน โดยแบ่งระดับสัมพันธภาพในครอบครัวเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับต่ำ เท่ากับ 16-26 คะแนน

ระดับปานกลาง เท่ากับ 27-37 คะแนน

ระดับดี เท่ากับ 38-64 คะแนน

3.3.3.8 แบบประเมินความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน พัฒนาโดยเบอเมสเตอร์

(Buhrmester, 1990) แปลภาษาไทยโดย มณฑนา นทีธาร (2546) ค่าความเที่ยงด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้เท่ากับ 0.83 มีข้อคำถามทั้งหมด 12 ข้อ แต่ละข้อคำถามเป็นมาตรวัดแบบลิเกิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ ดังนี้

เกือบทุกครั้ง หมายถึง ข้อความนั้นเกิดขึ้นบ่อยทุกครั้ง

บ่อยๆ หมายถึง ข้อความนั้นเกิดขึ้นบ่อยครั้ง

บางครั้ง หมายถึง ข้อความนั้นเกิดขึ้นเป็นบางครั้ง

นานๆ ครั้ง หมายถึง ข้อความนั้นเกิดขึ้นเป็นนานๆ ครั้ง

ไม่เคย หมายถึง ข้อความนั้นไม่เคยเกิดขึ้นเลย

การพิจารณาให้คะแนน ดังนี้

เกือบทุกครั้ง เท่ากับ 5 คะแนน

บ่อยๆ เท่ากับ 4 คะแนน

บางครั้ง เท่ากับ 3 คะแนน

นานๆ ครั้ง เท่ากับ 2 คะแนน

ไม่เคย เท่ากับ 1 คะแนน

การแปลผลคะแนน คะแนนรวมมีตั้งแต่ 12 – 60 คะแนน โดยแบ่งระดับความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อนออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับต่ำ เท่ากับ 12-28 คะแนน

ระดับปานกลาง เท่ากับ 29-44 คะแนน

ระดับสูง เท่ากับ 45-60 คะแนน

3.3.3.9 แบบประเมินการสนับสนุนทางสังคม พัฒนาแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม ตามแนวคิดของค็อบ (Cob, 1976) และเชฟเฟอร์และคณะ (Schaefer et al.,1981) พัฒนาเป็นฉบับภาษาไทยโดย ปิยะกมล วิจิตรศิริ (2555) ค่าความเที่ยงด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach 's alpha coefficient) ได้เท่ากับ 0.93 ข้อคำถามทั้งหมด 15 ข้อ มีแต่ละข้อคำถามเป็นมาตรวัดแบบลิเกิร์ต (Likert Scale) 4 ระดับ ดังนี้

เป็นจริงน้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงเลย

เป็นจริงน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงน้อย

เป็นจริงมาก หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงเป็น

ส่วนใหญ่

เป็นจริงมากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด การพิจารณาให้คะแนน ดังนี้

เป็นจริงน้อยที่สุด เท่ากับ 1 คะแนน

เป็นจริงน้อย เท่ากับ 2 คะแนน

เป็นจริงมาก เท่ากับ 3 คะแนน

เป็นจริงมากที่สุด เท่ากับ 4 คะแนน

การแปลผลคะแนน คะแนนรวมทั้งหมดคือ 15-60 คะแนน โดยแบ่งระดับการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับต่ำ เท่ากับ 15-30 คะแนน

ระดับปานกลาง เท่ากับ 31-45 คะแนน

ระดับสูง เท่ากับ 46-60 คะแนน

3.3.3.10 แบบประเมินการติดสื่อสังคมออนไลน์ พัฒนาโดยชาญวิทย์ พรนภดล และ คณะ (2556) ใช้วัดระดับการติดสื่อสังคมออนไลน์ในบุคคลอายุตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา มีค่าความเที่ยงด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.92 มีข้อคำถามทั้งหมด 16 ข้อ แต่ละข้อคำถามเป็นมาตรวัดแบบลิเกิร์ต (Likert Scale) 4 ระดับ ดังนี้

ไม่ใช่เลย	หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงเลย
ไม่น่าใช่	หมายถึง ข้อความนั้นไม่ค่อยตรงกับสภาพความเป็นจริง
น่าจะใช่	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงบ้าง
ใช่เลย	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงมาก

การพิจารณาให้คะแนน ดังนี้

ไม่ใช่เลย	เท่ากับ 0 คะแนน
ไม่น่าใช่	เท่ากับ 1 คะแนน
น่าจะใช่	เท่ากับ 2 คะแนน
ใช่เลย	เท่ากับ 3 คะแนน

การแปลผลคะแนน คะแนนรวมมีตั้งแต่ 0 – 48 คะแนน โดยแบ่งการติดสื่อสังคมออนไลน์ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ไม่ติดสื่อสังคมออนไลน์	เท่ากับ 0-19 คะแนน
คลั่งไคล้สื่อสังคมออนไลน์	เท่ากับ 20-29 คะแนน
ติดสื่อสังคมออนไลน์	เท่ากับ 30-48 คะแนน

3.4 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

3.4.1 การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity)

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ใช้ทั้งหมด 11 ชุด ประกอบด้วยสองส่วนคือ เครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง 1 ชุด ได้แก่ 1) แบบสอบถามประสบการณ์การถูกกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล 10 ชุด ได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล 2) แบบประเมินอาการซึมเศร้า 3) แบบประเมินการเห็นคุณค่าในตนเอง 4) แบบประเมินความสามารถในการเผชิญปัญหา 5) แบบประเมินรูปแบบการเรียนรู้ 6) แบบประเมินรูปแบบการเลี้ยงดู 7) แบบประเมินสัมพันธภาพในครอบครัว 8) แบบประเมินความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน 9) แบบประเมินการสนับสนุนทางสังคม และ 10) แบบประเมินการติดสื่อสังคมออนไลน์ โดยนำไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหากับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น 1 ท่าน อาจารย์พยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญ

ด้านการระรานทางไซเบอร์ 1 ท่าน และนักจิตวิทยาที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านจิตเวชเด็กและวัยรุ่น 1 ท่าน หลังจากนั้นมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) ค่าความตรงของเนื้อหาของเครื่องมือคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลชุดที่ 2 – 10 เท่ากับ 0.88, 1.00, 1.00, 1.00, 1.00, 1.00, 1.00, 1.00, 0.86 และ 1.00 ตามลำดับ ซึ่งค่าความตรงของเนื้อหาทั้งหมดเป็นค่าที่ยอมรับได้ โดยค่าที่ยอมรับได้ต้องไม่น้อยกว่า 0.80 (Burns & Grove, 2005)

3.4.2 การหาค่าความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ภายหลังผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ผู้วิจัยได้นำมา ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม พบว่าค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในเก็บรวบรวมข้อมูลในชุดที่ 2-10 เท่ากับ 0.90, 0.83, 0.84, 0.95, 0.85, 0.83, 0.83, 0.93 และ 0.92 ตามลำดับ ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งหมดเป็นค่าที่ยอมรับได้ โดยค่าที่ยอมรับได้ต้องไม่น้อยกว่า 0.80 (Burns & Grove, 1997)

3.5 การดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ภายหลังจากได้รับอนุมัติโครงร่างวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ได้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.5.1 ขั้นตอนเตรียมการ

3.5.1.1 ศึกษาจากเอกสาร โดยศึกษาจากหนังสือ วารสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการประชุมวิชาการ วารสาร และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการระรานทางไซเบอร์ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

3.5.1.2 ติดต่อผู้พัฒนาเครื่องมือ แบบสอบถาม เพื่อขออนุญาตนำมาใช้ในการวิจัย

3.5.1.3 ติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัย เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยแล้วเสร็จ ผู้วิจัยนำเครื่องมือวิจัยแต่ละชุดมาวิเคราะห์หาค่าความตรงตามเนื้อหา และนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปตรวจสอบหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย

3.5.1.4 ดำเนินการภายหลังจากการได้รับพิจารณาอนุมัติ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์ โดยได้รับการรับรองรหัสโครงการ COA No. 130/2564 ภายหลังจากได้รับการรับรองโครงการแล้ว ผู้วิจัยได้มีการขอแก้ไขเพิ่มเติมโครงการวิจัย (Protocol Amendment) เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส

โคโรนา (COVID-19) ในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2564 ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่มีการเปิดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ทำให้มีข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้ขอเปลี่ยนแปลงสถานที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากเดิมที่ได้กำหนดไว้ 4 โรงเรียน เหลือเพียง 1 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีจำนวนประชากรนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 2,604 คน ซึ่งเพียงพอต่อการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ตามเกณฑ์ที่กำหนดจำนวน 300 คน

3.5.1.5 ติดต่อกับสถานศึกษา เพื่อชี้แจงรายละเอียดและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.1.6 ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล โดยขออนุมัติจากคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในเขตปทุมธานี จำนวน 1 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม เพื่อขออนุญาตลงพื้นที่เก็บข้อมูล

3.5.1.7 เตรียมผู้ช่วยวิจัย โดยการอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยและอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถามแก่ผู้ช่วยวิจัย ซึ่งเป็นพยาบาลวิชาชีพมีประสบการณ์ด้านการพยาบาลจิตเวชอย่างน้อย 2 ปี รวมทั้งฝึกการใช้แบบสอบถามและการประเมินแบบสอบถาม

3.5.2 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.2.1 เมื่อได้รับอนุญาตจากสถานศึกษาแล้ว เข้าพบหัวหน้ากลุ่มงานปกครองนักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ขั้นตอนการทำโครงการวิจัย กลุ่มเป้าหมายและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ตลอดจนขออนุญาตการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

3.5.2.2 ติดต่อประสานงานกับครูประจำชั้น สร้างสัมพันธภาพ ชี้แจงวัตถุประสงค์วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนด และขอความร่วมมือครูประจำชั้นในการประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยกับผู้ปกครอง เช่น ในไลน์กลุ่มของครูประจำชั้นและผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองได้รับทราบข้อมูลเบื้องต้นและเห็นถึงความสำคัญของการทำโครงการวิจัย เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลต่างๆ อันจะเกิดประโยชน์ต่อตัวนักเรียนในการส่งเสริม การป้องกัน รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาในนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มที่ถูกระรานทางไซเบอร์ และเพื่อให้ผู้ปกครองอนุญาตให้นักเรียนในปกครองเข้าร่วมวิจัยในครั้งนี้

3.5.2.3 คัดกรองกลุ่มตัวอย่างที่ถูกระรานทางไซเบอร์ คัดกรองกลุ่มตัวอย่างที่ถูกระรานทางไซเบอร์ ด้วยแบบถามประสบการณ์การถูกลั่นแกล้งอินเทอร์เน็ตจำนวน 9 ข้อ หากตอบในระดับเคยขึ้นไป อย่างน้อย 1 ข้อ จะถูกนำมาเข้ากลุ่มตัวอย่าง โดยการคัดเลือกนักเรียนจากห้องเรียนที่ทางโรงเรียนกำหนด และทำการคัดเลือกนักเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดจนได้นักเรียนครบตามจำนวนของขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

3.5.2.4 การลงนามในใบยินยอมก่อนเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยเรียนเชิญผู้ปกครองมาพบกันเพื่อแจ้งรายละเอียดและรับฟังคำชี้แจงก่อนพิจารณาให้กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมการวิจัย ในกรณีที่ผู้ปกครองไม่สะดวกในการเดินทาง ผู้วิจัยจะขออนุญาตผู้ปกครองทางโทรศัพท์ จากนั้นจะส่งเอกสารการยินยอมอนุญาตให้กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมการวิจัยผ่านทางกลุ่มตัวอย่าง โดยให้ผู้ปกครองศึกษาข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้อง ลงชื่อยินยอมอนุญาตให้กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมการวิจัย และส่งกลับคืนผู้วิจัย ทั้งนี้ หากผู้ปกครองไม่อนุญาต ผู้วิจัยจะไม่นำกลุ่มตัวอย่างมาเข้าร่วมโครงการวิจัย ทั้งนี้ผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องเป็นบิดาหรือมารดาเท่านั้น อาจเป็นผู้เลี้ยงดูหลักที่มีอำนาจในการตัดสินใจอนุญาตเข้าร่วมวิจัยได้ โดยเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างและผู้ปกครองได้มีโอกาสในการตัดสินใจอย่างอิสระ

3.5.2.5 เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดีเข้าร่วมการวิจัยและผู้ปกครองอนุญาตยินยอมแล้ว ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างตรวจสอบความถูกต้องของการลงชื่อยินยอมการเข้าร่วมวิจัย (Ascent form) และตรวจสอบความถูกต้องของการลงชื่อยินยอมอนุญาตให้กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมการวิจัยของผู้ปกครอง (Consent form) ก่อนเริ่มการวิจัย

3.5.2.6 ผู้วิจัยขอความร่วมมือกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม โดยกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามในห้องที่โรงเรียนจัดให้ ซึ่งมีลักษณะเป็นห้องที่เงียบสงบ มีความเป็นส่วนตัว และไม่ถูกรบกวนจากสิ่งแวดล้อมภายนอกในขณะตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ผู้วิจัยจะมีการประเมินความพร้อมก่อนเริ่มแบบสอบถาม โดยอธิบายแบบสอบถามแต่ละชุดให้กลุ่มตัวอย่างทราบโดยละเอียดและให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง โดยมีผู้ช่วยวิจัยคอยสังเกต ช่วยเหลือในการตอบแบบสอบถาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) ผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัยแจกแบบสอบถามทีละชุด ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามไปพร้อมๆ กัน โดยมีผู้ช่วยวิจัยช่วยอ่านแบบสอบถามในแต่ละข้ออย่างช้าๆ และมีการทวนซ้ำ 1 ครั้ง เพื่อช่วยให้กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจแต่ละข้อคำถามในแบบสอบถาม

(2) ระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละแบบสอบถามทั้งหมด 10 ชุด ซึ่งใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามทั้งหมดประมาณ 60 – 90 นาที และแต่ละชุดจะใช้เวลาในการตอบแบบสอบถาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล	ประมาณ 10 นาที
2. แบบประเมินอาการซึมเศร้า	ประมาณ 7 นาที
3. แบบประเมินการเห็นคุณค่าในตนเอง	ประมาณ 5 นาที
4. แบบประเมินความสามารถในการเผชิญปัญหา	ประมาณ 15 นาที
5. แบบประเมินรูปแบบการเรียนรู้	ประมาณ 15 นาที
6. แบบประเมินรูปแบบการเลี้ยงดู	ประมาณ 12 นาที
7. แบบประเมินสัมพันธภาพในครอบครัว	ประมาณ 7 นาที

8. แบบประเมินความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน	ประมาณ 5 นาที
9. แบบประเมินการสนับสนุนทางสังคม	ประมาณ 7 นาที
10. แบบประเมินการติดต่อสังคมออนไลน์	ประมาณ 7 นาที

ทั้งนี้การกำหนดเวลาตอบในแต่ละฉบับ เป็นการกำหนดเวลาราวๆ หาก

อาสาสมัครวิจัยยังตอบคำถามไม่ครบ สามารถยืดหยุ่นหรือปรับเวลาได้ตามความเหมาะสม

3.5.2.7 เมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเสร็จแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคำตอบแล้ว มารวบรวมเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป หลังเสร็จสิ้นการตอบแบบสอบถาม กล่าวขอบคุณกลุ่มตัวอย่าง พร้อมแจ้งการสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.2.8 มอบของที่ระลึกให้กับทางโรงเรียน และกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการวิจัย เพื่อตอบแทนในการเสียสละเวลาของอาสาสมัครวิจัย โดยเป็นค่าชดเชยการเสียเวลา

3.5.2.9 เมื่อเสร็จสิ้นโครงการวิจัย นำผลการวิจัยที่ได้ส่งคืนข้อมูลให้กับโรงเรียน เพื่อโรงเรียนจะได้รับทราบข้อมูลของนักเรียนตามสภาพที่เป็นจริง เห็นแนวโน้มของสภาพปัญหา และตระหนักเห็นถึงความสำคัญในการช่วยเหลือนักเรียนในกลุ่มที่มีอาการซึมเศร้า เพื่อพัฒนาแนวทางการช่วยเหลือนักเรียนหรือระบบการช่วยเหลือในโรงเรียนต่อไป

3.6 การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในมนุษย์ โดยได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์ รหัสโครงการ COA No. 130/2564 ผู้วิจัยตระหนักถึงสิทธิและเคารพในความเป็นบุคคลของอาสาสมัครวิจัย การป้องกันผลเสียและปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับอาสาสมัครวิจัย ชี้แจงข้อมูลในการวิจัยและเน้นการรักษาความลับ ซึ่งในการรวบรวมข้อมูลไม่มีการระบุชื่อหรือที่อยู่ของผู้ให้ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ในภาพรวมและข้อมูลที่ได้จะใช้ประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น และมีการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างตลอดกระบวนการวิจัย ดังนี้

3.6.1 การพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอโครงการวิจัยเพื่อรับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์

3.6.2 เกณฑ์การยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้อาสาสมัครวิจัยเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ อายุระหว่าง 12-16 ปี ที่ได้รับการยินยอมจากผู้ปกครองก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย โดยเชิญผู้ปกครองมาพบเพื่อแจ้งรายละเอียดและรับฟังคำชี้แจงก่อนพิจารณาให้อาสาสมัครเข้าร่วมวิจัย โดยผู้วิจัยเปิดโอกาสให้อาสาสมัครวิจัยและผู้ปกครองได้ตัดสินใจอย่างอิสระ เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดีเข้าร่วมการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างตรวจสอบความถูกต้อง ลง

ชื่อยินยอมการเข้าร่วมวิจัย (Ascent form) และให้ผู้ปกครองตรวจสอบความถูกต้องและลงชื่อยินยอมอนุญาตให้กลุ่มตัวอย่างในความปกครองเข้าร่วมการวิจัย (Consent form) หากกรณีที่ผู้ปกครองไม่สะดวกในการเดินทางมา ผู้วิจัยขออนุญาตผู้ปกครองทางโทรศัพท์ จากนั้นส่งเอกสารการยินยอมอนุญาตให้กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมการวิจัยผ่านทางกลุ่มตัวอย่างและส่งกลับคืนผู้วิจัย

3.6.3 การถอนตัวออกจากโครงการวิจัย หากอาสาสมัครวิจัยต้องการหรือเห็นว่าการเข้าร่วมโครงการวิจัยส่งผลกระทบต่อตนเอง อาสาสมัครวิจัยสามารถถอนตัวออกจากโครงการวิจัยได้ ทั้งนี้จะไม่เกิดผลกระทบต่อผลการเรียนและสิทธิต่างๆ ของอาสาสมัครวิจัย

3.6.4 ความเสี่ยงระหว่างเข้าร่วมโครงการวิจัย ในการเข้าร่วมโครงการวิจัยครั้งนี้มีความเสี่ยงไม่มากกว่าความเสี่ยงในชีวิตประจำวัน เนื่องจากการวิจัยที่มีลักษณะให้อาสาสมัครวิจัยตอบแบบสอบถาม และไม่มีการกระทำที่เกี่ยวข้องกับร่างกายของอาสาสมัครวิจัย ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะคอยสังเกตอาการเปลี่ยนแปลงของอาสาสมัครวิจัยอย่างใกล้ชิด หากอาสาสมัครวิจัยมีความเครียด วิตกกังวล หรือไม่สบายใจ รวมถึงมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยจะรีบให้การช่วยเหลือทันที หากอาสาสมัครได้รับผลกระทบอันเนื่องมาจากโครงการวิจัย ผู้วิจัยจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้น ตลอดจนถึงติดตามการรักษาจนเป็นปกติ

3.6.5 การรักษาความลับ การวิจัยครั้งนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้ทั้งในข้อมูลส่วนบุคคล และส่วนแบบสอบถามต่างๆ ข้อมูลจะมีการบันทึกเป็นรหัสของข้อมูลในการวิจัยและรายงานในภาพรวม ไม่มีการระบุชื่อ นามสกุล หรือลักษณะที่สามารถทราบถึงตัวกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งบุคคลอื่นไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ มีเพียงผู้วิจัย อาจารย์ที่ปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ และคณะกรรมการจริยธรรมในคนเท่านั้น ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ และข้อมูลที่ได้รับจากอาสาสมัครวิจัยทั้งหมดจะถูกทำลาย 1 ปี หลังเสร็จสิ้นการวิจัยด้วยวิธีมาตรฐาน

3.6.6 การเผยแพร่ข้อมูล ผลการศึกษาต่างๆ ที่ได้จากการวิจัย จะมีการเผยแพร่และตีพิมพ์ในหนังสือ วารสารทางการแพทย์หรือวารสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการเผยแพร่นี้เป็นไปเพื่อประโยชน์ทางด้านวิชาการเท่านั้น โดยจะเผยแพร่ในภาพรวม ไม่มีการระบุชื่อ นามสกุลหรือแหล่งที่มาของอาสาสมัครวิจัย และจะไม่ทำให้อาสาสมัครเกิดความเสียหายใดๆ และผู้รับทราบข้อมูลจะไม่สามารถเชื่อมโยงไปถึงอาสาสมัครวิจัยได้

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ สร้างคู่มือลงรหัสและลงรหัสข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.7.1 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล โดยวิธีการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics)

3.7.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์

3.7.2.1 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีระดับการวัดเป็นนามมาตรา (Nominal scale) ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีค่าไม่ต่อเนื่องหรือตัวแปรประเภทกลุ่ม โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์สเปียร์แมน (Spearman's rank correlation coefficient) กับอาการซึมเศร้า ผู้วิจัยจะทำการปรับตัวแปรที่มีค่าไม่ต่อเนื่องเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) ก่อน จึงจะสามารถทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับอาการซึมเศร้าได้ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 5.2 ซึ่งตัวแปรต้นที่มีระดับการวัดเป็นนามมาตรา ได้แก่ เพศ ผู้เลี้ยงดู การรับรู้ลักษณะของตนเอง ขนาดครอบครัว เศรษฐฐานะ ระบบการดูแลนักเรียน ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ รูปแบบการถูกระรานทางไซเบอร์ ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ จำนวนผู้กดไลค์ และจำนวนผู้กดแชร์

3.7.2.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีระดับการวัดเป็นช่วงมาตรา (Interval scale) ได้แก่ อายุ ผลการเรียน การเห็นคุณค่าในตัวเอง ความสามารถในการเผชิญปัญหา รูปแบบการเรียนรู้ รูปแบบการเลี้ยงดู ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน สัมพันธภาพในครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม การติดสื่อสังคมออนไลน์ และระยะเวลาของการถูกระรานทางไซเบอร์เป็นตัวแปรต้น กับอาการซึมเศร้าเป็นตัวแปรตาม โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's correlation) เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 5.2

3.7.3 วิเคราะห์อำนาจในการทำนายของอาการซึมเศร้า ด้วยสถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple regression analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 5.3 โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาทดสอบว่าเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติหรือไม่ ดังนี้ (บุญใจ ศรีสถิตยัณราภรณ์, 2553)

3.7.3.1 ตัวแปรที่จะใช้ในการทำนายทุกตัวต้องเป็นค่าต่อเนื่อง มีมาตรวัดระดับอันตรภาคชั้นหรืออัตราส่วน กรณีตัวแปรเป็นนามบัญญัติ ต้องปรับให้ข้อมูลมีเพียง 2 ค่า (Dichotomous) ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy variable) ค่าคะแนน 0, 1 ก่อนนำไปวิเคราะห์ ได้แก่ เพศ ผู้เลี้ยงดู ขนาดครอบครัว การรับรู้ลักษณะตนเอง เศรษฐฐานะ ประเภทสื่อสังคม

ออนไลน์ ระยะเวลาที่ถูกระรานทางไซเบอร์ รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์ ประเด็นที่ถูก
 รรานทางไซเบอร์ จำนวนผู้กดไลค์ และจำนวนผู้กดแชร์

3.7.3.2 ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Linearity)

โดยการถ่ายภาพกระจาย (Scatter plot) กราฟที่ได้ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามเป็นเส้นตรง

3.7.3.3 ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามควรมีความสัมพันธ์ในระดับสูง เพราะจะทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมีค่าสูง โดยพิจารณาเลือกตัวแปรอิสระที่มีงานวิจัยสนับสนุนว่าเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม และมีระดับความสัมพันธ์ค่า r ที่มีค่าเข้าใกล้ ± 1

3.7.3.4 กลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่ เนื่องจากมีผลต่อความน่าเชื่อถือของผลวิจัย (Hair et al, 1995) ในกรณีที่มีข้อจำกัดไม่สามารถศึกษาในกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ได้ ขนาดกลุ่มตัวอย่างต้องมีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 5 เท่าของจำนวนตัวแปรทั้งหมด การศึกษาครั้งนี้ขนาดกลุ่มตัวอย่างมีค่าเท่ากับ 13.63 ของจำนวนตัวแปรทั้งหมด

3.7.3.5 ตัวแปรแต่ละตัวแปรต้องมีการแจกแจงแบบโค้งปกติ (Normal distribution) จากตาราง Descriptive แผนภูมิฮิสโตแกรม (Histogram) แผนภาพต้น - ใบ (Stem and leaf plot diagram) กราฟ Normal Q-Q Plot พบว่าตัวแปรมีการแจกแจงแบบโค้งปกติ

3.7.3.6 ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ของตัวแปรทำนายมีค่าคงที่ (Homoscedasticity) เมื่อพิจารณาจากภาพกระจาย (Scatter plot) โดยความสัมพันธ์ระหว่าง Regression Standardized Predicted Value (ค่าประมาณ $\hat{Y}$) และ Regression Standardized Residual Value (ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน) จะพบค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ของตัวแปรทำนายกระจายบริเวณค่า 0

3.7.3.7 ไม่มีปัญหาความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น (Multicollinearity) โดยค่า Tolerance และ VIF อยู่ในเกณฑ์ที่รับได้ (แสดงผลในภาคผนวก)

3.7.3.8 ค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปรทำนายและตัวแปรเกณฑ์เป็นอิสระต่อกัน ทดสอบโดย Durbin-Watson

3.7.3.9 ค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนมีค่าเท่ากับ 0

3.7.4 กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

บทที่ 4

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อหาความสัมพันธ์เชิงทำนาย (Predictive correlational research design) มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายการเกิดอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 (ปทุมธานี สระบุรี) อายุ 12-16 ปี จำนวน 300 คน ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 ซึ่งการศึกษานี้ได้รับแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ของข้อมูลกลับคืน จำนวน 300 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

4.1 ผลการวิจัย

ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ผลการเรียน ผู้เลี้ยงดู ขนาดครอบครัว รายได้ครอบครัว (เศรษฐกิจ) การรับรู้ลักษณะของตนเอง ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ ระยะเวลาที่ถูกระรานทางไซเบอร์ รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์ ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ จำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ ระบบการดูแลนักเรียน และประวัติการเข้ารับการปรึกษาหรือช่วยเหลือทางที่มิวิชาชีพ

ส่วนที่ 2 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ศึกษา ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง ความสามารถในการเผชิญปัญหา รูปแบบการเรียนรู้ รูปแบบการเลี้ยงดูสัมพันธ์ภาพในครอบครัว ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน การสนับสนุนทางสังคม และการติดต่อสังคมออนไลน์

ส่วนที่ 3 อาการซึมเศร้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์

ส่วนที่ 4 ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านสัมพันธภาพต่อบุคคลใกล้ชิด ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี กับอาการซึมเศร้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์

ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทำนายการเกิดอาการซึมเศร้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษารั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 66.3 มีอายุเฉลี่ย 13.94 ปี ($M=13.94$, $SD=0.93$) ผลการเรียนเฉลี่ย 3.4 ($M=3.4$, $SD=0.62$) สถานภาพของบิดามารดาส่วนใหญ่อยู่ด้วยกัน ร้อยละ 69.3 ผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่เป็นบิดามารดา ร้อยละ 76.7 มีขนาดครอบครัวขยาย ร้อยละ 55 มีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวอยู่ในช่วง 25,001 – 50,000 บาท มากที่สุดร้อยละ 44 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการรับรู้ลักษณะของตนเอง เป็นคนชอบเข้าสังคมร้อยละ 52 ประเภสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้เป็นประจำ (ซึ่งสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ) พบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้เฟซบุ๊กมากที่สุด ร้อยละ 85.7 ระยะเวลาที่ถูกระรานทางไซเบอร์ของกลุ่มตัวอย่างที่เลือกตอบในแต่ละช่วงเวลามีความใกล้เคียงกัน โดยพบระยะเวลามากกว่า 1 ปี มากที่สุด ร้อยละ 23.7 รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์ (ซึ่งสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ) ส่วนใหญ่เป็นการถูกด่าหยาบคาย ร้อยละ 72 ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ (ซึ่งสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ) ที่พบมากที่สุดได้แก่ เรื่องรูปร่างหน้าตา สีผิว ร้อยละ 48 จำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ของการถูกระรานทางไซเบอร์ แบ่งเป็นสองส่วน ส่วนแรกได้แก่ จำนวนผู้กดไลค์ พบว่า ไม่มีผู้กดไลค์ ร้อยละ 55 และมีผู้กดไลค์ร้อยละ 45 (กดไลค์จำนวนน้อย ร้อยละ 31.7 และกดไลค์จำนวนมาก ร้อยละ 13.3) และส่วนที่สองได้แก่จำนวนผู้กดแชร์ พบว่า ไม่มีผู้กดแชร์ ร้อยละ ร้อยละ 80.7 และมีผู้กดแชร์ ร้อยละ 19.4 (กดแชร์จำนวนน้อย ร้อยละ 17.7 และกดแชร์จำนวนมาก ร้อยละ 1.7 สำหรับระบบการดูแล พบว่า ไม่มีระบบการดูแลนักเรียนที่ถูกระรานทางไซเบอร์สูงถึงร้อยละ 94.3 และกลุ่มตัวอย่างไม่เคยได้รับการปรึกษาหรือขอความช่วยเหลือจากทีมวิชาชีพ ร้อยละ 99 ดังแสดงในตารางที่ 4.1-4.2

ตารางที่ 4.1

แสดงจำนวนและร้อยละ ของลักษณะกลุ่มตัวอย่าง (n=300)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	101	33.7
หญิง	199	66.3
สถานภาพของบิดามารดา		
อยู่ด้วยกัน	208	69.3
แยกกันอยู่	34	11.3
หย่าร้าง	49	16.3
บิดาหรือมารดาเสียชีวิต	9	3.1
ผู้เลี้ยงดู		
บิดามารดา	230	76.7
ปู่ ย่า ตา ยาย	30	10.0
พี่น้อง	1	0.3
คนเดียว	1	0.3
ลุง ป้า น้า อา	9	3.0
บิดาหรือมารดาคนเดียว	24	8.0
ครอบครัวใหม่ของบิดาหรือมารดา	5	1.7
ขนาดครอบครัว		
เดี่ยว	99	33.0
ขยาย	165	55.0
ผสม	11	3.7
มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว	25	8.3

ตารางที่ 4.1

แสดงจำนวนและร้อยละ ของลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ($n=300$) (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ของครอบครัว		
10,001 – 25,000	124	41.3
25,001 – 50,000 บาท	132	44.0
มากกว่า 50,001 บาทขึ้นไป	44	14.7
การรับรู้ลักษณะของตนเอง		
ชอบเข้าสังคม	156	52.0
ชอบเก็บตัว	57	19.0
อารมณ์อ่อนไหวง่าย	82	27.3
อารมณ์หนักแน่นมั่นคง	5	1.7
ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
Facebook	257	85.7
Twitter	106	35.3
Instagram	180	60.0
YouTube	188	62.7
Line	133	44.3
TikTok	22	7.3
Discord	9	3.0
ระยะเวลาที่ถูกกระรานทางไซเบอร์		
ประมาณ 2 สัปดาห์	67	22.2
ประมาณ 1 เดือน	59	19.7
ประมาณ 6 เดือน	47	15.7
ประมาณ 1 ปี	56	18.7
มากกว่า 1 ปี	71	23.7

ตารางที่ 4.1

แสดงจำนวนและร้อยละ ของลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ($n=300$) (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
คำหยาบคาย	216	72.0
แพร่ข่าวปลอม	43	14.3
ถูกบล็อกออกจากกลุ่ม	96	32.0
ถูกเปิดเผยข้อมูลลับ	28	9.3
ถูกหลอกให้เปิดเผยข้อมูล	16	5.3
ถูกแอบอ้างชื่อ	40	13.3
ถูกคนอื่นสร้างบัญชีใช้งานปลอม	19	6.3
ถูกข่มขู่ คุกคาม ทำให้หวาดกลัว	40	13.3
ถูกข่มขู่อย่างรุนแรงผ่านสื่อ เช่น จะทำร้ายร่างกาย ทำให้เสียชื่อเสียง	14	4.7
ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เพศ	33	11.0
รูปร่างหน้าตา สีผิว	144	48.0
ครอบครัว พ่อแม่	45	15.0
การเรียน	27	9.0
เชื้อชาติ ศาสนา	6	2.0
ความคิดและทัศนคติ	98	32.7
บุคลิกภาพและลักษณะนิสัย	101	33.7
เศรษฐกิจฐานะ	8	2.7
การเล่นเกม	4	1.3
ความสามารถ	1	0.3

ตารางที่ 4.1

แสดงจำนวนและร้อยละ ของลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ($n=300$) (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์		
1) จำนวนผู้กดไลค์		
ไม่มี	165	55.0
มี	135	45
มีจำนวนน้อย	95	31.7
มีจำนวนมาก	40	13.3
2) จำนวนผู้กดแชร์		
ไม่มี	242	80.7
มี	56	19.4
มีจำนวนน้อย	53	17.7
มีจำนวนมาก	5	1.7
ระบบการดูแลนักเรียน		
ไม่มี	283	94.3
มี	17	5.7
เคยต้องเข้ารับการปรึกษา/ช่วยเหลือทางทีม		
วิชาชีพ		
ไม่เคย	297	99.0
เคย	3	1.0

ตารางที่ 4.2

แสดงคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ($n=300$)

ข้อมูลส่วนบุคคล	<i>M</i>	<i>SD</i>
อายุ	13.94	0.93
ผลการเรียน	3.4	0.62

ส่วนที่ 2 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ศึกษา ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง ความสามารถในการเผชิญปัญหา รูปแบบการเรียนรู้ รูปแบบการเลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัว ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน การสนับสนุนทางสังคม และการติดต่อสังคมออนไลน์

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญปัญหา ซึ่งประกอบด้วย 2 ด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์ ($M = 54.88, SD = 12.15$) สูงกว่าแบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหา ($M = 37.58, SD = 10.81$) คะแนนเฉลี่ยรูปแบบการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 รูปแบบ แต่ละรูปแบบมีคะแนนเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกัน โดยรูปแบบคิดเอากันยมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($M = 31.70, SD = 4.90$) รองลงมาคือ รูปแบบคิดอเนกนัย ($M = 30.88, SD = 5.55$) คะแนนเฉลี่ยรูปแบบการเลี้ยงดูประกอบด้วย 4 รูปแบบ โดยแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขตมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($M = 24.43, SD = 5.39$) รองลงมาคือ แบบยอมตามบุตร ($M = 19.68, SD = 4.50$) คะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตัวเองโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($M = 27.27, SD = 4.36$) คะแนนเฉลี่ยสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับดี ($M = 44.92, SD = 8.65$) คะแนนเฉลี่ยความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อนโดยรวมอยู่ในระดับดี ($M = 47.31, SD = 8.69$) คะแนนเฉลี่ยการสนับสนุนทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 40.87, SD = 9.74$) และคะแนนเฉลี่ยการติดต่อสังคมออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับติดต่อสังคมออนไลน์ ($M = 30.76, SD = 8.87$) ดังแสดงในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3

แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ศึกษา (n=300)

ตัวแปรที่ศึกษา	คะแนนที่เป็นไปได้	คะแนนที่เป็นจริง	M	SD
ความสามารถในการเผชิญปัญหา				
แบบเน้นจัดการกับอารมณ์	0-100	12-92	54.88	12.15
แบบเน้นจัดการกับปัญหา	0-60	2-60	37.58	10.81
รูปแบบการเรียนรู้				
แบบคิดคนเดียว	8-40	11-40	30.88	5.55
แบบดูดซึม	8-40	11-40	30.07	5.49
แบบคิดเอกลัคนัย	8-40	12-40	31.70	4.90
แบบปรับปรุง	8-40	13-40	30.27	5.39
รูปแบบการเลี้ยงดู				
แบบเข้มงวด	0-32	8-32	18.58	5.43
แบบให้อิสระอย่างมีขอบเขต	0-32	8-32	24.43	5.39
แบบปล่อยปละละเลย	0-32	8-32	14.27	5.38
แบบยอมตามบุตร	0-32	8-32	19.68	4.50
การเห็นคุณค่าในตนเอง	10-40	16-38	27.27	4.36
สัมพันธภาพในครอบครัว	16-64	22-63	44.92	8.65
ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน	12-60	21-60	47.31	8.69
การสนับสนุนทางสังคม	15-60	15-60	40.87	9.74
การติดต่อสังคมออนไลน์	0-48	4-48	30.76	8.87

ส่วนที่ 3 อาการซึมเศร้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์

ผลการศึกษานี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์โดยรวมทั้งหมด 3 ระดับชั้น มีคะแนนเฉลี่ยอาการซึมเศร้าเท่ากับ 20.61 คะแนน ($SD = 9.89$) ซึ่งถือว่าอาการซึมเศร้าของนักเรียนทั้งหมดอยู่ในระดับเล็กน้อยถึงปานกลาง โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยอาการซึมเศร้าสูงที่สุดคือ 21.34 คะแนน ($SD = 10.65$) รองลงมาคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยอาการซึมเศร้า 20.49 คะแนน ($SD = 8.52$) ดังแสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4

แสดงคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนอาการซึมเศร้า ระดับอาการซึมเศร้าของนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นเรียน ($n=300$)

ระดับชั้น	<i>M</i>	<i>SD</i>	ระดับอาการซึมเศร้า
ม.1 (n=100)	20.00	10.4	เล็กน้อยถึงปานกลาง
ม.2 (n=100)	21.34	10.65	เล็กน้อยถึงปานกลาง
ม.3 (n=100)	20.49	8.52	เล็กน้อยถึงปานกลาง
รวมทั้งหมด	20.61	9.89	เล็กน้อยถึงปานกลาง

ส่วนที่ 4 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี กับอาการซึมเศร้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ผลการเรียนรู้ การรับรู้ลักษณะของตนเอง การเห็นคุณค่าในตัวเอง และรูปแบบการเรียนรู้ พบว่า เพศ ($r = .302, p < .001$) และการรับรู้ลักษณะของตนเอง ($r = .351, p < .001$) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง ($r = -.597, p < .001$) ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์ ($r = -.335, p < .001$) ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหา ($r = -.117, p < .05$) รูปแบบการเรียนรู้แบบคิดซึม ($r = -.180, p < .05$) และรูปแบบการเรียนรู้แบบปรับปรุง ($r = -.118, p < .05$) มีความสัมพันธ์ทางลบกับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วน อายุ ผลการเรียนรู้ ไม่มีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าของนักเรียนที่ถูกระรานทางไซเบอร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ประกอบด้วย รูปแบบการเลี้ยงดู ผู้เลี้ยงดูสัมพันธภาพในครอบครัว และความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน พบว่า รูปแบบการเลี้ยงดูแบบเข้มงวด ($r = 0.383, p < .001$) รูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ($r = 0.417, p < .001$) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังพบว่า รูปแบบการเลี้ยงดูแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขต ($r = -.288, p < .001$) และสัมพันธภาพในครอบครัว ($r = -.276, p < .001$) มีความสัมพันธ์ทางลบกับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนรูปแบบการเลี้ยงดูแบบยอมตามบุตร ผู้เลี้ยงดู และความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน ไม่มีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าของนักเรียนที่ถูกระรานทางไซเบอร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ขนาดครอบครัว เศรษฐฐานะ ระบบการดูแลนักเรียน และการสนับสนุนทางสังคม พบว่า การสนับสนุนทางสังคม ($r = -.307, p < .001$) มีความสัมพันธ์ทางลบกับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนขนาดครอบครัว เศรษฐฐานะ และระบบการดูแลนักเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าของนักเรียนที่ถูกระรานทางไซเบอร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ประกอบด้วย การติดต่อสังคมออนไลน์ ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์ ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ ระยะเวลาของการถูกระรานทางไซเบอร์ และจำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ พบว่า การติดต่อสังคมออนไลน์ ($r = 0.149, p < .05$) รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์ ($r = 0.257, p < .001$) ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ ($r = 0.163, p < .05$) จำนวนผู้กดไลค์ ($r = 0.371, p < .001$) และจำนวนผู้กดแชร์ ($r = 0.233, p < .001$) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประเภทของสื่อ

สังคมออนไลน์ และระยะเวลาของการถูกระรานทางไซเบอร์ ไม่มีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าของนักเรียนที่ถูกระรานทางไซเบอร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5

แสดงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี กับอาการซึมเศร้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ ($n=300$)

ปัจจัยที่ศึกษา	อาการซึมเศร้า	
	<i>r</i>	<i>P-value</i>
1. ปัจจัยด้านบุคคล		
เพศ	.302 ^{*b}	.000
การรับรู้ลักษณะของตนเอง	.351 ^{*b}	.000
การเห็นคุณค่าในตนเอง	-.597 ^{*a}	.000
ความสามารถในการเผชิญปัญหา แบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์	-0.335 ^{*a}	.000
ความสามารถในการเผชิญปัญหา แบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหา	-0.117 ^{*a}	.043
รูปแบบการเรียนรู้แบบคิดนอกนัย	-0.109 ^a	.060
รูปแบบการเรียนรู้แบบดูดซึม	-0.180 ^{*a}	.002
รูปแบบการเรียนรู้แบบคิดเอกลัคนัย	-0.075 ^a	.196
รูปแบบการเรียนรู้แบบปรับปรุง	-0.118 ^{*a}	.041
2. ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด		
ผู้เลี้ยงดู	0.074 ^b	.203
รูปแบบการเลี้ยงดูแบบเข้มงวด	0.383 ^{*a}	.000
รูปแบบการเลี้ยงดูแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขต	-0.288 ^{*a}	.000
รูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย	0.417 ^{*a}	.000

หมายเหตุ ^a = สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน, ^b สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สเปียร์แมน

ตารางที่ 4.5

แสดงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี กับอาการซึมเศร้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ (n=300) (ต่อ)

ปัจจัยที่ศึกษา	อาการซึมเศร้า	
	r	P-value
2. ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด (ต่อ)		
รูปแบบการเลี้ยงดูแบบยอมตามบุตร	-0.085 ^a	.144
สัมพันธภาพในครอบครัว	-.276 ^{*a}	.000
ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน	-0.035 ^a	.548
3. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม		
ขนาดครอบครัว	0.000 ^b	.993
เศรษฐกิจฐานะ	0.028 ^b	.632
ระบบการดูแลนักเรียน	0.028 ^b	.633
การสนับสนุนทางสังคม	-0.307 ^{*a}	.000
4. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี		
ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์	0.053 ^b	.358
รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์	0.257 ^{*b}	.000
ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์	0.163 ^{*b}	.005
ระยะเวลาที่ถูกระรานทางไซเบอร์	-0.059 ^b	.305
จำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์		
จำนวนผู้กดไลค์	0.371 ^{*b}	.000
จำนวนผู้กดแชร์	0.233 ^{*b}	.000
การติดสื่อสังคมออนไลน์	0.149 ^{*a}	.010

หมายเหตุ ^a = สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน, ^b สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สเปียร์แมน

ก่อนที่ผู้วิจัยจะนำตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการซึมเศร้า ไปวิเคราะห์หาปัจจัยทำนายนั้น ได้ทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ศึกษาพบว่า ตัวแปรที่ศึกษาสามารถนำไปศึกษาได้ โดยไม่มีปัญหาความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น (Multicollinearity) ค่า Tolerance และ VIF อยู่ในเกณฑ์ที่รับได้ (แสดงผลในภาคผนวก) และได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนนอาการซึมเศร้า 16 คะแนนขึ้นไป ($n=195$) เพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้า ดังแสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6

แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา (n=195)

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1. อาการซึมเศร้า	1																
2. เพศ (หญิง)	0.238*	1															
3. การรับรู้ลักษณะตนเอง (เก็บตัวและอารมณ์อ่อนไหว)	0.153*	-0.016	1														
4. การเผชิญปัญหา (แบบเน้นจัดการกับอารมณ์)	-0.299*	-0.097	-0.11	1													
5. การเผชิญปัญหา (แบบเน้นจัดการกับปัญหา)	-0.036	-0.051	-0.038	0.614*	1												
6. รูปแบบการเรียนรู้ (แบบดูดซึม)	-0.07	0.049	-0.066	0.456*	0.558*	1											
7. รูปแบบการเรียนรู้ (แบบปรับปรุง)	-0.064	0.022	-0.184*	0.407*	0.52*	0.684*	1										
8. รูปแบบการเลี้ยงดู (เข้มงวด)	0.324*	0.044	0.039	-0.078	-0.059	-0.026	-0.06	1									
9. รูปแบบการเลี้ยงดู (ให้อิสระมีขอบเขต)	-0.191*	-0.015	-0.03	0.209*	0.162*	0.088	0.181*	-0.571*	1								
10. รูปแบบการเลี้ยงดู (ปล่อยปละละเลย)	0.389*	0.063	-0.031	-0.152*	-0.033	-0.001	-0.079	0.622*	-0.576*	1							
11. สัมพันธภาพในครอบครัว	-0.232*	-0.123*	-0.035	0.276*	0.172*	0.097	0.153*	-0.336*	0.419*	-0.485*	1						
12. การสนับสนุนทางสังคม	0.03	0.052	-0.025	-0.121*	-0.1	-0.115	-0.228*	0.164*	-0.132*	0.149*	0.056	1					
13. การติดต่อสังคมออนไลน์	0.12*	0.191*	0.052	-0.022	-0.073	-0.095	0.001	0.013	0.014	0.021	-0.048	0.067	1				
14. รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์	0.329*	0.1	0.03	0.025	0.106	0.016	0.128*	0.126*	0.06	0.193*	-0.074	-0.099	0.188*	1			
15. ประเด็นที่ถูกกระรานทางไซเบอร์	0.117	0.026	-0.052	0.031	0.065	0.006	0.02	0.095	0	0.076	0.024	-0.023	0.182*	0.388*	1		
16. จำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ (จำนวนผู้กดไลค์)	0.2*	0.051	-0.119*	0.048	0.074	-0.025	0.074	0.199*	-0.117	0.185*	-0.017	0.014	0.099	0.26*	0.095	1	
17. จำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ (จำนวนผู้กดแชร์)	0.117	0.033	0.015	0	0.044	-0.12*	-0.008	0.128*	-0.112	0.213*	-0.011	-0.026	0.047	0.126*	0.11	0.533*	1

หมายเหตุ * = $p < .05$

ส่วนที่ 5 ข้อมูลผลการวิเคราะห์ปัจจัยทำนายการเกิดอาการซึมเศร้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์

วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยนำตัวแปรที่ศึกษามาวิเคราะห์เป็นลำดับตามกรอบแนวคิดการวิจัย พบว่าตัวแปรที่สามารถร่วมกันทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบด้วยตัวแปรทั้งหมด 6 ตัวแปร เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) พบว่าตัวแปรพยากรณ์ที่มีค่าสูงสุดไปต่ำสุดได้แก่ ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์ ($\beta = -0.332, p < .001$) รูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ($\beta = 0.290, p < .001$) รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์มากกว่า 1 รูปแบบ ($\beta = 0.243, p < .001$) เพศหญิง ($\beta = 0.174, p < .001$) ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหา ($\beta = 0.165, p < .05$) และการรับรู้ลักษณะของตนเอง แบบชอบเก็บตัวและอารมณ์อ่อนไหว ($\beta = 0.127, p < .05$) โดยสามารถร่วมกันทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ได้ร้อยละ 34.7 ($R^2=0.347, F=16.628, p < .05$) ดังแสดงตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7

แสดงการวิเคราะห์การถดถอยต่อการทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ (n=195)

ปัจจัยทำนาย	b	SE _b	Beta (β)	R ² change	P-value
ความสามารถในการเผชิญปัญหา	-0.231	0.053	-0.332	.151	0.000
แบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์					
รูปแบบการเลี้ยงดู	0.381	0.080	0.290	.067	0.000
แบบปล่อยปละละเลย					
รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์มากกว่า 1 รูปแบบ	3.677	0.920	0.243	.067	0.000
เพศหญิง	2.962	1.017	0.174	.028	0.004
ความสามารถในการเผชิญปัญหา	0.124	0.057	0.165	.018	0.030
แบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหา					
การรับรู้ลักษณะของตนเอง (ชอบเก็บตัวและอารมณ์อ่อนไหว)	1.937	0.909	0.127	.016	0.034
ค่าคงที่ (constant) = 22.973, R ² =0.347, F=16.628, p <.05					

จากตารางผลการวิเคราะห์สามารถเขียนสมการทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ในรูปแบบคะแนนดิบ ดังนี้

$$Y = \text{Constant} + b_1X_1 + b_2X_2 + b_3X_3 + b_4X_4 + b_5X_5 + b_6X_6 + b_7X_7$$

$$\text{อาการซึมเศร้า} = 22.973 - 0.231 (X_1) + 0.381 (X_2) + 3.677 (X_3) + 2.962 (X_4) + 0.124 (X_5) + 1.937 (X_6)$$

Y	แทน	อาการซึมเศร้า
X ₁	แทน	ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์
X ₂	แทน	รูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย
X ₃	แทน	รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์ที่มากกว่า 1 รูปแบบ

X_4	แทน	เพศหญิง
X_5	แทน	ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหา
X_6	แทน	การรับรู้ลักษณะของตนเอง (ชอบเก็บตัวและอารมณ์อ่อนไหว)

4.2 การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ถูกระรานทางไซเบอร์ จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและสมมติฐานของการวิจัย ได้ดังนี้

4.2.1 อาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์

การศึกษานี้พบว่า โดยรวมกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์มีคะแนนเฉลี่ยอาการซึมเศร้าเท่ากับ 20.61 คะแนน ($M = 20.61, SD = 9.89$) จากคะแนนเฉลี่ยอาการซึมเศร้ามดังกล่าวพบว่า อยู่ในระดับเล็กน้อยถึงปานกลาง ทั้งนี้พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยอาการซึมเศร้าสูงที่สุดเท่ากับ 21.34 คะแนน ($M = 21.34, SD = 10.65$) รองลงมาคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยอาการซึมเศร้าเท่ากับ 20.49 คะแนน ($M = 20.49, SD = 8.52$) และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยอาการซึมเศร้าเท่ากับ 20.00 คะแนน ($M = 20.00, SD = 10.4$) จากคะแนนเฉลี่ยอาการซึมเศร้าของนักเรียนโดยรวมเท่ากับ 20.61 คะแนน ซึ่งอยู่ในระดับเล็กน้อยถึงปานกลาง มีสอดคล้องกับการศึกษาของปัญจรัตน์ ไส้สุวรรณชาติ และคณะ (2565) ที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมการถูกระรานทางไซเบอร์ในของนักเรียนในภาคกลาง พบว่า อาการซึมเศร้าในระดับเล็กน้อย และระดับปานกลาง ($\beta = .88, p < .001$ และ $\beta = .89, p < .05$ 9 ตามลำดับ) เป็นปัจจัยทำนายของการถูกระรานทางไซเบอร์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวาสนา คำดี และคณะ (2564) และการศึกษาของอาสามิและคณะ (2564) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการถูกระรานทางไซเบอร์ของนักเรียนพบว่า การถูกระรานทางไซเบอร์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับอาการซึมเศร้า ทั้งนี้อาจเกิดจากการถูกระรานทางไซเบอร์ทำให้ผู้ถูกระรานทางไซเบอร์เกิดความรู้สึกเสียใจ และอับอาย เนื่องจากทำให้สังคมเข้าใจผิดเกี่ยวกับตนเอง และดูไม่ดีในสายตาผู้อื่น (Patchin & Hinduja, 2010; ฉันทนา ปาปิตถา และ นภาพร ภูเพ็ชร, 2562) รวมถึงทำให้มีการเห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ (Kowalski & Limber, 2013) นอกจากนี้ยังพบว่ามีอาการหวาดกลัว วิดกกังวล เป็นทุกข์ต่อการเข้าสังคม (O'Brien & Moules, 2010; Wang, Nansel, & Lannotti, 2011) รวมถึงการถูกระรานทางไซเบอร์อย่างต่อเนื่อง มีแนวโน้มที่ทำให้ตัวบุคคลเชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นอยู่นอกเหนือการควบคุมของตนเอง และไม่สามารถปรับตัวหรือแก้ปัญหาได้

อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดความท้อแท้ สิ้นหวัง อาการซึมเศร้า และสามารถนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้ (Radliff, Wang & Swearer, 2016)

4.2.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์

การศึกษาครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี พบว่า

4.2.2.1 ปัจจัยด้านบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้า ได้แก่

1) เพศ มีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .302$, $p < 0.001$) และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเพศชายและหญิง พบว่า เพศหญิงมีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการซึมเศร้าที่สูงกว่าเพศชาย ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนเพศของวัยรุ่น ส่งผลให้เพศหญิงมีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้าสูงกว่าเพศชายมากกว่า 2 เท่า (Santrock, 2014) รวมถึงกระบวนการทางความคิด เช่น การรับรู้ การตีความ การจัดการกับปัญหา ค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรม และสภาพทางสังคม (วิภาวี เฟ่ากันทรากกร, 2548) อีกทั้งยังพบว่าการถูกระรานทางไซเบอร์ส่วนใหญ่พบมากในเพศหญิง (สุภาวดี เจริญวานิช, 2560; Turliuc et al., 2020) จึงทำให้เพศหญิงมีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้าได้มากกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของโมยะและคณะ (Maurya, 2022) ที่ได้ศึกษาผลของการถูกระรานทางไซเบอร์ต่ออาการซึมเศร้าและความคิดฆ่าตัวตายของวัยรุ่นอายุ 10-19 ปีในประเทศอินเดีย พบว่าเพศหญิงมีอาการซึมเศร้ามาร้อยละ 33 ในขณะที่เพศชายมีอาการซึมเศร้ามาร้อยละ 16.6

2) การรับรู้ลักษณะของตนเอง มีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .351$, $p < 0.001$) โดยพบว่าการรับรู้ลักษณะของตนเอง (ชอบเก็บตัวและอารมณ์อ่อนไหว) มีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการซึมเศร้า เชื่อว่าการชอบเก็บตัวเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่น่าไปสู่การเกิดอาการซึมเศร้า (Janowsky, 2001) นอกจากนี้ยังพบว่าการชอบเก็บตัว ทำให้เกิดการฆ่าตัวตายได้ (Su et al., 2017) รวมไปถึงการมีอารมณ์อ่อนไหว ไม่มีความมั่นคงทางด้านอารมณ์ มีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้าได้ (Bonie, 2008; Stuart, 2009) ดังนั้นผู้ที่ถูกระรานทางไซเบอร์ที่มีการรับรู้ลักษณะของตนเองว่าชอบเก็บตัวและอารมณ์อ่อนไหว จึงมีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้ามากกว่าผู้ที่ชอบเข้าสังคมและอารมณ์หนักแน่นมั่นคง

3) การเห็นคุณค่าในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางลบกับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.597$, $p < 0.001$) ผลกระทบของการถูกระรานทางไซเบอร์ ทำให้ผู้ที่ถูกระรานทางไซเบอร์ได้รับผลกระทบโดยเฉพาะด้านจิตใจ และด้านอารมณ์ (Patchin & Hinduja, 2012) เช่น เสียใจ อับอาย เครียด หวาดกลัว วิตกกังวล เป็นต้น และกังวลว่าจะเกิดเหตุการณ์การถูกระรานทางไซเบอร์จะเกิดขึ้นอีก ส่งผลให้มีการเห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ (O'Brien and Moules, 2013; Tsaousis,

2016) และการเห็นคุณค่าในตัวเองนำไปสู่การเกิดอาการซึมเศร้าได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เกรลี ชัยสุวรรณรักษ์ และพลิศรา ธรรมโชติ (2563) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าในวัยรุ่นที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการระรานทางไซเบอร์ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การเห็นคุณค่าในตัวเองต่ำมีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการซึมเศร้ามากกว่าการเห็นคุณค่าในตัวเองสูง

4) ความสามารถในการเผชิญปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้า หากมีการเผชิญปัญหาที่ไม่เหมาะสมเมื่อถูกระรานทางไซเบอร์ ก็จะทำให้การเกิดอาการซึมเศร้าได้ การที่ถูกระรานทางไซเบอร์อย่างต่อเนื่อง ทำให้บุคคลเชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่นอกเหนือการควบคุมของตนเอง หากไม่สามารถเผชิญปัญหาและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม จะทำให้เกิดความท้อแท้ สิ้นหวัง และอาการซึมเศร้า ได้ (Radliff, Wang & Swearer, 2016) จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางลบกับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.335, p < .001$) หากมีวิธีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์ที่เหมาะสม จะทำให้อาการซึมเศร้ามลดลง สอดคล้องกับการศึกษาของฟิเชอร์ และคณะ (Fisher, Gardella, & Tolon, 2016) ที่ได้วิเคราะห์ห่อถักงานวิจัยจำนวนทั้งหมด 55 เรื่อง จากจำนวนวัยรุ่นทั้งหมด 257,678 คน พบว่า กลุ่มที่ถูกระรานทางไซเบอร์ส่วนใหญ่ จะมีวิธีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์ โดยการเก็บกดไว้ในใจได้แก่ ร้องไห้ วิดกกังวล ซึ่งนำไปสู่การเกิดอาการซึมเศร้าได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปรารธนา สวัสดิสุธา และศิริไชย หงษ์สงวนศรี (2559) วิธีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์ โดยวิธีการหลีกเลี่ยงปัญหา ได้แก่ การเก็บปัญหาไว้คนเดียว การตำหนิตนเอง การวิดกกังวล การไม่รับรู้ถึงปัญหา และการไม่เผชิญปัญหา พบว่ามีการใช้วิธีนี้ในผู้ที่มีอาการซึมเศร้ามากกว่าผู้ที่ไม่มีอาการซึมเศร้า และความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหามีความสัมพันธ์ทางลบกับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.117, p < .05$) หากมีวิธีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหาที่เหมาะสม จะทำให้อาการซึมเศร้ามลดลง สอดคล้องกับการศึกษาของปรารธนา สวัสดิสุธา และศิริไชย หงษ์สงวนศรี (2559) ที่ได้เปรียบเทียบวิธีการเผชิญปัญหาของผู้ที่ไม่มีอาการซึมเศร่ากับผู้ที่มีอาการซึมเศร้า พบว่าผู้ที่ไม่มีอาการซึมเศร่าใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหามากกว่าผู้ที่มีอาการซึมเศร้า

5) รูปแบบการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้า โดยที่รูปแบบการเรียนรู้แบบดูดซึม ($r = -0.180, p < .05$) และรูปแบบการเรียนรู้แบบปรับปรุง ($r = -0.118, p < .05$) มีความสัมพันธ์ทางลบกับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากแนวคิดการเรียนรู้จากจากประสบการณ์ของคอลบ (Kolb, 1985) เชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากการรับและถ่ายโอนประสบการณ์ จากการรับข้อมูลต่างๆ (Absorb information) ด้วยวิธีการสังเกตและจากการรับรู้ประสบการณ์ (Perceive experiences) ทั้งนี้บุคคลจะใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่ผสมผสานกัน แต่จะมี

รูปแบบหนึ่งที่ใช้บ่อยจนเกิดเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคล (กัมพล ทองเรือง, 2556) จากผลการศึกษา หากบุคคลมีการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบดูดซึมและรูปแบบการเรียนรู้แบบปรับปรุง จะทำให้อาการซึมเศร้าลดลง ซึ่งรูปแบบดูดซึม (Assimilative Learning Style) เป็นการเรียนรู้ด้วยความเข้าใจ ด้วยวิธีการรับข้อมูลที่เป็นนามธรรม เช่น หลักการ ทฤษฎีหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ และรูปแบบปรับปรุง (Accommodative Learning Style) เป็นการเรียนรู้จากการลงมือทำ ด้วยวิธีการรับข้อมูลที่เป็นรูปธรรม เช่น สภาพปัญหา เหตุการณ์ต่างๆที่เผชิญ แล้วนำมาแก้ไขแบบลองผิดลองถูก

4.2.2.2 ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิดที่มีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าได้แก่

1) รูปแบบการเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่รูปแบบการเลี้ยงดูแบบเข้มงวด ($r = 0.383, p < .001$) และรูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ($r = 0.417, p < .001$) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งรูปแบบการเลี้ยงดูส่งผลโดยตรงต่อการแสดงพฤติกรรมของนักเรียน (Baumrind, 1967) อีกทั้งรูปแบบการเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับด้านอารมณ์ หากได้รับการเลี้ยงดูที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้มีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ที่ดี และสามารถจัดการกับอารมณ์ทางลบได้ (ดูลยา จิตตะยโสธร, 2552) นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วงวัยรุ่นมีความต้องการเป็นอิสระ กลุ่มเพื่อนจึงมีบทบาทสำคัญในช่วงวัยนี้ รวมถึงมีความต้องการการยอมรับจากคนรอบข้าง แต่ยังคงต้องการความรักและความอบอุ่นจากคนในครอบครัวเช่นกัน (ฉันทนา แร่งสิงห์, 2554) ซึ่งหากไม่ได้รับการตอบสนองและการดูแลเอาใจใส่ที่เหมาะสมก็จะส่งผลให้พัฒนาการทางด้านอารมณ์มีปัญหา และเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ สอดคล้องกับการศึกษาของโรมีโอและคณะ (Romero et al., 2021) ที่ได้ศึกษารูปแบบการเลี้ยงดูกับอาการซึมเศร้าในช่วงอายุ 8-13 ปี พบว่ารูปแบบการเลี้ยงดูแบบเข้มงวด และปล่อยปละละเลย มีโอกาสทำให้เกิดอาการซึมเศร้า ส่วนรูปแบบการเลี้ยงดูแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขต ($r = -0.288, p < .001$) มีความสัมพันธ์ทางลบกับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับการศึกษาของหวางและคณะ (Wang et al., 2021) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเลี้ยงดูกับอาการซึมเศร้าในช่วงอายุ 8-16 ปี พบว่า รูปแบบการเลี้ยงดูแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขตจะทำให้มีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้าม่ำ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของจิราพร วรแสน (2558) ได้ศึกษาอิทธิพลของรูปแบบการเลี้ยงดูต่ออาการซึมเศร้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า การเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมีแนวโน้มเกิดภาวะซึมเศร้าสูง และการเลี้ยงดูแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขต มีแนวโน้มเกิดอาการซึมเศร้าม่ำ

2) สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางลบกับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.276, p < 0.001$) หากมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่สูง จะทำให้เกิดอาการซึมเศร้า จากการศึกษาของศุทรา เอื้ออภิสิริวงศ์ (2563) พบว่า ช่วงเวลาคุณภาพในครอบครัวมี

ความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้า โดยได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธ์ภาพในครอบครัว และอาการซึมเศร้าในวัยรุ่น พบว่า วัยรุ่นที่มีอาการซึมเศร้าจะมีสัมพันธ์ภาพในครอบครัวที่ต่ำกว่าวัยรุ่นทั่วไป นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของเบลกาและคณะ (Buelga et al., 2017) ได้ศึกษาความแตกต่างของบรรยากาศภายในครอบครัว (Family climate) และการสื่อสารในครอบครัว (Family communication) ระหว่างกลุ่มที่ระรานทางไซเบอร์กับกลุ่มที่ถูกกระรานทางไซเบอร์คน ในช่วงอายุ 12-18 ปี จำนวน 1,062 คน พบว่ากลุ่มที่ถูกกระรานทางไซเบอร์มีบรรยากาศภายในครอบครัว และการสื่อสารในครอบครัวที่ต่ำ

4.2.2.3 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้า ได้แก่

1) การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางลบกับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.307, p < 0.001$) หากมีการสนับสนุนทางสังคมที่สูง จะทำให้เกิดอาการซึมเศร้ามาน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสราวลี สุนทรวิจิตรและคณะ (2561) ได้ศึกษาปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดชลบุรี พบว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับอาการซึมเศร้าของเด็กนักเรียน นอกจากนี้ยังพบว่าการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว และคุณครู และช่วยลดโอกาสการเกิดอาการซึมเศร้าได้ และการได้รับการสนับสนุนทางสังคมที่ดีจะช่วยเพิ่มสุขภาวะ (Well-being) ในกลุ่มที่ถูกกระรานทางไซเบอร์ได้ (Hellfeldt, López-Romero, & Andershed, 2019)

4.2.2.4 ปัจจัยด้านเทคโนโลยีที่มีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้า ได้แก่

1) การติดต่อสังคมออนไลน์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.149, p < 0.05$) หากติดต่อสังคมออนไลน์ มีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้าสูง สอดคล้องกับการศึกษาของ ปาริตา เป็นสูงเนิน (2557) ได้ศึกษาความชุกของการติดต่อสังคมออนไลน์ และความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่าการติดต่อสังคมออนไลน์และอาการซึมเศร้ามีความสัมพันธ์กัน การติดต่อสังคมออนไลน์ ทำให้มีปัญหาด้านสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่น แยกตัว และส่งผลให้เกิดอาการซึมเศร้าได้ (Labrague, 2014) นอกจากนี้ยังได้มีการศึกษาของแพรววรินทร์ ว่องสุภาพันธุ์ (2565) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับอาการซึมเศร้า พบว่า ระดับการติดต่อสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการซึมเศร้า และพบว่ากลุ่มที่ติดต่อสังคมออนไลน์ มีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้าสูงถึง 2.36 เท่า

2) รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์ มีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.257, p < 0.001$) สำหรับการศึกษาครั้งนี้รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์เป็นประกอบด้วย 10 รูปแบบ ได้แก่ 1) การนิทาหรือด่าทอ (Flaming) 2) การใส่ความ (Denigration) 3) การปิดกั้น (Exclusion) 4) การแพร่ความลับ (Outing) 5) การล่อลวงข้อมูล (Trickery) 6) การแอบอ้างชื่อหรือตัวตนผู้อื่น (Impersonation) 7) การสร้างบัญชีใช้งานปลอม

(Fake profiles) 8) การขโมยอัตลักษณ์ดิจิทัล (Catfishing) 9) การก่อกวนคุกคาม (Harassment) และ 10) การคุกคามอย่างจริงจัง และรุนแรงผ่านสื่อดิจิทัล (Cyberstalking) โดยให้เลือกตอบมากกว่า 1 รูปแบบ พบว่ารูปแบบที่ถูกระรานทางไซเบอร์มากที่สุด ได้แก่ การด่าหยาบคาย การถูกบดขยี้จากกลุ่ม การแพร่ข่าวปลอม การถูกแอบอ้างชื่อ และการถูกคุกคามทำให้หวาดกลัวตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาของฉันทนา ปาปัดถา และ นภาพร ภูเพ็ชร (2562) ที่ได้ทำวิเคราะห์อภิมานเกี่ยวกับผลกระทบของการกระรานทางไซเบอร์ในกลุ่มวัยรุ่น ระหว่างปี พ.ศ. 2554-2561 พบว่าผลกระทบจากรูปแบบการกระรานทางไซเบอร์ที่แตกต่างกัน จะส่งผลกระทบทางด้านจิตใจที่แตกต่างกัน เช่น เมื่อถูกโพสต์หรือแชร์ในลักษณะของการด่าทอถ้อยคำที่หยาบคาย จะส่งผลทำให้รู้สึกโมโห โกรธ เบื่อ และรำคาญ แต่หากถูกเปิดเผยข้อมูลความลับ จะเกิดความอับอาย เครียด และวิตกกังวล เป็นต้น อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นการถูกระรานทางไซเบอร์ในรูปแบบใด ย่อมส่งผลกระทบต่อด้านจิตใจ การกระรานทางไซเบอร์มีหลากหลายรูปแบบทั้งการใส่ร้ายป้ายสี การใช้ถ้อยคำหยาบคาย การส่งข้อความผ่านมือถือ หรือการส่งต่อข้อมูลลับเพื่อให้อีกฝ่ายได้รับความเสียหาย เจ็บปวด ทุกข์ทรมานใจ (วัฒนาวดี ศรีวัฒนพงศ์ และพิมพ์ภา ธาณินพงศ์ (2558) ดังนั้นรูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์จึงมีผลต่อการเกิดอาการซึมเศร้าได้

3) ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์เบอร์ มีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.163, p < 0.05$) โดยประเด็นที่พบมากที่สุดได้แก่ เรื่องรูปร่างหน้าตา สิว บุคลิกภาพและลักษณะนิสัย และความคิดและทัศนคติ ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาของดีแทค (2564) พบว่า ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์มากที่สุดในประเทศไทยได้แก่ การวิจารณ์รูปร่าง (Body shaming) ความไม่เท่าเทียมทางเพศ (Gender inequality) และการคุกคามทางเพศ (Sexual Harassment) ตามลำดับ นอกจากนี้ยังได้มีสร้างแพลตฟอร์ม (JAM ideation) เพื่อระดมความคิดเห็นของคนรุ่นใหม่ในการขับเคลื่อนสังคมพบว่า เจเนอเรชันซี (Generation Z) ยอมรับว่าการถูกระรานทางไซเบอร์ ส่งผลกระทบต่อจิตใจค่อนข้างรุนแรง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์และความสนิทสนมกับผู้กระรานทางไซเบอร์ ดังนั้นประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์จึงมีผลต่อการเกิดอาการซึมเศร้าได้

4) จำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์มีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่จำนวนผู้กดไลค์ ($r = 0.371, p < 0.001$) และจำนวนผู้กดแชร์ ($r = 0.233, p < 0.001$) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การกดไลค์ การกดแชร์ และการแสดงความคิดเห็น ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมการกระรานทางไซเบอร์ให้มีการขยายวงกว้างมากขึ้น (พรชนก ดาวประดับ และกัลยกร วรกุลลัญ ฐานี, 2561) นอกจากนี้ยังได้มีการศึกษาของดีสมิทและคณะ (DeSmet, 2019) กล่าวว่าผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ (Bystanders) มีบทบาทสำคัญในการลดความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับกลุ่มที่ถูกระรานทางไซเบอร์ ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง

ปฏิกิริยาเชิงบวกและปฏิกิริยาเชิงลบของผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่เหยื่อถูกระรานทางไซเบอร์ พบว่า ปฏิกิริยาเชิงบวกของผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ เช่น การปกป้องช่วยเหลือการ จะไม่สามารถทำนายการเกิดปัญหาสุขภาพจิตในอนาคตได้ ส่วนปฏิกิริยาเชิงลบของผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ เช่น การเพิกเฉย สามารถเป็นตัวทำนายการเกิดปัญหาสุขภาพจิตได้ จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพัฒนาโปรแกรมการป้องกันการระรานทางไซเบอร์สำหรับกลุ่มผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ เพื่อบรรเทาช่วยเหลือผลกระทบทางด้านอารมณ์และปัญหาสุขภาพจิตของเหยื่อหลังถูกระรานทางไซเบอร์

4.2.2 ปัจจัยที่สามารถทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์

ตัวแปรที่ร่วมกันทำนายอาการซึมเศร้าของกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ ได้แก่ ประกอบด้วย 6 ตัวแปร ดังนี้

ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศหญิง ($\beta = 0.174, p < .001$) การรับรู้ลักษณะของตนเองแบบชอบเก็บตัวและอารมณ์อ่อนไหว ($\beta = 0.127, p < .05$) ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์ ($\beta = -0.332, p < .001$) และความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหา ($\beta = 0.165, p < .05$)

ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ รูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ($\beta = 0.290, p < .001$)

ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ได้แก่ รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์มากกว่า 1 รูปแบบ ($\beta = 0.243, p < .001$)

ตัวแปรทั้งหมด 6 ตัวแปรสามารถร่วมกันทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ได้ร้อยละ 34.7 โดยเรียงตามค่าทำนายสูงสุดไปต่ำสุดตามลำดับ ดังนี้ 1) ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์ ($\beta = -0.332, p < .001$) 2) รูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ($\beta = 0.290, p < .001$) 3) รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์มากกว่า 1 รูปแบบ ($\beta = 0.243, p < .001$) 4) เพศหญิง ($\beta = 0.174, p < .001$) 5) ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหา ($\beta = 0.165, p < .05$) 6) และการรับรู้ลักษณะของตนเอง (ชอบเก็บตัวและอารมณ์อ่อนไหว) ($\beta = 0.127, p < .05$) ซึ่งสามารถอธิบายการเกิดอาการซึมเศร้าได้ตามกรอบแนวคิดรูปแบบชีวนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์ (Bioecological Model of Human Development) ของบรอนเฟนเบรนเนอร์และมอร์ริส (Bronfenbrenner & Morris, 2006) ซึ่งสามารถอธิบายแต่ละตัวแปรได้ดังนี้

ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์ เป็นตัวแปรที่ทำนายอาการซึมเศร้าได้มากที่สุด ($\beta = -0.332, p < .001$) แสดงให้เห็นว่า การเผชิญปัญหาแบบ

มุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์ที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิดอาการซึมเศร้าได้ จากการถูกระรานทางไซเบอร์มีการคุกคามที่มากกว่าการรังแกแบบทั่วไป เนื่องจากการถูกระรานทางไซเบอร์สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และทุกสถานที่ โดยที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ มีการรับรู้และหลักฐานปรากฏบนสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นวงกว้าง จากการส่งต่อถึงบุคคลอื่น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อด้านอารมณ์และจิตใจ (ฉันทนา ปาปิตถา และ นภาพร ภู่เพ็ชร, 2562) การเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์ เป็นการพยายามรักษาความสมดุลของจิตใจ เมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่มากระทบกับความสมดุลจิตใจ (Lazarus & Folkman, 1984) โดยเหตุการณ์ที่เผชิญปัญหาในที่นี้ คือการถูกระรานทางไซเบอร์ หากสามารถเผชิญปัญหาและจัดการกับสภาวะอารมณ์ได้ดี จะสามารถดำเนินชีวิตได้เป็นปกติสุข หากไม่สามารถปรับตัวหรือใช้วิธีการเผชิญปัญหาที่ไม่เหมาะสม จะส่งผลให้เกิดสภาวะกดดัน และความเครียด (มะลิสานามศรี, 2557) กล่าวคือส่งผลกระทบต่อด้านจิตใจ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ ทำให้เกิดอาการซึมเศร้า และนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้ (Guo, 2016; ธัญยากร ตุดเกื้อ และ มาลี สบายยิ่ง, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของฟิชเชอร์ และคณะ (Fisher, Gardella, & Tolon, 2016) ที่พบว่า กลุ่มที่ถูกถูกระรานทางไซเบอร์ส่วนใหญ่จะมีวิธีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์ โดยการเก็บกดไว้ภายใน ได้แก่ ร้องไห้ วิตกกังวล ซึ่งนำไปสู่การเกิดอาการซึมเศร้าได้ และสอดคล้องกับการศึกษาของปรารณนา สวัสดิสุธา และศิริไชย หงษ์สงวนศรี (2559) ที่พบว่า วิธีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์ โดยวิธีการหลีกเลี่ยงปัญหา ได้แก่ การเก็บปัญหาไว้คนเดียว การตำหนิตนเอง การวิตกกังวล การไม่รับรู้ถึงปัญหา และการไม่เผชิญปัญหา พบว่ามีการใช้วิธีนี้ในผู้ที่มีอาการซึมเศร้ามากกว่าผู้ที่ไม่มีอาการซึมเศร้า ดังนั้นหากมีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์ที่ไม่ดี สามารถทำให้เกิดอาการซึมเศร้าได้

รูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย เป็นตัวแปรที่ทำนายอาการซึมเศร้าได้ ($\beta = 0.290, p < .001$) แสดงให้เห็นว่าหากได้รับการเลี้ยงดูรูปแบบปล่อยปละละเลย ทำให้เกิดอาการซึมเศร้าได้ โดยเชื่อว่ารูปแบบการเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับการแสดงออกทางพฤติกรรม (Baumrind, 1967) และรูปแบบการเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับด้านอารมณ์ หากได้รับการเลี้ยงดูที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้มีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ที่ดี และสามารถจัดการกับอารมณ์ทางลบได้ (ดุษยา จิตตะยโสธร, 2552) สอดคล้องกับการศึกษาของโรมีโอและคณะ (Romero et al., 2021) ที่พบว่า รูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีโอกาสทำให้เกิดอาการซึมเศร้า และสอดคล้องกับการศึกษาของสลักขณา กิตติทัศน์เศรษฐี และคณะ (2552) และการศึกษาของฉันทนา แร่งสิงห์ (2554) ที่พบว่า รูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีโอกาสทำให้เกิดอาการซึมเศร้าได้สูงกว่าการเลี้ยงดูแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขต เนื่องจากนักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ขาดการได้รับการเอาใจใส่ที่ดีและเพียงพอ (Mohr, 2009) ทำให้นักเรียนขาดทักษะการควบคุมอารมณ์ที่ดี เห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ มีพฤติกรรมต่อต้านสังคม และมีความคิดแง่ลบ นำไปสู่การเกิดอาการซึมเศร้าได้ (Berk, 2003)

รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์มากกว่า 1 รูปแบบ เป็นตัวแปรที่ทำนายอาการซึมเศร้าได้ ($\beta = 0.243, p < .001$) แสดงให้เห็นว่าหากถูกระรานทางไซเบอร์มากกว่า 1 รูปแบบ จะทำให้เกิดอาการซึมเศร้าได้มากกว่าการถูกระรานทางไซเบอร์เพียงรูปแบบเดียว ซึ่งจากผลการศึกษา พบว่ารูปแบบที่ถูกระรานทางไซเบอร์มากที่สุด (เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ) ได้แก่ การด่าหยาบคาย ร้อยละ 72 การถูกบล๊อคออกจากกลุ่ม ร้อยละ 32 การแพร่ข่าวปลอม ร้อยละ 14.3 การถูกแอบอ้างชื่อ ร้อยละ 13.3 และการถูกคุกคามทำให้หวาดกลัว ร้อยละ 13.3 โดยการถูกระรานทางไซเบอร์มีหลากหลายรูปแบบทั้งการใส่ร้ายป้ายสี การใช้ถ้อยคำหยาบคาย การส่งข้อความผ่านมือถือหรือการส่งต่อข้อมูลลับเพื่อให้อีกฝ่ายได้รับความเสียหาย เจ็บปวด ทุกข์ทรมานใจ (วัฒนาวดี ศรีวัฒนพงศ์ และพิมพ์ภา ธาณินพงศ์ (2558) ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการถูกระรานทางไซเบอร์ในรูปแบบใดย่อมส่งผลกระทบต่อด้านอารมณ์และจิตใจ ได้แก่ เครียด วิตกกังวล และมีอาการซึมเศร้าได้

เพศหญิง เป็นตัวแปรที่ทำนายอาการซึมเศร้าได้ ($\beta = 0.174, p < .001$) แสดงให้เห็นว่าเพศหญิง มีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้าได้มากกว่าเพศชาย ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนเพศในวัยรุ่น ทำให้เพศหญิงมีโอกาสดังกล่าวสูงกว่าเพศชายมากกว่า 2 เท่า (Santrock, 2014) รวมถึงกระบวนการทางความคิด เช่น การรับรู้ การตีความ การจัดการกับปัญหาค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรม และสภาพทางสังคม (วิภาวี เผ่ากันทรารกร, 2548) สอดคล้องกับการศึกษาของโมยะและคณะ (Maurya, 2022) ที่ได้ศึกษาผลของการถูกระรานทางไซเบอร์ต่ออาการซึมเศร้าและความคิดฆ่าตัวตายของวัยรุ่นอายุ 10-19 ปีในประเทศอินเดีย พบว่าเพศหญิงมีอาการซึมเศร้าสูงกว่าเพศชาย

ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหา เป็นตัวแปรที่ทำนายอาการซึมเศร้าได้ ($\beta = 0.165, p < .05$) แสดงให้เห็นว่าการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหาที่ไม่เหมาะสม จะทำให้เกิดอาการซึมเศร้า การเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหาเป็นความพยายามที่จะจัดการกับปัญหาที่สาเหตุหลักของปัญหา เช่น การกำหนดปัญหา การวางแผนและตั้งเป้าหมายสำหรับการแก้ปัญหา อาจนำเอาประสบการณ์ในอดีตมาปรับใช้เพื่อช่วยแก้ไขปัญห (Lazarus & Folkman, 1984) ซึ่งสาเหตุหลักในที่นี้คือ การถูกระรานทางไซเบอร์ จากการศึกษาของปรารธนา สวัสดิสุธา และศิริไชย หงษ์สงวนศรี (2559) ได้ศึกษาวิธีการเผชิญปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่ใช้วิธีการจัดการกับปัญหาที่ไม่มีประสิทธิภาพ จะมีระดับความเครียดสูงกว่านักเรียนที่ใช้วิธีการจัดการกับปัญหาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งระดับความเครียดที่สูงมีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้า สอดคล้องกับการศึกษาของดวงใจ วัฒนสินธุ์ และคณะ (2555) ที่พบว่าการแก้ปัญหาทางสังคมที่ไม่มีเหมาะสม เป็นตัวแปรที่ทำนายอาการซึมเศร้าในวัยรุ่นได้

การรับรู้ลักษณะของตนเองแบบชอบเก็บตัวและอารมณ์อ่อนไหว เป็นตัวแปรที่ทำนายอาการซึมเศร้าได้ ($\beta = 0.127, p < .05$) แสดงให้เห็นว่าการชอบเก็บตัวและอารมณ์อ่อนไหวสามารถทำให้เกิดอาการซึมเศร้าได้ ซึ่งการชอบเก็บตัวเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่น่าไปสู่การเกิดอาการซึมเศร้า (Janowsky, 2001) นอกจากนี้ยังพบว่าการชอบเก็บตัว ทำให้เกิดการฆ่าตัวตายได้ (Su et al., 2017) รวมถึงการมีอารมณ์อ่อนไหว ไม่มีความมั่นคงทางด้านอารมณ์ มีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้าได้ (Bonie, 2008; Stuart, 2009) ดังนั้นผู้ที่ถูกระรานทางไซเบอร์ที่มีการรับรู้ลักษณะของตนเองว่าชอบเก็บตัวและอารมณ์อ่อนไหว จึงมีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้ามากกว่าผู้ที่ชอบเข้าสังคมและอารมณ์หนักแน่นมั่นคง

จากการศึกษาครั้งนี้สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศหญิง การรับรู้ลักษณะของตนเองแบบชอบเก็บตัวและอารมณ์อ่อนไหว ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์ ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหา ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ รูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ได้แก่ รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์มากกว่า 1 รูปแบบ สามารถทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผลการทดสอบสมมติฐานมีความสอดคล้องกับรูปแบบชีวนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์ (Bioecological Model of Human Development) ของบรอนเฟนเบรนเนอร์และมอร์ริส (Bronfenbrenner & Morris, 2006) ที่ได้นำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย เชื่อว่าการที่บุคคลจะมีการพัฒนาและการปรับตัวที่ดีนั้น จะต้องเกิดจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับบริบทแวดล้อม ซึ่งบริบทแวดล้อมนั้นมีหลายระดับ ซึ่งแต่ละระดับมีอิทธิพลต่อการพัฒนาและการปรับตัวที่แตกต่างกัน ซึ่งหากกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับบริบทแวดล้อมเกิดปัญหาในระดับใดระดับหนึ่ง จะส่งผลบุคคลต้องมีการปรับตัวต่อเหตุการณ์ที่มากกระทบนั้น ซึ่งหากไม่สามารถปรับตัวได้ ก็จะทำให้มีการตำหนิและโทษตนเอง เห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ และนำไปสู่การเกิดอาการซึมเศร้า ดังนั้นการช่วยเหลือป้องกันหรือการจัดการกับบางปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดอาการซึมเศร้า จึงมีความสำคัญ เช่น การฝึกทักษะการเผชิญปัญหาที่เหมาะสม จะสามารถช่วยให้อาการซึมเศร้าลดลงได้ และสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ต่างๆ ได้ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยหาความสัมพันธ์เชิงทำนาย มีวัตถุประสงค์เพื่อหาปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ คือ ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ผลการเรียน การรับรู้ลักษณะของตนเอง การเห็นคุณค่าในตัวเอง ความสามารถในการเผชิญปัญหา รูปแบบการเรียนรู้ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ รูปแบบการเลี้ยงดู ผู้เลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัว ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ครอบครัว (ขนาด ครอบครัว, เศรษฐฐานะ) โรงเรียน (ระบบการดูแลนักเรียน) การสนับสนุนทางสังคม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การติดสื่อสังคมออนไลน์ ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์ ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ ระยะเวลาของการถูกระรานทางไซเบอร์ และจำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ โดยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบชีวนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ อายุระหว่าง 12 – 16 ปี คำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีประมาณค่าเฉลี่ยประชากรตามวิธีของ Thorndike (1978) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 300 คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการวิจัยภายหลังได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์ รหัสโครงการ COA No. 130/2564 และได้รับอนุมัติเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงเรียน

เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 2 ส่วน คือส่วนที่หนึ่ง เครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่แบบสอบถามประสบการณ์การถูกกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต และส่วนที่สอง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีแบบสอบถามทั้งหมด 11 ชุด ได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล 2) แบบประเมินอาการซึมเศร้า 3) แบบประเมินการเห็นคุณค่าในตนเอง 4) แบบประเมินความสามารถในการเผชิญปัญหา 5) แบบประเมินรูปแบบการเรียนรู้ 6) แบบประเมินรูปแบบการเลี้ยงดู 7) แบบประเมินสัมพันธภาพในครอบครัว 8) แบบประเมินความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน 9) แบบประเมินการสนับสนุนทางสังคม และ 10) แบบประเมินการติดสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเครื่องมือวิจัยได้ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลชุดที่ 2-10 เท่ากับ 0.88, 1.00, 1.00, 1.00, 1.00, 1.00, 1.00, 1.00, 0.86 และ 1.00 ตามลำดับ หลังการปรับแก้ใช้ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ได้นำเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลชุดที่ 2-10 ไปทดลองใช้

(Try out) กับกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกกระหนทางไซเบอร์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในชุดที่ 2-10 มีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.90, 0.83, 0.84, 0.95, 0.85, 0.83, 0.83, .93 และ 0.92 ตามลำดับ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2565 ได้กลุ่มตัวอย่าง 300 คน โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิเสธการเข้าร่วมโครงการและไม่มีแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ .05 ตรวจสอบการกระจายปกติของข้อมูลพบว่า ตัวแปรตามมีการกระจายตัวของข้อมูลเป็นแบบปกติ และตัวแปรต้นที่มีระดับการวัดเป็นนามบัญญัติได้แปลงเป็นตัวแปรหุ่น และยอมรับตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ พิสัย ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ด้วยแควร์สถิติสหสัมพันธ์สเปียร์แมน (Spearman 's rank correlation) ในตัวแปรที่มีระดับการวัดเป็นนามบัญญัติ วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's correlation) ในตัวแปรที่มีระดับการวัดเป็นช่วงมาตรา และวิเคราะห์ปัจจัยทำนายของด้วยสถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple regression analysis) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยแบบขั้นตอน (Stepwise regression)

ผลการศึกษาพบว่า

1. ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 66.3 มีอายุเฉลี่ย 13.94 ปี ($M=13.94$, $SD=0.93$) ผลการเรียนเฉลี่ย 3.4 ($M=3.4$, $SD=0.62$) สถานภาพของบิดามารดาส่วนใหญ่อยู่ด้วยกัน ร้อยละ 69.3 ผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่เป็นบิดามารดา ร้อยละ 76.7 มีขนาดครอบครัวขยาย ร้อยละ 55 มีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวอยู่ในช่วง 25,001 – 50,000 บาท มากที่สุดร้อยละ 44 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ลักษณะของตนเอง เป็นคนชอบเข้าสังคมร้อยละ 52 ประเภทสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้เป็นประจำ (ซึ่งสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ) พบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้เฟซบุ๊กมากที่สุด ร้อยละ 85.7 ระยะเวลาที่ถูกกระหนทางไซเบอร์ของกลุ่มตัวอย่างที่เลือกตอบในแต่ละช่วงเวลามีความใกล้เคียงกัน โดยพบระยะเวลามากกว่า 1 ปี มากที่สุด ร้อยละ 23.7 รูปแบบของการถูกระหนทางไซเบอร์ (ซึ่งสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ) ส่วนใหญ่เป็นการถูกด่าหยาบคาย ร้อยละ 72 ประเด็นที่ถูกกระหนทางไซเบอร์ (ซึ่งสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ) ที่พบมากที่สุดได้แก่ เรื่องรูปร่างหน้าตา สิว ร้อยละ 48 จำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ของการถูกระหนทางไซเบอร์ แบ่งเป็นสองส่วน ส่วนแรกได้แก่ จำนวนผู้กดไลค์ พบว่า ไม่มีผู้กดไลค์ ร้อยละ 55 และมีผู้กดไลค์ร้อยละ 45 (กดไลค์จำนวนน้อย ร้อยละ 31.7 และกดไลค์จำนวนมาก ร้อยละ 13.3) และส่วนที่สองได้แก่จำนวนผู้กดแชร์ พบว่า ไม่มีผู้กดแชร์ ร้อยละ ร้อยละ 80.7 และมีผู้กดแชร์ ร้อยละ 19.4 (กดแชร์จำนวนน้อย ร้อยละ 17.7 และกดแชร์จำนวนมาก ร้อยละ 1.7 สำหรับระบบการดูแล พบว่าไม่มีระบบการดูแลนักเรียนที่

ถูกระรานทางไซเบอร์สูงถึงร้อยละ 94.3 และกลุ่มตัวอย่างไม่เคยได้รับการปรึกษาหรือขอความช่วยเหลือจากทีมวิชาชีพ ร้อยละ 99

2. โดยภาพรวมคะแนนเฉลี่ยอาการซึมเศร้าของกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกกระรานทางไซเบอร์โดยรวมทั้งหมด 3 ระดับชั้น มีคะแนนเฉลี่ยอาการซึมเศร้าเท่ากับ 20.61 คะแนน ($M = 20.61, SD = 9.89$) ซึ่งจัดอาการซึมเศร้าอยู่ในระดับเล็กน้อยถึงปานกลาง

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกกระรานทางไซเบอร์ ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ การรับรู้ลักษณะของตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์ ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหา รูปแบบการเรียนรู้แบบดูดซึม และรูปแบบการเรียนรู้แบบปรับปรุง ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ รูปแบบการเลี้ยงดูแบบเข้มงวด รูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย รูปแบบการเลี้ยงดูแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขต และสัมพันธภาพในครอบครัว ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การติดต่อสังคมออนไลน์ รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์ ประเด็นที่ถูกกระรานทางไซเบอร์ จำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ (จำนวนผู้กดไลค์ และจำนวนผู้กดแชร์)

4. ปัจจัยที่ทำนายอาการซึมเศร้าของกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกกระรานทางไซเบอร์ มีทั้งหมด 6 ตัวแปร โดยเรียงจากตัวแปรที่มีอำนาจการทำนายมากที่สุด ได้แก่ 1) ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับอารมณ์ ($\beta = -0.332, p < .001$) 2) รูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ($\beta = 0.290, p < .001$) 3) รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์มากกว่า 1 รูปแบบ ($\beta = 0.243, p < .001$) 4) เพศหญิง ($\beta = 0.174, p < .001$) 5) ความสามารถในการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหา ($\beta = 0.165, p < .05$) 6) และการรับรู้ลักษณะของตนเอง (ชอบเก็บตัวและอารมณ์อ่อนไหว) ($\beta = 0.127, p < .05$) โดยปัจจัยทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายอาการซึมเศร้าได้ร้อยละ 34.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R^2=0.347$)

5.2 ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้

จากผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ มีอาการซึมเศร้าระดับเล็กน้อยถึงปานกลาง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแนวทางช่วยเหลือ ดังนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะด้านการปฏิบัติการพยาบาล

5.2.1.1 พัฒนาโปรแกรมเพื่อป้องกันและลดอาการซึมเศร้าในนักเรียนที่ถูกระรานทางไซเบอร์ โดยนำปัจจัยที่ได้จากผลการศึกษาครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ เช่น ความสามารถในการเผชิญปัญหา เป็นต้น

5.2.1.2 ควรมีการประเมิน และติดตามอาการซึมเศร้าอย่างต่อเนื่อง เพื่อเฝ้าระวังไม่ให้มีอาการซึมเศร้ารุนแรง และสามารถให้ความช่วยเหลือได้ทันเวลาที่

5.2.1.3 แนะนำช่องทางสำหรับการให้ความช่วยเหลือต่างๆ ในกรณีฉุกเฉิน เช่น สายด่วนสุขภาพจิต

5.2.2 ข้อเสนอแนะด้านการศึกษา

5.2.2.1 ควรพัฒนาระบบการช่วยเหลือนักเรียนเมื่อถูกระรานทางไซเบอร์ในสถานศึกษา ตลอดจนการมีโครงการนำร่องสำหรับช่วยเหลือนักเรียนหญิงที่ถูกระรานทางไซเบอร์

5.2.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.3.1 ควรศึกษาเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มอื่น เช่น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะแตกต่างกัน และสามารถอ้างอิงถึงกลุ่มประชากรได้มากขึ้น

5.2.3.2 ควรทำการศึกษาในรูปแบบของการวิจัยกึ่งทดลอง โดยใช้โปรแกรมเพื่อป้องกันและลดอาการซึมเศร้าในนักเรียนที่ถูกระรานทางไซเบอร์

5.3 ข้อจำกัดของการศึกษานี้

5.3.1 จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ทำให้มีข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล โรงเรียนส่วนใหญ่เปิดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ และในการศึกษานี้สามารถเก็บข้อมูลได้เพียงหนึ่งโรงเรียน และสามารถนำไปอ้างอิงกับโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกันเท่านั้น ดังนั้นควรมีการศึกษาในบริบทอื่นที่มีความแตกต่างกันเพิ่ม

รายการอ้างอิง

- กฤติศักดิ์ อนุโรจน์ และณัฏฐร พิทยรัตน์เสถียร. (2562). การศึกษาความเที่ยงและความตรงของแบบสอบถาม Cyber-Aggression Perpetration and Victimization Scale ฉบับภาษาไทย Validity and Reliability of Cyber-Aggression Perpetration and Victimization Scale: Thai Version. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 64(1), 45-60.
- กันยา พาณิษฐ์ศิริ. (2559). การติดสื่อสังคมออนไลน์และภาวะสมาธิสั้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 61(3), 191-204.
- เกวลี ชัยสุวรรณรักษ์ และพลิศรา ธรรมโชติ. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นที่มีประสบการณ์ชมเหม่งรังแกบนโลกไซเบอร์. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 65(2), 191-204.
- จิตติพันธ์ ความนึ่ง และมณูญ์ แก้วจินดา (2559). การปรึกษาแบบกลุ่มด้วยเทคนิคการสร้างความมั่นคงทางจิตใจเพื่อเสริมสร้างทักษะการเผชิญ ปัญหาสำหรับเยาวชนที่ถูกรังแกผ่านโลกไซเบอร์. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 10(2).
- ฉันทนา ปาปัดดา และนภาพร ภูเพ็ชร. (2562). การสังเคราะห์สาเหตุ ผลกระทบ การป้องกันและการแก้ไขปัญหา การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ในกลุ่มวัยรุ่นไทย (Synthesis of Causes, Consequences, Preventions and Problem Solving of Cyber Bullying among Thai Adolescents). *การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชชมงคลเทคโนโลยี ครั้งที่ 11 ประจำปี พ.ศ. 2562*, 526-541.
- ฉันทนา แร่งสิงห์. (2554). ปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาจังหวัดเชียงราย. *วารสารสภากาชาดพยาบาล*, 26 (2), 42-56.
- ฐิติวิ แก้วพรสวรรค์ และเบญจพร ตันตสุติ. (2555). การศึกษาความชุกของภาวะซึมเศร้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในกรุงเทพมหานคร *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 54(7), 395-402.
- ชาญวิทย์ พรนภดล. (2560). ดีแทค – มูลนิธิแพชท์เฮลท์” ร่วมพัฒนาห้องแฮช Stop Bullying วิจัยชี้ปัญหา กลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์ไทยพุ่ง รั้งท็อปไฟว์ของโลก. สืบค้นจาก <https://www.dtac.co.th/pressroom/news/dtac-stop-bullying.html>

- ชาญวิทย์ พรนภดล และ เอษรา วสุพันธ์จิต. (2556). *การเสพติดอินเทอร์เน็ต*. กรุงเทพฯ: ประยูร
สาส์นไทยการพิมพ์.
- ชุตินาถ ศักรินทร์กุล และอลิสรา วัชรสินธุ์. (2557). ความชุกของการข่มเหงรังแกและปัจจัย ด้านจิต
สังคมที่เกี่ยวข้องในเด็กมัธยมต้น เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ . *วารสารสมาคมจิตแพทย์
แห่งประเทศไทย*, 59(3), 221-230
- ฐิตวิ แก้วพรสวรรค์ และเบญจพร ตันตสุติ. (2555). การศึกษาความชุกของภาวะซึมเศร้าและปัจจัยที่
เกี่ยวข้องในเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในกรุงเทพมหานคร. *วารสารสมาคมจิตแพทย์
แห่งประเทศไทย*, 57(4), 395-401.
- ณัฐรัชต์ สาหะมา. (2556). *การรับรู้ของการเยาวชนต่อการรังแกในพื้นที่ไซเบอร์*. (วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะศิลปศาสตร์, สาขาสังคมศาสตร์การแพทย์
และสาธารณสุข.
- ณิชาภัทร รุจิราพร. (2551). *ภาวะซึมเศร้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายใน โรงเรียนสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในเขต
กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะ
วิทยาศาสตร์, สาขาวิชาสุขภาพจิต.
- ดวงใจ วัฒนสินธุ์. (2559). การป้องกันภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น: จากหลักฐานเชิงประจักษ์สู่การปฏิบัติ
Prevention of adolescent depression: from evidence to practice *วารสารคณะ
พยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 24(1), 1-10.
- ดีแทค. (2563). *โครงการ Dtac Safe Internet*. Retrieved from
<https://www.dtac.co.th/sustainability/en/project/Project-SafeInternet>
- ดีแทคเซฟอินเทอร์เน็ต. (2564). *ดีแทคชวน Gen Z แก่ Cyberbullying เปิดแพลตฟอร์ม JAM
Ideation ระดมความเห็น*. Retrieved <https://www.brandbuffet.in.th/2021/06/dtac-cyberbullying-gen-z-2021/>
- ดีแทค และเทเลนอร์ กรุ๊ป. (2558). *DTAC Parent Guide: คู่มือพ่อแม่ยุคดิจิทัลเข้าใจลูกเข้าใจโลก
ไซเบอร์*. Retrieved from <https://www.dtac.co.th/cms-2014-storage/pressroom/images/Parent%20Guide%20Book.pdf>
- ดูลยา จิตตะยโสธร. (2552). ปแบบการอบรมเลี้ยงดู: แนวคิดของ Diana Baumrind *วารสารวิชาการ
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 29(4), 173-187.
- ทรงเกียรติ จรัสสันติจิต. (2559). Cyberbullying: ถ้ารักกัน อย่ารังแกกัน. *สารอาศรมวัฒนธรรมวลัย
ลักษณ์*, 17, 119-134.

- ทินกร วงศปการันย์ และณหทัย วงศปการันย์. (2554). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบวัดความภูมิใจในตนเองของโรเซนเบิร์ก: การศึกษาในนักศึกษาไทย. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 56(1), 59-70.
- ธันยากร ตุดเกื้อ และมาลี สบายยิ่ง. (2560). รูปแบบ ผลกระทบ และวิธีการจัดการเมื่อถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ ของนักศึกษาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้ของประเทศไทย. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*, 9(2), 220-233. doi:10.14456/jbsd.2017.28
- ธิดารัตน์ ปุระณชัยศิริ, สิริรัตดา ปัญญาภาส และฐิติวี แก้วพรสวรรค์. (2558). กลยุทธ์ในการแก้ปัญหาการถูกรังแกของเด็กนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 60(4), 275-286.
- นภาพรณ อาษาเพชร. (2560). การรังแกผ่านโลกไซเบอร์ ความรุนแรงที่ต้องแก้ไข และนวัตกรรมการจัดการปัญหา Cyberbullying: Aggressive misbehavior and innovation for solution. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 1(9), 100-106.
- นวลจิรา จันระลักษณะ พัฒนา ทวีคุณ และโสภณ แสงอ่อน. (2558). ปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารสภาการพยาบาล*, 29 (2), 42-56.
- นันทน์ สงศิริ. (2553). *ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บริบทของครอบครัว และ พฤติกรรมการรังแกกันผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยมหิดล, พัฒนาการมนุษย์.
- บุษยรัต รุ่งสาคร. (2554). *การศึกษาผลกระทบของครอบครัวและการเห็นคุณค่าในตัวเองที่มีต่อทัศนคติการข่มเหงรังแกผ่านโลกไซเบอร์ ของนักเรียนหญิงมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยมหิดล, พัฒนาการมนุษย์.
- บุญใจ ศรีสถิตย่นรากร. (2553). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางพยาบาลศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: ยูเออนด์ไอ อินเตอร์มีเดีย.
- บุศราคม จิตอารีย์. (2555). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุในชุมชน จังหวัดนครปฐม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยคริสเตียน, คณะพยาบาลศาสตร์, สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน.
- เบญจพร ตันตสุติ. (2562). *เช่นเด็กชั้นอนุบาล ตอน เมื่อลูกถูกแกล้ง*. กรุงเทพฯ: กู๊ดเฮด พรินท์ติ้ง แอนด์ แพคเกจจิ้ง กรู๊ป
- ใบเรียม เงามาม และเพ็ญพักตร์ อุทิศ. (2558). ผลของโปรแกรมการจัดการกับอารมณ์ ต่อภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นตอนต้นที่มีปัญหาพฤติกรรม. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*, 29(2), 116-126.

- ประยูรศรี ศรีจันทร์, พวงเพชร เกษรสมุทร, & วารินทร์ ถาน้อย. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์. *วารสารพยาบาลศาสตร์*, 38(1), 86-98.
- ปรารณา สวัสดิ์สุธา และศิริไชย หงษ์สงวนศรี. (2559). การจัดการกับความเครียดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 61(1), 4152.
- ปองกมล สุรัตน์. (2561). กระบวนการรังแกผ่านโลกโซเชียลในเยาวชนไทย: การศึกษาแบบพหุกรณี. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 4(1), 61-77.
- ปองกมล สุรัตน์. (2561). สาเหตุและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการรังแกผ่านโลกโซเชียล: กรณีศึกษาเยาวชนไทยผู้ถูกรังแก. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 4(1), 260-273.
- ปัญจรัตน์ ไส้สุวรรณชาติ, ธาณินทร์ สุธิประเสริฐ และสุภาพร บุญศิริลักษณ์. (2565). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการกลั่นแกล้งและถูกกลั่นแกล้งทางโซเชียลของนักเรียนในภาคกลางของประเทศไทย. *วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย*, 30(2), 100-113. .
- ปิยะกมล วิจิตรศิริ. (2555). *ความเป็นปราชญ์ การสนับสนุนทางสังคม และความผาสุกทางใจของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุวัดสารอด เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. คณะสังคมศาสตร์, สาขาจิตวิทยาชุมชน.
- พนม เกตุมาน, นันทวัช สิริธิรักษ์, กอบหทัย สิริธรณฤทธิ์, กนกวรรณ ลิ้มศรีเจริญ, ปณต ผู้กฤตยาคามิ, และกมลพร วรรณฤทธิ์. (2555). โรคทางจิตเวชและปัญหาบุคลิกภาพที่พบในนักศึกษาแพทยศิริราช : ศึกษาย้อนหลัง 26 ปี. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 57(4), 427-438.
- พรณธิภา เพชรบุญมี. (2559). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามประสบการณ์ของเดวิด โคลส์ ที่วิเคราะห์ผู้เรียนด้วยวิธีเหมืองข้อมูลและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยรูปแบบสแตค*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, คอมพิวเตอร์ศึกษา.
- เพ็ญภา กุลนาคดล. (2562). *การให้การปรึกษาวัยรุ่น (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. ชลบุรี: เกียรติคุณศรีเอช.
- แพรววรินทร์ ว่องสุภักพันธ์, พัชรี พรธณพานิช, ลติพร อุดมสุข, นภาพรีย เฝ้าพันธ์, และ จิตศิริภัทรวัชชีวีร์. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับภาวะซึมเศร้าและภาวะวิตกกังวลในนักศึกษาแพทยมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. *วารสารศูนย์การศึกษาแพทย์ศาสตร์คลินิก โรงพยาบาลพระปกเกล้า*, 39(1), 24-32.
- มติชนออนไลน์. (2562). "ซอลลี" เทย์โซเชียล บูลลี่อึ้ง การระรานทางโซเชียล. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/lifestyle/news_1728584

- มัทธนา นทีธาร. (2546). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะซึมเศร้าของเด็กวัยรุ่นในอำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะพยาบาลศาสตร์, สาขาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต.
- มะลิสสา งามศรี, นิตยา ตากวิริยนันท์, และศุภรา เชาว์ปรีชา. (2557). ผลของโปรแกรมการบำบัด ความ คิดและพฤติกรรมต่อภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนในเขต ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารพยาบาลสาร*, 41(4), 36-47.
- ยาใจ สิริธิมงคล, พวงเพชร เกษรสมุทร, นพพร ว่องสิริมาส และอาทิตย์ พรชัย โอว ยอง. (2559). *การพยาบาลจิตเวชศาสตร์ (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1)*. นครปฐม: สแกนอาร์ต.
- รุ่งทิพย์ กาศักดิ์. (2556). ปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น. *วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล*, 31(2), 38-48.
- รุ่งรัตน์ สุขะเดชะ. (2563). การอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทย: การทบทวนวรรณกรรมแบบ บูรณาการอย่างเป็นระบบ *วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ*, 43(1), 1-9.
- ฤทัยชนนี สิทธิชัย และธัญยากร ตุดเกื้อ. (2560). พฤติกรรมการรังแกบนโลกไซเบอร์ของเยาวชนใน สามจังหวัดชายแดนใต้. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 28(1), 86-99.
- วรพงษ์ วิไล , & เสริมศิริ นิลดำ. (2561). พฤติกรรมการรังแกกันผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดเชียงราย : กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 6 นครเชียงราย. *Journal of Communication Chiangrai Rajabhat University*, 1(2), 1-24
- วรภรณ์ ประทีปธีรานันต์. (2556). ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจต่อความสามารถใน การเผชิญปัญหาของผู้พยายามฆ่าตัวตาย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, คณะพยาบาลศาสตร์, สาขาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต.
- วริษฐา แซ่เจีย. (2563). ยืนมอง แต่ไม่ยื่นมือ: Bystander Effect. เมื่อผู้คนเห็นเหตุการณ์ แต่ไม่มีใคร ช่วยเหลือ. Retrieved from <https://thematter.co/social/bystander-effect-and-diffusion-of-responsibility/135061>
- วัฒนาวิ ศรีวัฒนพงศ์, & พิมพ์ภา ธาณินพงศ์. (2558). สื่ออิเล็กทรอนิกส์และอินเทอร์เน็ตที่มีต่อ พฤติกรรมการรังแกของนักเรียนในโรงเรียน เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ *วารสารการ สื่อสารและการจัดการ นิด้า*, 1(2), 128-144.
- วาสนา คำดี ทศนา ทวีคุณ และพัชรินทร์ นินทจันทร์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการ รังแกกันผ่านโลกไซเบอร์กับภาวะซึมเศร้าและพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นจังหวัดหนึ่ง เขต พื้นที่ภาคกลาง. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*, 35(1), 78-90.

- วาสนา ศีลางาม. (2561). อันตรายของการเสพติดสมาร์ทโฟน. *วารสาร มฉก.วิชาการ*, 22(44-43), 193-204.
- วิริย์อร จุมพระบุตร, และ โชษิตา ภาวสุทธิไพศิฐ. (2562). การศึกษาความเป็นไปได้ของการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกในการ ดูแลวัยรุ่นที่มีภาวะซึมเศร้าในชุมชน: การศึกษานำร่อง *วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย*, 28(1), 1-15.
- ศลักษณา กิตติพันธ์เศรษฐี. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเลี้ยงดูของบิดามารดา กับภาวะซึมเศร้าของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 4 ในโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามณฑลบุรี เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะสังคมศาสตร์, สาขาจิตวิทยาชุมชน.
- ศิวพร ปกป้อง และวิมลทิพย์ มุสิกพันธ์ และ. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมการกระทำความรุนแรง ทั้งทางกายภาพและการข่มขู่ทางเพศผ่านโลกโซเชียลของเยาวชนไทย. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: ปัญญา สมาพันธ์เพื่อการวิจัยความเห็นสาธารณะแห่งประเทศไทย
- ศุทธา เอื้ออภิสิริวงศ์. (2563). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว และภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น *วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย*, 28(3), 231-239.
- ศุภชัย ตู้กลาง, อรพรรณ ทองแดง, อธิศักดิ์ สาตรา และสุชีรา ภัทรายตุรรัตน. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะซึมเศร้าของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 57(3), 283-294
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2549). *จิตพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย (วัยรุ่น-วัยสูงอายุ)*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สร้อย ฤกษ์รัตนประทีป และอาจันต์ สงทับ. (2561). ครอบครัวแห่งกลาง. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสต์เทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 8(3), 13-19.
- สราวลี สุนทรวิจิตร, ภารภัทร เสงอุดมทรัพย์, ดวงใจ วัฒนสินธุ์, และ ภาคินี เดชชัยยศ. (2561). ปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 53-66.
- สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย และชมรมจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่นแห่งประเทศไทย. (2561). *คู่มือปฏิบัติการดูแลวัยรุ่นที่มีภาวะซึมเศร้า: สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์*.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2561). *ดีป้าเผยผลสำรวจพฤติกรรมออนไลน์ เด็กไทยเสี่ยงภัยคุกคาม 4 แบบ*. สืบค้นจาก <https://www.depa.or.th/th/article-view/4>.

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจการมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2564 (ไตรมาส2)*. สืบค้นจาก https://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/%E0%B8%94%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%99ICT/%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%84%E0%B9%82%E0%B8%99%E0%B9%82%E0%B8%A5%E0%B8%A2%E0%B8%B5%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%A7%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%99/2564/report_64.pdf
- สุวิพร ไฉไลสถาพร , อัจศรา ประเสริฐสิน และแววตา เตชาทวิวรรณ. (2560). ประสบการณ์และแนวทางการเผชิญปัญหาของเด็กและเยาวชนไทย ที่ตกเป็นเหยื่อการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ EXPERIENCES AND GUIDELINES OF COPING IN YOUNG THAI VICTIMS OF CYBERBULLYING. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*, 7(2), 215-231.
- สุภาวดี เจริญวานิช. (2560). การรังแกกันผ่านพื้นที่ไซเบอร์ : ผลกระทบและการป้องกันในวัยรุ่น Cyber Bullying: Impacts and Preventions in Adolescents. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 25(4), 639-345.
- อมรทิพย์ อมราภิบาล. (2559). เหยื่อการรังแกผ่านโลกไซเบอร์ในกลุ่มเยาวชน: ปัจจัยเสี่ยงผลกระทบต่อสุขภาพจิตและการปรึกษาบุคคลที่สาม. *วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา*, 14(1), 59-71.
- อรพรรณ ลีอนุวัตรชัย. (2556). *การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารี จำปากลาย. (2552). เมื่อต้องเติบโตใหญ่ห่างไกลพ่อแม่ ลูกของพ่อแม่ที่ย้ายถิ่น ในมุมมองของปู่ย่าตายาย. *ประชากรและสังคม*, 194-205.
- อิงอร แก้วแหวน. (2550). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นอำเภอลาดทิพย์ จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยบูรพา, คณะพยาบาลศาสตร์, สาขาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ, วชิระ ลาภบุญทรัพย์, และ ปยลัมพร หะวานนท. (2540). การใช้ CES-D ในการคัดกรองภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 42(1), 2-11.
- Azami MS, & Taremian F. Risk factors associated with cyberbullying, cybervictimization, and cyberbullying-victimization in Iran's high school students. . *Iran J Psychiatry*, 16(3), 343-352.
- Beck, A.T., & Alford, B.A., (2008). *Depression : Causes and Treatment (second edition)*: University of Pennsylvania Press.

- Beck, A.T. (1967). *Depression: Clinical, experimental, and theoretical aspects*: University of Pennsylvania .
- Beck A.T., Rush A.J., Shaw B.F., Emery, G. (1979). *Cognitive therapy of depression*. New York: Guilford.
- Beran, T.N., & Li Q. (2007). The Relationship between Cyberbullying and School Bullying. *The Journal of Student Wellbeing*, 1(2). doi:10.21913/JSW.v1i2.172
- Dadic, B. (2014). THE RELATIONSHIP BETWEEN ADOLESCENTS' VIEWS OF CYBER-BULLYING AND THEIR SELF-ESTEEM LEVELS. (Degree of Master of Social Work), Southern Connecticut State University
- Bronfenbrenner, U. (1974). Developmental research, public policy, and the ecology of childhood. *Child Development*, 45(1), 1 - 5.
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist*, 32(1), 515 - 531.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological Models of Human Development. *International Encyclopedia of Education*. 3(2): 37-43.
- Bronfenbrenner, U. (1995). *Developmental ecology through space and time: A future perspective*. In P. Moen, G. H. Elder & K. Luscher (Eds.), *Examining lives in context: Perspectives on the ecology of human development* (pp. 619-647). Washington, DC: American Psychological Association.
- Bronfenbrenner, U. (2005). *Making human beings human : Bioecological perspectives on human development*. Thousand Oaks, California: Sage.
- Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (2006). *The bioecological model of human development*. In W. Damon & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology, Vol. 1 : Theoretical models of human development* (6th ed.,pp.793-828). New York: Wiley.
- Buelga, S., Martínez-Ferre, B., & María-Jesús, C. (2017). Differences in family climate and family communication among cyberbullies, cybervictims, and cyber bully-victims in adolescents. *Computers in Human Behavior*, 76, 164-173. doi:10.1016/j.chb.2017.07.017

- Chaux, E, Velásquez, A.M, Schultze-Krumbholz, A., & H, S. (2016). Effects of the cyberbullying prevention program media heroes (Medienhelden) on traditional bullying. *Aggress Behavior*, 42(2), 157–165.
- Calvete, E., Orue, I., & Gamez-Guadix, M. (2016). Cyberbullying victimization and depression in adolescents: the mediating role of body image and cognitive schemas in a one-year prospective study. *European Journal of Criminal Policy and Research*, 22(1), 271–284.
- Cassidy, W., Jackson M., & Brown.K.N. (2009). Sticks and Stones Can Break My Bones, but How Can Pixels Hurt Me?: Students' Experiences with Cyber-Bullying. *School Psychology International*, 30(4), 383-402.
doi:10.1177/0143034309106948
- Craig, W., Harel-Frisch, Y., Fogel-Grinvald, H., Dostaler, S., Hetland, J., SimonsMorton, B., & et al. (2009). A cross-national profile of bullying and victimization among adolescents in 40 countries. *Journal of Public Health*, 54, 216 –224.
- DeSmet, A., Bourdeaudhuij, I. D., Walrave, M., & Vandebosch, H. (2019). Associations Between Bystander Reactions to Cyberbullying and Victims' Emotional Experiences and Mental Health. *Cyberpsychology behavior and social networking*, 22(10), 648-656. doi:10.1089/cyber.2019.0031
- Dehue F., Catherine B., & Trijntje V. (2008). Cyberbullying: youngsters' experiences and parental perception. *Cyberpsychol Behav*, 11(2), 217-223.
doi:10.1089/cpb.2007.0008
- Dooley, J. J., Pyzalski, J., & Cross, D. (2009). Cyberbullying versus face-to-face bullying: A theoretical and conceptual review. *Journal of Psychology*, 217(4), 182–188.
doi:10.1027/0044-3409.217.4.182
- Fisher, B. W., Gardella, J. H., & Tolon, A. R. (2016). Peer Cybervictimization Among Adolescents and the Associated Internalizing and Externalizing Problems: A Meta-Analysis. *J Youth Adolescence*, 45, 1727–1743. doi:10.1007/s10964-016-0541-z
- Faucher, F., Jackson, M., & Cassidy, E. M. (2014). Cyberbullying among University Students: Gendered Experiences, Impacts, and Perspectives. *Education Research International*, 2014, 1-10. doi:10.1155/2014/698545

- Eijnden, Meerkerk, G. J., Vermulst, A. A., & Spijkerman, R. (2008). Online Communication, Compulsive Internet Use, and Psychosocial Well-Being Among Adolescents: A Longitudinal Study. *Developmental Psychology*, 44(3), 655-665.
- Garber, J. (2006). The prevention of depressive symptoms in children and adolescents: A meta-analytic review. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 74(3), 401-415. doi:10.1037/0022-006X.74.3.401
- Gómez-Guadix, M., Orue, I., Smith, P. K., & Calvete, E. (2013). Longitudinal and reciprocal relations of cyberbullying with depression, substance use, and problematic internet use among adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 53, 446-452.
- Niu, G., Lian, S., Sun, X., Yang, X., Zhou, Z., & Yang, C. (2020). Mobile phone addiction and psychological distress among Chinese adolescents: The mediating role of rumination and moderating role of the capacity to be alone. *Journal of Affective Disorders*, 279, 701–710. doi:10.1016/j.jad.2020.10.005
- Gofin, R. & Avitzour, M., 2012, Traditional versus internet bullying in junior high school students, *Mater. Child Health J.* 16: 1625-1635.
- Guo, S. (2016). A Meta-Analysis of the Predictors of Cyberbullying Perpetration and Victimization. *Psychology in the Schools*, 53(4), 432-453.
- Hellfeldt, K., López-Romero, L., & Andershed, H. (2019). Cyberbullying and Psychological Well-being in Young Adolescence: The Potential Protective Mediation Effects of Social Support from Family, Friends, and Teachers. *Int J Environ Res Public Health*, 17(1). doi:10.3390/ijerph17010045
- Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2007). Offline Consequences of Online Victimization: School Violence and Delinquency. *Journal of School Violence*, 6(3), 89-112.
- Hinduja, S., & Patchin, J.W. (2010). Bullying, Cyberbullying, and Suicide. *Archives of Suicide Research*, 14(3), 206-221.
- Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2012). Cyberbullying: Neither an epidemic nor a rarity. *European Journal of Developmental Psychology*, 9(5), 539-543
doi:10.1080/17405629.2012.706448

- Janowsky, D. S. (2001). Introversion and extroversion: Implications for depression and suicidality. *Current Psychiatry Reports volume, 3*, 444–450
doi:10.1007/s11920-001-0037-7
- Kowalski, R. M.; Limber, Susan P.; & Agatston, Patricia W. (2008). *Cyber bullying:bullying in the digital age*. Massachusetts: Blackwell.
- Kowalski, R. M., & Limber. (2013). Psychological, Physical, and Academic Correlates of Cyberbullying and Traditional Bullying. *Journal of Adolescent Health, 53*(1), 13-20. doi:10.1016/j.jadohealth.2012.09.018
- Kowalski, R. M., Giumetti, G. W., Schroeder, A. N., & Lattanner, M. R. (2014). Bullying in the digital age: A critical review and meta-analysis of cyberbullying research among youth. *Psychological Bulletin, 140*, 1073–1137
- Labrague, L. (2014). Facebook use and adolescents' emotional states of depression, anxiety, and stress. *Health Science Journal, 8*(1), 80 - 89.
- Lazarus, R., & Folkman, S. (1984). *Stress, Appraisal, and Coping*. New York: Springer.
- Li, Q., Smith, P. K., & Cross, D. (2012). *Research Into Cyberbullying: Context*.
- Li, Q. (2007), Bullying in the new playground: Research into cyberbullying and cyber victimization, *Aust. J. Edu. Technol.* 23: 435-454.
- Liu, C., Liu, Z., & Yuan, G. (2020). The longitudinal influence of cyberbullying victimization on depression and posttraumatic stress symptoms: The mediation role of rumination *Journal of Health Psychology, 34*, 206-210.
doi:10.1016/j.apnu.2020.05.002
- Litwiller, B. J., & Brausch, A. M. (2013). Cyber Bullying and Physical Bullying in Adolescent Suicide: The Role of Violent Behavior and Substance Use. *Journal of Youth and Adolescence, 42*(5), 675-84. doi:10.1007/s10964-013-9925-5
- Machmutow, K., Perren , S., Sticca, F., & Alsaker, F. (2012). Peer victimisation and depressive symptoms: Can specific coping strategies buffer the negative impact of cybervictimisation? *Emotional and Behavioural Difficulties, 17*(3), 403-420. doi:10.1080/13632752.2012.704310
- Maurya, C., Muhammad, T., Dhillon, P., & Maurya, P. (2022). The effects of cyberbullying victimization on depression and suicidal ideation among

- adolescents and young adults: a three year cohort study from India. *BMC Psychiatry*, 22(599), 2-14. doi:10.1186/s12888-022-04238-x
- Mitchell, K. J., Ybrra, M., & Finkelhor, D. (2007). The Relative Importance of Online Victimization in Understanding Depression, Delinquency, and Substance Use. *Child Maltreatment*, 12(4), 314-324. doi:10.1177/1077559507305996
- National Institute of Mental Health [NIMH]. (2011). *Depression*. Washington: U.S. Government Printing Office.
- O'Brien, N., & Moules, T. (2010). The impact of cyber-bullying on young people's mental health. Chelmsford: Anglia Ruskin University. Retrieved from http://www.ncb.org.uk/media/111007/cyberbullying_report.pdf
- Ojanen T.T., Boonmongkon P., Samakkeekarom R., Samoh N., Cholratana M., & Guadamuz.E.T. (2015). Connections between online harassment and offline violence among youth in Central Thailand. *Child Abuse Negl*, 44, 159-169. doi:10.1016/j.chiabu.2015.04.001
- Perren S., & Eveline. (2010). Cyberbullying and traditional bullying in adolescence: Differential roles of moral disengagement, moral emotions, and moral values *European Journal of Developmental Psychology*, 9(2), 195-209. doi:10.1080/17405629.2011.643168
- Radliff K.M., Wang C., & Swearer S.M. (2016). Bullying and Peer Victimization: An Examination of Cognitive and Psychosocial Constructs. *J Interpers Violence*, 31(11), 1983-2005. doi:10.1177/0886260515572476
- Rey, L., Orts, C. Q., López, S. M., & Extremera, M. (2020). The relationship between personal resources and depression in a sample of victims of cyberbullying: comparison of groups with and without symptoms of depression. *Environmental Research and Public Health*, 17, 1-14. doi:10.3390/ijerph17249307
- Rice E, Petering R & Rhoades H. (2015). Cyberbullying perpetration and victimization among middle-schoolstudents. *American Journal of Public Health*, 105.
- Robin, M.K., & Susan, P.L. (2013). Psychological, physical, and academic correlates of cyberbullying and traditional bullying. *Adolesc. Health*, 53.

- Rodríguez-Enríquez, M., Bennasar-Veny, M., Leiva, A., Garaigordobil, M., & Yañez, A. M. (2019). Cybervictimization among secondary students: social networking time, personality traits and parental education *BMC Public Health*, 19, 1-7.
doi:10.1186/s12889-019-7876-9
- Romero-Acosta, K., Gómez-de-Regil, L., Lowe, G. A., Garth, L., & Gibson, R.C. (2021). Parenting Styles, Anxiety and Depressive Symptoms in Child/Adolescent. *International Journal of Psychological Research*, 14(1), 12-32.
doi:10.21500/20112084.4704
- Santrock, J.W. (2014). Adolescent. New York: McGraw-Hill Education.
- Selkie, E.M, Kota R, Chan Y-F, & Moreno, M. (2015). Cyberbullying, depression, and problem alcohol use in female college students: a multisite study. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 18, 79-86.
- Slonje, R., Smith, P.K, & Frisén A. (2013). The nature of cyberbullying, and strategies for prevention. *Computers in Human Behavior*, 29(1), 26-32.
doi:10.1016/j.chb.2012.05.024
- Slonje, R., & Smith, P.K. (2008). Cyberbullying: Another Main Type of Bullying? *Journal of Psychology*, 49, 147-154. doi:10.1111/j.1467-9450.2007.00611.
- Smith, P. K. (2012). *Cyberbullying and cyber aggression*. Goldsmiths: University of London.
- Steinberg, L., & Morris, A.S. (2001). Adolescent development. *Annual Review of Psychology*, 52(2), 83-110.
- Su, M. H., Chen, H. C., Lu, M. L., Feng, J., Chen, I. M., Wu, C. S., et al. (2017). Risk profiles of personality traits for suicidality among mood disorder patients and community controls. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 137(1), 30-38.
doi:10.1111/acps.12834
- Tokunaga, R. S. (2010). Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization. *Comp. Human Behav*, 26, 277-287.

- Tsaousis, I. (2016). The relationship of self-esteem to bullying perpetration and peer victimization among schoolchildren and adolescents: A meta-analytic review. *Aggression and Violent Behavior, 31*, 186-199. doi:10.1016/j.avb.2016.09.005
- Turliuc, M. N., Mairean, C., & Zamfir, M. B. (2020). The relation between cyberbullying and depressive symptoms in adolescence. The moderating role of emotion regulation strategies. *Computers in Human Behavior, 109*, 1-8. doi:10.1016/j.chb.2020.106341
- Underwood, M. K., & Ehrenreich, S. E. (2017). The power and the pain of adolescents' digital communication: Cyber victimization and the perils of lurking. *American Psychologist, 72*(2), 144-158. doi:doi.org/10.1037/a0040429
- Wang, J., Nansel, T. R., & Lannotti, R. J. (2011). Cyber and traditional bullying: Differential association with depression. *Journal of Adolescent Health, 48*(4), 415-417.
- Wang, Y., Shi, H., Wang, Y., Zhang, X., Wang, J., Sun, Y., et al. (2021). The association of different parenting styles among depressed parents and their offspring's depression and anxiety: a cross-sectional study. *BMC Psychiatry, 21*(495), 1-10. doi:10.1186/s12888-021-03512-8
- We Are Social. (2022). *Another year of bumper growth*. Retrieved from. <https://wearesocial.com/uk/blog/2022/01/digital-2022-another-year-of-bumper-growth-2/>
- Weber, N.L., & Pelfrey W.V. (2014). *Cyberbullying: Causes, Consequences, and Coping Strategies*. Texas: LFB Scholarly.
- Wright, M. F. (2016). *A Social-Ecological Approach to Understanding Cyberbullying Involvement*. New York: Nova Science.
- Chu, Fan, Liu, & Zhou. (2018). Cyberbullying victimization and symptoms of depression and anxiety among Chinese adolescents: Examining hopelessness as a mediator and self-compassion as a moderator. *Computers in Human Behavior, 86*, 377-386.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

1. แพทย์หญิงเบญจพร ตันตสุติ	ตำแหน่งจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น
โรงพยาบาลนวมารมย์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศรี ทวีคุณ	ตำแหน่งอาจารย์
สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต
คณะแพทยศาสตร์ โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี
มหาวิทยาลัยมหิดล
3. คุณนรพันธ์ ทองเชื่อม	ตำแหน่งนักจิตวิทยาเด็กและวัยรุ่น
มีรักคลินิก

ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1.การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

เครื่องมือ	จำนวนข้อคำถาม	Cronbach's alpha (n=30)
1.แบบประเมินอาการซึมเศร้า	20	0.904
2.แบบประเมินการเห็นคุณค่าในตนเอง	10	0.828
3. แบบประเมินความสามารถในการเผชิญปัญหา	40	0.837
4. แบบประเมินรูปแบบการเรียนรู้	32	0.950
5.แบบประเมินรูปแบบการเลี้ยงดู	32	0.846
6.แบบประเมินสัมพันธภาพในครอบครัว	16	0.830
7.แบบประเมินความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน	12	0.827
8.แบบประเมินการสนับสนุนทางสังคม	15	0.926
9.แบบประเมินการติดต่อสังคมออนไลน์	16	0.917

2. การหาความตรงของเครื่องมือ

แบบสอบถาม	ค่าความตรงของแบบสอบถาม
1. แบบสอบถามประสบการณ์การถูกกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต	0.88
2. แบบประเมินอาการซึมเศร้า	1.00
3. แบบประเมินการเห็นคุณค่าในตนเอง	1.00
4. แบบประเมินความสามารถในการเผชิญปัญหา	1.00
5. แบบประเมินรูปแบบการเรียนรู้	1.00
6. แบบประเมินรูปแบบการเลี้ยงดู	1.00
7. แบบประเมินสัมพันธภาพในครอบครัว	1.00
8. แบบประเมินความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน	1.00
9. แบบประเมินการสนับสนุนทางสังคม	0.86
10. แบบประเมินการติดต่อสังคมออนไลน์	1.00

ภาคผนวก ข
ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

(สำหรับคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง)

เรื่อง ปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระราน
ทางไซเบอร์

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสบการณ์การถูกกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต
ประกอบด้วยข้อคำถาม 9 ข้อ ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถามและให้ความร่วมมือ

นางสาวอัญชลี จีรัตน์

นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

แบบสอบถามประสบการณ์การถูกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต

ขอให้นักเรียนตอบคำถาม โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับตัวของผู้เรียนมากที่สุด

ข้อคำถาม	ไม่เคย	เคย น้อย มาก	เคย บาง ครั้ง	เคย บ่อย ครั้ง	ตลอด เวลา
ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา บ่อยแค่ไหนที่					
1. เคยพบว่ามีผู้อื่นโพสต์ หรือแชร์บางสิ่งที่ยาบคายต่อฉัน หรือทำให้ฉันอับอายในอินเทอร์เน็ต					
2. เคยได้รับข้อความจากใครบางคนที่ยพยายามทำให้ฉันเสียใจ ผ่านทางอินเทอร์เน็ต					
3. เคยพบว่ามีรูปภาพหรือวิดีโอที่ทำให้ฉันอับอายหรือ ไม่อยากจะให้คนอื่นเห็น ถูกโพสต์หรือแชร์ภายในอินเทอร์เน็ต					
4.					
5.					
9.					

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย
(สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล)
เรื่อง ปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกกระราน
ทางไซเบอร์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษางานวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถาม ทั้งหมด 10 ชุด ได้แก่

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล	16 ข้อ
2. แบบประเมินอาการซึมเศร้า	20 ข้อ
3. แบบประเมินการเห็นคุณค่าในตนเอง	10 ข้อ
4. แบบประเมินความสามารถในการเผชิญปัญหา	40 ข้อ
5. แบบประเมินรูปแบบการเรียนรู้	32 ข้อ
6. แบบประเมินรูปแบบการเลี้ยงดู	32 ข้อ
7. แบบประเมินสัมพันธภาพในครอบครัว	16 ข้อ
8. แบบประเมินความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน	12 ข้อ
9. แบบประเมินการสนับสนุนทางสังคม	15 ข้อ
10. แบบประเมินการติดสื่อสังคมออนไลน์	16 ข้อ
รวมข้อคำถามทั้งหมด	209 ข้อ

2. คำตอบของท่านจะนำเสนอในภาพรวม และแบบสอบถามแต่ละชุดจะเก็บไว้เป็นความลับ และท่านมีสิทธิ์ยกเลิกการตอบแบบสอบถามได้ทุกเมื่อ โดยไม่มีผลกระทบต่อการเรียนและสิทธิต่างๆ ที่ควรได้รับจากโรงเรียน

3. ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูล และนำผลที่ได้รับไปใช้ประโยชน์สำหรับการค้นหาสาเหตุและการป้องกันการเกิดอาการซึมเศร้าต่อไป

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถามและให้ความร่วมมือ

นางสาวอัญชลี จิรัตน์

นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตัวท่าน

โปรดตอบแบบสอบถามโดยทำเครื่องหมาย ☒ หรือเติมคำลงในช่องว่างตามข้อคำถามที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

2. อายุ

3. กำลังศึกษาระดับ

☐ ม.1 ☐ ม.2 ☐ ม.3

4.

5.

6.

7.

15.

2. แบบประเมินอาการซึมเศร้าในวัยรุ่น (CES-D)

นักเรียนมีความรู้สึกดังต่อไปนี้บ่อยเพียงใดใน 2 สัปดาห์ กรุณา ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด

ในระยะ 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา	ไม่เลย (< 1 วัน)	นานๆ ครั้ง (1-2 วัน)	บ่อยๆ (3-4 วัน)	ตลอดเวลา (5-7 วัน)
1. ฉันรู้สึกหงุดหงิดง่าย				
2. ฉันรู้สึกเบื่ออาหาร				
3. ฉันไม่สามารถเอาความเศร้าออก จากใจได้ แม้ จะมีคนคอยช่วยเหลือก็ ตาม				
4.....				
5.....				
20.....				

3. แบบประเมินการเห็นคุณค่าในตนเอง

ขอให้นักเรียนตอบคำถาม โดยใช้เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับตัวของนักเรียนมากที่สุด

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
1. โดยทั่วไปฉันรู้สึกพอใจตนเอง				
2. บ่อยครั้งที่ฉันคิดว่าตัวเองไม่มีอะไรดีเลย				
3. ฉันรู้สึกว่าตัวเองก็มีอะไรดีๆ เหมือนกัน				
4.				
5.				
10.				

4. แบบประเมินการเผชิญปัญหา

ขอให้นักเรียนตอบคำถาม โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับตัวของคุณเรียนมากที่สุด

ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
1. ฉันกังวลกับปัญหา จนไม่สามารถทำอย่างอื่นได้					
2. เมื่อฉันถูกกระตุ้นให้รู้สึกโกรธจะแสดงอารมณ์โกรธออกมาทันที					
3. ฉันระบายความรู้สึกที่กดดันออกมา โดยบ่นเสียงดังกับคนอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง					
4.					
5.					
40.					

5. แบบประเมินรูปแบบการเรียนรู้

ขอให้นักเรียนตอบคำถาม โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับตัวของคุณเรียนมากที่สุด

ข้อความ	เป็น	ค่อนข้างเป็น	ไม่แน่ใจ	ค่อนข้างจะไม่เป็น	ไม่เป็น
1. ฉันชอบสังเกตสิ่งต่างๆ อย่างพิถีพิถัน					
2. ฉันชอบการลงมือทำ เพื่อให้ได้ผลจริงด้วยตนเอง					
3. ฉันมักตัดสินใจสิ่งต่างๆ โดยใช้หลักเหตุผล					
4.					
5.					
40.					

6. แบบประเมินรูปแบบการเลี้ยงดู

ขอให้นักเรียนตอบคำถาม ใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับรูปแบบการเลี้ยงดูของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ใช้ในการอบรมเลี้ยงดูนักเรียนตามความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อคำถาม	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1. พ่อแม่มีความคาดหวังในอนาคตของฉัน				
2. พ่อแม่บังคับให้ฉันทำตามความต้องการของท่าน				
3. ฉันไม่สามารถเลือกในสิ่งที่ฉันต้องการหากพ่อแม่ไม่เห็นชอบ				
4.				
5.				
32.				

7. แบบประเมินสัมพันธภาพในครอบครัว

ขอให้นักเรียนตอบคำถาม โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับตัวของนักเรียนมากที่สุด

ข้อคำถาม	เป็นจริงที่สุด	เป็นจริงปานกลาง	เป็นจริงเล็กน้อย	ไม่เป็นความจริง
1. สมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่รู้ว่าฉันชอบและต้องการอะไร				
2. เมื่อฉันมีปัญหาฉันได้รับความสนใจและเอาใจใส่จากคนในครอบครัว				
3. สมาชิกในครอบครัวเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อฉัน				
4.				
5.				
16.				

8. แบบประเมินความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน

ขอให้นักเรียนตอบคำถาม โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับตัวของผู้เรียนมากที่สุด

ข้อคำถาม	เกือบ ทุกครั้ง	บ่อยๆ	บางครั้ง	นานๆ ครั้ง	ไม่เคย
1. ฉันใช้เวลาส่วนใหญ่ไปเที่ยวสนุกสนานกับเพื่อนๆ					
2. ฉันบอกความลับของฉันให้เพื่อนฟัง					
3. ฉันมีความสุขเมื่อได้พูดคุยหรือทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับเพื่อน					
4.					
5.					
12.					

9. แบบประเมินการสนับสนุนทางสังคม

ขอให้นักเรียนตอบคำถาม โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับตัวของผู้เรียนมากที่สุด

ข้อคำถาม	เป็น จริง น้อย ที่สุด	เป็น จริง น้อย	เป็น จริง มาก	เป็น จริง มากที่สุด
1. พ่อแม่ให้กำลังใจฉัน เวลาที่ฉันรู้สึกท้อใจ				
2. พ่อแม่แสดงความรู้สึกพอใจ ที่ได้ใกล้ชิดกับฉัน				
3. เมื่อเกิดความผิดพลาดในชีวิต ฉันมั่นใจว่าจะได้รับการช่วยเหลือจากพ่อแม่				
4.				
5.				
15.				

10. แบบประเมินการติดสื่อบังคมออนไลน์

ขอให้นักเรียนตอบคำถาม โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับตัวของผู้เรียนมากที่สุด ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา

ข้อคำถาม	ไม่ใช่ เลย	ไม่น่า ใช่	น่าจะ ใช่	ใช่เลย
ตั้งแต่ฉันใช้สื่อบังคมออนไลน์.....				
1. ฉันใช้สื่อบังคมออนไลน์ทุกครั้ง ทันทีที่ว่าง หรือมีโอกาส				
2. ฉันใช้สื่อบังคมออนไลน์ทันทีที่ตื่นนอน				
3. ฉันรู้สึกว่ เวลาว่างของฉันหมดไปกับการใช้สื่อบังคมออนไลน์				
4.				
5.				
16.				

ภาคผนวก ค

เอกสารเอกสารอนุมัติจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์
ห้อง 110 ชั้น 1 อาคารปิยชาติ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง
จ.ปทุมธานี 12121 โทรศัพท์: 0-2986-9213 ต่อ 7358 E-mail: ecsctu3@staff.tu.ac.th

ScF 03_01

COA No. 130/2564

ใบรับรองโครงการวิจัย

รหัสโครงการวิจัย : 125/2564
ชื่อโครงการวิจัย : ปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์
: FACTORS PREDICTING DEPRESSIVE SYMPTOMS OF CYBERBULLYING VICTIMS IN MIDDLE - SCHOOL STUDENTS
ผู้วิจัยหลัก : นางสาวอัญชลี จีรัตน์
หน่วยงาน : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์ ได้พิจารณา โดยใช้หลักของ Declaration of Helsinki, the Belmont report, CIOMS guidelines และ the International practice (ICH-GCP) อนุมัติให้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวได้

ลงนาม.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.เกศกรหญิง จินดา หวังบุญสกุล)
ประธานคณะกรรมการฯ

ลงนาม.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ลักขณา เหล่าเกียรติ)
กรรมการและเลขานุการฯ

วันที่รับรอง: 14 ธันวาคม 2564

วันหมดอายุ: 13 ธันวาคม 2565

กำหนดส่งรายงานความก้าวหน้า: 14 พฤศจิกายน 2565

เอกสารที่คณะกรรมการรับรอง

- 1) โครงการวิจัย
- 2) ประวัติผู้วิจัย
- 3) ข้อมูลสำหรับประชากร/กลุ่มตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยและใบยินยอมของประชากร/กลุ่มตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
- 4) แบบสอบถามที่ใช้ในการคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง
- 5) แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ภาคผนวก ค (ต่อ)

เอกสารเอกสารอนุมัติจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มธ. สาขาวิทยาศาสตร์ โทร.02-986-9213 ต่อ 7358

ที่ อว 67.04.2/(ECSc)094

วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2565

เรื่อง แจ้งผลการพิจารณาส่วนแก้ไขเพิ่มเติมโครงการวิจัย

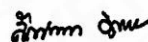
เรียน นางสาวอัญชลี จิรัตน์

ตามที่ ท่านได้ขอแก้ไขเพิ่มเติมโครงการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์” รหัสโครงการวิจัยที่ 125/2564 โดยขอปรับเปลี่ยน

1. สถานที่เก็บรวบรวมข้อมูล
2. ขอบเขตของโครงการวิจัย
3. เกณฑ์การคัดเข้า
4. การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
5. เอกสารให้ข้อมูลและแสดงความยินยอมสำหรับอาสาสมัครวิจัยเด็กอายุ 12 ปี (ScF 05_04)

บัดนี้ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มธ. สาขาวิทยาศาสตร์ ได้พิจารณาโครงการวิจัยของท่าน ส่วนที่ขอแก้ไขเพิ่มเติม และมีมติอนุมัติโครงการวิจัยที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2565

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการต่อไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.ลักษณา เหล่าเกียรติ)

กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มธ. สาขาวิทยาศาสตร์

ภาคผนวก ง
เอกสารขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม

รับที่ 125 วันที่ 18 ต.ค. 2565 เวลา 13:21 น.

รับที่ 125 วันที่ 18/10/65 เวลา 13:21 น.

ที่ อว ๖๗.๓๔/คช. ๑๒๒๐

คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๒๑

๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยและทดลองเครื่องมือเพื่อการวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม
สิ่งที่แนบมาด้วย ๑. โครงการวิจัยฉบับย่อ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวอัญชลี จิรัตน์ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กำลังดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกกระหนทางโซเชียล" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการสำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นุชนาถ บรรทมพร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะพยาบาลศาสตร์ ใ้ข้ขออนุญาตให้ นางสาวอัญชลี จิรัตน์ ใช้สถานที่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ณ ห้องประชุมและสถานที่ที่สามารถทำกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งได้รับการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์ COA No. ๑๒๕/๒๕๖๔

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จะเป็นพระคุณยิ่ง
จ. ชัยวัฒน์ วัชรกุล ๑๐๗๑๒๒๒
ข้อมูลเพื่อการศึกษาและทดลองเครื่องมือวิจัย
เพื่อทำวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการเห็นควรมอบ
☒ บริหารวิชาการ ☐ บริหารงบประมาณ
☐ บริหารงานบุคคล ☐ บริหารทั่วไป
อื่นๆ

18 ต.ค. 2565
ผู้อำนวยการโรงเรียน

โทรศัพท์. ๐๒-๔๘๖-๔๒๑๓ ต่อ ๗๓๖๘
โทรสาร. ๐๒-๕๑๖-๕๓๘๑

สำเนาเรียน
โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคมลงชื่อ

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นางสาวอัญชลี จิรัตน์ โทรศัพท์มือถือ ๐๘๒-๘๙๕-๕๓๕๖

ทราบ
ตามเสนอ
ด้วยใจดี
ตามนโยบาย
(รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวรัตน์ มัชฌิม)
รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์

ทราบ
นางสาวอัญชลี จิรัตน์
95/๑๑/๖๕

ภาคผนวก ง (ต่อ)
เอกสารขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม

ที่ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลและทดลองเครื่องมือเพื่อการวิจัย

รับที่ ๐๒ / ๒๕๖๕

รับที่ ๑๐ ก.พ. ๒๕๖๕

เวลา ๑๕.๕๗ น.

จาก.....

วิทยาการ

รับที่ ๖๒๔

รับที่ ๑๑ ก.พ. ๒๕๖๕

เวลา ๑๑:๐๓ น.

รับที่ ๐๒๔

รับที่ ๑๐/๑๑/๒๕๖๕

เวลา ๑๑:๑๖ น.

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม

- สิ่งที่แนบมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย (สำหรับคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง) จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย (สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล) จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กำลังดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกกระหนทางไซเบอร์” ซึ่งได้รับการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์ COA No. ๑๒๕/๒๕๖๕

ในการนี้งานวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงขออนุญาตให้ นางสาวอัญชลี จีรัตน์ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต เข้าเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับชั้นละ ๑๐๐ คน รวมจำนวนทั้งหมด ๓๐๐ คน ในช่วงเวลาชั่วโมงเรียนคั่นคว่ำอิสระ ระหว่างวันที่ ๑๔-๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕

๒๑ - ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณา

ลงชื่อ อัญชลี จีรัตน์

(นางสาวอัญชลี วิชากร)

หัวหน้า งานวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

เรียน ผู้อำนวยการ

เพื่อโปรด (✓) พิจารณา (✓) ทราบ และ

เห็นควร พิจารณาอนุญาต

๑๑ ก.พ. ๒๕๖๕

- อมร วิชากร

- อมร วิชากร

๑๑ ก.พ. ๒๕๖๕

ภาคผนวก จ

เอกสารข้อมูลและเอกสารพิทักษ์สิทธิสำหรับอาสาสมัครวิจัย

ScF 05_01

Protocol Amendment ๗ 25 / 25 6 4

เอกสารข้อมูลสำหรับอาสาสมัครวิจัย

ชื่อโครงการวิจัย ปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์

ชื่อโครงการวิจัย FACTORS PREDICTING DEPRESSIVE SYMPTOMS OF CYBERBULLYING VICTIMS IN MIDDLE - SCHOOL STUDENTS

ผู้วิจัย นางสาวอัญชลี จีรัตน์

สถานที่ติดต่อ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต เลขที่ 99 หมู่ที่ 18

ถนนพหลโยธิน ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12121 โทรศัพท์มือถือ

อีเมล anchalee049@nurse.tu.ac.th

อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร. นุชนาถ บรรทมพร

สถานที่ติดต่อ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต เลขที่ 99 หมู่ที่ 18

ถนนพหลโยธิน ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12121

โทรศัพท์ที่ทำงาน 02-9869213 ต่อ 7384 โทรศัพท์มือถือ

อีเมล nuchanart@nurse.tu.ac.th

แหล่งทุนวิจัย ไม่มี

ท่านได้รับเชิญให้เข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ เนื่องจากท่าน เป็นผู้ที่เคยหรือกำลังประสบกับปัญหาการถูกระรานทางไซเบอร์ (การถูกการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต) ซึ่งอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 12- 16 ปี และได้รับการประเมินด้วยแบบสอบถามประสบการณ์การถูกกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต โดยตอบในระดับเคยขึ้นไปอย่างน้อย 1 ข้อ จากจำนวน 9 ข้อ โครงการวิจัยนี้จะคัดเลือกผู้ที่เหมาะสมเข้าร่วมการศึกษเป็นจำนวนทั้งสิ้น 300 คน จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 (ปทุมธานี สระบุรี) ก่อนที่ท่านจะตัดสินใจว่าจะเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้หรือไม่ โปรดใช้เวลาในการอ่านเอกสารฉบับนี้อย่างละเอียดรอบคอบ ซึ่งจะช่วยให้ท่านเข้าใจสิ่งต่างๆ ที่ท่านจะมีส่วนร่วมในโครงการและท่านสามารถสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมหรือข้อมูลที่ไม่ชัดเจนได้ตลอดเวลา ผู้วิจัยขอเน้นว่าการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ วิจัยนี้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของท่าน (ดูกรอบที่ 1) หากท่านไม่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ จะไม่มีผลใดๆ ต่อผลการเรียนและสิทธิต่างๆ ที่ได้รับจากโรงเรียน โดยท่านจะได้รับกาดูแลตามปกติของโรงเรียนซึ่งเป็นการดูแลตามมาตรฐาน (ดูกรอบที่ 2)

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์
อนุมัติ 9 FEB 2022

1

ภาคผนวก จ (ต่อ)

เอกสารข้อมูลและเอกสารพิทักษ์สิทธิสำหรับอาสาสมัครวิจัย

ScF 05_01

กรอบที่ 1 การเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของท่าน	
▪ ท่านสามารถปฏิเสธการเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ได้ ▪ ท่านสามารถถอนตัว (ถอนความยินยอม) จากโครงการนี้เมื่อใดก็ได้ โดยจะไม่กระทบต่อผลการเรียนและสิทธิต่างๆ ที่ควรได้รับจากโรงเรียน	
กรอบที่ 2 ทางเลือกสำหรับแนวทางการรักษาในกรณีที่ท่านไม่เข้าร่วมโครงการวิจัยนี้	
- ได้รับการดูแลตามปกติของทางโรงเรียน	ได้แก่ การเรียนการสอนปกติ สิทธิต่างๆ ที่ควรได้รับตามปกติ เช่น ทุนการศึกษา เป็นต้น และสามารถร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ของทางโรงเรียนได้ตามปกติ ทั้งนี้ไม่มีผลกระทบต่องผลการเรียนใดๆ

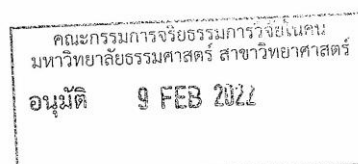
ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

จากสถิติของการใช้อินเทอร์เน็ตจากทั่วโลก โดยจากการศึกษาของคณะวีอาโซเซียล (We Are Social) พบว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจำนวน 4.54 พันล้านคน จากจำนวนประชากรทั่วโลก 7.75 พันล้านคน คิดเป็นร้อยละ 59 ของประชากรทั่วโลก และพบว่าประเทศไทยมีอัตราการใช้อินเทอร์เน็ตสูงเป็นอันดับที่ 5 ของโลก และจากสถิติการใช้อินเทอร์เน็ตในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2558 – 2562 ในประเทศไทยพบ พบว่า มีผู้ใช้ อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 39.3 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 66.7 ในปี 2562 นอกจากนี้ในปีพ.ศ. 2562 พบว่ากลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุด คือ อายุระหว่าง 15 - 19 ปี คิดเป็นร้อยละ 97 ซึ่งมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าวัยรุ่นไทยมีการใช้อินเทอร์เน็ตสูงถึงร้อยละ 98 ซึ่งมากกว่าค่าเฉลี่ยโลกถึงร้อยละ 12 จากสถิติข้างต้นแสดงให้เห็นว่าแนวโน้มการใช้เทคโนโลยี การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มวัยรุ่นที่เพิ่มมากขึ้น และยังคงมีแนวโน้มการใช้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ผลจากการใช้อินเทอร์เน็ตที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นนำมาสู่พฤติกรรมและการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งเรียกว่า “การกระทำความผิดทางไซเบอร์ (Cyberbullying)” ซึ่งถือเป็นพฤติกรรมก้าวร้าว หรือการกระทำที่เป็นอันตรายที่ตั้งใจกระทำซ้ำๆ ในรูปแบบต่างๆ เช่น ใส่ร้ายป้ายสี การใช้คำหยาบคาย หรือการส่งข้อมูลลับ เพื่อทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานทางจิตใจ รู้สึกอับอาย รู้สึกเครียด สูญเสียความมั่นใจในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาอารมณ์ที่รุนแรง นอกจากนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้นยังมีความรุนแรงมากกว่าการรังแกรูปแบบอื่น ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านด้านสังคมและการปฏิบัติสัมพันธ์ และสามารถนำไปสู่การทำร้ายร่างกาย และการฆ่าตัวตายได้

จากการศึกษาพฤติกรรมกระทำความผิดทางไซเบอร์ ทั้งในต่างประเทศและประเทศไทย พบว่าในช่วงอายุระหว่าง 12-15 ปี ซึ่งเป็นเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเสี่ยงที่สุดในการเกิดพฤติกรรมกระทำความผิดทางไซเบอร์ และจะค่อยๆ ลดลงเมื่ออายุ 16 ปีขึ้นไป นอกจากนี้มีการศึกษาในระยะยาว พบว่า การกระทำความผิดทางไซเบอร์มีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการซึมเศร้า เนื่องจากการกระทำความผิดทางไซเบอร์มีความแตกต่างจากรังแกรูปแบบอื่น ได้แก่ มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องในการแสดงพฤติกรรมรังแกผู้อื่น และผู้ถูกระราน

2

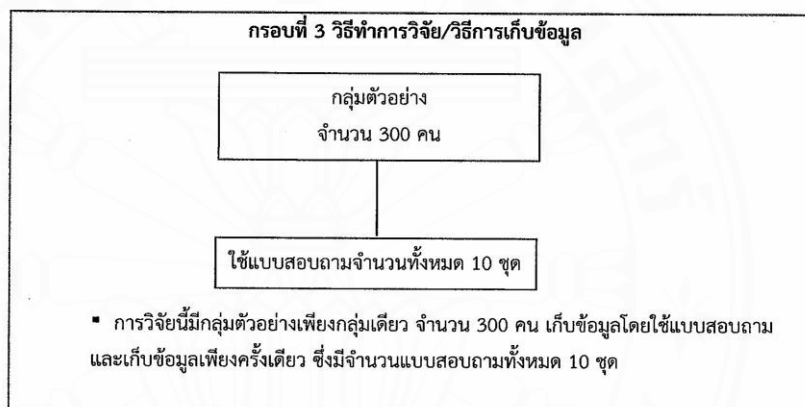
ภาคผนวก จ (ต่อ)

เอกสารข้อมูลและเอกสารพิทักษ์สิทธิสำหรับอาสาสมัครวิจัย

ScF 05_01

ทางไซเบอร์ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ และสามารถถูกระงับได้ตลอดเวลาและมีผู้ร่วมรับรู้ในวงกว้างผ่านทางไซเบอร์ อันนำมาสู่ผลกระทบด้านจิตใจที่แตกต่างกัน ทำให้วัยรุ่นกลุ่มนี้ มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดอาการซึมเศร้าสูง

ดังนั้นการป้องกันการเกิดอาการซึมเศร้าในวัยรุ่นกลุ่มนี้จึงมีความสำคัญ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาอาการซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ และการค้นหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ขึ้น ซึ่งถือเป็นวิธีการหนึ่งที่จะสามารถช่วยค้นหาอาการซึมเศร้าในกลุ่มนี้ได้ และสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมช่วยเหลือการถูกระรานทางไซเบอร์ในอนาคตได้

การศึกษานี้ใช้ระยะเวลาประมาณ 60 – 90 นาทีในการเข้าร่วมโครงการของผู้เข้าร่วมการวิจัย หากท่านตัดสินใจเข้าร่วมโครงการนี้ ผู้วิจัยขอให้ท่านปฏิบัติตามตารางการศึกษา (ดูกรอบที่ 4)

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์
อนุมัติ 9 FEB 2022

ภาคผนวก จ (ต่อ)

เอกสารข้อมูลและเอกสารพิทักษ์สิทธิ์สำหรับอาสาสมัครวิจัย

ScF 05_01

กรอบที่ 4 ขั้นตอนการทำวิจัยในอาสาสมัครวิจัย

แบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 10 ชุด
(209 ข้อ)

ชุดที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล	16 ข้อ ประมาณ 10 นาที
ชุดที่ 2 แบบประเมินอาการซึมเศร้า	20 ข้อ ประมาณ 10 นาที
ชุดที่ 3 แบบประเมินการเห็นคุณค่าในตนเอง	10 ข้อ ประมาณ 5 นาที
ชุดที่ 4 แบบประเมินความสามารถในการเผชิญปัญหา	40 ข้อ ประมาณ 15 นาที
ชุดที่ 5 แบบประเมินรูปแบบการเรียนรู้	32 ข้อ ประมาณ 15 นาที
ชุดที่ 6 แบบประเมินรูปแบบการเลี้ยงดู	32 ข้อ ประมาณ 12 นาที
ชุดที่ 7 แบบประเมินสัมพันธภาพในครอบครัว	16 ข้อ ประมาณ 7 นาที
ชุดที่ 8 แบบประเมินความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน	12 ข้อ ประมาณ 5 นาที
ชุดที่ 9 แบบประเมินการสนับสนุนทางสังคม	15 ข้อ ประมาณ 7 นาที
ชุดที่ 10 แบบประเมินการติดสื่อสังคมออนไลน์	16 ข้อ ประมาณ 7 นาที

ผู้วิจัยจะเข้าถึงอาสาสมัครโดยในช่วงรับอาสาสมัครวิจัยผ่านครูประจำชั้น โดยขอความร่วมมือจากครูประจำชั้นในการประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยให้กับนักเรียนและผู้ปกครอง เช่น ไลน์กลุ่มนักเรียน และไลน์กลุ่มผู้ปกครอง และในช่วงเก็บข้อมูลจะทำการเก็บข้อมูลที่โรงเรียน (On site) โดยเลือกเป็นช่วงนอกเวลาเรียน หรือช่วงเวลาที่พักโรงเรียนจัดเตรียมไว้ให้ตามความเหมาะสม

- ห้องสำหรับตอบแบบสอบถามเป็นห้องที่โรงเรียนจัดให้ ซึ่งมีลักษณะเป็นห้องเงียบสงบ มีความเป็นส่วนตัว และไม่สามารถถูกรบกวนจากสิ่งแวดล้อมภายนอกได้ในขณะตอบแบบสอบถาม
- ปฏิบัติตามมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ดังนี้
 - 1) จัดเตรียมจุดคัดกรองวัดอุณหภูมิก่อนเข้าห้องตอบแบบสอบถาม และมีจุดสำหรับวางแอลกอฮอล์ล้างมืออย่างเพียงพอ
 - 2) จัดเป็นรูปแบบกลุ่มย่อย (Small Bubble) หรือตามที่โรงเรียนจัดเตรียมให้ โดยมีการเว้นระยะห่างระหว่างบุคคลอย่างน้อย 1-2 เมตร
 - 3) สวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา
- แบบสอบถาม ประกอบด้วยทั้งหมดจำนวน 10 ชุด รวมข้อคำถามทั้งหมด 209 ข้อ แต่ละชุดจะใช้ระยะเวลาโดยประมาณดังแผนผังข้างต้น
- ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะแจกแบบสอบถามทีละชุด โดยจะให้ทุกคนทำแบบสอบถามไปพร้อมๆ กัน
- นักเรียนสามารถอ่านและตอบแบบสอบถามได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้แต่ละข้อคำถามจะมีผู้ช่วยวิจัยช่วยอ่านแบบสอบถามในแต่ละข้ออย่างช้าๆ และมีการอ่านทวนซ้ำ 1 ครั้ง
- หากไม่เข้าใจ สามารถยกมือขึ้นเพื่อขอคำอธิบายข้อมูลเพิ่มเติมได้ โดยสามารถทำได้ภายหลังที่ผู้ช่วยวิจัยได้ทำการอ่านทวนซ้ำ 1 ครั้งจบแล้ว

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์

อนุมัติ 9 FEB 2022

ภาคผนวก จ (ต่อ)

เอกสารข้อมูลและเอกสารพิทักษ์สิทธิ์สำหรับอาสาสมัครวิจัย

ScF 05_01

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์ และเพื่อศึกษาปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์

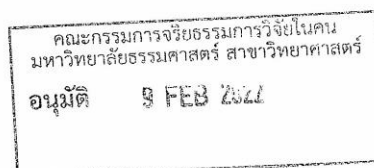
ผู้วิจัยได้สรุปผลข้างเคียง/ความเสี่ยง และการป้องกัน/การรักษา จากการเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ไว้ใน กรอบที่ 5

กรอบที่ 5 ผลข้างเคียงหรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้จากการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครวิจัย และแนวทางการป้องกัน/รักษา	
ผลข้างเคียง/ความเสี่ยง	การป้องกัน/การรักษา
โครงการวิจัยนี้ มีความเสี่ยงไม่มากกว่าความเสี่ยงในชีวิตประจำวัน เนื่องจากการวิจัยที่มีลักษณะให้อาสาสมัครวิจัยตอบแบบสอบถาม และไม่มีกรกระทำที่ เกี่ยวข้องกับร่างกายของอาสาสมัครวิจัย ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลอาสาสมัครวิจัย อาจเกิดความเครียด ความวิตกกังวล หรือไม่สบายใจ รวมถึงมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้	- คอยสังเกตพฤติกรรม และหากมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง จะเข้าไปให้การช่วยเหลือทันที - แนะนำเทคนิคการผ่อนคลายความเครียดต่างๆ เช่น การฝึกหายใจ - ให้อาสาสมัครวิจัยได้ระบายความรู้สึก และนั่งอยู่เป็นเพื่อน หากมีความเครียดหรือไม่สบายใจ - หากอาสาสมัครวิจัยได้รับผลกระทบอันเนื่องมาจากโครงการวิจัย ผู้วิจัยจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้น โดยทำการส่งต่อเพื่อการรักษาที่โรงพยาบาลตามความเหมาะสม

ผู้วิจัยได้สรุปประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ไว้ใน กรอบที่ 6

กรอบที่ 6 ประโยชน์ที่จะคาดว่าจะได้รับจากการเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้	
ประโยชน์ทางตรง	ประโยชน์ทางอ้อม
- ได้ประเมินอาการซึมเศร้าของตนเอง - ได้ค้นหาสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดอาการซึมเศร้าของตนเอง	- ได้ทราบถึงสาเหตุหรือปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเกิดอาการซึมเศร้า - สามารถนำไปพัฒนาโปรแกรมการช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาการถูกระรานทางไซเบอร์

ผู้วิจัยสรุปแนวทางการปฏิบัติหรือการดูแลต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการวิจัยไว้ใน กรอบที่ 7

ภาคผนวก จ (ต่อ)
เอกสารข้อมูลและเอกสารพิทักษ์สิทธิ์สำหรับอาสาสมัครวิจัย

ScF 05_01

กรอบที่ 7 สถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการวิจัย	
สถานการณ์	แนวทางการปฏิบัติ
หากท่านถอนความยินยอมระหว่างการวิจัย	สามารถถอนตัว (ถอนความยินยอม) จากโครงการนี้เมื่อใดก็ได้ โดยจะไม่กระทบต่อผลการเรียน และจะยังคงได้รับสิทธิตามปกติในการดูแลของโรงเรียน

หลังจากจบโครงการ ท่านจะได้รับการดูแลตามมาตรฐานของโรงเรียนปกติ ข้อมูลของท่านที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจะถูกเก็บเป็นความลับ ทั้งนี้ข้อมูลจะมีการบันทึกเป็นรหัสของข้อมูลในการวิจัยและรายงานในภาพรวม ไม่มีการระบุชื่อ นามสกุล หรือลักษณะที่สามารถทราบถึงตัวกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งบุคคลอื่นไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ และการนำเสนอผลของการศึกษาในที่ประชุมหรือวารสารวิชาการจะไม่มีการระบุชื่อของท่าน อย่างไรก็ตามมีเพียง ผู้วิจัย อาจารย์ที่ปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ และคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน ที่จะสามารถเข้าถึงข้อมูลของท่านได้ เพื่อตรวจสอบข้อมูลและขั้นตอนการวิจัย

ข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งหมด 10 ชุด จะถูกทำลาย 1 ปี หลังจากเสร็จสิ้นการวิจัยด้วยวิธีมาตรฐาน และก่อนทำวิจัยจะต้องเสนอโครงร่างการวิจัยให้คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยรับรองจึงจะดำเนินการได้

ผู้วิจัยได้สรุปเกี่ยวกับค่าเดินทาง ค่าเสียเวลา และค่าใช้จ่ายต่างๆในการเข้าร่วมการวิจัยดังกรอบที่ 8

กรอบที่ 8 ค่าเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครวิจัย
1. ในการเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้จะมีค่าเสียเวลาจากการเข้าร่วมโครงการ คนละ 100 บาท 2. ผู้วิจัยได้จัดอาหารว่างสำหรับอาสาสมัครวิจัย ท่านละ 1 ชุด โดยจะได้รับค่าเสียเวลาและอาหารว่างภายหลังเสร็จสิ้นการตอบแบบสอบถามทุกฉบับ หากอาสาสมัครวิจัยไม่สะดวกในการตอบคำถามในบางข้อ ผู้วิจัยจะไม่มีการบังคับในการตอบคำถามให้ครบทุกข้อ และอาสาสมัครวิจัยยังคงได้รับสิทธิในการได้รับค่าตอบแทนตามปกติ

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์
 อนุมัติ ๙ FEB 2022

ภาคผนวก จ (ต่อ)

เอกสารข้อมูลและเอกสารพิทักษ์สิทธิ์สำหรับอาสาสมัครวิจัย

ScF 05_01

หากท่านมีข้อสงสัยทั้งก่อนหรือระหว่างเข้าร่วมการวิจัย หรือมีอาการข้างเคียงเกิดขึ้นระหว่างเข้าร่วมการวิจัย ท่านสามารถสอบถามได้ที่บุคคลในกรอบที่ 9

กรอบที่ 9 บุคคลที่ท่านสามารถติดต่อเพื่อสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม

1.นางสาวอัญชลี จิรัตน์

โทรศัพท์ที่ทำงาน 02-2062900 ต่อ 30259, 30260 โทรศัพท์มือถือ ()

อีเมล anchalee049@nurse.tu.ac.th

2. ผศ.ดร. นุชนาถ บรรทมพร

โทรศัพท์ที่ทำงาน 02-9869213 ต่อ 7384 โทรศัพท์มือถือ ()

อีเมล nutchanart@nurse.tu.ac.th

หากท่านไม่ได้รับการปฏิบัติตามข้อมูลดังกล่าว สามารถร้องเรียนได้ที่คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์ ห้อง 110 ชั้น 1 อาคารปิยชาติ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต โทรศัพท์ 02-986-9213 ต่อ 7358 อีเมล ecsctu3@staff.tu.ac.th

ท่านจะได้รับสำเนาเอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัยและเอกสารยินยอมที่มีทั้งลายเซ็นและวันที่

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์
วันที่ 9 FEB 20...

ภาคผนวก จ (ต่อ)
เอกสารข้อมูลและเอกสารพิทักษ์สิทธิสำหรับอาสาสมัครวิจัย

SCF 05_03

หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยของ
 อาสาสมัครเด็กอายุ 13 ถึง 16 ปี

ทำที่.....
 วันที่เดือน.....พ.ศ.....

เลขที่ อาสาสมัครวิจัย.....

หนู/ผม ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย
 ชื่อโครงการวิจัย ปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกกระหนทางไซเบอร์
 ชื่อผู้วิจัย นางสาวอัญชลี จิรัตน์
 ที่อยู่ติดต่อ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต เลขที่ 99 หมู่ที่ 18
 ถนนพหลโยธิน ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12121
 โทรศัพท์

หนู/ผม ได้รับรู้ข้อมูลว่าเพราะอะไรต้องทำงานวิจัยและทำอะไรเพื่ออะไร ขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะต้องทำหรือได้รับการ
 กระทำ ความเสี่ยง/อันตราย การรักษาความลับ และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่องนี้ โดยได้อ่านข้อมูล
 ในเอกสารชี้แจงอาสาสมัครวิจัยโดยตลอด และได้รับคำอธิบายจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

หนู/ผม จึงเต็มใจเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ตามที่แจ้งไว้ในเอกสารชี้แจงอาสาสมัครวิจัย โดยหนู/ผม มีสิทธิ
 ถอนตัวออกจากกรวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ ในกรณีที่ผู้วิจัยขอทราบเหตุผล หนู/ผม ยังคงสิทธิที่
 จะแจ้งหรือไม่แจ้งเหตุผลแก่ผู้วิจัยก็ได้ ซึ่งการถอนตัวออกจากกรวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใด ๆ ต่อ
 หนู/ผม ทั้งสิ้น

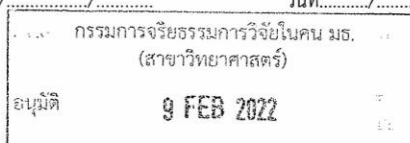
หนู/ผม ได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติตาม/หนู ตามข้อมูลที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงอาสาสมัครวิจัย
 และหากหนู/ผม ไม่ได้รับการปฏิบัติตามที่ได้ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงอาสาสมัครวิจัย หนู/ผม สามารถ
 ร้องเรียนได้ที่ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์ ห้อง 110
 ชั้น 1 อาคารปิยชาติ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต โทรศัพท์ 02-986-9213 ต่อ 7358

หนู/ผม ได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน ทั้งนี้หนู/ผม ได้รับสำเนาเอกสารข้อมูลสำหรับ
 อาสาสมัครวิจัย และสำเนาหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยของอาสาสมัครวิจัยไว้แล้ว

ลงชื่อ..... ลงชื่อ.....
 (.....) (.....)
 ผู้วิจัย อาสาสมัครวิจัย
 วันที่...../...../..... วันที่...../...../.....

ลงชื่อ..... ลงชื่อ.....
 (.....) (.....)
 พยาน พ่อ/แม่/ผู้ปกครอง/ผู้ดูแล
 วันที่...../...../..... วันที่...../...../.....

Version 2/ 9 มิถุนายน 2564

ภาคผนวก จ (ต่อ)
เอกสารข้อมูลและเอกสารพิทักษ์สิทธิสำหรับอาสาสมัครวิจัย

Protocol Amendment

1 2 5 / 2 5 6 4

ScF 05_04

เอกสารให้ข้อมูลและแสดงความยินยอมสำหรับอาสาสมัครวิจัยเด็ก

อายุ 12 ปี

ชื่อโครงการวิจัย ปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์

ชื่อผู้วิจัย นางสาวอัญชลี จีรัตน์

ที่อยู่ติดต่อ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต เลขที่ 99 หมู่ที่ 18

ถนนพหลโยธิน ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12121 โทรศัพท์มือถือ

อีเมล anchalee049@nurse.tu.ac.th

การวิจัยคือการค้นหาคำตอบสำหรับคำถาม ไม่ใช่การที่หมอรักษาหนูตามปกติ หนูถูกชวนให้เข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ เนื่องจากหนูมีคุณสมบัติของผู้ที่สามารถเข้าร่วมโครงการคือ เคยหรือกำลังประสบกับปัญหาการถูกรังแกทางอินเทอร์เน็ต โครงการวิจัยนี้มีคนอื่นเข้าร่วมวิจัย จำนวน 300 คน (จำนวนอาสาสมัครที่ต้องการ)

ขอให้หนูอ่านจนจบ หนูเลือกได้ว่าจะเข้าร่วมการวิจัยหรือไม่ ไม่มีใครดูหรือบังคับหากหนูไม่ยอมทำ

สิ่งที่ขอให้หนูทำ คือ

ขอให้หนูตอบแบบสอบถามโดยใช้เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับตัวหนูมากที่สุด โดยมีแบบสอบถามทั้งหมด 10 ชุด โดยจะใช้ระยะเวลาประมาณ 60-90 นาที

การเข้าร่วมวิจัยอาจทำให้หนูไม่เข้าใจคำถาม ผู้วิจัยจะให้ทุกคนทำแบบสอบถามไปพร้อมๆ กัน โดยจะมีผู้ช่วยวิจัยช่วยอ่านแบบสอบถามในแต่ละข้ออย่างช้าๆ และมีการอ่านทวนซ้ำ 1 ครั้ง หากไม่เข้าใจ สามารถยกมือขึ้นเพื่อขอคำอธิบายข้อมูลเพิ่มเติมได้ หลังจากที่ทำอ่านทวนซ้ำ 1 ครั้งจบแล้ว

ระหว่างอยู่ในโครงการวิจัย หากหนูไม่ยอมเข้าร่วมวิจัย หนูบอกเลิกเมื่อไหร่ก็ได้ หากหนูสงสัยหรือ รู้สึกไม่สบายใจบอกผู้วิจัยได้ทันทีขณะที่ตอบแบบสอบถาม

หากหนูตกลงเข้าร่วมการวิจัยขอให้หนูลงชื่อด้านล่าง

ลงชื่อ.....

(.....)

เด็ก

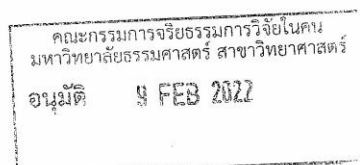
วันที่.....

ลงชื่อ.....

(.....)

พ่อ/แม่/ผู้ปกครอง/ผู้ดูแล

วันที่...../...../.....

ภาคผนวก จ (ต่อ)
เอกสารข้อมูลและเอกสารพิทักษ์สิทธิสำหรับอาสาสมัครวิจัย

ScF 05_05 (หน้า 1 จาก 2)

หนังสือแสดงความยินยอมสำหรับผู้ปกครอง

ของเด็กอายุ 12 ปี ให้เข้าร่วมการวิจัย

ทำที่.....

วันที่เดือน.....พ.ศ.....

เลขที่ อาสาสมัครวิจัย.....

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามทำหนังสือนี้เกี่ยวข้องเป็น (โปรดระบุเป็น พ่อ/แม่/ผู้ปกครอง/ผู้ดูแลของ
 (ชื่ออาสาสมัครวิจัย)) ขอแสดงความยินยอมให้ผู้ที่อยู่ใน

ปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้าเข้าร่วมโครงการวิจัย

ชื่อโครงการวิจัย ปัจจัยทำนายอาการซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกระรานทางไซเบอร์

ชื่อผู้วิจัย นางสาวอัญชลี จิรัตน์

ที่อยู่ติดต่อ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต เลขที่ 99 หมู่ที่ 18

ถนนพหลโยธิน ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12121

อีเมล anchalee049@nurse.tu.ac.th

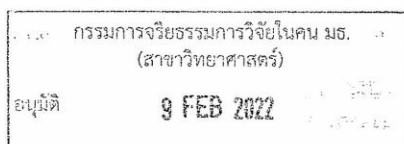
โทรศัพท์

ข้าพเจ้าและผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มา
 และวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความ
 เสี่ยง/อันตราย การรักษาความลับ และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่องนี้ ข้าพเจ้าได้อ่าน
 รายละเอียดในเอกสารข้อมูลสำหรับอาสาสมัครวิจัยโดยตลอด และได้รับคำอธิบายจากผู้วิจัย จน
 เข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้าเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้
 ภายใต้เงื่อนไขที่ระบุไว้ในเอกสารข้อมูลสำหรับอาสาสมัครวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิให้ผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้าหรือเป็นความประสงค์ของผู้ที่อยู่ใน
 ปกครอง/ในความดูแลถอนตัวออกจากกรวิจัยเมื่อใดก็ได้ ในกรณีที่ผู้วิจัยขอทราบเหตุผล
 ข้าพเจ้ายังคงสิทธิที่จะแจ้งหรือไม่แจ้งเหตุผลแก่ผู้วิจัยก็ได้ ซึ่งการถอนตัวออกจากกรวิจัยนั้น จะไม่
 มีผลกระทบในทางใด ๆ ต่อผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้าและตัวข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้า ตาม
 ข้อมูลที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย หากผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้า
 ไม่ได้รับการปฏิบัติตรงตามที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงอาสาสมัครวิจัย ข้าพเจ้าสามารถร้องเรียนได้ที่:
 คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์ ห้อง 110 ชั้น 1
 อาคารปิยชาติ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต โทรศัพท์ 02-986-9213 ต่อ 7358

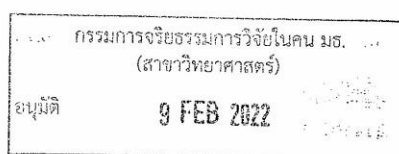

ภาคผนวก จ (ต่อ)
เอกสารข้อมูลและเอกสารพิทักษ์สิทธิ์สำหรับอาสาสมัครวิจัย

ScF 05_05 (หน้า 2 จาก 2)

ข้าพเจ้าและผู้ที่อยู่ในปกครองเข้าใจข้อความในข้อมูลสำหรับอาสาสมัครวิจัย และหนังสือยินยอมโดยตลอดแล้ว ได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน ทั้งนี้ข้าพเจ้าได้รับสำเนาเอกสารข้อมูลสำหรับอาสาสมัครวิจัย และสำเนาหนังสือแสดงความยินยอมไว้แล้ว

ลงชื่อ..... (.....) ผู้วิจัย วันที่...../...../.....	ลงชื่อ..... (.....) พ่อ/แม่/ผู้ปกครอง/ผู้ดูแล วันที่...../...../.....
ลงชื่อ..... (.....) พยาน วันที่...../...../.....	ลงชื่อ..... (.....) พยาน วันที่...../...../.....

ภาคผนวก ฉ
การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Tests of normality)

ภาพที่ 1

Model Description		
Model Name		MOD_1
Series or Sequence 1		Depressive symptoms sum
Transformation		None
Non-Seasonal Differencing		0
Seasonal Differencing		0
Length of Seasonal Period		No periodicity
Standardization		Not applied
Distribution	Type	Normal
	Location	estimated
	Scale	estimated
Fractional Rank Estimation Method		Blom's
Rank Assigned to Ties		Mean rank of tied values

Applying the model specifications from MOD_1

ภาพที่ 2

Case Processing Summary		
		Depressive symptoms sum
Series or Sequence Length		300
Number of Missing Values in the Plot	User-Missing	0
	System-Missing	0

The cases are unweighted.

ภาคผนวก จ (ต่อ)
การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Tests of normality)

ภาพที่ 3

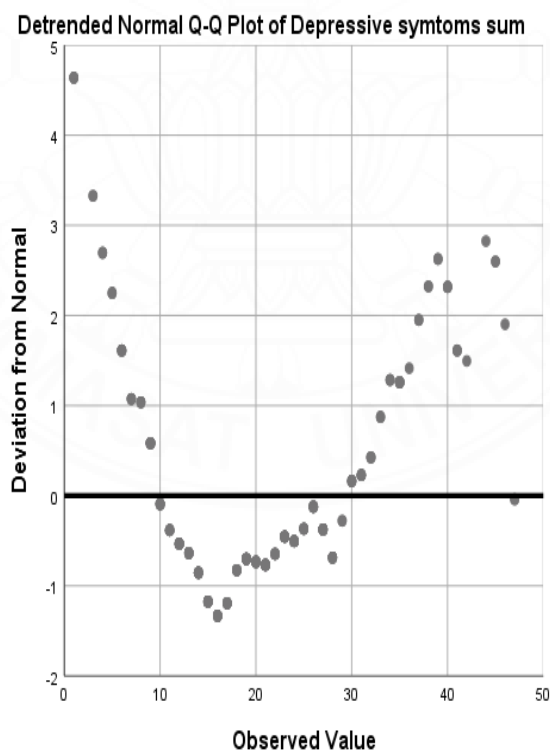
Estimated Distribution Parameters

Depressive
symtoms sum

Normal	Location	20.61
Distribution	Scale	9.884

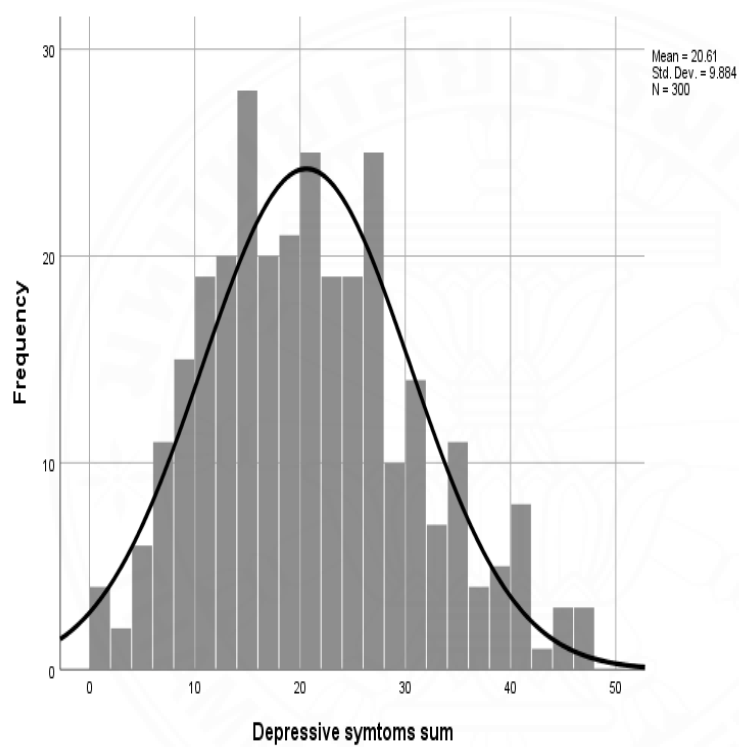
The cases are unweighted.

ภาพที่ 4

ภาคผนวก จ (ต่อ)
การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Tests of normality)

ภาพที่ 5

ภาคผนวก ฉ (ต่อ)
การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Tests of normality)

ตารางที่ 1 แสดงการปรับค่าตัวแปรอิสระให้เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy variable)

ตัวแปรที่ศึกษา	การจัดกลุ่ม	ตัวแปรหุ่น
เพศ	ชาย	0
	หญิง	1
ผู้เลี้ยงดู	บิดามารดา	0
	ไม่ใช่บิดามารดา	1
ขนาดครอบครัว	เดี่ยว	0
	ขยาย	1
การรับรู้ลักษณะตนเอง	ชอบเข้าสังคม และอารมณ์หนักแน่น	0
	เก็บตัว และอารมณ์อ่อนไหว	1
เศรษฐกิจฐานะ	10,001-25,000	0
	$\geq 25,001$	1
ประเภทสื่อสังคมออนไลน์	1 ประเภท	0
	> 1 ประเภท	1
ระยะเวลาที่ถูกระรานทางไซเบอร์	≤ 1 ปี	0
	> 1 ปี	1
รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์	1 รูปแบบ	0
	> 1 รูปแบบ	1
ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์	1 ประเด็น	0
	> 1 ประเด็น	1
จำนวนผู้กดไลค์	ไม่มี	0
	มี	1
จำนวนผู้กดแชร์	ไม่มี	0
	มี	1

ภาคผนวก จ (ต่อ)
การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Tests of normality)

ตารางที่ 2 แสดงการตรวจสอบความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น (Multicollinearity) โดยพิจารณาจากค่า Tolerance และค่า Variance Inflation Factor (VIF)

		Coefficients ^a					
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients			Collinearity Statistics
Model		B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Tolerance
1	(Constant)	19.914	6.003		3.317	.001	
	เพศ	2.902	1.056	.170	2.748	.007	.921
	การรับรู้ลักษณะของตัวเอง	2.000	.986	.131	2.029	.044	.847
	รูปแบบของการถูกระรานทางไซเบอร์	3.191	1.071	.211	2.980	.003	.704
	ประเด็นที่ถูกระรานทางไซเบอร์	-.151	1.034	-.010	-.146	.884	.792
	จำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ (กด like)	1.240	.811	.117	1.529	.128	.599
	จำนวนผู้รับรู้ร่วมเหตุการณ์ (กด share)	-.681	1.193	-.043	-.570	.569	.622
	การเผชิญปัญหา (แบบเน้นจัดการกับอารมณ์)	-.235	.059	-.337	-3.960	.000	.488
	การเผชิญปัญหา (แบบเน้นจัดการกับปัญหา)	.141	.065	.188	2.181	.030	.476
	รูปแบบการเรียนรู้ (แบบดูซึม)	.039	.135	.027	.292	.770	.417
	รูปแบบการเรียนรู้ (แบบปรับปรุง)	-.110	.146	-.066	-.751	.454	.454
	รูปแบบการเลี้ยงดู (เข้มงวด)	.208	.114	.153	1.826	.069	.501
	รูปแบบการเลี้ยงดู (ให้อิสระมีขอบเขต)	.129	.121	.092	1.064	.289	.476
	รูปแบบการเลี้ยงดู (ปล่อยปละละเลย)	.274	.125	.208	2.193	.030	.393
	สัมพันธ์ภาพในครอบครัว	-.057	.082	-.065	-.698	.486	.409
	ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน	.005	.060	.006	.084	.933	.681
	การสนับสนุนทางสังคม	.008	.073	.010	.113	.910	.459
	การติดต่อสังคมออนไลน์	.028	.057	.033	.496	.620	.789

a. Dependent Variable: Depressive symptoms sum

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวอัญชลี จิรัตน์
วัน เดือน ปีเกิด	กันยายน 2535
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2557 พยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ
ประสบการณ์ทำงาน	พ.ศ. 2558 - ปัจจุบัน พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการ งานการพยาบาลผู้คลอด โรงพยาบาลราชวิถี

